RAH-e-AMAL
(Telugu)

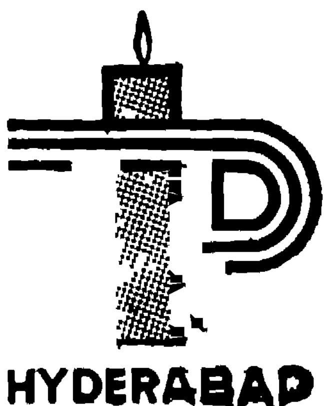
హదీసు వెలుగు

మూలం :

మౌలానా జలీల్ అహ్సన్ నద్వి

అనువాదం :

ఎస్. ఎమ్. మలిక్

తెలుగు ఇ
లక్క
హైదర

తొలి ముద్రణ :	జనవరి 1989

ప్రతులు :	2000

వెల : సాధారణ ప్రతి	రు. 30–00

లైబ్రరి ప్రతి	రు. 35–00

ప్రకాశకులు :

తెలుగు ఇస్లామిక్ పబ్లికేషన్స్

లక్కడ్‌కోట్, ఛత్తాబజార్,

హైదరాబాద్ – 500 002

ముద్రణ :

కాస్మిక్ ప్రింటర్స్

లక్కడ్‌కోట్, ఛత్తాబజార్

హైదరాబాద్–500 002

జీవితం అవిభాజ్యమయిన ఏకాంకమని
నమ్మి, అందులోని సకల రంగాలు
దైవదత్తమయిన మార్గదర్శకత్వంలో
తీర్చి దిద్దుకోవాలని ఉవ్విళ్ళూరే
సాత్విక మనస్కులకు,

కారుణ్యమూర్తి మహనీయ ముహమ్మద్
(సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం)
పవిత్ర జీవితాన్నే తమ ఆదర్శంగా
భావించి, ఆయన కాంతిమంతమయిన
అడుగుజాడల్లోనే పయనించదలచిన
సత్యపథగాములకు
ఈ కృషి అంకితం

— మలిక్

మనవి

ఇస్లాం అవగాహనకు, అనుసరణకు దివ్య ఖుర్ఆన్ ఎంతగా ప్రముఖమయిందో దాన్ని అందజేసి తదనుగుణంగా ఆచరించి చూపిన దైవ ప్రవక్త మహనీయ ముహమ్మద్ (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం)ఆదర్శ జీవితంకూడా అంతే ముఖ్యమయింది. ఎందువల్లనంటే ఆయన జీవితం ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యానం తప్ప మరేమీ కాదు ఆయన దివ్య ఖుర్ఆన్‌లోని ఆదేశాలను క్రియాత్మకంగా పాలించి చూపారు. దివ్య ఖుర్ఆన్‌లోని ప్రతి ఆయత్‌ను ఆచరణ రూపేణ, వాక్కు రూపేణ విశదీకరించారాయన ఆయన ప్రవచనాలను, ఆచరణలనే హదీసులని అంటారు. సహస్రాది హదీసులున్న అనేక సంకలన గ్రంథాల్లో నుండి కొన్ని హదీసుల్ని మటుకే ఎన్నుకుని ప్రముఖ ఇస్లామీయ పండితులు మౌలానా జలీల్ అహ్సన్ నద్వీ ఉర్దూలో 'రాహె అమల్' (ఆచరణా పథం) అన్న శీర్షికతో అనువదించారు.

హదీసు గ్రంథాలన్నింటినీ కాకపోయినా ప్రారంభంలో ఈ కూర్పునయినా తెలుగు ప్రజలకు అందజెయ్యాలన్న సంకల్పంతో 'రాహె అమల్'ని తెలుగులోకి అనువదించాలని తెలుగు ఇస్లామిక్ పబ్లికేషన్స్‌వారు తలచి ఆ పనిని, సర్వ విధాలా బలహీనుణ్ణయిన నాకు అప్పగించారు హదీసు విద్యలోను, అరబీ సాహిత్యంలోను ఆరితేరినవారు చెయ్యవలసిన కార్యమది. అరబీ భాషలో సయితం ఏదో లేశమయిన ప్రవేశమున్న నేను ఆ మహత్కార్యాన్ని చేపట్టడం మితిమీరిన సాహసమేనేమో ! కాని గత్యంతరంలేక, మౌలానా జలీల్ అహ్సన్ నద్వీ చేసిన ఉర్దూ అనువా

దం సహాయంతో ఆ మహత్తర బాధ్యతను నెరవేర్చగలిగానని నమ్ముతున్నాను.

ప్రారంభంలో ఈ హదీసుల్ని గీటురాయి వారపత్రికలో 'హదీసు వెలుగు' శీర్షికన వరుసగా ప్రచురిస్తూ వచ్చాము వాటినే మరోసారి పరిష్కరించి నేడు పుస్తక రూపంలో "తెలుగు ఇస్లామిక్ పబ్లికేషన్స్"వారు వెలువరిస్తున్నారు.

అనువాదం సులభగ్రాహ్యం కాగలగాలని, తెలుగు నానుడికి సన్నిహితంగా ఉండాలని ప్రయత్నించాను. కొన్ని కొత్త ప్రయోగాలు, కొత్త పదబంధాలు అక్కడక్కడ కాన రావచ్చు అవి తెలుగుతనం సంతరించుకుని భాషలో అమరి పొయ్యాయో లేదో పండితులే నిర్ణయించాలి.

కొన్ని హదీసులకు మౌలానా నద్వీ వివరణలు వ్రాయ లేదు. అలాంటివాటికి అవసరమనుకున్న చోటల్లా నేను స్వయంగా వివరణలు ఇవ్వడానికి కృషి చేశాను ఆ వివరణ ల్లోను, మరెక్కడయినా అనువాదంలోని లోపం కారణంగాను ఏవయినా తప్పులు దొర్లినట్లయితే వాటికి నేనే బాధ్యుణ్ణి. అలాంటి దోషాలు, ఇంకా ఇతర భాషాదోషాలు ఎత్తి చూపాలని పాఠకులందరినీ అభ్యర్థిస్తున్నాను. అలాంటి నిజమయిన దోషా లను వచ్చే ప్రచురణలో సంస్కరించడానికి కృషి చేస్తాము

ఈ కృషిని దయతో ఆమోదించి, దీని ప్రచురణకై వివిధ రూపాల్లో చేయూత నిచ్చినవారందరికీ దాని పుణ్యఫలాన్ని ప్రసాదించాలని దైవాన్ని వేడుకుంటూ—

హైదరాబాద్
1-1-1989

మలిక్

అనంత కరుణామయుడు అపార కృపాశీలుడయిన అల్లాహ్ పేరుతో

భూమిక

— ఎస్. ఎమ్. మలిక్

దేవుని మార్గదర్శకమే లేకపోతే లోకంలో మనిషి మనుగడ సన్మార్గాన సవ్యంగా సాగడం సాధ్యపడదు. మనిషికి సన్మార్గం చూపడానికి అల్లాహ్ తన గ్రంథాలు అవతరింపజేశాడు. తన ప్రవక్తల్ని ప్రభవింపచేశాడు. ప్రవక్తలు అల్లాహ్ ఉద్గ్రంథం లోని ఆదేశాల్ని, నిర్దేశాల్ని విపులీకరించారు వాటికనుగుణంగా, తమ వ్యక్తిగత జీవితాన్ని, తాము స్థాపించిన సత్సమాజాన్ని నడిపి, దైవేచ్ఛ ప్రకారం జీవితం గడపడం అంటే ఏమిటో చూపారు. కేవలం దేవుని మార్గదర్శక గ్రంథాలే అవతరించి ఉంటే జీవితంలో నిత్యం ఎదురయ్యే అవసరాలపై వాటి అన్వ యంలో అతి తీవ్రమయిన భేదాభిప్రాయాలు పొడసూపేవి. అందుకే దైవాదేశాలను దైవేచ్ఛ ప్రకారం ఆచరించి చూపగల, ఆచరింపజేయగలవారు ఒకరు ఎంతయినా అవసరమే.

అయితే ఈ ఆవశ్యకతలు, అంటే దైవాదేశాలను క్రియా రూపంలో ఆచరించి చూపే ఆవశ్యకతను-తీర్చడానికి సృష్టి రాశిలోని మానవాతీతులయిన వారెవరయినా తగినవారు కారు. ఉదాహరణకు, దైవదూతలకు ఈ కార్యం అప్పగించాలంటే, వారు సహజంగా మానవ అవసరాలకు అతీతులు అవడంచేత వారి ప్రవృత్తి, భావోద్రేకాలు, ఉద్వేగాలు సర్వం మనిషికి పూర్తిగా భిన్నమయినవి. అందుచేత వారు మానవ జీవితానికి ఆదర్శ ప్రాయులు కాలేరు. మానవులకు ఆదర్శప్రాయం కాగలిగేది

మానవ జీవితం ఒక్కటే. ఈ కారణంవల్లనే అల్లాహ్ తాను పంపిన ప్రవక్తలనందరినీ మానవులుగానే పంపాడు

మానవ చరిత్ర ఎంత పురాతనమయినదో ప్రవక్తల ఉనికి కూడా అంతే ప్రాచీనమయినది మనిషి ధరణిపై కాలుపెట్టగానే ప్రవక్తల పరంపర ప్రారంభమయింది ప్రతి జాతిలోనూ, మనుషులు నివసించిన ప్రతిదేశంలోనూ వారు ఆవిర్భవించారు తమ జాతిని వారు తమ తమ భాషల్లో సంబోధించారు దైవ వాణిని అందజేయడమేకాక దాని ఆధారంగా ఒక సత్సమాజాన్ని నిర్మించి చూపారు

అట్టివారిలో అంతిమ దైవసందేశహరుడు హజ్రత్ ముహమ్మద్ (సల్లలాహు అలైహి వ సల్లం) ప్రపంచ మానవులంతా నాగరికత రీత్యా ఒకే సమాజంగా రూపొందే మలుపు ఆసన్నమయిన దశలో ప్రభవించారు. ఆయన తరువాత మరే ప్రవక్తా రాడు. ఆయన తెచ్చిన ఉద్గ్రంథం, ఆయన ప్రవక్తగా గడిపిన జీవిత వివరాలు అఖండనీయమయిన ఆధారాలతో సురక్షితంగా వున్నాయి.

అంతిమదైవ గ్రంథమయిన దివ్యఖురాన్‌లో దేవుని చివరి ప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) యొక్క ప్రవక్త పదవిని గురించి, దాని బాధ్యతలను గురించి ఇలా సూచించడం జరిగింది.

> అల్లాహ్ విశ్వసించినవారికి మహోపకారం చేశాడు—వారిలో నుంచే ఒక ప్రవక్తను వారికై ప్రభవింపచేశాడు. ఆయన (సఅసం) వారికి దైవ గ్రంథంలోని వాక్యాలను వినిపిస్తాడు, వారిని పరిశుద్ధపరుస్తాడు. వారికి దివ్యగ్రంథం

మరియు వివేచనల శిక్షణ ఇస్తాడు అంతకు ముందు వారు స్పష్టమైన మార్గ విహీనతలోపడి కొట్టుమిట్టాడుకునేవారు.
(ఆలి ఇమ్రాన్—164)

ఇంకా దివ్య కురాన్‌లో అనేకచోట్ల ఇదే భావాన్ని వెల్లడించడం జరిగింది దాని ప్రకారం మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) ఆవిర్భావానికి నాలుగు ముఖ్యోద్దేశాలు నిర్ణయించబడ్డాయి

1 దైవవాణిని అందులోని వాక్యాలను పొల్లుపోకుండా తోటి మానవులకు వినిపించడం, సరిగ్గా అందచేయడం

2 దైవ గ్రంథం మరియు దానిలోని ఆదేశాలను ఆశయాలను వివరించడం, బోధ పరచడం

3, మనుషుల్లో వివేకాన్ని, విజ్ఞానాన్ని, విచక్షణా జ్ఞానాన్ని పెంపొందించడం, అప్పుడే వారు సత్యాన్ని గ్రహించగలుగుతారు, ఆలోచనల్ని, ఆచరణల్ని సక్రమ మార్గంలో మలుచుకోగలుగుతారు

4. మనుషుల్ని పరిశుద్ధ పరచడం అంటే, వారిలో మానసికంగా, ఆధ్యాత్మికంగా, సద్పరివర్తన వచ్చేలా కృషిచెయ్యడం; తద్వారా వారిలో మంచి గుణగణాలు పెంపొందేలా, వారు శీలవంతులుగా సదాచార సంపన్నులుగా మారేలా శిక్షణ గరపడం; వారి వైయక్తిక, సామూహిక జీవితంలోని రుగ్మతలు సమసిపోయేలా వారిని తీర్చదిద్దడం అన్నమాట. ఈ పరిశుద్ధ పరిచే కార్యక్రమం మూలంగానే ఇస్లాం వాంఛించే సత్యప్రియులయిన వ్యక్తులు, సత్సమాజం, నిజమయిన ఇస్లామీయ సమాజం రూపు దాల్చుతాయి.

ఈ విధంగా మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం), మనకు దైవవాణిని అందజేసే సందేశహరుడుగానే కాక, దాని వ్యాఖ్యాన కర్తగా, గురువుగా, బోధకుడుగా కూడా పరిచయమవుతారు. ఇంకా దైవాజ్ఞల్ని జారీచేసే అధికారిగా, దైవశాసనాల కనుగుణంగా తీర్పుచేసే న్యాయాధిపతిగా, మనుషులకు మానసికంగా ఆధ్యాత్మికంగా సుశిక్షణ గరిపే పవిత్ర శిక్షకుడుగా దర్శనమిస్తారు ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే, దైవాజ్ఞానుసారం జీవితం గడపటానికి ఆయన జీవిత వివరాలు, ఆయన నిర్దేశాలు, ఆదేశాలు తెలుసుకోవడం అనివార్యం అని బోధపడుతుంది దివ్యకురాన్‌లో ఈ కారణంచేతనే ఆయన జీవితాన్ని "ఆదర్శం"గా పేర్కొనడం జరిగింది.

> వాస్తవానికి, దైవ సందేశహరుని (జీవితం)లో మీకై ఉత్తమ ఆదర్శం ఉంది. (మీలో) ఎవరయితే అల్లాహ్ సందర్శనాన్ని, ప్రళయ దిన సాఫల్యాన్ని కాంక్షించేవారు, అల్లాహ్‌ను అధికంగా స్మరించేవారున్నారో వారికై !
>
> (అల్ అహ్ జాబ్ - 21)

దీన్నిబట్టి ఇస్లాంను అనుసరించడానికి దివ్యకురాన్‌ని పాటించడం ఎంత ఆవశ్యకమో, మహాప్రవక్త (సఅసం)ఆదేశాల్ని, ఆజ్ఞల్ని పాలించడం కూడా అంతే అవసరం అని తేలుతుంది

దైవ దౌత్యం కొరకే ప్రవక్తల సృజన జరుగుతుంది కనుక, వారికి అత్యంత పరిశుద్ధమయిన నైజం అనుగ్రహించబడుతుంది. వారు సాధారణ మానవులే కాని వారు పరిపూర్ణత సిద్ధించిన మానవోత్తములు, సత్యాసత్యాల్లో విచక్షణ చెయ్యగలగటం వారికి ప్రకృతి సిద్ధమయిన విషయం. వారు శారీరకంగా, మానసికంగా,

ఆధ్యాత్మికంగా పరిపూర్ణులు దైవం వారి ఈ ప్రవృత్తిని వృద్ధి పరిచి వారికి మరొక విశేష గుణాన్ని ప్రసాదిస్తాడు దాన్ని దివ్య ఖుర్‌ఆన్‌లో జ్ఞానం, వివేచనం, మార్గదర్శనం, నిర్ణయశక్తి స్పష్టం చేసే కాంతి అని పేర్కొనటం జరిగింది.

ప్రవక్తకు కేవలం దివ్యగ్రంథమే కాదు, అంతర్యంలో ఓ దివ్యకాంతిని కూడా అనుగ్రహించాడు అల్లాహ్ ఈ కాంతి వల్లనే వారు యదార్థాన్ని వీక్షిస్తారు నిజానిజాల్ని గ్రహిస్తారు జీవితపు అవకతవకల గజిబిజిలో మనుషులకు సన్మార్గం చూపగలుగుతారు అలా ఉన్నందువల్లనే వారు దైవదౌత్య కార్యభారాన్ని సవ్యంగా నిర్వహించగలుగుతారు, దైవగ్రంథం ఉద్దేశ్యాన్ని ప్రజలకు సక్రమంగా తెలుపగలుగుతారు, దైవేచ్ఛ ప్రకారం జనుల స్వరూప స్వభావాల్ని చక్కదిద్దడం సత్యసమాజాన్ని నెలకొల్పడం లాంటి మహత్తర కార్యాలు చేయగలుగుతారు

ప్రవక్తకు అసాధారణ శక్తిసామర్థ్యాలు, విజ్ఞాన వివేకాలు, దివ్య కాంతి మార్గదర్శకాలు ప్రసాదించటంతోపాటు దైవం ప్రవక్తను అనుక్షణం తన పరిరక్షణలో ఉంచుకుంటూ ఉంటాడు ప్రవక్త మానవుడే అవడంచేత ఆయన వల్ల ఏదేని పొరపాటు లేక మరపు సంభవిస్తే ఆ క్షణమే అల్లాహ్ దాన్ని సవరించి సరిదిద్దుతాడు దీన్నిబట్టి ప్రవక్తచేసిన ఏ పనయినా, పలికిన ఏ మాటైనా దైవామోదం పొందివుందని చెప్పవచ్చు. తన ఆమోదమే లేకపోతే దాన్ని అప్పటికప్పుడే మాన్పించి సరిదిద్ది ఉండేవాడు అల్లాహ్।

దివ్య ఖుర్‌ఆన్‌లోని ప్రచార ప్రతిభ అంతా కేంద్రీకృతమయి వుంది విశ్వాసాలు, ధర్మసూత్రాల వివరణలోనే ఆరాధన, నైతికత, సామాజిక వ్యవహారాలు ఇత్యాది విషయాలకు

సంబంధించిన ఆదేశాలు, ఆనతులు, పరిమితులు ఖుర్ఆన్‌లో ఇతోధికంగా సూత్రప్రాయంగానే సూచించబడ్డాయి వీటి మౌలిక సమస్యల్ని మాత్రమే దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో చర్చించడం జరిగింది ఈ ఆదేశాలు, ఆనతులు, వివరణలు, అనుబంధ శాసనాలు అన్నీ మహాప్రవక్త బోధలద్వారా ఆయన ఆచరణ ద్వారానే ద్యోతకమవుతాయి ఆయన దైవ దౌత్య బాధ్యతల్లో దివ్య ఖుర్ఆన్‌ని అందజేయడంతోపాటు దాన్ని విశదీకరించడం, వ్యాఖ్యానించడం దాని ఆజ్ఞల్ని శాసనాలుగా జారీచెయ్యడం, వాటిని వివిధ సమస్యలకు అన్వయింపచెయ్యటం కూడా చేరి ఉన్నాయని, ఇంతకుముందే మనం తెలుసుకొన్నాము. ఇప్పుడు మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) తన మాటల ద్వారా చేతల ద్వారా దివ్య ఖుర్ఆన్‌ని దాని ఆచరణాత్మక రూపాన్ని ఎలా బోధించారో, మనకు ఎలా అందజేశారో కొన్ని ఉదాహరణల ద్వారా తెలుసుకుందాము

దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో నమాజ్‌కై నిలుచునేముందు కాళ్ళు చేతులు ముఖం కడగాలనీ, తలపై తడిచేతితో "మసహ్" చెయ్యాలనీ ఉంది (అల్ మాయిదా-6) అయితే దాని క్రమపద్ధతి ఏమిటో ఇంకా, కడగటమంటే నోటితో పుక్కిలించడం, ముక్కును పరిశుభ్రపరచడం అని, తలతోపాటు చెవుల మసహ్ చేయడం కూడా అవసరమే అని మహాప్రవక్త ఆచరణ(సున్నత్) ద్వారానే మనకు తెలిసింది. ఈ "వుజూ" ఏ విధంగా భంగమవుతుందో మరే రూపంలో భంగపడదో ఆయన తెలుపడం వల్లనే మనకు తెలుసు. ఇదంతా దివ్య ఖురాన్‌లో మనకు లభించదు

దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో, "అకీముస్సలాత్" (నమాజ్‌ను నెల కొల్పండి) అని ఆదేశింపబడింది. కాని సలాత్ అంటే ఏమిటో, దాని సంస్థాపన ఎలా జరుగుతుంది, దాన్ని ఎలా చెయ్యాలి, ఏఏ వేళల్లో చెయ్యాలి, మరే వేళల్లో చెయ్యకూడదు, ఎన్నెన్ని రకాతులు చెయ్యాలి, ఎవరెవరు చెయ్యాలి, సామూహికంగా జరిపే నమాజ్‌లో పాటించవలసిన విధులేవి అనే విషయాలన్నీ మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆచరణ (సున్నత్) ద్వారానే మనకు బోధపడతాయి. రోజా (ఉపవాస వ్రతం)గురించి ఆదేశింపబడిన చోట (బఖర 185-187) దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో రోజా ఎప్పటి నుంచి ఎప్పటి వరకు పాటించాలి ? రోజా సమయంలో నిషిద్ధమయిన కార్యాలేమిటి ? వ్రతభంగం ఎలా జరుగుతుంది ? రోజా ఎవరెవరిపై విధిగా నిర్ణయించబడింది, దీనికి వినాయింపు ఎవరు, ఇత్యాది ఎన్నో ప్రశ్నలకు సమాధానం మనకు లభించదు ఇది మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధనల ద్వారా, ఆయన ఆచరణ ద్వారానే తెలిసివచ్చింది.

అలాగే"హజ్" చేయడం విధిగా నిర్ణయించినప్పటికీ (అలి ఇమ్రాన్-79)దివ్యఖుర్ఆన్‌లో ప్రతి ముస్లిం జీవితంలో ఒక్కసారి చెయ్యాలో లేక ప్రతి సంవత్సరమూ చేస్తూ ఉండాలో విశద పరచలేదు. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆదేశాల ద్వారా, జీవితంలో ఒక్కసారి హజ్ చేసినా ఈ విధి నెరవేరుతుందని తెలుస్తోంది.

దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో "జకాత్" గురించి అనేకచోట్ల ప్రస్తావించడం జరిగింది, అయితే అది ఎంత ధనమున్నవారు చెల్లించాలి. వెండి, బంగారాలు ఎంతెంత ఉన్నవారు దానికి బాధ్యులవుతారు అనే విషయాలు మహాప్రవక్త (సఅసం) వివరణలవల్లనే మనకు బోధపడతాయి.

అలాగే తినే, తాగే పదార్థాల్లో ధర్మసమ్మతమైనవాటి మరియు నిషిద్ధమయిన వాటి జాబితా (అల్ మాఇదా–4) వార సత్వం పంపకపు వివరాలు (అన్ నిసా : 11) పెళ్ళిళ్ళకు సంబం ధించిన అజ్ఞల విశదీకరణ (అన్ నిసా : 23), మద్యపాన నిషేధం గురించిన వివరాలు, దొంగతనానికి శిక్షను గురించిన ఆదేశాలు అన్నీ దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో కేవలం సూత్రప్రాయంగా పేర్కొన బడ్డాయి వివరాలన్నీ మనకు మహాప్రవక్త (సఅసం) సున్నత్ (సంప్రదాయం)లోనే లభిస్తాయి

ఈ వివరణనుబట్టి మహాప్రవక్త (సఅసం) సున్నత్ (సంప్రదాయం)కు లేక హదీసులకు మరియు ఖుర్ఆన్ అవ గాహన అనుసరణలకు అవినాభావ సంబంధముందని తెలు స్తోంది. మహాప్రవక్త (సఅసం) సంప్రదాయాన్ని కాదని ఇస్లాంను ఆచరించగలమని తలపోయడం కేవలం భ్రమ, అపోహ, అహే తుకం, అసాధ్యం !

మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం), దైవ సందేశహరుల పరంపరలో చిట్టచివరివారు. ఆయన తరువాత ఇక దైవప్రవక్తలు ప్రభవించరు. అలాగే దేవుని దివ్యగ్రంథం ఖుర్ఆన్, అంతిమ దైవవాణి. ఇకపై మరే ప్రవక్త రాకపోవడంచేత మరో గ్రంథం కూడా అవతరించదు దైవాదేశాలు తమ తుదిరూపంలో దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో పొందుపరచబడ్డాయి. దివ్య ఖుర్ఆన్ యావత్ మానవాళికై ప్రళయదినం వరకు అనుసరణయోగ్యమయిన ఉద్గ్రంథం, దాన్ని భద్రపరచడం తన బాధ్యతగా తీసుకుని అల్లాహ్ దాన్ని భద్రపరిచాడు. అలాంటప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచనాలు (హదీసులు, సున్నత్ [సంప్రదాయం]) కూడా చిర

కాలానికిగాను భద్రపరచడం అనివార్యం. దైవికంగా ఈ మహా త్కార్యం కూడా నిర్విఘ్నంగా జరిగిందని చెప్పవచ్చు.

మహాప్రవక్త (సఅసం) తన మాటల ద్వారా చేతల ద్వారా దైవాదేశాల (ఖురాన్ ఆయత్‌ల) విశదీకరణ చేయడంతోపాటు ఇస్లామీయ సిద్ధాంతాల కనుగుణంగా వ్యక్తుల సంస్కరణ, సముద్ధరణ చేశారు. వారిని ఒక సంఘటిత సమాజంగా, క్రమ బద్ధమయిన శక్తివంతమయిన ప్రజగా తీర్చిదిద్దారు ఆ సమా జంలో ఇస్లామీయ విశ్వాసాలు మొదలుకుని ఆచరణాత్మక జీవితపు సకల రంగాలలో ఆయన తీసుకున్న నిర్ణయాలు, రూపొం దించిన సిద్ధాంతాలు సూత్రాలు క్రియారూపం దాల్చాయి. ఆయన బోధించిన రీతిలో నమాజ్, జకాత్, రోజా, హజ్ ఇత్యాది ఆరా ధనల విధులు, విధానాలు ప్రజల్లో సర్వసామాన్యమయ్యాయి. పెళ్ళిపేరంటాలు, విడాకులు, వారసత్వపు చట్టాల నియమ నిబం ధనలు ఆయన ఏర్పరచినట్లే ఇస్లామీయ సమాజంలో ఆచరణలోకి వచ్చాయి. క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే, ఇంటి కార్యకలాపాల నుండి బజారు వ్యవహారాలు, న్యాయస్థానాల తీర్పులు, ప్రభుత్వ విష యాలు చివరకు జాతీయ అంతర్జాతీయ రాజకీయ వ్యవహారాల వరకు అన్నిటా మహాప్రవక్త (సఅసం) సంప్రదాయమే ఇస్లామీయ సమాజపు సంప్రదాయంగా రూపొందింది.

మహాప్రవక్త (సఅసం) నిష్క్రమణానంతరం కూడా ఈ సమాజం అలాగే ఆయన స్థాపించిన సంప్రదాయాలపైన క్రియా రూపంలో సుస్థిరంగా శతాబ్దాల తరబడి సాగింది 'సున్నత్'పై జరిగిన ఈ నిరంతర ఆచరణ వల్ల 'సున్నత్' ముస్లిం సమాజంలో సురక్షితంగా ఉండిపోయింది. ఈ 'సున్నత్' యొక్క జ్ఞాన

వివిధ వ్యక్తుల్లోనూ సజీవంగా ఉండింది మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రజల మధ్య ఉన్నంత కాలం దాన్ని గ్రంధస్థం చేసి ఇతరులకు అందజేసేందుకు శ్రద్ధ తీసుకునే అవసరం ఏర్పడలేదు. మహా ప్రవక్త (సఅసం) నిర్యాణం తరువాత ఇటు సామాన్య ప్రజలకు, పాలకులకు, న్యాయాధికారులకు అందరికీ దాని ఆవశ్యకత ఏర్పడింది అప్పుడే దీన్ని సేకరించి సంకలనం చేసే కార్య క్రమం ప్రారంభించారు. ఎవరెవరివద్ద ఈ 'సున్నత్ జ్ఞానం' ఉండిందో వారు దాన్ని ఇతరులకు అందజేయడం తమ విధిగా భావించేవారు. ఈ విధంగా హదీసు ఉల్లేఖనం ప్రారంభమైంది. ఈ సంకలన క్రియ హిజ్రీ శకం 11వ ఏట(మహాప్రవక్త(సఅసం) పరమపదించిన మరుసటి సంవత్సరం) ప్రారంభమై 3, 4వ శతాబ్దాల వరకు సాగింది.

పురాతన కాలంలో సంఘటనల్నీ, సంభాషణల్నీ పరి రక్షించేందుకు, ఇతరులకు, భావిసంతతి వారికి అందజేసేందుకు అనుసరించబడే మార్గం ఏమంటే, సంఘటనను లేక సంభాషణను జ్ఞాపకముంచుకుని ఇతరులకు వినిపించడం. అరబ్బులు వేన వేల సంవత్సరాలతరబడి అక్షరాభ్యాసం లేక అలా జ్ఞాపకశక్తి ద్వారానే తమ పని వెళ్ళబుచ్చుతూ వచ్చారు వారి స్మరణశక్తికి ప్రపం చంలో విశేషస్థానం లభించింది వారు కవితలనే కాక తెగల వంశ వృక్షాలను చివరికి గుర్రాల జాతి పరంపరను సయితం జ్ఞాపకం పెట్టుకునేవారు

మహాప్రవక్త (సఅసం)తో ఆయన సహచరులకు ఉన్న ప్రేమానుబంధం మానవచరిత్రలో నిరుపమానమయినది, అద్వి తీయమయినది సహచరుల మనోఫలకంపై ఆయన వేసిన

ముద్రను మనం కనీసం ఊహించనయినా లేము. ఆయనతో గడిపిన ఘడియలే తమ జీవితాలలో అమూల్యనిధిగా వారు భావించేవారు, ఆయన ప్రతి మాటను శ్రద్ధగా వినేవారు, ప్రతి కదలికను అత్యంత జాగ్రత్తగా పరిశీలించేవారు జీవితంలో తమ నడవడి కొరకు ఆదర్శం ఆయన అవలంబించే రీతులే, విధానాలే అని వారు ఆయన్ని పరికించేవారు సహాబా (సహచరులు) లలో ఎవరయినా మహాప్రవక్త (సఅసం) దివ్య సన్నిధిలో ఉన్న సమయంలో ఇతర సహచరుడు లేనట్లయితే జరిగిన విశేషాలు, మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చిన సూక్తులు అన్నీ హాజరుకాలేక పోయిన ఆ సహాబీకు తరువాత వినిపించాలని వారు, తమలో తాము నిర్ణయించుకున్న ఉదాహరణలు కూడా మనకు లభిస్తాయి. అలాంటప్పుడు జ్ఞాపకశక్తిలో తమకు తామే సాటి అయిన అరబ్బులు మహాప్రవక్త జీవిత విశేషాల్ని, సంఘటనల్ని ఆయన పలికిన మాటల్ని జ్ఞాపకం ఉంచుకోవడానికి ఉపేక్షిస్తారా ?

మహాప్రవక్త సహచర్యం లభించనివారు ఆయన జీవన వివరాలు, ఆయన బోధలు, శిక్షణలు తెలుసుకోవాలని తహతహలాడేవారు. కాగా, ఒక సహాబి (సహచరుడు) ఉన్నట్లు అలాంటి వారికి తెలిసినట్లయితే వారు వందలమైళ్ళు ప్రయాణించేసి సహాబిని కలుసుకునేవారని మనకు చరిత్రలో ఎన్నో నిదర్శనాలు లభిస్తాయి.

మహాప్రవక్త జీవనకాలంలోనే సహాబావారు మహాప్రవక్త ప్రబోధనల్ని, ప్రవచనాల్ని వ్రాసుకునేవారు. అంతేకాదు మహాప్రవక్త కూడా తన ఆదేశాలను బోధనల్ని జ్ఞాపకముంచుకోవాలనీ, ఇతరులకు అందచేయాలనీ, తాకీదు చేసేవారు. వ్రాసుకునే

అనుమతి కూడా ఇచ్చారు. హదీసు పుస్తకాల్లో మహాప్రవక్త ధార్మిక బోధనల్ని, ఆదేశాల్ని వ్రాయించి దూరప్రదేశాల్లో ఉండే ముస్లింలకు పంపిన సందర్భాలెన్నో పేర్కొనబడ్డాయి

అరబ్బులు స్వతహాగా తమ జ్ఞాపకశక్తి, వాక్పటిమల ఆధారంగానే తమ కార్యకలాపాలన్నీ సాగిస్తూ వచ్చిన కారణంగా ఇస్లాం ఆవిర్భావానికి ప్రథమ దశల్లో ఈ విశేష లక్షణాన్నే వినియోగించుకునేవారు. అక్షరాస్యులు చాలా అల్పసంఖ్యలో ఉండేవారు అప్పుడు వ్రాతను ఆధారంగా భద్రపరచవలసిన అత్యంత ముఖ్యవిషయం దైవవాణి అయిన కుర్ఆన్ ఒక్కటే

దివ్య కుర్ఆన్, దాని పదజాలం రీత్యా, క్రమం దృష్ట్యా మరియు భావపరంగా అంతా దైవవాణియే. దాని ప్రతి పదాన్ని దైవం నిర్దేశించిన క్రమంలో పొల్లుపోకుండా పరిరక్షించడం అత్యావశ్యకం అందువల్ల ప్రప్రథమంగా దివ్య కుర్ఆన్‌ని గ్రంథస్థం చేసి భద్రపరిచే అగత్యం ఏర్పడింది

సున్నత్‌లో మహాప్రవక్త పలికిన మాటలూ, ఆచరణా రెండూ చేరి ఉన్నాయి ఆచరణాత్మకమైన సున్నత్‌ను సహాబావారు ఉల్లేఖించేటప్పుడు తమ మాటల్లో "మహాప్రవక్త ఇలా చేసేవారు, ఆయన స్వభావం ఇలాంటిది" అని చెప్పేవారు. ఆయన సూక్తుల్ని బోధల్ని ఉల్లేఖించేటప్పుడు కూడా మహాప్రవక్త పలికిన మాటలే అప్పజెప్పాలన్న నిర్బంధం ఉండేది కాదు అయన మాటల బావం మారకుండా తమ మాటల్లో చెప్పేందుకు సహాబాకు అనుమతించారు మహాప్రవక్త. అయితే సహాబా వారికి చురుకైన జ్ఞాపకశక్తి సహజంగానే వుండటంచేత వారు హదీస్ ఉల్లేఖనంలో వీలైనంత వరకు మహాప్రవక్త ఉపయోగించిన పదాలనే ఉపయో

గించేవారు. అందువల్ల హదీసులను గ్రంథస్థం చేసే పని కుర్ఆన్ని గ్రంథస్థం చేయడంకంటే ముఖ్యమైనదికాదు

మహాప్రవక్త సహచరుల్లో అక్షరాస్యులు అల్పసంఖ్యలో ఉండేవారు కాగితం ఇంకా సర్వసమాన్యమవలేదు వ్రాయడానికి ఖర్జూరపు ఆకులు, వెడల్పాటి ఎముకలు, చర్మపు పల్చని పొరలు వినియోగించేవారు దివ్యకుర్ఆన్ను గ్రంథస్థం చేసేవారు కొద్ది మంది సహచరులే ఇలాంటి పరిస్థితిలో కుర్ఆన్ను ఇతర వ్రాత లతో సమ్మిళితం కాకుండా కాపాడడానికి ప్రారంభంలో హదీసు లను (మహాప్రవక్త బోధలూ ఆదేశాల్ని) వ్రాయడాన్ని నిషేధిం చారు మహాప్రవక్త (సఅసం) అయితే హిజ్రత్ అనంతరం మదీనా పాలనా వ్యవహారాలు ఇస్లామీయ వ్యవస్థలో రాగానే మహాప్రవక్త (సఅసం) తీసుకున్న మొదటిచర్య నిరక్షరాస్యతను రూపుమాపేందుకు వయోజనులకు, బాలబాలికలకు విద్య గరప డమే. అనతికాలంలోనే చదవడం రాయడం నేర్చుకున్నవారు పెక్కురు తయారయ్యారు ఆ సందర్భంలో మహాప్రవక్త హదీసు వ్రాసుకునే అనుమతి ఇవ్వడమేగాక తాను స్వయంగా హదీసులు వ్రాయించి ఇతర ప్రదేశాలకు పంపే ఏర్పాటుకూడా చేశారు.

హదీసు గ్రంథాల్లోనే ఈ అనుమతికి సంబంధించిన అనేక వివరాలు మనకు లభిస్తాయి. మహాప్రవక్త బోధలేకాక ఆయన వివిధ ప్రదేశాలకు వ్రాయించి పంపిన ఆదేశాల వివరాలు కూడా హదీసు పుస్తకాల్లో లభిస్తాయి. ఇంకా ఆ కాలంలోని మహారాజు లకు చక్రవర్తులకు ఇస్లాం సందేశం అందజేస్తూ మహాప్రవక్త వ్రాయించిన లేఖలు అనేకం హదీసు గ్రంథాల్లో, వాటిలో ప్రస్తా వించబడ్డ మాటల వివరాలతోసహా ఉదాహరించబడ్డాయి. అలాం

చిపే ఒక ఉత్తరం మహాప్రవక్త ఆనాటి ఈజిప్టు చక్రవర్తి మకౌకిస్కి వ్రాయించారు అది హదీసు గ్రంథాల్లో సవివరంగా ఉల్లేఖించబడింది ఈజిప్టు పురావస్తుశాఖవారు నిర్వహించిన త్రవ్వకాలలో అసలు లేఖ బయలుపడింది. అసలు లేఖ ఈజిప్టు మ్యూజియంలో నేటికీ భద్రంగా వుంది దాని ఛాయాచిత్రం కూడా ప్రకటించడం జరిగింది. దాన్ని హదీసుల్లో ఉల్లేఖించబడ్డ వృత్తాంతంతో పోల్చిచూస్తే అది పూర్తిగా వాటితో ఏకీభవిస్తోంది దీన్నిబట్టి సహాబావారు మహాప్రవక్త పలికిన మాటల్ని వ్రాయించిన పదాల్ని మరువకుండా తిరిగి అప్పజెప్పాలని ఎంత జాగ్రత్త వహించారో ద్యోతకమవుతోంది.

హదీసును పరిరక్షించే కార్యం మొదటినుంచే నిర్వహించబడింది. నోటిద్వారా, గ్రంథస్థం చేయటం ద్వారా మహాప్రవక్త సంప్రదాయాన్ని (సున్నత్‌ను) సురక్షితంగా ఎలాంటి మార్పులు చేర్పులు లేకుండా ఇతరులకు, తమ తరువాతి తరాలవారికి అందజేయడానికి తగు జాగ్రత్తలు తీసుకున్నారు ఆయన (సఅసం) సహచరులు, వారి తరువాత వారి అనుచరులు. దైవం వారందరిపట్ల ప్రసన్నుడవుగాక !

విషయ సూచిక

అనంత కరుణామయుడు అపార కృపాశీలుడయిన అల్లాహ్ పేరుతో

సంకల్ప శుద్ధి

1. మహాప్రవక్త ముహమ్మద్(సల్లల్లాహు అలైహి వసల్లం) ఈ విధంగా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ ఉమర్ (రజి అల్లాహు అన్హు) ఉల్లేఖించారు :

"కర్మలు కేవలం మనోసంకల్పంపై ఆధారపడి ఉంటాయి. మనిషి దేని సంకల్పమయితే చేసుకుంటాడో, అతనికి అదే ప్రాప్తమవుతుంది. (ఉదాహరణకు) ఎవరైతే అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్త కొరకు హిజ్రత్ చేస్తారో, వారి హిజ్రత్ మాత్రమే నిజమయిన హిజ్రత్. ఎవరయితే ప్రపంచం కొరకు లేదా ఒక స్త్రీని వివాహమాడటానికి హిజ్రత్ చేస్తారో వారి హిజ్రత్ ప్రపంచం కొరకో లేక స్త్రీ కొరకో చేసిన హిజ్రత్‌గా పరిగణించబడుతుంది.

(ముత్తఫకున్ అలైహ్)

---

1. ఇది మానసిక సంస్కరణ, ఆధ్యాత్మిక శిక్షణలకు సంబంధించిన ముఖ్యమయిన హదీసు, మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశానికి భావమేమంటే, సత్కార్యాలు సఫలీకృతమవటం మనిషి చిత్త వైఖరిపై ఆధారపడి ఉంటుంది సంకల్పం

2. "అల్లాహ్ మీ రూపురేఖల్ని, మీ సిరిసంపదల్ని చూడడు : మీ అంతర్యాలను, మీ ఆచరణలను చూస్తాడు" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించినట్లు హజ్రత్ అబూహురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు. (ముస్లిమ్)

3. హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) అన్నారు: 'నేను దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) ఇలా బోధిస్తూ ఉండగా విన్నాను':—

సవ్యంగా ఉంటే పుణ్యఫలం లభిస్తుంది లేకపోతే లేదు ఒక కార్యం, పైకి ఎంత గొప్ప సత్కార్యంగా కనిపించినా, పరలోకంలో దాని ప్రతిఫలం లభించాలంటే, దాన్ని దైవ ప్రసన్నత పొందటానికి మాత్రమే చెయ్యాలి ఒకవేళ దాన్ని ప్రాపంచిక లాభం పొందటానికి మాత్రమే చేస్తే పరలోక వాణిజ్య మండలిలో దానికి ఎలాంటి విలువ లభ్యం కాదు ఈ సత్కార్యం అక్కడ చెల్లని నాణెం అవుతుంది ఈ యదార్థాన్ని విశదపరచటానికి మహా ప్రవక్త (సఅసం) హిజ్రత్ (వలసపోవటం)ను ఉదాహరించారు. చూడండి, హిజ్రత్ నిజంగానే ఎంతో గొప్ప త్యాగం, గొప్ప సత్కార్యం. కాని అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్త కొరకు హిజ్రత్ చేయక కేవలం తన ఐహిక వాంఛల పరిపూర్తికి మాత్రమే చేస్తే ఇంత గొప్ప సత్కార్యంగా కనిపించే ఈ పని ద్వారానూ పరలోకంలో ఎలాంటి పుణ్యఫలం లభించదు అంతేకాక ప్రజల్ని మోసపుచ్చినట్లు కూడా అభియోగం మోపబడుతుంది.

"ప్రళయదినంనాడు అందరికంటే ముందు షహాదత్ (దైవమార్గాన ప్రాణత్యాగంచేసి అమరగతి)పొందిన వ్యక్తికి ప్రతికూలంగా తీర్పు చెప్పటం జరుగుతుంది. అతన్ని దైవ న్యాయస్థానంలో హాజరుపరచి, అల్లాహ్ అతనికి తాను ప్రదానం చేసిన అనుగ్రహాలనన్నింటినీ గుర్తుచేస్తాడు. అవన్నీ అతనికి జ్ఞాపకం వస్తాయి. అప్పుడు, 'నా అనుగ్రహాలను పొంది నీవు సాధించిందేమిటి ?' అని అల్లాహ్ ప్రశ్నిస్తాడు. అతను, 'నేను నీ ప్రసన్నతను పొందడానికి [నీ ధర్మానికి విరోధులయినవారితో] యుద్ధం చేశాను. చివరికి ప్రాణాన్ని సయితం త్యాగం చేశాను' అని విన్నవించుకుంటాడు. దానికి దేవుడు అతనితో, 'నా కోసమే నీవు పోరాడావనటం శుద్ధ అబద్ధం. నీవు పోరాడింది [ప్రాణత్యాగం చేసింది] జనులు నిన్ను ధీరుడు, శూరుడు అని అనాలనే. తదనుగుణంగా ఆ ప్రతిఫలం నీకు ప్రపంచంలోనే లభించింది' అని అంటాడు. ఆ తరువాత ఆ అమరగతుణ్ణి బోర్లాపడవేసి, ఈడ్చుకొనిపోయి నరకంలో పడవెయ్యవలసిందని ఆదేశించటం జరుగుతుంది. అలాగే అతన్ని నరకంలో పడవేస్తారు.

"తరువాత మరో వ్యక్తి దైవ న్యాయస్థానంలో హాజరుపరచబడతాడు. అతను ధర్మజ్ఞాని, ధర్మబోధకుడు, ఖుర్ఆన్ పాఠకుడూను. అల్లాహ్ తన కానుకల్ని అతనికి జ్ఞాపకం చేస్తాడు. అవన్నీ అతనికి జ్ఞాపకం వస్తాయి.

అతనితో 'ఈ కానుకల్ని పొంది నీవు సాధించిందేమిటీ ?" అని అడుగుతాడు అల్లాహ్. అతడు సవినయంగా చెప్పు కుంటాడు : 'ప్రభూ ! నేను నీ కొరకు నీ ధర్మజ్ఞానాన్ని అభ్యసించాను ; నీ కోసమే దాన్ని ఇతరులకు బోధించాను ; నీ కొరకే కుర్‌ఆన్ పఠించాను.' దానికి సర్వేశ్వరుడు— 'నువ్వు అబద్ధం చెప్పావు. జనులు నిన్ను పండితుడు అని అనాలనే ఉద్దేశ్యంతో నీవు ధార్మిక విద్యను అభ్యసించావు. ప్రజలు నిన్ను కుర్‌ఆన్ జ్ఞాని అనాలనే ధ్యేయంతో నీవు కుర్‌ఆన్‌ను పఠించావు. దానికి ప్రతిఫలం నీకు లోకంలోనే లభించింది' అని పలికి, 'ఇతన్ని బోర్లాపడవేసి ఈడ్చుకు పోండి, నరకంలో పడవేయండి' అని ఆదేశిస్తాడు. అతన్ని ఈడ్చుకునిపోయి నరకంలో పడవేస్తారు.

"మూడవ వ్యక్తి హాజరవుతాడు. అల్లాహ్ అతనికి ప్రపంచంలో సకల సంపదలను పుష్కలంగా ప్రసాదించి ఉంటాడు. అతనికి తన అన్ని అనుగ్రహాలను గుర్తు చేస్తాడు అల్లాహ్. అతను వాటినన్నింటిని గుర్తించి, 'అవును, నేను ఈ అనుగ్రహాలన్నింటినీ పొందాను' అని ఒప్పుకుంటాడు. అపుడు అతనితో అతని ప్రభువు, 'నా అనుగ్రహాలు పొంది నీవు ఏ కార్యాలు చేశావు ?' అని ప్రశ్నిస్తాడు. సమాధానంగా అతడు నివేదించుకుంటాడు : 'ఏ ఏ మార్గాల్లో ధనం ఖర్చుపెట్టడం నీకు ప్రీతికరమో, ఆ మార్గాలన్నింటిలో నీ ప్రసన్నత కొరకు— నేను ధనం

ఖర్చు చేశాను' అని. అప్పుడు అల్లాహ్ అంటాడు, "అబద్ధం చెప్పావు. ప్రజలు నిన్ను దాత అని అనాలని నీవు ధనాన్ని కుమ్మరించావు. ఆ బిరుదు నీకు ప్రపంచంలో ఎలాగూ లభించింది' అని— 'ఇతన్ని బోర్లాపడవేసి, ఈడ్చుకుని వెళ్ళి అగ్నిలో పడవేయండి' అని ఆజ్ఞాపిస్తాడు. అతన్ని అలాగే తీసుకువెళ్ళి అగ్నిలో పడవేస్తారు."

(సహీహ్ ముస్లిమ్)

విశ్వాసాలు

4. హజ్రత్ ఉమర్ [రజిఅన్] ఉల్లేఖించారు. "..... వచ్చిన వ్యక్తి [వాస్తవంగా ఆయన జిబ్రీల్(అలైహిస్సలాం), మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు మానవాకారంలో వచ్చారు]

---

3 పై మూడు హదీసులు ఒక మహత్తర సత్యాన్ని వెల్లడి చేస్తున్నాయి. ఏ కార్యానికయినా దాని బాహ్యరూపాన్ని బట్టి పరలోకంలో ప్రతిఫలం లభ్యం కాదు. దైవ ప్రసన్నత పొందటానికి చేసిన కార్యమే అక్కడ పుణ్యఫలానికి అర్హత పొందుతుంది ఎంత గొప్ప సత్కార్యాన్నయినా, ఇతరులు దాన్ని చూచి మెచ్చుకోవాలనీ లేదా ప్రజల దృష్టిలో తన గౌరవ ప్రతిపత్తులు పెరగాలనీ ఎవరయినా చేస్తే దైవ దృష్టిలో దానికి ఏ విధమయిన ఆదరణా లభించదు; పరలోకంలో దానికి ఎలాంటి విలువ ప్రాప్తం కాదు. అది అల్లాహ్ తులమానంలో

దైవ ప్రవక్తను అడిగారు, 'ఈమాన్ (విశ్వాసం) అంటే ఏమిటి ?' అని, దానికి మహాప్రవక్త (సఅసం) సమాధాన మిచ్చారు:

'ఈమాన్ (విశ్వాసం) అంటే, నీవు అల్లాహ్‌ను, ఆయన దూతల్ని, ఆయన పంపిన గ్రంథాలను, ఆయన ప్రవక్తల్ని, పరలోకాన్ని సత్యమయినవిగా విశ్వసించాలి. ఇంకా, అదృష్టాన్ని అంటే ఏది జరిగినా— మేలయినా కీడైనా— అది దైవం తరఫున జరుగుతుందని నమ్మాలి."

(సహీహ్ ముస్లిమ్)

చెల్లని తూనిక అవుతుంది ఇలాంటి విశ్వాసమూ ఉపకరించదు, ఇలాంటి ఆరాధనా చెల్లదు.

4. ఇది సుదీర్ఘమయిన హదీసులోని ఒక భాగం ఇది జిబ్రీల్ హదీస్ అని ప్రతీతి. సంగ్రహంగా అందులోని విషయం ఏమంటే, ఒక రోజున హజ్రత్ జిబ్రీల్ మానవాకారంలో మహా ప్రవక్త వద్దకు వచ్చారు. ఇస్లామ్, ఈమాన్ (విశ్వాసం), ఇహ్‌సాన్ (అత్యంత శ్రేష్ఠమయిన సత్కార్యం) ఖియామత్ (ప్రళయం)లను గురించి ప్రశ్నించారు. ఆయన (సఅసం) అన్నింటికీ సమాధానమిచ్చారు.

ఈమాన్‌కు సంబంధించిన ప్రశ్నోత్తరాలు ఇక్కడ ఉల్లేఖించబడ్డాయి. ఈమాన్ అన్న పదానికి అర్థం ఒకరిని విశ్వసించడం అనీ, అందుచేత అతని మాటను సత్యమైనదని స్వీకరించడం అనీ వస్తుంది ఒక వ్యక్తి సత్యవ్రతుడని నమ్మినప్పుడే అతని మాటను ఎవరయినా అంగీకరిస్తారు. ఈమాన్‌కు

ఊపిరి ఈ నమ్మకమే మనిషి మోమిన్ (విశ్వాసి) కాగలగా లంటే అల్లాహ్ తరఫు నుండి ఆయన సందేశహరుల ద్వారా వచ్చిన విషయాలన్నీ సత్యమైనవని విశ్వసించడం అత్యావసరం వాటిలోని మౌలిక విశ్వాసాలు ఈ హదీసులో ప్రస్తావించ బడ్డాయి కుర్ఆన్ మరియు హదీసుల్ని దృష్టిలో పెట్టుకుని వాటిని వేర్వేరుగా పరిశీలిద్దాము

(1) అల్లాహ్‌ను విశ్వసించడమంటే ఆయన ఏకైకుడని, ఆయన విశ్వకర్త అని, నిఖిల జగత్తు నిర్వహణను నిర్విరామంగా కొనసాగించే ప్రభువని, ఈ సృష్టిక్రియలోనూ, ఈ నిర్వహణలోనూ ఆయనకు ఎవ్వరూ తోడులేరని, ఆయనకు ఎవ్వరూ సాటికారని అంగీకరించడం ఆయన ఉనికి అన్ని లోపాలకు, దోషాలకు అతీతమయినదని, ఆయన సకల సద్గుణ సంపన్నుడయిన స్వామి అని, సకల శుభాలకు సరోవరమని ఒప్పుకోవడం

(2) దైవ దూతలను విశ్వసించడమంటే : వారి ఉనికిని గుర్తించడం ; వారు పరిశుద్ధులని నమ్మడం ; వారు దైవాజ్ఞల్ని ఉల్లంఘించలేరని సదా దైవ దాస్యంలో నిమగ్నులయి ఉంటారని, విశ్వాసపాత్రులయిన దాసులుగా అనునిత్యం స్వామి ఆజ్ఞల్ని పాలించడానికి సంసిద్ధులయి ఉంటారని, ప్రపంచంలో సత్కార్య పరాయణులయిన మనుషుల కొరకు ప్రార్థిస్తూ ఉంటారని విశ్వసించడం

(3) దైవ గ్రంథాలను విశ్వసించడం అంటే · అల్లాహ్ తన సందేశహరుల ద్వారా అప్పుడప్పుడు పంపిన మార్గదర్శక గ్రంథాలనన్నింటినీ సత్యమైనవిగా గుర్తించడం. వాటిలో చివరి

ఉద్గ్రంథం దివ్య ఖుర్ఆన్ అని నమ్మడం గత ఉమ్మతులు (ప్రవక్తల అనుచర సమాజాలు) తమకు లభించిన దైవ గ్రంథా లను ప్రక్షిప్తపరచి వాటి స్వరూపాన్ని చెరిపివేసాయి. చివరన అల్లాహ్, ముహమ్మద్ (సఅసం) ద్వారా తన అంతిమ గ్రంథం పంపాడు. ఇందులో స్పష్టమయిన సంపూర్ణమయిన మార్గ దర్శక సూత్రాలున్నాయి ఇందులో ఎలాంటి దోషం లేదు, ఎలాంటి లోపమూ లేదు. ఇప్పుడు దైవాన్ని చేరడానికి, ఆయన ప్రసన్నుడయ్యే మార్గం పొందడానికి ఈ గ్రంథం తప్ప ప్రపం చంలో మరో గ్రంథం ఏదీ లేదు అని విశ్వసించడం

(4) దైవ ప్రవక్తల్ని విశ్వసించడం అంటే: అల్లాహ్ చేత ప్రభవింపజెయ్యబడిన ప్రవక్తలందరూ నిజమయినవారని, సత్య స్వరూపులని, ఈ ప్రవక్తలందరూ దైవ సందేశాన్ని హెచ్చు తగ్గుల్లేకుండా ప్రజలకు అందజేశారని నమ్మడం ఈ ప్రవక్తల పరంపరకు చివరివాడు మహా ప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) అని, ఇప్పుడు మానవులకు మోక్షం కేవలం ఆయన్ని అనుస రించడం వల్లనే లభిస్తుందనీ మనసారా అంగీకరించడం.

(5) పరలోకాన్ని విశ్వసించడం అంటే: ఒక రోజు రానున్నదని, ఆ రోజున మానవుల జీవితపు భోగట్టా మొత్తం పరిశీలించబడుతుందనీ అప్పుడు ఎవరి కర్మలు సవ్యంగా ఉంటాయో వారు బహుమానం పొందుతారనీ, ఎవరి కర్మలు అపసవ్యంగా ఉంటాయో వారు శిక్షార్హులు అవుతారనీ, అక్కడ లభించే శిక్ష కూడా అపరిమితమయినదనీ, బహుమానం కూడా అనంతమయినదనీ నమ్మడం

(6) అదృష్టాన్ని విశ్వసించడం అంటే: ప్రపంచంలో

అల్లాహ్ పట్ల విశ్వాసం

5. హజ్రత్ ముఆజ్ బిన్ జబల్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : "(ఒకసారి ప్రయాణంలో) నేను వాహనంపై మహాప్రవక్త (సఅసం) వెనక కూర్చుని ఉన్నాను. నాకూ ఆయనకీ మధ్య జీను వెనుక భాగం తప్ప మరేమీ లేదు. ఆయన 'ముఆజ్ బిన్ జబల్' అని పిలిచారు.

'అయ్యా, సెలవియ్యండి. నేనిక్కడే ఉన్నాను' అన్నాను నేను. (ఆయన మౌనం వహించారు) కొంత దూరం వెళ్ళాక తిరిగి పిలిచారు, 'ఓ ముఆజ్ బిన్ జబల్ !'

"దానికి నేను 'అయ్యా, సెలవియ్యండి, దానిసను ఇక్కడే ఉన్నాను' అని సమాధానమిచ్చాను. (కాని ఆయన

జరిగేదంతా దైవాజ్ఞానుసారం జరుగుతోంది, ఇక్కడ ఆయన అధికారాలే చెలామణి అవుతాయి ఆయన కోరిన ప్రకారం కాకుండా మరో విధంగా ఈ విశ్వంలో జరగటం అసంభవం. మంచీ చెడులకు, సన్మార్గ దుర్మార్గాలకు సంబంధించిన ఒక నియమం ఉంది, దాన్ని ఆయన ముందే నిర్దిష్టపరిచాడు, కృతజ్ఞులయిన దేవుని దాసులపై వాటిల్లే ఉపద్రవాలు, వారు ఎదుర్కొనే కష్టాలు, వారికి అసన్నమయ్యే పరీక్షా సమయాలు అన్నీ వారి ప్రభు ఆజ్ఞ ప్రకారం ముందే నిర్ణయించబడిన నియమానుసారం జరుగుతాయని విశ్వసించడం.

5 హజ్రత్ ము అజ్ వివరించినదానికి భావమేమంటే, నేను ఆయనకు అతి సమీపంలో నే ఉన్నాను. చెప్పడానికీ, విన

ఏమీ పలుకలేదు)మళ్ళీ కొంతదూరం పోయాక 'ఓ ముఆజ్ బిన్ జబల్ !'అని పిలిచారు ఆయన. మూడవసారి కూడ అలాగే సమాధానమిచ్చాను. అప్పుడాయన, 'అల్లాహ్‌కు దాసులపై వున్న హక్కు ఏమిటో నీకు తెలుసా' అని అడిగారు. 'అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్తకే బాగా తెలుసు' అని నేను బదులిచ్చాను. దానికి మహా ప్రవక్త (సఅసం) 'అల్లాహ్‌కు దాసులపై వున్న హక్కు ఏమిటంటే, వారు ఆయన్నే ఆరాధించాలి ; ఈ ఆరాధనలో మరెవ్వరినీ భాగస్వాములుగా చెయ్యకూడదు' అని సెలవిచ్చారు.

"ఇంకా కాస్త దూరం వెళ్ళి 'ముఆజ్ !'అని పిలిచారు 'సెలవియ్యండి. మీ మాటను సావధానంగా విని పాటిస్తాను' అని జవాబు పలికాను.

"అల్లాహ్‌ను ఆరాధించే దాసులకు అల్లాహ్‌పై ఉన్న హక్కు ఏమిటో నీకు తెలుసా ?' అని అడిగారు. 'అల్లాహ్ మరియు ఆయన సందేశహరునికే బాగా తెలుసు' అని నేను బదులు పలికాను. 'దాసులకు అల్లాహ్‌పై ఉన్న హక్కు

దానికీ ఎలాంటి అవరోధమూ లేదు, ఆయన చెప్పినదాన్ని సునాయాసంగా వినగలను కాని చెప్పబోయే విషయం చాలా ముఖ్యమయింది గనుక, దాని ప్రాముఖ్యత నాకు విశదమవ్వాలనీ నేను శ్రద్ధగా వినాలనీ ఆయన మూడు సార్లు పిలిచి మౌనంగా ఉండిపోయారు అన్నది.

ఏమిటంటే ఆయన వారిని శిక్షించకుండా వుండాలి.' అని సెలవిచ్చారు." (బుఖారీ, ముస్లిమ్)

6. "ప్రవక్త శ్రేష్ఠులు (అబ్దుల్ కైస్ తెగవారి ప్రతినిధి వర్గాన్ని ఉద్దేశించి)అడిగారు, 'దైవం ఒక్కడే అని విశ్వసించడమంటే ఏమిటో మీకు తెలుసా ?' అని. దానికి వారు, 'అల్లాహ్ ఆయన ప్రవక్తలకే తెలుసు' అని పలికారు. అప్పుడు ఆయన 'విశ్వాసమంటే, మనిషి, అల్లాహ్ తప్ప మరే ఇతర ఆరాధ్య శక్తిలేదనే సత్యానికి, ముహమ్మద్ (సఅసం) అల్లాహ్ సందేశహరుడనే వాస్తవానికి సాక్ష్యమివ్వాలి ; నమాజ్‌ను సవ్యంగా చెయ్యాలి ; జకాత్‌ను ఇవ్వాలి ; రమజాన్ నెలలో రోజా వ్రతాన్ని పాటించాలి' అని బోధించారు." (మిష్కాత్)

7. హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారు : మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రసంగించినప్పుడల్లా ఈ విషయాలను తప్పనిసరిగా ప్రస్తావించేవారు :

మహా ప్రవక్త (సఅసం) సూక్తిని గమనిస్తే తౌహీద్ (ఏకేశ్వరోపాసన)కు ఎంత ప్రాముఖ్యం ఉందో మనకు తెలుస్తుంది. ఇదే మానవుణ్ణి నరకయాతన నుండి రక్షిస్తుంది దైవాగ్రహం నుండి కాపాడి స్వర్గప్రవేశానికి అర్హత చేకూర్చే విషయంకన్నా విలువయినది మరొకటి కాగలదా ?

7. మానవులపై వాటిల్లే అల్లాహ్ హక్కులేమిటో, తోటి

"ఎవరిలోనయితే అమానతులేదో వారిలో ఈమాన్ (విశ్వాసం) లేదు, ఎవరికయితే వాగ్దానంపట్ల గౌరవం లేదో వారిలో దీన్ (ధర్మం) లేదు." (మిష్కాత్)

8. హజ్రత్ అమ్రు బిన్ అబస (రజిఅన్)అన్నారు : "నేను మహాప్రవక్త (సఅసం)ను '[ఈమాన్] విశ్వాసమంటే ఏమిటి?' అని అడిగాను. ఆయన 'విశ్వాసమంటే సహనం మరియు దాతృత్వం' అని సమాధానమిచ్చారు. (ముస్లిమ్)

మానవుల హక్కులేమిటో అన్నీ దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో పొందుపరచబడి ఉన్నాయి వాటిని సరిగ్గా నిర్వహించని వ్యక్తి ఈమాన్ (విశ్వాసం)లో పరిపూర్ణతను పొందలేదని భావం. అలాగే ఒక వ్యక్తి, ఇచ్చిన మాటను నిలబెట్టుకోలేక పోతే అతనిలో ధర్మపరాయణతలేదని అర్థం ఎవరి హృదయాల్లో విశ్వాస బీజాలు నాటుకుపోతాయో వారు బాధ్యతల నిర్వహణలో ఎలాంటి లోపమూ రానివ్వరు. తెలిసీ దాటవేసే ప్రయత్నమూ చెయ్యరు ఇలాగే ఏ వ్యక్తిలో ధర్మనిష్ఠ ఉంటుందో అతను చివరి ఘడియ వరకు చేసిన బాసను నిలబెట్టుకుంటాడు. అల్లాహ్, ఆయన ప్రవక్త మరియు ఆయన గ్రంథం పట్ల మనిషికి ఉన్న బాధ్యత, బాధ్యతల్లోకెల్లా గురుతరమయినది, ప్రమాణాల్లోకెల్లా మనిషి తన దైవంతో, ఆయన ప్రవక్తతో, ప్రవక్త అందజేసిన "ధర్మం"తో చేసిన ప్రమాణం గొప్పది. వీటి నిర్వహణ అన్నింటికంటే ముఖ్యమయింది.

8. విశ్వాసమంటే, మనిషి అనుసరించడానికి దైవ

9. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు : "ఎవరయితే అల్లాహ్ కొరకు స్నేహం చేస్తారో, అల్లాహ్ కొరకు శత్రుత్వం వహిస్తారో మరియు అల్లాహ్ కొరకే దానం చేస్తారో ఇంకా అల్లాహ్ కొరకే నిరాకరిస్తారో వారు తమ విశ్వాసాన్ని పరిపూర్ణం చేసుకున్నారు."

(బుఖారి—అబూఉమామ

మార్గాన్ని ఎన్నుకోవాలి , ఆ మార్గంలో ఎదురయ్యే ఆపదల్ని భరించాలి , దైవంపై భారం మోపి ముందుకు పురోగమించాలి— ఈ వైఖరినే సహనంఅనంటారు మనిషి తన సంపదను నిరు పేదల కొరకు, అనాధలైన దేవుని దాసుల కొరకు దైవ ప్రసన్నత పొందటానికి వ్యయపరచాలి. మూలంలో ఉన్న "సమూహాత్" అన్న పదానికి ఇదే అర్థం ఈ పదానికి వినమ్రత, ఉదారత, విశాల హృదయుత అన్న అర్థాలు కూడా వస్తాయి

9. అంటే మనిషి శిక్షణ పొందుతూ క్రమేణ ఈ ఉన్నత స్థానాన్ని పొందగలుగుతాడు అతను ఎవరితో సన్నిహితుడయినా, మరెవరికి దూరమయినా, కేవలం దైవప్రసన్నత బడయటానికే అలా చేస్తాడు, ధర్మం కొరకే ఒకరిని ప్రేమిస్తాడు, ధర్మం కొరకే మరొకరిని ద్వేషిస్తాడు అతని రాగ ద్వేషాలు స్వార్థంతో, ప్రాపంచిక ప్రయోజనాలతో ముడిపడి ఉండవు, కేవలం దైవం కొరకే, ఆయనకు సమ్మతమైన ధర్మం కొరకే అంకితమయి ఉంటాయి మనిషి ఈ స్థితికి చేరినప్పుడే అతని విశ్వాసం పరిపూర్ణమవుతుందని తెలుసుకోవాలి

10. మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు. "ఎవడయితే అల్లాహ్‌ను తన ప్రభువుగా, ఇస్లాంను తన ధర్మంగా, ముహమ్మద్ (సఅసం)ను దైవప్రవక్తగా స్వీకరించి ఆనందం అనుభవించాడో ఆ వ్యక్తి విశ్వాసంలోని రుచిని ఆస్వాదించాడు." (బుఖారీ, ముస్లిమ్–అబ్బాస్)

ప్రవక్త పట్ల విశ్వాసం

11. "ఉత్తమ వచనం అల్లాహ్ గ్రంథం మరియు ఉత్తమ చరితం ముహమ్మద్ (సఅసం)చరితం" అని మహా ప్రవక్త (సఅసం) పలికారు. (ముస్లిమ్–జాబిర్)

---

10 అంటే అల్లాహ్ దాస్యానికి తనను తాను అంకితం చేసుకుని ఇస్లామీయ షరీఅత్ ప్రకారం జీవితం గడుపుతూ, ప్రవక్త మార్గదర్శకత్వానికి కట్టుబడి ఉంటూ పూర్తిగా తృప్తి చెందిన వ్యక్తి అని భావం. నేను అల్లాహ్ దాస్యం తప్ప మరెవరి దాస్యాన్ని చెయ్యనని సర్వకాల సర్వావస్థల్లో ఇస్లామ్ ఆదేశాల ప్రకారమే నడుచుకుంటాననీ, ప్రవక్త (సఅసం)ను తప్ప మరే ఇతర మానవుణ్ణి అనుసరించనని నిర్ణయించుకున్న వ్యక్తి అని భావం ఏ వ్యక్తి ఈ విధంగా పరిణతి చెందుతాడో అతను ఈమాన్ మాధుర్యాన్ని ఆస్వాదించాడని తెలుసుకోవాలి

11. దైవ వచనం లేక దైవ గ్రంథమే అన్నది ఉత్తమ వచనం అన్నదానికి అది ఉత్తమ మార్గదర్శకత్వం అని భావం,

12. హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు ; మహాప్రవక్త (సఅసం) నాకు ఉపదేశించారు.

"అబ్బాయి ! నీవు నీ మనస్సులో ఎవరిపట్లనయినా కల్మషపు ఆలోచనల్లేకుండా నీ రేయింపగళ్ళను గడప గలిగితే అలాంటి జీవితాన్నే గడుపు." ఇంకా ఆయన అన్నారు "నా విధానం (సున్నత్ = సంప్రదాయం) కూడా ఇదే. నా విధానాన్ని ప్రేమించే వ్యక్తి నిస్సందేహంగా నన్ను ప్రేమించినట్లే. నన్ను ప్రేమించిన వ్యక్తి స్వర్గంలో నాతో వుంటాడు." (ముస్లిమ్)

13. ముగ్గురు వ్యక్తులు మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆరాధనను గురించి తెలుసుకోటానికి ఆయన సతీమణుల వద్దకు వచ్చారు. వారు దాన్ని గురించి తెలుసుకున్నప్పుడు అది చాలా స్వల్పం అని భావించారు. వారు ఇలా

అలాగే ప్రవక్త శ్రేష్టుల జీవిత చరిత్ర ఉత్తమ మయిందంటే, అనుసరించేందుకు, అనుకరించేందుకు ఉత్కృష్ట మయిన ఆదర్శం అదొక్కటే అని అర్థం.

12. ఒకరిపట్ల కల్మషపు భావాలు, చెడు ఆలోచనలు కలిగి ఉండటమన్నది నైతిక దుగ్మతగా, ఆధ్యాత్మిక దోషంగా చెప్పవచ్చు. దాన్ని గురించి బోధక శ్రేష్ఠులు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఈ హదీసులో ఎంతో వివేచనతో తన సహచరులకు తెలిపారు. ఒకరు మనకు కీడు తలపెట్టినప్పుడు మనలో వారి

ఊహించుకున్నారు : "ప్రవక్త(సఅసం)కూ మనకూ పోలిక ఏమిటి? ఆయన పూర్వంకూడా ఎలాంటి పాపం ఎరుగరు, ఇకపై కూడా ఆయన ఎలాంటి పాపమూ చెయ్యరు. (మన మయితే పాపరహితులం కాము. కనుక మనం ఇతోధికంగా ఆరాధన చెయ్యాలి)." తదనుగుణంగా వారిలో ఒకడు "ఎల్లప్పుడూ నేను రాత్రి అంతా నఫిల్ నమాజులు చేస్తూ గడుపుతాను" అని నిర్ణయించుకున్నాడు. రెండో వ్యక్తి "నేను ఎల్లప్పుడూ నఫిల్ రోజా వ్రతాన్ని పాటిస్తాను. పగటి పూట ఎన్నడూ భోజనం చెయ్యను" అని నిశ్చయించుకున్నాడు. మూడో వ్యక్తి "నేను స్త్రీలకు దూరంగా ఉంటాను. ఎన్నటికీ వివాహం చేసుకోను" అని తీర్మానించుకున్నాడు.

మహాప్రవక్త (సఅసం) [కు ఈ సమాచారం అందినపుడు ఆయన] వారివద్దకు పోయి "మీరేనా ఈ నిర్ణయాలు తీసుకున్నది?" అని అడిగారు. తరువాత ఆయనే ఇలా హితబోధ చేశారు. "నిస్సందేహంగా నేను మీకంటే అధికంగా దైవానికి భయపడేవాణ్ణి. ఆయన అవిధేయతకు దూరంగా ఉండేవాణ్ణి. కాని నేను ఒకప్పుడు (నఫిల్)

పట్ల దురభిప్రాయం జనించడం సహజం, కాని దైవ సందేశహరుని ఈ బోధనను పాటించినప్పుడు మనసులోని భారమంతా తొలగిపోయి నిష్కల్మషమయిన, తేలికయిన హృదయం ఎంత హాయినిస్తుంది!

రోజాలు పాటిస్తాను, మరొకప్పుడు పాటించను. ఇలాగే (రాత్రిళ్ళలో) నఫిల్ నమాజులు కూడా చేస్తాను, నిద్ర కూడా పోతాను. ఇంకా, నేను పెళ్ళి కూడా చేసుకున్నాను. (కనుక నా పద్ధతిని అనుసరించటమే మీకు శ్రేయస్కరం). ఎవరి దృష్టిలోనయితే నా సంప్రదాయానికి విలువ లేదో, మరెవరైతే నా సంప్రదాయానికి విముఖులవుతారో వారితో నాకు ఎలాంటి సంబంధమూ లేదు." (ముస్లిమ్-అనస్)

14. మొదట మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒక పనిని చెయ్యకూడదని ప్రజలను వారించారు. కాని తరువాత ఆయన ఆ పనిని చేశారు— తద్వారా ఇక తాను ఆ పనిని చేసే అనుజ్ఞ ఇస్తున్నట్లు అందరికీ తెలియాలని. అప్పటికీ కొందరు ఆ పనిని చేసేందుకు సిద్ధపడలేదు. అప్పుడు ఆయన ఇలాంటి మనస్తత్వం గలవారిని గురించి ఒక ప్రసంగం చేశారు. అందులో దైవ స్తోత్రం పిదప, "నేను ఏ కార్యాన్నయితే చేస్తున్నానో, దాన్ని చెయ్యటానికి

---

14 కొందరు వ్యక్తులు స్వయంకల్పిత "ధర్మనిష్ఠ" భావనకు గురయి ధర్మంలో అనుమతించబడిన కార్యాన్ని కూడా చెయ్యడానికి తప్పుగా పరిగణిస్తారు. అలాంటి మనస్తత్వంగలవారు కొందరికి, ఒకప్పుడు మహాప్రవక్త వారించిన కార్యాన్ని, స్వయంగా ఆయన చేసిన తరువాత కూడా చెయ్యడానికి మనస్కరించలేదు. కారణం వారి 'విపరీత భయభక్తుల' భావనే అలాంటివారిని దృష్టిలో ఉంచుకునే ప్రవక్త మహనీయులు పై ప్రసంగం చేశారు.

కొందరు ఎందుకు వెనుకాడుతున్నారు? దైవం సాక్షి, నేను వారందరికంటే అధిక దైవ జ్ఞానం కలవాణ్ణి; వారందరి కంటే అధిక దైవభీతిగలవాణ్ణి" అని ఉద్బోధించారు.

(బుఖారి-ముస్లిమ్, ఆయిషా [రజిఅన్])

15. హజ్రత్ జాబిర్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు. మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) వచ్చి, "యూదుల మాటలు కొన్ని మాకు మంచివిగా తోస్తున్నాయి. వాటిలో కొన్నింటిని వ్రాసుకోవడానికి మమ్మల్ని అనుమతిస్తారా?" అని అడిగారు. దానికి ఆయన మీరూ అపమార్గపు గోతిలో పడాలని అభిలషిస్తున్నారా—' యూదులూ క్రైస్తవులూ తమ తమ గ్రంథాలను వదలి అపమార్గంలో పడినట్లు? నేను మీకు అందజేసిన షరీఅత్ (శాసనాంగం) సూర్యునిలా తేజోవంతమయినది, అద్దంలా స్వచ్ఛమయినది. ఒకవేళ నేడు మూసా (అస్సలాం) సజీవు

భయభక్తులకు, ధర్మపరాయణతకు దైవప్రవక్తకు మించిన గీటు రాయి ఏది కాగలదు?

15. యూదులు తమ ధార్మిక గ్రంథమయిన తౌరాహ్ (Torah)ను ప్రక్షిప్తాలతో చెరిపారు. అయితే అందులో అంతా చెడు మాత్రమే ఉందని అర్థం కాదు కొన్ని నిజమైన విషయాలు కూడా అందులో ఉన్నాయి వాటిని ముస్లిములు విని మెచ్చుకునేవారు. ఒకవేళ అప్పుడు మహాప్రవక్త అలా వారించకుండా ఆ మంచి విషయాలను భద్రపరచుకునేందుకు అనుమతించి

లయి ఉంటే, నన్ను అనుసరించటం తప్ప ఆయనకూ్కడా మార్గాంతరం లేకపోయేది" అని బోధించారు.

(ముస్లిమ్–జాబిర్ [రజిఅన్])

16. హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ అమ్ర్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : "ఒక వ్యక్తి యొక్క సంకల్పం, మనో ప్రవృత్తులు నేను తెచ్చినదానికి (దివ్య ఖుర్‌ఆన్‌కు) లోబడి రూపొందనంతవరకు మీలో ఏ ఒక్కడూ నిజమయిన మోమిన్ (విశ్వాసి) కాజాలడు" అని మహా ప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు. (మిష్కాత్)

ఉంటే ఇస్లామ్ ధర్మంలో ఎన్నో తప్పుడు భావాలు చోటు చేసుకుని ఉండేవి నిజమయిన ఇస్లామ్ బోధనలు గుర్తుపట్టడం కష్ట తరమయిపొయ్యేది మంచి విషయాలు ఏ మతంలో ఉండ వనీ? మహాప్రవక్త (సఅసం) హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్)కు ఇచ్చిన సమాధానం దృష్ట్యా-స్వచ్ఛమైన సెలయేరు అందుబాటులో ఉండగా కలుషితమైన కుంటలవైపు చూడటం అవివేకం కాదా?

16. ప్రవక్తను విశ్వసించడమంటే ఇంకా వేరే భావ మేముంది? తన మనోవాంఛల్ని, తన సంకల్పాలను, తన ప్రవృత్తుల్ని ప్రవక్త అందజేసిన మార్గదర్శకత్వం ప్రకారం మలచు కోవడం, తన అంతర్యానికి కళ్ళెంవేసి దాన్ని దివ్య ఖుర్‌ఆన్ హస్తగతం చెయ్యడం— ఇంతేగా? ఇలా జరక్కపోతే ఇంకా ప్రవక్తను విశ్వసించడంలో అర్థమే లేదు

17. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి ఇలా వివరించారు. "మీలో ఒక వ్యక్తి దృష్టిలో నేను అతని తండ్రి కన్నా అతని కొడుకుకన్నా ఇంకా ప్రజలందరికన్నా అధికంగా ప్రేమపాత్రుణ్ణి కానంతవరకు మీలో ఎవడూ నిజమయిన మోమిన్ (విశ్వాసి) కాలేడు."

(బుఖారి, ముస్లిం–అనస్)

18. అబ్దుర్రహ్మాన్ బిన్ అబీ కిరాద్ ఇలా ఉల్లేఖించారు: 'ఒక రోజు మహాప్రవక్త (సఅసం) వుజూ చేశారు. ఆయన సహచరులు కొందరు ఆయన వుజూ చేసిన నీరు

---

17. మహాప్రవక్త (సఅసం) సూక్తికి అర్థం ఏమిటంటే, మనిషికి దైవ సందేశహరునిపై, ఆయన బోధించిన ధర్మంపైగల ప్రేమ కడమ ప్రేమలన్నిటినీ జయించినప్పుడే అతడు విశ్వాసి కాగలుగుతాడు పుత్ర ప్రేమ ఒక దారిపై నడవమంటుంది పితృ ప్రేమ మరో మార్గాన్ని అనుసరించమంటుంది. ప్రవక్త (సఅసం) వేరొక బాటను నడవమంటారు అయితే దైవ ప్రవక్త (సఅసం) చూపిన బాటనే పాటించాలి అప్పుడే అతడు నిజమయిన విశ్వాసి అని, ప్రవక్త ప్రేమికుడని రూఢీ అవుతుంది ఇలాంటి వ్యక్తులే ఇస్లామ్‌కు అవసరం వారే ప్రపంచ చరిత్రను సృష్టిస్తారు. పరిపక్వం చెందని విశ్వాసం భార్యాపిల్లల పట్లగల అనురాగాన్ని, తల్లిదండ్రుల పట్ల గల ప్రేమాభిమానాలను త్యాగం చెయ్యనిస్తుందా ?

18 ప్రవక్త సహచరులు ప్రవక్త వుజూ చేస్తుండగా రాలే నీటిని తీసుకుని తమ ముఖాలకు పులుముకున్నారంటే అది

తీసుకుని తమ ముఖాలకు పులుముకోసాగారు. అప్పు డాయన వారిని, "మిమ్మల్ని ఇలా చేయమని పురికొలిపిం దేమిటీ ?" అని ప్రశ్నించారు. దానికి వారు, "అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్తపైగల ప్రేమే" అని సమాధానం ఇచ్చారు. అప్పుడు ఆయన వారికి ఇలా బోధించారు :

"ఎవరు అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్తను ప్రేమించి సంతోషిస్తారో వారు మాట్లాడితే సత్యమే పల కాలి ; అతనివద్ద అమానతు (అప్పగింత)గా ఏమైనా పెట్టి నప్పుడు దాన్ని (సురక్షితంగా) దాని యజమానికి అప్ప గించాలి. పొరుగువారితో మంచిగా మెలగాలి."

(మిష్కాత్)

కేవలం ఆయన పట్ల ప్రేమ కారణంగానే చేశారు అలా చెయ్య డంలో విపరీతమేమీ లేదు, తప్పూ లేదు— దైవ ప్రవక్త వారిని మందలించడానికి అయితే ఆ సందర్భాన్ని పురస్కరించుకుని నిజమయిన ప్రవక్త ప్రేమ అంటే ఏమిటో ఆయన (సఅసం) ఎంతో హృద్యంగా వివరించారు ప్రవక్త ప్రేమకు నిజమయిన అర్థం ఆయన అందజేసిన ఆదేశాలను, ఉపదేశాలను అమలు పరచడం, ఆచరించడం. ఏ ధర్మమయితే ఆయన తీసుకు వచ్చారో దాన్ని తమ జీవన మార్గంగా చేసుకోవడం, ఇదే దైవ ప్రవక్త పట్ల ప్రేమకు, ఆయన పట్ల విధేయతకు ఉన్నత స్థానం అయితే ఇదంతా చిత్తశుద్ధితో జరగాలి— ప్రదర్శనా బుద్ధితో కాదు.

19. హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ ఉల్లేఖించారు: ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త (సఅసం) సన్నిధిలో హాజరయ్యాడు. "నేను మిమ్మల్ని ఎంతో ప్రేమిస్తున్నాను' అని అన్నాడు. 'నీవు ఏమంటున్నావో బాగా ఆలోచించుకో" హెచ్చరించారు మహాప్రవక్త (సఅసం). అతడు మూడుసార్లు 'దైవం సాక్షి, నేను మిమ్మల్ని అమితంగా ప్రేమిస్తున్నాను' అని పలికాడు.

"నీవు చెప్పేదే నిజమయితే, బీదరికాన్ని ఎదుర్కొనడానికి సిద్ధపడాలి. నన్ను ప్రేమించేవారి వైపుకు బీదరికం వెల్లువకంటే వేగంగా వేంచేస్తుంది" అని ప్రకటించారు మహాప్రవక్త (సఅసం). (తిర్మిజి).

---

19 ఒకరిని ప్రేమించడమంటే వారి ఇష్టాన్ని తమ ఇష్టంగా మార్చుకోవాలి; వారు అవలంబించే మార్గాన్ని తమ మార్గంగా ఎన్నుకోవాలి; వారి సహచర్యం, వారి సాన్నిధ్యం, వారి ప్రసన్నతలకొరకు పరితపిస్తూ సర్వస్వాన్ని త్యాగం చెయ్యడానికి సిద్ధపడాలి. మహాప్రవక్తను ప్రేమించడమంటే ఆయన ఒక్కొక్క అడుగుజాడను వెదకి దాన్ని అనుసరించాలి, ఏ మార్గంలో ఆయన గాయపడ్డారో ఆ మార్గంలో నడిచే ధైర్యం, ఆకాంక్ష మనలో జనించాలి. ఆ మార్గంలో సౌర్ గుహ కూడా వస్తుంది బద్ర్ మైదానం, హునైన్ పోరాటం కూడా తటస్థపడతాయి, ధర్మపథంలో బీదరికం ఆకలి బాధలు ఎదురవుతాయి. మనిషికి కలిగే బాధల్లో ఆర్థికబాధ చాలా తీవ్ర

దివ్య ఖుర్‌ఆన్‌ని విశ్వసించడం

20. హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ అబ్బాస్ సెల విచ్చారు : "ఎవరు అల్లాహ్ గ్రంథాన్ని అనుసరిస్తారో వారు ప్రపంచంలోనూ సన్మార్గానికి దూరం కారు, పరలోకం లోనూ సఫలతను కోల్పోరు." తరువాత ఆయన ఒక ఆయత్‌ను పఠించారు.

"నేను పంపిన మార్గదర్శకత్వాన్ని ఏ వ్యక్తి అయితే అనుసరిస్తాడో అతడు (ప్రపంచంలో) సన్మార్గాన్ని తప్పడు, (పరలోకంలో) నిష్ఫలతకు గురికాడు." (20 : 123)

(మిష్కాత్)

మయింది దాన్ని ఎదుర్కోవడం కేవలం అల్లాహ్‌పైగల భరోసా ఆయన పట్ల ప్రేమలాంటి ఆయుధాలతోనే సాధ్యం ఆ పరిస్థితుల్లో నిజమయిన విశ్వాసి ఆలోచనాసరళి ఈ విధంగా ఉంటుంది : 'అల్లాహ్ మాత్రమే నా సంరక్షకుడు, నేను అనాధను మాత్రం కాను, కేవలం ఒక దాసుణ్ణి, యజమాని అభీష్టానికి అనుగుణంగా జీవించడమే దాసుని కర్తవ్యం నేను ఎవరి సేవలో నిమగ్నమయి ఉన్నానో ఆయన ప్రేమమయుడు, న్యాయశీలుడు. నా శ్రమ వృథా పోదు.' ఈ భావనవల్ల ఒక విశ్వాసి ఆపదల్ని అవలీలగా దాటిపోగలుగుతాడు ; షైతాన్ కుట్రలన్నీ వమ్మయి పోతాయి

21. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు : "దివ్య ఖుర్‌ఆన్‌లో అయిదు అంశాలున్నాయి. అవి : హలాల్, హరామ్, ముహ్కమ్, ముతషాబిహ్ మరియు అమ్సాల్. కనుక హలాల్‌ను హలాల్‌గానే భావించండి, హరామ్‌ను హరామ్‌గానే పరిగణించండి, ముహ్కమ్‌ను అమలుపరచండి, ముతషాబిహ్‌ను విశ్వసించండి. పోతే, అమ్సాల్ ద్వారా గుణపాఠం పొందండి."

(మిష్కాత్—అబూహురైరా[రజిఅన్])

---

21 హదీసులో, మొత్తం ఖుర్ అన్ ప్రవచనాలను · అయిదు రకాలుగా వర్గీకరించడం జరిగింది ఆ అయిదు అంశాలు ఇవి. "హలాల్" అంటే ధర్మసమ్మతమయినవి "హరామ్" అంటే నిషిద్ధమయినవి ; "ముహ్కమ్" అంటే నిర్దిష్టమయినవి, విస్పష్టమైనవి , "ముతషాబిహ్" అంటే పరస్పరం పోలి ఉండేవి సందేహజనకమయినవి , "అమ్సాల్" అంటే ఉపమానాలు అని అర్థం.

హలాల్‌ను హలాల్‌గానే భావించడమంటే, ధర్మసమ్మత మయిన వాటిని నిషేధించడంకానీ, వాటిపై అములుజరపటానికి జంకడంకానీ జరగరాదని భావం

హరామ్‌ను హరామ్‌గానే పరిగణించడం అంటే, నిషిద్ధ మయినవాటిని అనుమతించడంకానీ వాటిని ఎలాగైనా అమలు జరపాలని సాకులు వెదకటంకానీ చెయ్యరాదని, అలా చెయ్యడం అపరాధం అనీ అర్థం

22. "అల్లాహ్ కొన్ని విధుల్ని నిర్ణయించాడు, వాటిని అలక్ష్యం వల్ల కోల్పోకండి, కొన్ని పనుల్ని నిషేధించాడు, వాటిని చెయ్యకండి, కొన్నిహద్దుల్ని ఏర్పరిచాడు, వాటిని మీరకండి, కొన్ని విషయాల పట్ల మౌనం వహించాడు– ఇది విస్మరణ వల్ల మటుకు కాదు– మీరు వాటిని గురించి తెలుసుకోవాలని అనవసరంగా ఆరాటపడకండి." అని బోధించారు దైవ ప్రవక్త (సఅసం).

(మిష్కాత్–జాబిర్[రజిఅన్])

23. జియాద్ బిన్ లబీద్ ఇలా అన్నారు :

మహాప్రవక్త ఒక భయంకర విషయాన్ని ప్రస్తావించి "ధర్మజ్ఞానం నశించినపుడు ఇది సంభవిస్తుంది" అని సెలవిచ్చారు.

దానికి నేను "దైవ ప్రవక్తా! ధర్మజ్ఞానం ఎలా నశిస్తుంది ? మేము దివ్య ఖుర్ఆన్‌ను పఠిస్తూనే ఉన్నాము. మా సంతానానికి నేర్పుతూ ఉన్నాము కూడా. ఇంకా మా

ముహ్కమ్‌ను అమలుపరచడమంటే, విశ్వాసాలను గురించి, శాసనాంగం గురించి తెలిపే ఖుర్ఆన్ బోధనలను అర్థం చేసుకుని వాటి ప్రకారం జీవన వ్యవస్థను రూపొందించుకోవడం అన్నమాట.

ముతషాబిహ్‌ని విశ్వసించడమంటే స్వర్గం, నరకం, ఇత్యాది అజ్ఞాత విషయాలు ప్రస్తావించబడిన ఖుర్ఆన్ వాక్యా

సంతానమూ తన సంతానానికి నేర్పుతూ ఉంటుంది" అని విన్నవించుకున్నాను.

అప్పుడు మహాప్రవక్త, "భలేవాడివి జియాద్, నిన్ను మదీనాలోనే గొప్ప బుద్ధిమంతుడని భావించేవాణ్ణి, నీవు యూదుల్ని, క్రైస్తవుల్ని చూడటం లేదా, వాళ్ళు తౌరాహ్ (Torah)ను బైబిల్‌ను ఎంత భక్తిశ్రద్ధలతో పఠిస్తారో !? కాని వాటి బోధల ప్రకారం వారు నడచుకోరు" అని అన్నారు.

(ఇబ్నుమాజా)

అదృష్టం పట్ల విశ్వాసం

24. హజ్రత్ అలీ (ర.అ.) ఉల్లేఖించారు. దైవ ప్రవక్త ఒకసారి ఇలా సెలవిచ్చారు : "మీలో ప్రతి ఒక్కని

లను పెకిలించే ప్రయత్నం చెయ్యకుండా, వాటి గురించి రంధ్రా-న్వేషణ జరపకుండా వాటిని యధాతథంగా గ్రహించి, విశ్వసించడమే శ్రేయస్కరమని భావం.

అమ్సాల్ ద్వారా గుణపాఠం పొందడం అంటే గతంలో నమసిపోయిన జాతుల ఖురానీ గాధల వెలుగులో తమ స్థితిని సమీక్షించుకుంటూ తమ్ముతాము సంస్కరించుకోవడం అని అర్థం

24 మనిషి ఏ కర్మల వల్ల నరకపాత్రుడవుతాడో మరే కర్మల వల్ల స్వర్గానికి అర్హుడవుతాడో అంతా దైవ సన్నిధిలో నిర్ధి

నివాస స్థలం స్వర్గమో నరకమో ముందే వ్రాయబడింది.'' ఇది విని అక్కడున్నవారు, ''దైవ ప్రవక్తా! మేము మా విధివ్రాతను నమ్ముకుని 'ఆచరణ' (సత్క్రియలు చెయ్యడం) ఎందుకు వదులుకోకూడదు?'' అని అడిగారు. దానికి మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా ఉపదేశించారు : ''అలా కాదు, ఆచరణను వదలకండి. ప్రతి వ్యక్తిని ఏ పనుల నిర్వహణ కొరకు సృష్టించటం జరిగిందో అతనికి ఆ కార్యాలను చేసే బుద్ధే కలుగుతుంది. తదనుగుణంగా ఎవరయితే సౌభాగ్యవంతుడో అతనికి స్వర్గం ప్రాప్తించే పనులు చేసే భాగ్యం లభిస్తుంది. దౌర్భాగ్యునికి నరకాన్ని చేరువచేసే పనుల బుద్ధి కలుగుతుంది.'' ఆ తరువాత మహాప్రవక్త (సఅసం) దివ్య ఖుర్ఆన్‌లోని అల్‌లైల్ సూరా ఆయత్‌లు రెండు పఠించారు :

ష్టంగా విస్పష్టంగా ఉంది. ఈ "విధివ్రాత"ను అల్లాహ్ దివ్య ఖుర్ఆన్‌లో అతి విపులంగా సూచించాడు మహాప్రవక్త కూడా దాన్ని విశదపరిచారు అయితే తాను స్వర్గమార్గాన్ని అవలంబించడాన్ని అభిలషిస్తాడో నరకపు త్రోవను త్రొక్కడాన్ని కోరుకుంటాడో— రెంటిలో ఏ బాటను ఎన్నుకుంటాడో అది మనిషి ఇష్టం, అతని బాధ్యత ఈ బాధ్యత అతనిపై ఎలాపడిందంటే దేవుడు మనిషికి సంకల్ప స్వేచ్ఛను ప్రసాదించి ఇష్టపడిన జీవనపథాన్ని ఎన్నుకునేలా స్వతంత్రుడిగా వదిలాడు ఈ స్వాతంత్ర్యమే అతణ్ణి శిక్షకూ గురిచేస్తుంది, ఈ స్వాతంత్ర్యం మూలం.

"ఏ మనిషయితే దానధర్మాలు చేస్తాడో, భయ భక్తుల మార్గాన్ని అవలంబిస్తాడో, సద్వచనాన్ని ధృవపరుస్తాడో, (ఇస్లాంను స్వీకరిస్తాడో) అతనికి మేము ఉత్కృష్ట మయిన జీవితాన్ని (స్వర్గాన్ని) పొందే అవకాశం కల్పిస్తాము. మరెవరయితే పిసినారిగా వ్యవహరిస్తాడో, (దైవం ఎడల) ఉపేక్షాభావం కనబరుస్తాడో, మంచి మాటను త్రోసిరాజంటాడో అతనికి మేము వ్యథాభరిత జీవనాన్ని (నరకాన్ని(గొనితెచ్చే బుద్ధిని కలుగచేస్తాము." (బుఖారి, ముస్లిం)

25. అబీఖిజామా (ర.అ.) తన తండ్రి ద్వారా విన్నది ఉల్లేఖించారు: నేను (అబిఖిజామా తండ్రి) ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం)ను అడిగాను– 'మేము రోగనివారణ కోసం చేసే ప్రార్ధనలు, వేసుకునే తావిత్తులు, వాడే మందులు, కష్టాలు ఆపదల బారినుండి రక్షణ పొందడానికి తీసుకునే ముందు జాగ్రత్తలు విధాత చేసిన నిర్ణయాలను మార్చగలవా ?'అని. దానికి ఆయన "ఇవన్నీ కూడా అల్లాహ్

గానే అతడు స్వర్గాన్నీ పొందగలుగుతాడు— అయితే చాలా మంది మూఢులు తమ బాధ్యతలను దైవంపై పడేసి తాము "నిమిత్తమాత్రులం" తమ చేతుల్లో ఏమీ లేదని వాపోతారు

25 మహాప్రవక్త (స) సమాధానానికి భావమేమంటే, ఈ మందుమాకులు, మన జాగ్రత్తలు కూడా దైవ నిర్ణయం ప్రకారమే ఉపయోగపడుతున్నాయి. వ్యాధుల్ని మన విధి లిఖితం చేసిన

చేసిన నిర్ణయాల ప్రకారం జరిగినవేగా !" అని సమాధానం ఇచ్చారు. (తిర్మిజి)

26. 'ఒక రోజు నేను వాహనంపై మహాప్రవక్త (సఅసం) వెనక కూర్చొని ఉండగా ఆయన—"అబ్బాయీ ! చూడు, నీకు కొన్ని మాటలు బోధిస్తున్నాను ; శ్రద్ధగా విను, నీవు సదా దైవాన్ని జ్ఞాపకముంచుకో, దేవుడూ నిన్ను జ్ఞాపకముంచుకుంటాడు; నీవు దేవుణ్ణి తలచుకుంటూ ఉండు, దేవుణ్ణి నీ ఎదుట చూస్తావు. అర్థించేదంతా దైవాన్నే అర్థించు. సహాయం కావాలంటే దైవాన్నే సహాయం కోరు. దేవుణ్ణే ఆపదల్లో ఆదుకునేవాడుగా భావించు. ఒకటి మాత్రం బాగాతెలుసుకో, జనులంతా ఒకటై నీకు మేలు చెయ్యదలచు కున్నా వారు నీకు ఏ మాత్రం మేలు చెయ్యలేరు.—అల్లాహ్ నీ కొరకు వ్రాసి పెట్టింది తప్ప. అలాగే ప్రజలంతా చేరి నీకు కీడు కలుగజేయాలనుకున్నా వారు నీకు ఇసుమంతైనా

దైవమే ఇవి ఫలానా మందు వల్ల, ఫలానా ఉపాయం వల్ల నయం కాగలవని కూడా వ్రాసిపెట్టాడు అల్లాహ్ వ్యాధినీ సృజించాడు, దాని మందునూ సృష్టించాడు. ఇదంతా విధాత నిర్ణయాలకు నియమాలకూ లోబడే ఉంది.

26 ఎవరూ ఏ మాత్రం 'మేలు' లేక 'కీడు' చెయ్యలేరు అన్నదానికి భావమేమంటే, ఇవ్వడానికి ఎవరివద్దయినా ఏమీ లేదు. విశ్వంలో ఉన్న సర్వస్వమూ అల్లాహ్‌కు చెందినదే. ఆయన

కీడుజెయ్యలేరు— అల్లాహ్ నీ కోసం నిర్ణయించింది తప్ప" అన్నారు' అని ఇబ్ను అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు.

(మిష్కాత్)

27. "శక్తిశాలి అయిన విశ్వాసి బలహీనుడయిన విశ్వాసికంటే ఎంతో మేలు, అతడు అల్లాహ్‌కు ప్రేమ పాత్రుడు కూడా. ఇంతకు, మేలు అనేది ప్రతి వ్యక్తిలోనూ ఉంటుంది. అయితే పరలోకంలో ప్రయోజనకరమయిన దాన్నే ఆశించు, అభిలషించు; కష్టాల్లో దైవాన్నే సహాయం అర్థించు; ధైర్యాన్ని వీడకు; ఆపదలు ఆసన్నమైనప్పుడు 'అధవా నేను ఆ విధంగా చేసి ఉంటే మరో విధంగా జరిగి ఉండేది' అని తలపోయకు. దానికి బదులుగా,

---

ఎవరికి ఎంత ఇవ్వదలిస్తే వారికి అంతే లభిస్తుంది— అది ఎవరి ద్వారా లభించినా సరుకే అల్లాహ్‌పైనే భారం మోపాలి, అల్లాహ్ పైనే ఆధారపడాలి

27 "శక్తిశాలి" అంటే శారీరక శక్తి, లేక మేధా శక్తి గల విశ్వాసి అని అర్థం అతను తన శక్తిసామర్థ్యాలను దైవ మార్గంలో వినియోగించినప్పుడు ధార్మిక కార్యకలాపాలు ఇతని ద్వారా అధికంగానే నెరవేరుతాయి అయితే బలహీనుడయిన, ఆరోగ్యం బాగాలేని వ్యక్తి లేక ఆలోచనాపరంగా అంతగా ఎదగని వ్యక్తి కూడా దైవమార్గంలో యథాశక్తిగా కృషి చేస్తాడు, కాని ఆ కృషి శక్తివంతుని కృషికి సమానం కాజాలదు అందుకే మొదటి వ్యక్తికి బహుమానం కూడా అధికంగా లభిస్తుంది.

ఇదంతా అల్లాహ్ నిర్ణయం, ఆయన తనకు ఇష్టమయిన దాన్నే చేశాడు అని భావించు. ఎందుకంటే "అధవా" అన్నది షైతాను చర్యల ద్వారాల్ని తెరుస్తుంది."

(మిష్కాత్–అబూహురైరా [రజి॰అన్])

పరలోకాన్ని విశ్వసించడం

28. మహాప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వసల్లం)

అయితే ఇద్దరూ పయనించేది ఒకే మార్గం— దైవమార్గం —కనుక బహుమానం అన్నది ఇద్దరికీ లభిస్తుంది.

అసలు ఇక్కడ, శక్తిశాలి అయిన విశ్వాసిని ఉద్దేశించి ఒక విషయం నొక్కిచెప్పడం జరిగింది నీ శక్తి సామర్థ్యాలను గుర్తించు, వాటిని అలక్ష్యపరచకు, వాటిద్వారా సన్మార్గాన ఎంత పురోగమించగలిగితే అంత ముందుకు సాగు బలహీనత వచ్చి తిష్ఠవేసిందంటే ఏది చెయ్యదలచుకున్నా చెయ్యలేవు

చివరి భాగంలో చెప్పబడిందేమంటే, విశ్వాసి తన శక్తి సామర్థ్యాల భరోసాపై జీవితం గడుపడు ఏదయినా విపత్తు విరుచుకుపడినప్పుడు, ఇది నా ప్రభువు తరఫున వచ్చింది, నా పరీక్ష, నా శిక్షణా ప్రణాళికలోని భాగమే అని భావిస్తాడు ఈ విధంగా ఆ కష్టం అతనిలో దైవంపై భారం మోపే గుణాన్ని పెంపొందిస్తుంది.

28. 'సూర్'అంటే సైన్యానికి ప్రమాదాన్ని సూచించడానికి

ఒకసారి అన్నారు : "ఒకవైపున 'సూర్' ఊదేదూత, 'ఇస్రాఫీల్' బాకా నోటిలో పెట్టుకుని, దైవాదేశం కొరకు చెవులప్పగించి, తలవంచి బాకా ఊదే ఆజ్ఞ ఎప్పుడవుతుందా అని నిరీక్షిస్తూ ఉండగా నేను సుఖంగా నిశ్చింతగా ఎలా జీవితం గడపగలను?" అక్కడున్న జనులు "దైవప్రవక్తా! అయితే మమ్మల్ని ఏమి చెయ్యమంటారో కాస్త చెప్పండి" అని అడిగారు. 'హస్బునల్లాహు వ నిఅ్‌మల్ వకీల్' అని పఠిస్తూ ఉండండి" అని బోధించారు మహాప్రవక్త (సఅసం)

(తిర్మిజి–అబూసయీద్ ఖుద్రీ [రజిఅన్])

సూచనగా లేదా సైన్యాన్ని సమీకరించడానికి వినియోగించే బాకా లేక బిగిల్ అని అర్థం. అయితే ప్రళయ సూచనగా ఊదబడే బాకాను అర్థం చేసుకోవడం ఎవరి తరం?

పరలోక జీవితం పట్ల మహాప్రవక్త కనబరచిన వ్యాకులత, విచారాన్ని చూచి ప్రజలు మరీ భయాందోళనలకు లోనయ్యారు! అందుకే "మీరే ఇలా తల్లడిల్లిపోతూ ఉంటే, ఇక మా గతేమి అవుతుందో ఆ విషమ పరిస్థితిని దాటుకుపోయే మార్గమేమిటో చెప్పం"డని అడిగారు. దానికి సమాధానంగా మహాప్రవక్త (సఅసం) చెప్పిన దివ్య వచనానికి అర్థం.

"మాకు అల్లాహ్ చాలు, ఆయనే సర్వోత్తమ సంరక్షకుడు, వరప్రదాత."

ఈ వచనాన్ని పఠించడమంటే ఆ విధంగా ఆచరించడం అన్నమాట. దైవంపై భారం మోపి ఆయన శరణులో, ఆయన

29. "ఎవరయినా ప్రళయ దినాన్ని కనులారా చూడదలచుకుంటే, 'ఇజష్షమ్సు కువ్విరత్', 'ఇజస్సమాఉన్ ఫతరత్', 'ఇజస్సమా ఉన్ షక్కత్' అనే సూరాలు పఠించాలి" అని ఉపదేశించారు మహాప్రవక్త (సఅసం).
(తిర్మిజి–ఇబ్నుఉమర్)

30. ఒక రోజున మహా ప్రవక్త [స.అ.సం.] "యోమయిజిన్ తుహద్దిసు అఖ్బారహా" [ఆ దినం ధరణి తన సకల సమాచారాలూ వెల్లడిచేస్తుంది.] అనే ఆయత్‌ను పఠించి "సమాచారాలు వెల్లడి చెయ్యడం అంటే అర్థంఏమిటో తెలుసా?" అని తన సహచరుల్ని అడిగారు. "అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్తకే అన్నీ తెలుసు" అని సమాధాన

అండనీడల్లో, ఆయన ఊడిగంలో మనుగడ సాగించినవారికే ఆ (ప్రళయం) నాడు సాఫల్యం సిద్ధిస్తుందన్న మాట.

29 ఈ హదీసులో ప్రస్తావించబడిన సూరాలు మూడింటిలోనూ ప్రళయదినాన జరుగబోయే సంఘటనల వివరాలు, కన్నులకు కట్టినట్టుగా, ఒక్కొక్క దృశ్యాన్ని, ఒక్కొక్క కోవకు చెందిన వ్యక్తుల ప్రవర్తనను, ఆ రోజున సూర్యచంద్రాది గ్రహాలు దాల్చే రూపాల్ని అతి ప్రస్ఫుటంగా చిత్రించడం జరిగింది

30. ఈ హదీసు ద్వారా, మనుషులు ప్రపంచానచేసే ప్రతి కార్యం, ప్రతి కదలిక, ఆడిన ప్రతి మాట పొల్లుపోకుండా

మిచ్చారు అక్కడున్నవారు. దానికి మహా ప్రవక్త [సఅసం] ఇలా వివరించారు.

"నా వెన్నుపై ఫలానా పురుషుడు లేదా ఫలానా స్త్రీ ఫలానా రోజున ఫలానా సమయాన, ఒకానొక మంచిపనో లేక చెడు కార్యమో చేశారనే యదార్థానికి, భూమి ప్రళయదినాన సాక్ష్యమిస్తుంది. ఈ ఆయత్‌కు అర్థమిదే. ప్రజలు చేసే కర్మలన్నీ ఈ ఆయత్ (ఖుర్‌ఆన్ వాక్యం)లో 'సమాచారం' అని పేర్కొనటం జరిగింది." (తిర్మిజి–అబూహురైరా)

31. మహాప్రవక్త (స అ సం) ప్రవచించారు : (ప్రళయ దినాన) అల్లాహ్ మీలో ప్రతి ఒక్కనితో ప్రత్యక్షంగా మాట్లాడుతాడు. అక్కడ అతనికై సిఫారసు చేసే వారు కాని, అతడు తప్పించుకునేందుకు ఎలాంటి చాటు మాటు చోటుకాని ప్రాప్తం కాదు. సహాయం కొరకు అతడు తన కుడి ప్రక్కన చూస్తాడు కాని అక్కడ తాను చేసిన కర్మలు తప్ప మరేదీ కనిపించదు. మళ్ళీ ఎడమవైపుకు

స్పష్టంగా తెలిసి ఆ రోజు అంతా వెల్లడి అవుతుందని తెలుస్తోంది.

31. ఈ హదీసులో, ప్రళయదినాన మనిషి తనముందు ప్రజ్వలిస్తున్న నరక జ్వాలల నుండి తప్పించుకోడానికి మార్గాలు అన్వేషిస్తే, అతనికి ఎలాంటి రక్షణ దొరకకపోవడమేకాక అనాడు అతనికి తోడుగా కుడి ఎడమల నిలిచేవి కేవలం అతను చేసిన

చూపును మరలిస్తాడు. అక్కడా తన కర్మలు తప్ప మరేమీ కానరాదు. ముందుకు చూస్తాడు. అటు అతి భయంకర మైన నరకం తప్ప మరేమీ అగుపించదు. కనుక ప్రజలారా! నరకాగ్ని నుండి రక్షించుకునేందుకు తాపత్రయ పడండి—అది ఖర్జూరప్పండులో సగభాగం దానంచేసయినా సరే. (ముత్తఫకున్ అలైహ్-అదీ బిన్ హాతిమ్)

32. ఒకసారి దైవ ప్రవక్త ఇలా వివరించారు : "(ప్రళయదినాన) దైవ సన్నిధానంలో ఒక వ్యక్తి హాజరయి నప్పుడు, అల్లాహ్ అతన్ని పేరు పెట్టి పిలిచి, అతనితో

కర్మలు మాత్రమే అని తెలుపడం జరిగింది ఇలాంటి పరిస్థితిలో వీలయినన్ని సత్కర్మలు ఆచరించి ఆనాటి నరకయాతన నుండి తప్పించుకునేందుకు కృషి చెయ్యాలని బోధించడం జరిగింది. అలాంటి సత్కర్మల్లో బీదసాదలకు అనాథలకు చేసే సహాయాన్ని, అందించే సహకారాన్ని ఇక్కడ పేర్కొనడం జరిగింది 'ఖర్జూరపు సగభాగమయినా దానం చెయ్యడం,' అన్నదానికి భావమేమంటే మనిషి వద్ద కేవలం ఒక్క ఖర్జూరప్పండే వున్నప్పుడు అందులో నుంచి సగం పండు తన నిరుపేద సోదరునికి ప్రదానం చేస్తే అది కూడా గొప్ప సత్కార్యమే, ఎందుకంటే అల్లాహ్ సత్కర్మల పరిమాణాన్ని చూడడు, దాని వెనుకనున్న సంకల్పాన్నే పరిగణనలోకి తీసుకుంటాడు.

32 ఈ హదీసులో కపటాచారి (మునాఫిక్)ను గురించి ప్రస్తావించటం జరిగింది. తనలోని కాపట్యం మూలంగా అతడు,

"ఫలానావాడా ! నేను నీకు ప్రజల్లో గౌరవ మర్యాదలు ప్రసాదించలేదా? నీ తోడుకై భార్య నివ్వలేదా? గుర్రాలు, ఒంటెలూ నీ అధీనంలో ఇవ్వలేదా? నీవు అధికారం చెలాయించడానికి, ధనాన్ని ప్రోగుచెయ్యడానికి అవకాశం కల్పించలేదా?" అని ప్రశ్నిస్తాడు. దానికి ఆ వ్యక్తి అంతా నిజమేనని అంగీకరిస్తాడు. అప్పుడు అల్లాహ్ మళ్ళీ అడుగుతాడు, "అయితే ఒక రోజున నీవు నా ఎదుట హాజరుకావలసి ఉంటుందని భావించేవాడివా?" అని. ఆ వ్యక్తి, 'లేదు' అని సమాధానమిస్తాడు; "అయితే ప్రపంచంలో నీవు ఏవిధంగానయితే నన్ను విస్మరించావో అదే విధంగా నేడు నేను నిన్ను ఉపేక్షిస్తున్నాను." అనంటాడు ప్రభువు. ఆ తరువాత మరో (పరలోక తిరస్కారి) హాజరవుతాడు. అతన్ని నయితం ఇలాగే ప్రశ్నించటం జరుగుతుంది. తదనంతరం మూడో వ్యక్తి ముందుకు వస్తాడు. అల్లాహ్ అతన్నికూడా అలాగే ప్రశ్నిస్తాడు. దానికి ఆ వ్యక్తి సమాధానంగా విన్నవించుకుంటాడు : "ప్రభూ ! నేను నిన్ను, నీ గ్రంథాన్ని, నీ ప్రవక్తల్ని, విశ్వసించాను. నమాజ్ చేశాను, ఉపవాస వ్రతాన్ని పాటించాను. నీ మార్గంలో దానధర్మాలు చేశాను"

ఏ విధంగానయితే ప్రపంచంలో ప్రవక్తల ఎదుట, చిత్తశుద్ధిగల విశ్వాసుల ఎదుట లజ్జావిహీనంగా అబద్ధాలు చెప్పి బూటకపు ధర్మనిరతి ప్రదర్శించేవాడో అలాగే దైవం సమక్షంలోనూ అసత్యా

అంటూ ఆ వ్యక్తి తాను చేసిన ఇంకా అనేక సత్కార్యాలను ఎంతో గట్టిగా ఏకరువు పెడతాడు. అప్పుడు అల్లాహ్ అతనితో "ఇక చాలించు. నీకు ప్రతికూలంగా సాక్ష్యమిచ్చే వారిని రప్పిస్తున్నాను." అనంటాడు. ఎవరబ్బా నాకు వ్యతిరేకంగా సాక్ష్యమిచ్చేవారు? అని ఆ వ్యక్తి లోలోనే అనుకుంటూ ఉంటాడు. అతని నోటికి సీలువేయబడుతుంది. అప్పుడు అతని తొడల్ని, కండరాలను, ఎముకల్ని విచారించగా అవ్యక్తి చేసిన ఒక్కొక్క నయవంచక చర్యలనే అవన్నీ చాటిచెబుతాయి. ఈ విధంగా అతడు సాకులు చెప్పేమార్గాలన్నీ అల్లాహ్ మూసివేస్తాడు." ఇదంతా వివరించి మహా ప్రవక్త (సఅసం), ఆ వ్యక్తి ప్రపంచంలో కపట వైఖరిని అవలంబించినవాడని, దైవాగ్రహానికి గురిఅయ్యే వ్యక్తి" అని తెలిపారు. **(ముస్లిం–అబూహురైరా)**

33. హజ్రత్ ఆయిషా (రజి అన్) ఈ విధంగా ఉల్లేఖించారు. మహా ప్రవక్త (స అ సం) కొన్ని నమాజుల్లో "అల్లాహుమ్మ హాసిబ్నీ హిసాబయ్యసీరా" (దేవా నా వ్యవహారాన్ని విచారించేటప్పుడు తేలికయిన విచారణ జరుపు) అని

ప్రలాపనలకు జంకడు. అందుకే అతని నోరు కట్టివేయబడి, అతని అవయవాల ద్వారా నిజం నిరూపించటం జరుగుతుంది.

33 దివ్య ఖుర్ఆన్‌లోనూ, ఇతర హదీసుల్లోనూ ఈ శుభసూచన అతి స్పష్టంగా వివరించటం జరిగింది : ఎవరయితే

ప్రార్థిస్తూ ఉండటం నేను విన్నాను. అప్పుడు "తేలికయిన విచారణ జరపడం" అంటే భావం ఏమిటి? అని నేనడగ్గా ఆయన ఇలా సెలవిచ్చారు: "తేలికయిన విచారణ అంటే, అల్లాహ్ తన దాసుని కర్మపత్రాన్ని చూచి అందులో ప్రస్తావించబడిన అతని అపరాధాలను మన్నించివెయ్యడం అన్నమాట." ఇంకా ఇలా అన్నారు: "ఎవరి కర్మల విచారణలో ఒక్కొక్క విషయాన్ని తూచి తూచి చూడటం జరుగుతుందో, ఆయిషా, ఇక అతని వినాశమే అయిందనుకో."

(ముస్నద్ అహ్మద్)

34. హజ్రత్ అబూసయీద్ ఖుద్రీ వివరించారు: నేను మహాప్రవక్త (స అ సం) సన్నిధిలో హాజరయి, 'అల్లాహ్ దివ్యగ్రంథంలో "ఏ దినమయితే జనులు తమతమ విచారణల కొరకు సకల లోకాల ప్రభువు సన్నిధిన నిల్చుం

దైవమార్గాన ముందడుగువేసి దుష్టశక్తులతో పోరాడుతారో వారి జీవన వ్యవధి ఈ సంఘర్షణలో సమాప్తమయితే తీర్పు దినాన అల్లాహ్ వారి తప్పిదాలను మన్నించి, వారి సత్క్రియల్ని ఆదరించి, వారికి స్వర్గప్రవేశం కల్పించి సత్కరిస్తాడు.

34. ఇందులో ప్రస్తావించబడినది అత్-తత్ ఫీఫ్ సూరాలోని 6వ ఆయత్. విశ్వాసుల కొరకు విధిగా నిర్ణయించబడిన నమాజులా ఉంటుందనడానికి భావమేమంటే, ఒక విశ్వాసి "ఫర్జ్" నమాజ్ చేస్తూ ఏ విధంగా తన హృదయంలో హాయినీ, ఉల్లాసాన్ని అనుభవిస్తాడో, శాంతిని, ప్రశాంతతను పొందుతాడో,

టారో ఆ దినాన్ని ఊహించు" అని ఉందే, మరి ఆ దినాన ఎవరు నిలబడగలుగుతారు? అని సందేహాన్ని వెలిబుచ్చాను. దానికి మహాప్రవక్త (స అ సం) సెలవిచ్చారు, "ఆరోజు విశ్వాసులకు ఎంతో తేలిగ్గా ఉంటుంది. అంతేకాదు అది, ఫర్జ్ (విధిఅయిన)నమాజుల్లాగా(అతని కంటి చలువగా) పరిణమిస్తుంది. (మిష్కాత్)

35. "నేను నా సద్వర్తనులయిన దాసులకొరకు ఏదయితే పొందుపరిచానో దాన్ని ఏ కన్నూ కానలేదు, ఏ చెవీ వినలేదు, అది ఏ మేధకూ అందలేదు." అని అల్లాహ్ నుడివినట్లు మహాప్రవక్త సెలవిచ్చి, కావలిస్తే మీరు ఈ ఆయత్‌ను పఠించండి:

"సదాచార సంపన్నులైన వారికొరకు ఎన్నో సంతోష కర, శుభకర విషయాలున్నాయి, అవి దాచిపెట్టబడి

పారవశ్యం, తన్మయత్వం, మాధుర్యం ఆస్వాదిస్తాడో అదే విధంగా విచారణాకాలం అతనికి ఓ మధుర ఘట్టంగా రూపొందు తుంది. అయితే అపరాధులకు, దైవధిక్కారులకు తలబిరుసు రోగంతో సత్యాన్ని తిరస్కరించినవారికయితే అప్పుడు ఒక్కో దినం వెయ్యేండ్లలా పరిణమిస్తుంది. ఆపదలో ఒక్కొక్క ఘడియ ఒక్కొక్క యుగంగా మారడం మన దైనందిన అనుభవమే.

35. మహాప్రవక్త (సఅసం) పరలోక శుభాలను ప్రస్తా విస్తూ అక్కడి అనుపమ వరాలు, అపురూప సుఖాలను అల్లాహ్

ఉన్నాయి, వారికి ప్రళయ దినాన ప్రాప్తమవుతాయి"అని ప్రబోధించారు. (బుఖారీ, ముస్లిం)

36. "స్వర్గంలో ఒక కమ్చీ పెట్టుకొనేంత చోట యినా, అది, యీ లోకం మరియు లోకంలోని సకల సామాగ్రి కంటే ఎన్నోరెట్లు మేలయినది" అని మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సల్లల్లాహు అలైహి వసల్లం) సెలవిచ్చారు. (బుఖారీ, ముస్లిం)

37. మహాప్రవక్త (స అ సం) ఒకసారి బోధించారు: ప్రపంచంలో అత్యధికంగా సుఖభోగాలను అనుభవించిన

తన విధేయులూ, సన్మార్గగాములయినవారికి మాత్రమే కేటాయించారని తెలిపారు తన మాటకు నిదర్శనంగా "అస్ సజ్దా" సూరాలోని 17వ ఆయత్‌ను సూచించారు.

36 . "కమ్చీ ఉంచే చోటు" అంటే, మనిషి కనీసం తన చాప అదీ పరుచుకుని పడి ఉండే ఇరుకయిన చోటు అని అర్థం. దీని భావమేమంటే దైవ ధర్మాన్ని అనుసరించడంలో ఇహలోకాన మనిషి తన సర్వస్వాన్ని కోల్పోయినా, ప్రపంచ సామగ్రి అంతా పోగొట్టుకున్నా దానికి బదులుగా స్వర్గంలో ఏ మాత్రం చోటు—కాలు నిలపడానికయినా సరే— లభిస్తే అదే ఉత్తమం అని, అశాశ్వతమయినదాన్ని త్యాగం చెయ్యడం ద్వారా శాశ్వతమయింది ప్రాప్తం కావడం, అది ఎంత స్వల్పమయిన దయినా మేలే కదా !

37 అంటే నరకవాసి, ప్రపంచంలో ఎంత సుఖభోగా

నరకార్హుడయిన వ్యక్తిని ప్రళయ దినాన హాజరు పరచి అతన్ని నరకాగ్నిలో పడవేయటం జరుగుతుంది. నరక జ్వాలల్లో అతని దేహం దహించుకుపోయి ఆ రంగును పరిగ్రహించి నప్పుడు అతనితో—"ఓ ఆదం పుత్రుడా, నీవు ఎప్పుడయినా మంచి రోజులు చూచావా? సుఖాన్ని, భోగభాగ్యాలను ఒక్కసారయినా అనుభవించావా?" అని అడిగితే, అతడు "లేదు మహా ప్రభో! నీ సాక్షిగా! ఎన్నడూ లేదు" అని మొరపెట్టుకుంటాడు.

"అలాగే ప్రపంచంలో ఎంతో బీదరికాన్ని, లేమిని అనుభవించిన స్వర్గార్హుడయిన ఒక వ్యక్తిని హాజరు పరచి స్వర్గంలో ప్రవేశపెడతారు. స్వర్గసుఖాలరంగు అతనికి బాగా ఎక్కి అతను వాటిలో తేలియాడుతున్నపుడు అతన్ని, "నీవు ఎప్పుడయినా బీదరికాన్ని చవిచూశావా? కష్టాలనెప్పుడయినా ఎదుర్కొన్నావా?" అని అడగటం జరుగుతుంది. అతడు "లేదు నా ప్రభూ! ఎన్నడూ లేమిని ఎరుగను, కష్టాన్నీ అనుభవించలేదు." అనంటాడు. (ముస్లిం)

లలో తులతూగినా నరకంలో దాపురించే ఒక్క దెబ్బకే అనుభవించిన సర్వసుఖాలను మరచిపోతాడు తాను సుఖపడినదంతా లిప్తకాలంగా, గుర్తు తెలియని విధంగా మారిపోతుంది అలాగే స్వర్గవాసి తాను ప్రపంచంలో ఎన్ని కష్టనష్టాలకు గురయినా స్వర్గంలో పొందే ఆహ్లాదకరమయిన మారుతానికే అతను జరిగిన విపత్తునంతా మరచిపోతాడు అని భావం

38. "నరకానికి రుచికరమయిన మనోవాంఛలతో కంచె వెయ్యబడింది. స్వర్గానికి ఆపదలతో ప్రహరి కట్టబడింది." తెలిపారు మహాప్రవక్త (స అ సం)
(బుఖారీ, ముస్లిం)

39. మహాప్రవక్త (స అ సం) ఇలా అన్నారు: నరకం కంటే భీకరమైన దాన్ని నేను చూడలేదు— అయితే దాన్ని తప్పించుకు పారిపోవలసిన వాడు నిద్రపోతున్నాడు. స్వర్గం కంటే ఉత్తమమయినదాన్నీ నేను చూడలేదు— దాన్ని పొందగోరేవాడు కూడా గాఢనిద్రలో ఉన్నాడు. (తిర్మిజి)

---

38. అంటే, మనోవాంఛల్ని, క్షణికమయిన ప్రాపంచిక రుచుల్ని చవిచూడడంలో పడ్డ మనిషి చేరేది నేరుగా నరకానికే! కాని స్వర్గాన్ని చేరదలచినవాడు ముళ్ళ కంచెల్ని దాటుకుంటూ మనోకాంక్షల్ని జయించి మనస్సును సకల విధాలైన కష్టనష్టాలకు ఓర్చుకునేలా మలుచుకుని ముందుకు సాగుతాడు. కష్టభూయిష్టమయిన, కఠినమయిన ఈ ఘట్టాన్ని దాటనంతవరకు ఎవరయినా సరే సౌఖ్యం, సౌభాగ్యాల స్వర్గాన్ని ఎలా చేరగలుగుతారు?

39. భావమేమంటే, భయంకర వస్తువును దేన్నయినా చూస్తే మనిషి అసలు నిద్రపోలేడు. దాన్నుండి బహుదూరంగా పారిపోవాలని కోరుకుంటాడు, దాన్ని తాను తప్పించుకున్నాడు అన్న తృప్తి కలగనంతవరకు అతడు సుఖంగా నిద్రపోలేడు. అలాగే ఎవరయినా ఒక ఇష్టమయిన పదార్థాన్ని పొందగోరితే అది

40. దైవ సందేశహరులు (స. అ. సం.) తన సహచరుల్ని ఉద్దేశించి ప్రబోధించారు. "(ప్రళయ దినాన) నేను కోనేటి వద్దకు మీకంటే ముందే చేరి మీకు ఎదురు వచ్చి స్వాగతం పలుకుతాను. మీ దాహం తీర్చే ఏర్పాటు చేస్తాను. నావద్దకు వచ్చిన ప్రతి వ్యక్తి (ఆ కోనేటి నీరు) త్రాగుతాడు. అలా త్రాగిన వ్యక్తికి మరెప్పుడూ దాహం వేయదు. ఆ సందర్భాన్నే కొంతమంది నా వద్దకు రావా లని ప్రయత్నిస్తారు. వారు నాకు తెలిసినవారే, నన్నూ వారు ఎరిగినవారే అయి వుంటారు. కాని వారిని నావద్దకు రాకుండా వారించడం జరుగుతుంది. అప్పుడు నేను 'వీరు

లభించే వరకు స్థిమితంగా కూర్చోవడం కూడా అతనికి కష్టమయి పోతుంది

ఈ సూత్రాలు నిజమయినవయితే నరకాన్నుండి తప్పించుకుని స్వర్గాన్ని పొందాలని అభిలషించేవారు అలక్ష్యంగా, ఈ ధ్యేయాలకై అవసరమయిన కృషి చెయ్యకుండా ఎలా కాలం వెళ్ళబుచ్చుతున్నారు ? భయమున్న వాడయినా, ఒకదాన్ని కోరుకునేవాడయినా తమ లక్ష్యసాధనలో ఏమాత్రం ఏమరుపాటు, ఉపేక్షాభావం కలిగి ఉండరు.

40 హదీసులో ప్రస్తావించబడిన కోనేరు "కౌసర్" కోనేరు.

దీనిలో ఎంత గొప్ప శుభవార్త ఉందో అంతే తీవ్రమయిన హెచ్చరిక కూడా ఉంది. మహాప్రవక్త (సఅసం).

నా వారే (రానివ్వండి)' అనంటాను. దానికి, 'మీకు తెలీదు, మీ నిష్క్రమణ తరువాత వారు ధర్మంలో ఎన్ని (కొత్త) విషయాలు మిశ్రమం చేశారో!' అని సమాధానం వస్తుంది. అది విని, 'దూరం, దూరం నా తరువాత ధర్మ స్వరూపాన్ని మార్చివేసిన వారు దూరమవ్వాలి' అని నేనంటాను."

(బుఖారీ, ముస్లిం–సహల్ బిన్ సఅద్)

41. హజ్రత్ అబూ హురైరా ఉల్లేఖనం ప్రకారం "ఎవరయితే పరిపూర్ణ చిత్తశుద్ధితో 'లా ఇలాహ ఇల్లల్లాహు'

అందజేసిన ధర్మాన్ని, దానికి ఆధార భూతములయిన దివ్య ఖుర్ ఆన్, మహాప్రవక్త సంప్రదాయాన్ని, నిష్కల్మషంగా స్వీకరించి వాటిలో ఎలాంటి హెచ్చుతగ్గులు చెయ్యకుండా ఆచరించిన ధర్మపరాయణులనే, ఒక్కొక్క నీటి బొట్టుకై మానవాళి అంతా పరితపిస్తున్న ఆ ప్రళయ ఘడియల్లో, మహాప్రవక్త (స.అ సం,) కౌసర్ కోనేరు వద్ద ఆహ్వానిస్తారన్నది, ఆయన అధ్వర్యాన కౌసర్ జలం ప్రాప్తమవుతుందన్నది శుభవార్త. మరెవరయితే ధార్మిక విషయాల్లో ధర్మవిరుద్ధమయిన విషయాలను ధర్మం పేరిట మిశ్రమం చేస్తారో వారు మహాప్రవక్త వద్దకు చేరనూ లేరు కౌసర్ జలాన్ని త్రాగి శాశ్వతంగా దాహాన్ని తీర్చుకునే భాగ్యానికి నోచుకోనూ లేరు అన్నది హెచ్చరిక

41 హదీసులోని సద్వచనానికి భావం "అల్లాహ్ తప్ప మరేదైవం లేనే లేడు" అని.

ఈ హదీసులోని మాటలు చిన్నవయినా అర్థం ఎంతో

అనే సద్వచనాన్ని పలుకుతారో వారే ప్రళయదినాన నా సిఫారసుకు అర్హులవుతారు" అని మహాప్రవక్త సెలవిచ్చారు.
(బుఖారి)

ఘనమయింది, ఎంతో విస్తృతమయింది దానివల్ల తెలిసె దేమంటే .

1 ఎవరు దేవుని ఏకత్వాన్ని నమ్మి ఇస్లాం (ధర్మానికి స్వయం సమర్పణ) ను స్వీకరించరో, బహు దైవారాధన ఊబిలో ఇరుక్కుని ఉంటారో వారికి మహాప్రవక్త (సఅసం) సిఫారసు ప్రళయ దినాన ప్రాప్తంకాదు

2 నోటితోమాత్రం సద్వచనాన్ని పలికి ధర్మ పరిధిలో ప్రవేశించినా మనస్ఫూర్తిగా దానిలో పరిపూర్ణ విశ్వాసం లేని వ్యక్తి కూడా మహాప్రవక్త సిఫారసును పొందలేడు.

3 మనఃపూర్వకంగా దేవుని ఏకత్వాన్ని విశ్వసించి ఇస్లాంను సవ్యమయిన జీవన వ్యవస్థగా, దృఢంగా నమ్మేవారికే ప్రళయదినాన దైవ ప్రవక్త సిఫారసు లభిస్తుంది

4. మనిషిని ఆచరణకు పురికొలిపేది నిత్యం విశ్వాసమే- ఆ నమ్మకమే లేకపోతే మనిషి నిత్య జీవితంలోనూ ఏ పనీ చెయ్యడు, తన కొడుకు నూతిలో పడిపోయాడని వార్త విన్న తండ్రికి ఆ చెప్పే వానిపై ఇతర నిదర్శనాల ద్వారా నమ్మకం కుదిరిన వెంటనే తన బాబును రక్షించడానికి సన్నాహాలు అచ్చంగా ఇదే చేస్తాడు, స్థితిలో ఉంటుంది మనిషి ధర్మాచరణ. దైవం పట్ల, దైవాజ్ఞల పట్ల మనిషి అంతరాళంలో విశ్వాసం

42. అబూహురైరా (రజి అన్) ఉల్లేఖించారు : మహాప్రవక్త (స అ సం) బోధించారు. "ఖురైష్ ప్రజలారా! నరకాగ్నినుండి మిమ్మల్ని మీరు రక్షించుకునేందుకు సన్నాహాలు చేసుకోండి, నేను దైవ శిక్షనుండి మిమ్మల్ని ఏమాత్రం రక్షించలేను. అబ్దు మునాఫ్ సంతానమా! నేను మిమ్మల్ని దైవాగ్రహాన్నుండి కాపాడలేను. అబ్బాస్ బిన్ అబ్దుల్ ముత్తలిబ్! (సొంత బాబాయి) జాగ్రత్త ! నిన్నుకూడా నేను దైవం విధించే శిక్షనుండి తప్పించలేను. సఫియ్యా! (మహాప్రవక్త మేనత్త) నేను దైవాగ్రహాన్ని నీనుండి దూరమయ్యేలా చెయ్యలేను. అమ్మా ఫాతిమా! (సొంత కూతురు) నా ఆస్తిలో నీవు ఏది కోరినా ఎంత కోరినా ఇచ్చి వెయ్యగలను కాని దేవుని పట్టునుండి ఏ మాత్రం కాపాడలేను."

(బుఖారీ, ముస్లిం)

స్థానమేర్పరుచుకుంటే అదే ఆచరణకు ప్రేరణనిస్తుంది. ముందుకు నడుపుతుంది ఇహలోక సౌఖ్యం కన్నా పరలోక సాఫల్యం పొందటానికి పురికొలుపుతుంది.

42. అసలు ఇది ఒక పెద్ద హదీసులోని భాగం మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (స అ సం) దేవుని అంతిమ సందేశహరునిగా నియమించబడిన తరువాత కొంతకాలానికి "వన్‌జిర్ అషీరతకల్ అక్‌రబీన్" అనే ఆదేశం అవతరించింది ఇది "షోరా" సూరాలోని 214వ ఆయత్‌లో ఉంది. "నీదగ్గరి బంధువుల్ని పరలోకాన్ని గురించి, అక్కడ, విశ్వాసం ఆచరణల ఆధారంగా

43. అబూహురైరా (రజి అన్) ఉల్లేఖనం: ఒక రోజున దైవ సందేశహరులు (స అ సం) మా మధ్య ఓ

తీర్పు జరగటాన్ని గురించి హెచ్చరించి ఇస్లాంను ఆశ్రయించేందుకు సందేశమివ్వవలసింది" అన్నది వాని భావం ఆ ప్రకారమే మహాప్రవక్త (స అ సం) ఖురైష్ తెగలో తన ఆప్తులయిన వారిని, కొన్ని విందులు ఏర్పాటుచేసి వాటికి పిలిచారు విందు తరువాత సాధారణంగా మహాప్రవక్త (స అ సం) ఇస్లాం సందేశాన్ని అందజేసేవారు, అలాంటి ఒక విందుకు తరువాత మహాప్రవక్త పరలోక జీవితాన్ని గురించి హెచ్చరించిన సంఘటనను ఈ హదీసులో ప్రస్తావించడం జరిగింది

ముందు మహాప్రవక్త (స అ సం) మొత్తం తెగను సంబోధించారు తరువాత ఆ తెగలో తమ వంశానికి సంబంధించిన వారిని (అబ్దు మునాఫ్ సంతానం) తదుపరి తన బాబాయిని, మేనత్తను ఆ తరువాత తన సొంత కూతురును సంబోధించారు.

ఈ సంబోధనలో మహా ప్రవక్త ఒకే విషయాన్ని నొక్కి చెప్పారు. అంటే, మరణానంతర జీవితంలో దైవప్రవక్తతో ఉన్న సంబంధం దృష్ట్యా ఎవరయినా సరే వంశీయులయినా, బంధువులయినా చివరికి సొంత కూతురయినా సరే మోక్షాన్ని, దైవ ప్రీతిని పొందలేరు.

దైవ ప్రవక్త హజ్రత్ ఇబ్రాహీం (అస్సలాం) వంశీయులమని చెప్పుకునే ఖురైష్ ప్రజల అహానికి ఇది గొప్ప దెబ్బ.

43. పశువులు రోదించడం, బట్టలు ఎగరడం అన్న

ప్రసంగం చేశారు. అందులో దొంగతనం విషయమయి ఎంతో ప్రముఖంగా చర్చించారు. ఆ తరువాత ఇలా సెల విచ్చారు: ప్రళయ దినాన మీలో ఏ ఒక్కరినయినా కలుసు కున్నప్పుడు అతని మెడపై ఓ ఒంటే ఉండటం, అది గట్టిగా రోదిస్తూ ఉండటం, ఆ వ్యక్తి ఏమో, 'ఓ దైవ ప్రవక్తా నాకు కాస్త సహాయం చెయ్యండి (ఈ పాపభారం నుండి రక్షిం చండి) అని వేడుకోవడం, అప్పుడు నేను, 'నేనెలాంటి సహాయాన్నీ నీకు అందజెయ్యలేను. ప్రపంచంలో ఈ విష యాన్ని స్పష్టంగా నీకు అందజేశానుకదా' అని అనడం— ఇలాంటి పరిస్థితిలో మీలో ఎవ్వరూ ఉండరాదని నేను కోరుకుంటున్నాను. మీలో ఏ ఒక్కరినయినా ప్రళయ దినాన కలుసుకున్నప్పుడు అతని మెడపై ఓ గుర్రం స్వారీ చేస్తూ అరుస్తూ ఉండగా ఆ వ్యక్తి 'ఓ దైవ సందేశహరా! నా సహాయానికి రండి' అని అర్థించడం నే నేమో, 'నేను నీకై ఏమీచెయ్యలేను ప్రపంచంలోనే అంతా స్పష్టపరిచాను' అని అనడం—ఈ పరిస్థితిలోకూడా మీలో ఎవ్వరూ నాకు తటస్థపడరాదని కోరుకుంటున్నాను.

ఉపమానానికి భావమేమంటే ప్రళయదినాన ఎవరయినా తాము ప్రపంచంలో చేసిన దొంగతనాలను ఆనాడు దాయాలని ప్రయత్నం చేసినా అవి దాగవు, తమ ఉనికిని ఎలుగెత్తి చాటుతాయి. ప్రతి పాపం రూపం ధరించి ఆ వ్యక్తి అపరాధాన్ని బహిర్గతం చేస్తుంది.

నేను ప్రళయం రోజున మీలో ఏ ఒక్కరినయినా కలుసుకున్నప్పుడు వారి మెడపై ఓ మేక తిష్ఠవేసి ఎలుగెత్తి ఏడ్వడం, ఆ వ్యక్తి 'దైవ ప్రవక్తా నాకు సహాయపడండి' అని కోరడం, అప్పుడు నేను, 'ఏ సహాయమూ నేను నీకు చెయ్యలేను, ప్రపంచంలోనే అన్ని విషయాలూ తెలిపాను' అని చెప్పడం— ఇలాంటి స్థితినీ మీలో ఎవరూ ఎదుర్కోరాదని నేను అభిలషిస్తున్నాను.

మీలో ఏ ఒక్కరినీ ఈ స్థితిలో కూడా కలసుకోవడం నాకు ఇష్టం లేదు—అప్పుడు అతని మెడపై ఓ మనిషి కూర్చుని బిగ్గరగా గోల చెయ్యడం, ఆ వ్యక్తి, ఓ ప్రవక్తా నా సహాయానికి ముందుకు రండి అని వేడుకోవడం, నేనేమో, ఇక్కడ నేను నీకుఎలాంటి సహాయమూ చెయ్యలేను ప్రపంచంలోనే అసలు విషయం అందజేసాను అని చెప్పడం జరుగుతుంది.

ప్రళయదినాన మీలో ఏ ఒక్కరినయినా కలుసుకున్నప్పుడు అతని మెడలో బట్ట పేలికలు (గాలిలో) ఎగుర్తూ ఉండటం, అతడేమో దైవ ప్రవక్తా, నాకు సహాయం

కేవలం దొంగతనం విషయంలోనే ఇలా జరగదు, మనిషిచేసే ప్రతి అపరాధం, ప్రతినేరం ఆరోజు అతన్ని చుట్టుముట్టుతుంది. ఇలాంటి నికృష్టమయిన పరిణామంనుండి దైవమే రక్షించాలి. ప్రతివ్యక్తి తన అంతం జరిగి ఆచరణ ద్వారాలు మూసుకునే

చెయ్యండి, అని కోరడం నేను, 'నీకై ఏమీ చెయ్యలేను, ప్రపంచంలోనే విషయాన్నంతా విశదపరచానుకదా' అని అనడం—ఈ పరిస్థితిని ఎదుర్కోవడం నాకు ఇష్టంలేదు.

మీలో ఎవరినయినా నేను ప్రళయ దినాన కలుసుకున్నప్పుడు అతని మెడపై వెండి, బంగారాలభారం మోపబడడం అతడు, 'ఓ దైవప్రవక్తా నా సహాయానికి రండి' అని అర్థించడం నేను 'నీ పాప భారాన్ని ఏ మాత్రం తగ్గించలేను ప్రపంచంలోనే అన్నీ అందజేశాను' అని అనడం ఈ స్థితినీ నేను చూడడం ఇష్టపడటం లేదు." (బుఖారి, ముస్లిం)

ముందే ఆ రాబోవు స్థితినుండి రక్షించుకునేందుకు సన్నాహాలు చేసుకోవాలి.

—(o)—

ఆరాధనలు

నమాజ్ ప్రాముఖ్యం

44. మహాప్రవక్త (స.అ.సం.) ఒకసారి, "మీలో ఎవరిగడప ముందయినా ఒక కాలువ ప్రవహిస్తూ ఉండి, అతడు అందులో ప్రతి దినం ఐదు మార్లు స్నానం చేస్తూ ఉంటే, అతని దేహంపై ఏమయినా మలినం ఉండగలదా చెప్పండి?" అని ప్రశ్నించారు. దానికి సహచరులు (రజి అల్లాహు అన్ హుమా) "వీల్లేదు, మలినం ఉండటానికి ఏ మాత్రం వీల్లేదు" అని సమాధానమిచ్చారు. అప్పుడు మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఇలా బోధించారు: "ఐదు వేళల నమాజ్ కూడా ఇంతే. అల్లాహ్ ఈ నమాజ్‌ల ద్వారా పాపాలను తుడిచి వేస్తాడు." (బుఖారి, ముస్లిం-అబూహురైరా)

---

44. ఈ హదీసుద్వారా దైవ ప్రవక్త (సఅసం) నమాజ్‌లు మనిషి పాపాల మన్నింపుకు మార్గమవుతాయనే సత్యాన్ని వెల్లడించారు ఈ విషయాన్ని సులభ గ్రాహ్యమయిన ఉపమానం ద్వారా బోధపరిచారు అయిదు వేళలా నమాజ్ చెయ్యటం మూలాన మనిషి మాటిమాటికి దైవాన్ని స్మరిస్తాడు. దాని

45. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మస్‌ఊద్ ఉల్లేఖించారు : పరస్త్రీని ముద్దుపెట్టుకున్న ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త (సఅసం) సన్నిధిలో హాజరయ్యాడు. ఆయనతో తాను చేసిన ఈ అపరాధాన్ని గురించి విన్నవించుకున్నాడు. దానికి సమాధానంగా మహాప్రవక్త (సఅసం), దైవం అవతరింపచేసిన ఈ ఆయత్‌ను పఠించారు : "మరియు, ఇరు సంధ్యల మధ్యవేళల్లోను రాత్రి కొన్ని ఘడియల్లోనూ నమాజ్‌ను ఆచరించండి. నిస్సందేహంగా సత్కార్యాలు దుష్కృత్యాలను దూరం చేస్తాయి." అపై ఆ వ్యక్తి, "దైవ ప్రవక్తా ! ఇది నా ఒక్కనికే ప్రత్యేకమా?" అని అడగ్గా మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "కాదు నా అనుచర సమాజంలోని అందరికీ వర్తిస్తుంది." (బుఖారి, ముస్లిం).

ద్వారా అతనిలో దైవంపట్ల కృతజ్ఞతాభావం ఏర్పడుతుంది పరిణామంగా అతడు తన పరమోపకారి అయిన దైవానికి విధేయత చూపే మార్గాన పురోగమిస్తూనే పోతాడు అవిధేయతా భావాలు అతని మస్తిష్కం నుండి సమసిపోతూవుంటాయి అతడు ఏదైనా అపరాధం చేసినా అది తెలిసీ చేసింది కాజాలదు దాని స్ఫురణ అతనికి కలగగానే అతడు తన స్వామివైపుకు మరలుతాడు ఆయన సన్నిధిలో పడి విలపిస్తాడు, క్షమాపణ కొరకు వేడుకుంటాడు

45. ఈ హదీసు పై హదీసును విశదీకరిస్తుందని చెప్ప వచ్చు. ఇందులో పేర్కొనబడిన వ్యక్తి, దైవ విశ్వాసంగల వ్యక్తి

46. మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు : "ఈ అయిదు వేళల నమాజ్ అల్లాహ్ తన దాసులపై విధించాడు. ఎవరయితే సరయిన రీతిలో వుజూ చేసి, వేళకు తప్పకుండా నమాజ్ చేస్తాడో, రుకూ సజ్దాలు సరిగ్గా ఆచరిస్తాడో,మరెవరి హృదయం నమాజ్ చేసేటప్పుడు దైవసమక్షంలో వినమ్రత కలిగి ఉంటుందో అలాంటి వాని మన్నింపు, క్షమాపణల్ని అల్లాహ్ తన బాధ్యతగా గ్రహిస్తాడు. కాని ఎవరయితే

తెలిసీ పాపం చెయ్యడు కాని మానవ సహజమయిన క్షణిక ఉద్రేకాలకు లోనయి పొరపాటు చేసేశాడు. అయితే దానివల్ల అతనికి కలిగిన మనస్తాపం అతన్ని మహాప్రవక్త వద్దకు తీసుకు వచ్చింది. తన తప్పుకు శిక్షను అర్థించాడు అప్పుడు మహాప్రవక్త "హూద్" సూరాలోని 114వ ఆయత్ పఠించి తదనుగుణంగా నడచుకోమని చెప్పి పంపించారు అందులో అయిదు వేళల నమాజ్‌ను ఆచరించే ఆదేశంతోపాటు సత్క్రియలు, దుష్కర్మలనివారణగా పరిణమిస్తాయనే సత్యాన్ని బోధించటం జరిగింది ఈహదీసు ద్వారా, మహాప్రవక్త సహచరులు తమ ఆచరణపట్ల ఎంత జాగరూకత వహించేవారో వారికి మహాప్రవక్త ఎంత జాగ్రత్తగా శిక్షణ గరిపేవారో బోధపడుతుంది

46. వుజూ సరిగ్గా చెయ్యడమంటే మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సల్లల్లాహు అలైహి వసల్లం) చేసినట్లుగా జాగ్రత్తగా చెయ్యడం అని భావం. అయిదు వేళల నమాజ్ కాలం నిర్ణీతమయినదే. సకాలంలో మరువకుండా, కాలం మించిపోకుండా,

ఇలా చెయ్యరో అలాంటివారి పట్ల అల్లాహ్ చేసిన ఈ వాగ్దానం వర్తించదు. తాను తలిస్తే అల్లాహ్ అతన్ని మన్నించనూవచ్చు, దండించనూ వచ్చు."

(అబూదావూద్—అబాదహ్ బిన్ సామిత్)

47. అబ్దుల్లా బిన్ అమ్ర్ బిన్ అల్ ఆస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : ఒకరోజు మహాప్రవక్త (సఅసం) నమాజ్ గురించి ప్రసంగించారు. అందులో ఈ విధంగా ఉపదేశించారు, "ఏ వ్యక్తి అయితే తన నమాజ్‌ను జాగ్రత్తగా కాపాడుకుంటాడో, ప్రళయ దినాన అతని కొరకు అది

తొందరపడకుండా. నింపాదిగా చెయ్యడం అని అర్థం హృదయ వినమ్రతతో నమాజ్ చెయ్యటమంటే, నమాజ్ చేసేటప్పుడు నేను దేవుని సమక్షంలో నిల్చున్నాననే ధ్యాసతో, భయభక్తులతో, ప్రాపంచిక కార్యకలాపాలవైపుకు మనసు మరలకుండా, ఏకాగ్రతతో చెయ్యడం అని భావం ఎవరయితే ఇంత శ్రద్ధాభక్తులతో రోజుకు అయిదు వేళలూ చైతన్యవంతంగా నమాజ్ చేస్తారో వారు తమ నిత్య జీవితంలోనూ నిజమయిన దేవుని దాసులుగా జీవించడానికి, ఆయనపట్ల విధేయత కనబరచడానికి చిత్తశుద్ధితో కృషి చేస్తారని ఆశించవచ్చు అలాంటివారికి కాకపోతే మరెవరికి లభిస్తుంది దేవుని క్షమాభిక్ష ?

47. ఈ హదీసులో 'ముహాఫిజత్' అన్న పదం వాడబడింది. దానికి, సరిగ్గా కనిపెట్టి ఉండటం, పరిరక్షించుకోవడం అని అర్థం. నమాజ్‌ను కాపాడుకోవడం అంటే సరిగ్గా వుజూ చెయ్యడం, సరయిన వేళకు నమాజ్ చెయ్యడం, నమాజ్‌లోని

జ్యోతిగా, నిదర్శనంగా, మోక్షానికి కారణభూతంగా రూపొందుతుంది. మరెవరైతే తమ నమాజ్‌ను కాపాడుకోరో వారికై అది జ్యోతి కాదు, నిదర్శనమూ కాదు, ఇంకా మోక్షానికి కారణభూతమూ కాజాలదు."

48. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు : "మునాఫిక్" (కపట విశ్వాసి) చేసే నమాజ్ ఎలా ఉంటుం దంటే, అతడు, సూర్యకాంతిలో పసుపు వన్నె (సంధ్యవేళ) ఆసన్నమయినంత వరకు నిరీక్షిస్తూ కూర్చుంటాడు. ఈ విధంగా 'షైతాన్ కాలం' దగ్గరపడినప్పుడు అతడు లేచి గబ గబా నాలుగు రకాతుల నమాజ్ టకటకా కొట్టి అయిం దనిపించి లేస్తాడు. ఈ వ్యక్తి తన నమాజ్‌లో అల్లాహ్‌ను ఏ మాత్రం స్మరించడు. (ముస్లిం—అనస్)

ప్రతి అంశాన్ని అంటే, రుకూ, సజ్దా, జల్సా తదితర వాటినన్నిం టినీ నింపాదిగా ఆచరించడం, మనసు పరిపరివిధాలా చంచ లంగా సంచరించకుండా ఏకాగ్రతతో, దీక్షతో, శ్రద్ధాభక్తులతో నమాజ్ చెయ్యడమని భావం. అలాంటి వ్యక్తి చేసిన నమాజ్, ఏ ఆసరా దొరకని ప్రళయ దినాన అతని మార్గంలో జ్యోతి కావడం, అతడు దైవ విధేయుడుగా జీవించాడనడానికి నిదర్శన మవడం, ఈ విధంగా అతని మోక్షానికి కారణభూతమవడంలో ఆశ్చర్యమేముంది ?

48. ఈ హదీస్‌ద్వారా నిజమయిన విశ్వాసి, కపట విశ్వాసి చేసే నమాజ్‌లలోని వ్యత్యాసం బోధపడుతుంది. కపట విశ్వాసి,

49. దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) ఈ విధంగా సెలవిచ్చారు: "భూవ్యవస్థలో ఏర్పాట్లకై నియుక్తులై రేయిం

(మునాఫిక్) నమాజ్ సకాలంలో చెయ్యడు, రుకూ, సజ్దాలను సరిగ్గా ఆచరించడు, అతని మనస్సు కూడా దైవధ్యానంపై లగ్నమయి ఉండదు

హదీసులో ప్రస్తావించబడిన నమాజ్, "అస్ర్' నమాజ్. అంటే సంధ్య వేళ దగ్గరపడకమునుపు చేసే నమాజ్ "షైతాన్ కాలం" అంటే బహుదైవారాధకులు పూజలు జరుపుకునే సంధ్యా సమయం అని భావం వాస్తవానికి అయిదు వేళల నమాజ్‌లో ప్రతి నమాజ్ కూడా ముఖ్యమయిందే. కాని 'ఫజ్ర్' మరియు "అస్ర్" వేళల నమాజ్ మహత్పూర్వకమయినవి అస్ర్ కాలం సామాన్యంగా ఏమరుపాటుకు గురయ్యే కాలం సాధారణంగా ప్రజలు తమ కార్యకలాపాలన్నీ, వ్యాపార వ్యవహారాలన్నీ చీకటి పడకమునుపే ముగించుకుని పోవడానికి పనుల్లో తలమునకలై ఉంటారు. ఈ కారణంవల్ల విశ్వాసి జాగరూకతతో వ్యవహరించకపోతే కాలందాటిపోయి అస్ర్ నమాజ్ ప్రమాదానికి గురయ్యే అవకాశముంటుంది. ఈ కాలాన్ని అలక్ష్య పరచడం కపట విశ్వాసానికి తార్కాణం అని ఈ హదీస్‌ద్వారా తెలుస్తోంది. అలాగే ఫజ్ర్ నమాజ్ కూడా ముఖ్యమయింది. రాత్రి చివరి భాగంలో(సూర్యోదయం కంటే ముందు)గాఢ నిద్రవేళ, మనిషి అంతర్యంలో నిజ విశ్వాసం లేకపోతే, అతడు తన సుఖ నిద్రను వదలి దైవ ధ్యానం కొరకు లేవలేడు.

49. ఈ హదీస్‌ద్వారా తెలిసేదేమంటే, ఫజ్ర్ మరియు

బవళ్ళ మీతో పాటు ఉండే దైవ దూతలు తమ డ్యూటీలు మార్చుకుంటారు. వారు ఫజ్ర్, అస్ర్, నమాజ్ కాలాల్లో కలుసుకుంటారు. అప్పుడు మీతోపాటు ఉండిన దైవ దూతలు తమ ప్రభు సన్నిధిలో హాజరయిన సందర్భంలో ఆయన, 'నా దాసుల్ని మీరు ఏ స్థితిలో వదలి వచ్చారో చెప్పండి' అని అడుగుతాడు. 'మేము వారి వద్దకు వెళ్ళి నప్పుడు వారు నమాజ్ చేస్తూ ఉండటం చూశాము. తిరిగి మేము వచ్చే సమయాన కూడా నమాజ్ చేస్తూ వుండగానే వదలి వచ్చాము' అని సమాధాన మిస్తారు.

(బుఖారి, ముస్లిం – అబూహురైరా)

50. హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) తన గవర్నర్లం దరికి లేఖ వ్రాస్తూ "మీరు చేసే పనులన్నిటిలో నావద్ద ప్రాముఖ్యత నమాజ్‌కే వుంది. ఏ వ్యక్తి తన నమాజ్‌ను పరిరక్షించుకుంటాడో, దాన్ని నిర్వర్తించడంలో జాగ్రత్తగా మసలుకుంటాడో, అతను దైవ ధర్మాన్ని (పరిపూర్ణ జీవిత

అస్ర్ కాలంలో భూవ్యవస్థ నిర్వహణలో పనిచేసే దైవదూతలు తమ బాధ్యతల మార్పిడి చేసుకుంటారు; రాత్రి డ్యూటీచేసి పోయే వారు, పగటి వేళ పనిలో చేరేవారు ఫజ్ర్ నమాజ్‌లో కలుసు కుంటారు అలాగే అస్ర్ కాలంలో, పగటి దైవ దూతలు మరియు రాత్రి డ్యూటీవారు కలుసుకుంటారు; ఇంకా, వారు తమ నివేది కను నమాజ్‌తో సహా అల్లాహ్‌కు సమర్పించుకుంటారు. దైవ దూతల సాంగత్యం లభించడం విశ్వాసికి ఎంత గొప్ప వరం!

విధానాన్ని) పరిపూర్ణంగా కాపాడుకుంటాడు. మరెవరయితే నమాజ్ (పట్ల శ్రద్ధ)ను కోల్పోతాడో అతడు మిగతా అన్నింటిని అత్యధికంగా కోల్పోయే వాడుగా రూపొందుతాడు" అని వ్రాశారు. (మిష్కాత్)

51. దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) ఈ విధంగా సెలవిచ్చారు. ఏ రోజు అల్లాహ్ నీడ తప్ప వేరే నీడ లభ్యం కాదో ఆ రోజు అల్లాహ్ ఏడు రకాల మనుషులకు తన నీడలో ఆశ్రయమిస్తాడు. 1) న్యాయశీలుడయిన పాలకునికి, 2) తన యవ్వనాన్ని దైవ విధేయత, దైవారాధనలో గడిపిన యువకునికి, 3) మస్జిద్‌లోనే తన మనస్సు లగ్నం చేసుకున్న వ్యక్తికి– ఇతను మస్జిద్ నుండి వెలుపలికి రాగానే మస్జిద్‌లోకి వెళ్ళటానికి నిరీక్షిస్తూ ఉంటాడు, 4) దైవం, దైవ ధర్మం కొరకు మాత్రమే మైత్రీ ప్రేమాభిమానాలు కల ఇద్దరు వ్యక్తులకు– వారు దైవం కొరకే కలుసుకుంటారు, మరియు దైవం కొరకే వేరౌతారు. 5) ఏకాంతంలో దైవ ధ్యానం చేసుకుంటూ ఉండగా అతని కళ్ళ నుండి కన్నీరు కారినటువంటి వ్యక్తికి, 6) ఉన్నత వంశీయురాలు మరియు అందమయిన జవ్వని దుష్ట క్రియకు ఆహ్వానిస్తే కేవలం దైవ భీతితో ఆ ఆహ్వానాన్ని త్రోసిపుచ్చిన వ్యక్తికి, 7) రహస్యంగా దాన ధర్మాలు చేసే వ్యక్తికి– తన కుడి చేయి దానం చేసిన

దేమిటో ఎడమచేయికి కూడా తెలియని వ్యక్తి.

(ముత్తఫకున్ అలైహ్ —అబూహురైరా)

52. నేను మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఈ విధంగా బోధిస్తూ ఉంటే విన్నాను: "ఏ వ్యక్తి ప్రదర్శనా బుద్ధితో నమాజ్ చేస్తాడో అతను షిర్క్ చేశాడు (దేవునితో పాటు ఇతరుల్ని సహవర్తులుగా చేశాడు). మరి ఏ వ్యక్తి ప్రదర్శనా బుద్ధితో రోజా (ఉపవాస వ్రతం) పాటించాడో అతడూ షిర్క్ చేశాడు. ఇంకా ఏ వ్యక్తి ఇతరుల మెప్పు కొరకు దాన ధర్మాలు చేశాడో అతనూ షిర్క్ చేశాడు" అని షద్దాద్ బిన్ ఔస్ (రజిఅన్) తెలిపారు. (ముస్నద్ అహ్మద్)

---

52 ఈ ఉపదేశంద్వారా మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపిన విషయ మేమంటే—ఏ సత్కార్యం చేసినా అది దైవప్రసన్నత బడయడానికే చేయాలి మనసులో "ఇది నా ప్రభువు ఆదేశం, ఆయన ప్రసన్నత పొందడమే నా ధ్యేయం" అనే సంకల్పం ఉండాలి ఇతరుల దృష్టిలో సదాచారునిగ ఎంచబడడానికో, ఇతరుల్ని సంతోషపెట్టడానికో చేయబడే కార్యాలకు ఎలాంటి విలువ లేదు కేవలం దైవ ప్రసన్నతను పొందే ధ్యాసతో చేయబడే సత్కార్యానికే విలువ.

సామూహిక నమాజ్

53. ముస్లిం సమాజం నుండి వేరయి, ఒంటరిగా చేసుకునే నమాజ్ కంటే సామూహికంగా చేసే నమాజ్, ఇరువయి ఏడు రెట్లు అధికంగా ఘనత కలిగిఉంటుంది.

(బుఖారి, ముస్లిం—అబ్దుల్లాహ్ బిన్ ఉమర్)

54. "మనిషి తాను ఒంటరిగా చేసే నమాజ్ కంటే ఇతర వ్యక్తితో కలిసి చేసే నమాజ్, విశ్వాసపరమయిన,

---

53. హదీస్‌లో 'ఫజ్జి' అనే పదం వచ్చింది-దీనికి అందరికీ ఎడంగా వేరుగా ఉండటం అని అర్థం సామూహిక నమాజుకు అన్ని కోవలకు చెందిన ముస్లింలు సమావేశమవుతారు ధనవంతులు, నిరుపేదలు, ఆడంబరంగా దుస్తులు ధరించిన వారున్నూ చిరిగిన అతుకు సతుకుల బట్టలు ధరించిన వారున్నూ ఉంటారు. ఎవరైతే తమ పెద్దరికపు గర్వంలో ఉంటారో, ధన మదాంధులయి ఉంటారో వారు తమకు సమానంగా మరొకరు నిలుచుండటం సహించరు. అందుకే వారు తమ ఇండ్లల్లో నమాజ్ చేసుకుంటారు. దైవప్రవక్త (సఅసం) ఈ మానసిక రోగానికి నివారణగా సామూహిక నమాజ్‌ను ఆచరించడానికి ప్రబోధించారు తన గదిలో— లేదా మస్జిద్‌లోనో ఒంటరిగా నమాజ్ చేయడాన్ని ప్రోత్సహించలేదు

మరొకమాట ఏమంటే సామూహికంగా చేసే నమాజుల్లో సాధారణంగా షైతాన్ ప్రేరేపించే పైశాచిక అశంకలు,సందేహాలు, దురాశలు జనించడం తగ్గిపోతుంది. మనిషి సంబంధం దేవు

ఆధ్యాత్మిక వృద్ధి వికాసాలకు ఇతోధికంగా దోహదపడు తుంది. అతను ఒక వ్యక్తితో కలిసి చేసిన నమాజ్ కన్నా ఇద్దరు వ్యక్తులతో కలిసి చేసిన నమాజ్ విశ్వాస వికాసానికి కారణభూతమవుతుంది. ఇలాగే జనులు ఎంత అధిక సంఖ్యలో కలిసి నమాజ్ చేస్తారో అది అంతే దైవప్రసన్నతా పాత్రమవుతుంది. (మరి అంతగానే దేవునితో సంబంధం పటిష్టం అవుతుంది)" అని మహా ప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు. (అబూదావూద్—ఉబై బిన్ కఅబ్)

55. ఒక బస్తీలో లేదా పల్లెలో ముగ్గురు ముస్లిములు నివసిస్తూ ఉంటే, వారు అక్కడ జమాఅత్‌తో నమాజ్ చేయకపోతే వారి(అంతర్యాల)పై షైతాన్ అధీనత సంపాయిస్తాడు. అందువల్ల నీవు జమాఅత్‌తో నమాజ్ ఆచరించడం నీ విధిగా నిర్ణయించుకోవాలి. ఎందుచేతనంటే

నితో దృఢమవుతోంది అందువల్లనే జమాఅత్‌తో చేసే నమాజ్ మహత్తు మహాప్రవక్త నుడివిన ప్రకారం ఇరువై ఏడురెట్లు అధికంగా ఉంటుంది ఇదే భావాన్ని ముందువచ్చే హదీసు 54లో స్పష్టపరచడం జరిగింది.

55 **ఈ హదీసులో** ఒక సత్యాన్ని గురించి తెలుపడం జరిగింది **జమాఅత్‌తో** (సామూహికంగా) నమాజ్ చేసే వ్యక్తులపై దేవుని కరుణానుగ్రహాలు కలుగుతాయి, ఆయన వారిని పరిరక్షిస్తాడు కాని ఎక్కడయినా "జమాఅత్" స్థాపన జరగకపోతే, **అల్లాహ్** తన రక్షణ ఏర్పాట్లను ఎత్తి

తన కాపరి నుండి బహుదూరంగా, తన మంద నుండి వేరయి పోయిన మేకనే తోడేలు సునాయాసంగా హత మార్చుతుంది." (మహాప్రవక్త ప్రవచనం).

(అబూదావూద్—అబూదర్దా)

56. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి ఇలా ప్రవచించారు : "ఎవరయినా దైవం వైపుకు పిలిచే వాని (ముఅజ్జిన్) పిలుపు విని, ఆ పిలుపును అనుసరించి వెళ్ళడానికి ఎలాంటి అవరోధం లేనట్టి పరిస్థితిలోనూ అతడు ఒంటరిగా నమాజ్ ఆచరిస్తే అది దైవం వద్ద స్వీకారయోగ్యం కాదు." అది విన్న సహచరులు 'అవరోధం' అంటే భావ

వెళ్తాడు. అలాంటి వారు షైతాన్ హస్తగతమయిపోతారు మరి, షైతాన్ వారిని యథేచ్ఛగా వేటాడతాడు తన ఇష్టానుసారం వక్రమార్గాలలో నడిపిస్తాడు మందలోని మేకలు మందలో ఉన్నంతసేపు ద్వివిధ రక్షణలో వుంటాయి ఒకటి, కాపరి రక్షణ, రెండవది, వాటి ఐకమత్యం ఈ రెండు కారణాలునా తోడేలు వాటిని పట్టజాలదు! కాని ఏ మేక అయినా అవివేకంగా తన కాపరి అభీష్టానికి భిన్నంగా మందనుండి వేరయి ముందుకు వెళ్ళిపోతే లేక వెనుకపడిపోతే అతి సులువుగా తోడేలు దాన్ని కాజేస్తుంది ఎందుకంటే అది ఒంటరిగానూ బలహీనంగానూ ఉంటుంది, తన యజమాని అండకు దూరమయి ఉంటుంది

56. 'భయం' అంటే ప్రాణ భయం అని భావం అది శత్రువుల వల్లనూ కావచ్చు, లేదా క్రూర జంతువు, విష కీట

మేమిటి అని అడిగారు. దానికి 'భయం, అనారోగ్యం' అని సమాధానమిచ్చారాయన (సఅసం).

(అబూదావూద్ ఇబ్ను అబ్బాస్)

57. అబ్దుల్లా బిన్ మస్‌ఊద్ (రజిఅన్) తెలిపారు : "మహాప్రవక్త (సఅసం) కాలంలో మా పరిస్థితి ఎలాగుండేదంటే మాలో జమాఅత్‌తోటి నమాజ్‌ను తప్పించుకునేవారు ఎవరూ ఉండేవారు కాదు. మునాఫిక్ అయినవాడు— అతని నిఫాక్ (కాపట్యం) అందరికీ తెలిసే ఉండేది— లేదా వ్యాధిగ్రస్తుడయినవాడు తప్ప. ఒకవేళ మనిషి వ్యాధిగ్రస్తుడయినా ఇద్దరు వ్యక్తుల సహాయంతో మస్జిద్‌కి వచ్చి జమా

కాల వల్లనూ కావచ్చు. "అనారోగ్యం" అంటే మనిషి మస్జిద్‌కు వెళ్ళలేని పరిస్థితి అని భావం తీవ్రమైన తుపాను, వర్షం, అసాధారణమైన చలి ఇవన్నీ అవరోధాల జాబితాలో వస్తాయి. అయితే శీతల ప్రదేశాల్లోని చలి అక్కడి ప్రజలకు అవరోధం కాజాలదు కేవలం ఉష్ణప్రదేశాల్లో అప్పుడప్పుడూ ఏర్పడే తీవ్రమైన శీతల వాతావరణం మాత్రమే అక్కడ నివసించే ప్రజలకు ప్రమాదకరంగా పరిణమిస్తుంది ఇలాంటి చలి నిస్సందేహంగా అవరోధంగా పరిగణించబడుతుంది ఇలాగే సరిగ్గా నమాజ్ సమయానికే మల మూత్ర విసర్జన అవసరం ఏర్పడితే అది కూడా అవరోధం కిందికి వస్తుంది

57. 'సుననుల్ హుదా' అంటే చట్టబద్ధమైన ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు అని అర్థం. వీటిని పాటించటం ముస్లిం సమా

అత్‌లో పాల్గొనేవాడు." ఆయన ఇంకా ఇలా అన్నారు. "దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) మాకు 'సుననుల్ హుదా'ని ఉపదేశించారు. సుననుల్ హుదాలో నమాజ్ కొరకు పిలుపు, 'అజాన్' ఇవ్వబడిన మస్జిద్‌లో నమాజ్ చెయ్యడం కూడా ఉంది." మరో ఉల్లేఖనంలో ఆయన ఈ విధంగా తెలిపారు. "ఏ వ్యక్తి దైవ విధేయునిగా, దైవాజ్ఞల్ని పాలించే దాసునిగా ప్రళయ దినాన దైవాన్ని సందర్శించాలని అభిలషిస్తాడో అతను ఐదు వేళల నమాజుల్ని కాపాడుకోవాలి. వాటిని మస్జిద్‌లో సామూహికంగా ఆచరించాలి. ఎందుకంటే అల్లాహ్, మీ ప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం)కు సుననుల్ హుదా బోధించాడు. నమాజులు కూడా సుననుల్ హుదా లోనివే. మరియు మునాఫిక్‌లు తమ ఇండ్లల్లో నమాజ్ చేసినట్లే మీరున్నూ మీ ఇండ్లల్లో నమాజ్ చేస్తే మీరు మహాప్రవక్త (సఅసం) పద్ధతిని విడిచిపెట్టిన వారవుతారు. మీరు మీ ప్రవక్త మార్గాన్ని త్యజించారంటే ఋజు మార్గాన్ని కోల్పోతారు." (ముస్లిం)

జనంలోని ప్రతి వ్యక్తి యొక్క బాధ్యత ఉదాహరణకు ఈ హదీసులో జమాఅత్ తోటి చెయ్యబడే నమాజ్ (సామూహిక నమాజ్) పై పేర్కొనడం జరిగింది

ఇమామత్

58. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఈ విధంగా సెల విచ్చారని హజ్రత్ అబూహురైరా (రజిఅన్) తెలిపారు : "ఇమామ్ బాధ్యుడు, ముఅజ్జిన్ అప్పగింతను కాపాడేవాడు. అల్లాహ్ ! ఇమాములను సదాచారులుగా, సద్వర్తనులుగా చెయ్యి; ముఅజ్జిన్‌లకు మన్నింపు, క్షమాభిక్ష ప్రసాదించు."
(అబూదావూద్)

59. "మీలో ఎవరయినా ఇమామత్ (నమాజ్‌లో నాయకత్వం) వహించినట్లయితే (పరిస్థితుల రీత్యా)తేలికయిన నమాజ్ చెయ్యాలి. ఎందుకంటే మీ వెనుక బలహీనులు, వ్యాధిగ్రస్తులు, ముసలి వారు కూడా ఉంటారు. అయితే

---

58 'ఇమామ్' అంటే నమాజ్‌లో నాయకత్వం వహించి ప్రార్థన చేయించే నాయకుడు, 'ముఅజ్జిన్' అంటే నమాజ్ కొరకు అయిదు వేళలా అజాన్ (నమాజ్ పిలుపు) ఇచ్చే సజ్జనుడు.

ఇమామ్ 'బాధ్యుడు' అంటే, ప్రజల నమాజ్‌కు బాధ్యుడని భావం. అతడు సద్వర్తనుడు సచ్ఛీలుడూ కాకపోతే అందరి నమాజ్‌ను చెడగొడతాడు అందుకే మహాప్రవక్త ఇమాములకు సద్వర్తనులుగా చెయ్యమని దైవాన్ని వేడుకున్నారు. ముఅజ్జిన్ కాపాడేవాడు అన్న దానికి భావమేమంటే, ప్రజలు తమ నమాజ్‌కు సంబంధించిన వ్యవహారాన్ని అతనికి అప్పగించారు. సకాలంలో అజాన్ ఇవ్వడం అతని కర్తవ్యం. అప్పుడే ప్రజలు అజాన్ విని నమాజ్ కొరకు సిద్ధమవగలరు, సావధానంగా నమాజ్‌లో పాల్గొన

మీరు ఒంటరిగా నమాజ్ చేసేటప్పుడు మాత్రం యథేచ్ఛగా సుదీర్ఘమయిన నమాజ్ చెయ్యవచ్చు." అని మహాప్రవక్త ఉద్బోధించారు. (బుఖారీ, ముస్లిం— అబూహురైరా)

60. అబూ మస్‌ఊద్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త(సఅసం) సన్నిధిలో వచ్చి, "ఫలానా ఇమామ్ ఫజ్ర్ నమాజ్ సుదీర్ఘంగా చేస్తాడు. అందువల్ల నేను ఫజ్ర్ నమాజ్ సామూహికంగా (జమాఅత్‌తో) చెయ్యడానికి ఆలస్యంగా పోతాను." అని ఆరోపించాడు. ఆ రోజు మహాప్రవక్త (సఅసం) కనబరచిన ఆగ్రహావేశాలు మరే బోధనా ప్రసంగాల్లోనూ నేను చూడలేదు. అప్పుడాయన ఇలా సెలవిచ్చారు. "జనులారా ! మీలో కొందరు

---

59. సమయానికి అజాన్ కాలేకపోతే చాలా మంది జమాఅత్ తోటి నమాజ్‌ను పూర్తిగానో, పాక్షికంగానో కోల్పోయే ప్రమాద ముంది

ఈ హదీస్ ఒక వైపు ఇమాముల్నీ, ముఅజ్జిన్‌లను వారి బాధ్యతల పట్ల హెచ్చరిస్తుంది మరో వైపు ప్రజలు ఇమాం పదవిపై ఒకరిని నియమించేటప్పుడు సౌశీల్యవంతుని, సదాచార వర్తనుణ్ణి ఎన్నుకోవాలని, బాధ్యతాయుతుడయిన విశ్వసనీయుడైన వ్యక్తిని ముఅజ్జిన్‌గా నియమించాలని సూచిస్తుంది.

60. నమాజ్‌ని క్లుప్తపరచటం అంటే అడ్డదిడ్డంగా వేగిరపాటుతో నమాజ్ చేయాలనీ, నాలుగు రకాతులు గబగబా రెండు నిమిషాల్లో ముగించాలనీ భావం కాదు. ఇలాంటి నమాజ్

ఇమాములు దేవుని దాసులకు దైవారాధన పట్ల వెగటు కలిగిస్తున్నారు. జాగ్రత! మీలో ఎవరు ఇమామత్ (నమాజ్ నాయకత్వం) వహించినా నమాజ్‌ను క్లుప్తంగా చెయ్యాలి. ఎందుచేతనంటే అతని వెనుక ముసలివాళ్ళూ ఉంటారు, పిల్లలూ, పనిపాట్లకు వెళ్ళే ప్రజలు కూడా ఉంటారు. దీన్ని వారు దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి."

(ముత్తఫకున్ అలైహి)

61. హజ్రత్ జాబిర్ (రజిఅన్)ఇలా ఉల్లేఖించారు: ముఆజ్ బిన్ జబల్ (రజిఅన్) మహాప్రవక్త (సఅసం)తో పాటు నఫిల్ సంకల్పంతో నమాజ్ చేసి వెళ్ళి తన తెగ వారిలో ఇమామత్ చేసేవారు. ఒకరోజు ఆయన ఇషా నమాజ్ మహాప్రవక్త (సఅసం)తో చేసిన తరువాత వెళ్ళి తన వీధి వారికి ఇమామత్ చేశారు. అప్పుడు బఖరా సూరా మొదలెట్టారు. జమాఅత్‌తోటి నమాజ్ చేస్తున్న ఒక వ్యక్తి సలామ్ చేసి నమాజ్‌ను వదిలేసి తన నమాజ్‌ను

ఇస్లాంలో వాంఛనీయం కాదు. అయితే నమాజ్ కొరకు వచ్చిన వారినీ, పరిస్థితుల్నీ దృష్టిలో ఉంచుకుని సమయోచితంగా ఆచరించడం శ్రేయస్కరం

61. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇషా నమాజ్ సాధారణంగా ఒక జాము రాత్రి గడిచిన తరువాత చేసేవారు హజ్రత్ ముఆజ్ మహాప్రవక్త (సఅసం)తో పాటు ఇషా జమాఅత్‌లో పాల్గొని, తన వీధికి వెళ్ళేవరకు ఇంకా కొస్త రాత్రి గడుస్తుంది.

ఒంటరిగానే పూర్తిచేసుకుని వెళ్ళిపోయాడు. నమాజ్ ముగిసిన పిదప ఇతర మిత్రులు అతని ఇంటికి వెళ్ళి "నీవు మునాఫికత్ (కాపట్యకార్యం)చేశావు."అని నిలదీసి అడిగారు. దానికి అతను "కాదు, నేను మునాఫికత్ చెయ్యలేదు, అల్లాహ్‌పై ఒట్టు. నేను మహాప్రవక్త వద్దకు వెళతాను. (నా విషయాన్ని విన్నవించుకుంటాను)" అని సమాధానం ఇచ్చాడు. తదనుగుణంగా అతను మహాప్రవక్త సన్నిధి లోకి వచ్చి,"ప్రవక్తా! మేము కూలీకి ఒంటెలతో నీరు తోడే వాళ్ళం. పగలంతా ఈ పనుల్లో నిమగ్నమై ఉంటాము. ఇక ముఆజ్ విషయమా? ఆయన మీతో సహా ఇషా నమాజ్ చేసి వెళతారు. అక్కడ బఖరా సూరా మొదలెడ తారు." అని విన్నవించుకున్నాడు. అది విన్న మహాప్రవక్త (సఅసం) ముఆజ్ (రజిఅన్)ని ఉద్దేశించి బోధించారు. "ముఆజ్ ! ప్రజల్ని పరీక్షకు గురి చేస్తావా? 'వష్షమ్సి వజుహాహా','వల్లయిలి ఇజా యగ్‌షాహా','సబ్బి హిస్మరబ్బికల్ అలా' లాంటి సూరాలు పఠించు." (బుఖారి ముస్లిం)

అలాంటప్పుడు 'బఖరా'లాంటి సుదీర్ఘమయిన సూరాలు పఠిస్తే ఎక్కువ కాలం పడుతుంది అటు పగలంతా పొలాల్లో, తోటల్లో కష్టపడి నలిగివచ్చేవారికి సుదీర్ఘమయిన ప్రార్థన హదీసులో వచ్చిన విధంగాకాక మరే పర్యవసానాన్ని ఇవ్వగలదు ?

జకాత్, సదకా, ఫిత్రా, ఉష్ర్

62. "అల్లాహ్ ప్రజలపై 'సదకా'ను విధించాడు. అది ధనికుల నుండి వసూలు చెయ్యబడుతుంది. నిరుపేదలకు తిరిగి అందజెయ్యబడుతుంది" అని ప్రబోధించారు మహాప్రవక్త (సఅసం). (ముత్తఫకున్ అలైహ్)

63. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు : "అల్లాహ్ ఎవరికయితే ఐశ్వర్యం ప్రసాదించాడో ఆ వ్యక్తి తన ధనంలో నుండి జకాత్ చెల్లించకపోతే అతని ఆ ధనం తీర్పుదినాన విషసర్పం రూపుధరిస్తుంది. దాని పడగపై రెండు నల్లటి చుక్కలుంటాయి. ఆ సర్పం అతని కంఠాన్ని

---

62. "సదకా" అనే పదం 'జకాత్' అనే అర్థంలోనూ ప్రయోగించబడుతుంది. 'జకాత్, చెల్లించడం ఇస్లామీయ శాసనాంగం(షరీఅత్)రీత్యా అనివార్యమయిన విధి ఈ హదీసులో 'సదకా' అనే పదం ఈ అర్థంలోనే వచ్చింది మనిషి ఐచ్ఛికంగా దైవ మార్గంలో చేసే ఇతర దానానికి కూడా ఇది వర్తిస్తుంది. ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసేదేమంటే, జకాత్ సమాజంలోని నిరుపేదల హక్కు అందువల్ల అది సమాజంలోని ధనిక వర్గం నుండి వసూలు చెయ్యబడి సమాజంలోని నిరుపేదలయినవారికి తిరిగి ఇప్పించబడుతుంది. తద్వారా సమాజంలో కొంతకాలానికి వర్గ విభేదాలే నామరూపాల్లేకుండా సమసిపోతాయి.

63. సమాజంలోని హక్కుదారులకు వారి హక్కు అయిన జకాత్‌ను ఇప్పించకపోయినట్లయితే అది పరలోక

భారమైన హారంలా చుట్టుకుంటుంది. 'నేను నీ ధనాన్ని, నీవు కూడబెట్టిన నిధిని' అంటూ ఆ సర్పం అతని దవడల్ని గట్టిగా కరచుకుంటుంది." మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆ తరువాత ('ఆలి ఇమ్రాన్' సూరాలోని 180వ ఆయత్) పఠించారు ; దాని భావం :

'ఎవరికయితే అల్లాహ్ తన అనుగ్రహాలను ప్రసాదించాడో వారు పిసినారులుగా ప్రవర్తిస్తే, తమ ఈ పిసినారితనం తమకు ఉపకరిస్తుందన్న అపోహలోపడి ఉన్నారేమో, కాదు అది వారికి ఎంతో హానికరంగా పరిణమిస్తుంది. వీరు పేరాశతో కూడబెట్టేదంతా ప్రళయదినాన బరువయిన కంఠహారంగా రూపొందుతుంది.' (బుఖారి)

64. "ఒక సంపదలో నుండి జకాత్ తీయక అది ఆ ధనంలోనే మిశ్రమమయి ఉంటే, చివరికి అది ఆ ధనాన్ని సర్వనాశనం చేసివేస్తుంది" అని మహాప్రవక్త

జీవితంలో ఎంత దుర్భర శిక్షగా పరిణమిస్తుందో తెలుస్తోంది అయితే ధనవంతుల నుండి జకాత్ వసూలు చేసి హక్కుదారులైన వారికి ఇప్పించే భారం ముస్లిం సమాజంపై మోపటం జరిగింది. సమాజం ఆ బాధ్యత పట్ల అలక్ష్యం వహిస్తే ఆ శిక్ష భారం కొంతవరకు సమాజ సభ్యులు కూడా భరించవలసి ఉంటుంది.

64. 'సర్వనాశనం చేస్తుంది' అంటే జకాత్ చెల్లించక ఆ ధనాన్ని స్వయంగానే ఆరగించేవారి ధనం తప్పనిసరిగా అంతమై

(సఅసం) చెప్పగా నేను విన్నాను అని హజ్రత్ ఆయిషా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు. (మిష్కాత్)

65. మహాప్రవక్త (సఅసం) 'ఫిత్రా' జకాత్‌ను ముస్లిం సమాజంపై వాజిబ్‌గా నిర్ణయించారు. అది రోజా కాలంలో మనిషి చేసిన వ్యర్థమయిన, అసభ్యకరమయిన కార్యాలకు ప్రాయశ్చిత్తంగా మారుతుంది. తద్వారా బీద లకు, అనాధలకు భోజన సదుపాయం కలుగుతుంది. (అబూదావూద్)

పోతుందని భావం కాదు, బీదవారి హక్కయిన జకాత్‌ను, దానిపై ఎలాంటి హక్కులేని ధనికుడు కాజేయడం మూలాన అది పరలోక జీవితంలో అతనికై వినాశకరంగా పరిణమిస్తుంది, అతని ధార్మిక జీవితం నాశనమవుతుంది అని అర్థం. అయితే జకాత్ చెల్లించక ధనాన్ని కాజేసినవారి ధనం యావత్తు, ఇహ లోకంలోనే క్షణాల్లో నాశనమయిన ఉదంతాలు మనం కళ్ళారా చూస్తుంటాము, చెవులారా వింటుంటాము

65. "ఫిత్రా" దానం వల్లనే రమజాన్ నెల ముగిసాక జరుపుకునే పండుగకు "ఈదుల్ ఫిత్ర్" అనే పేరు వచ్చింది ఈ హదీసులో ఫిత్రా దానాన్ని విధించడంలోగల రెండు మర్మ హేతువులు ప్రస్తావించడం జరిగింది. ఒకటి, రోజావస్థలో మనిషి ఎంత జాగ్రత్తగా మసలుకున్నా లోటుపాట్లు జరిగే అవ కాశం ఉంటుంది. ఆ లోటును పూరించడానికి ఈ దానం ఉపకరిస్తుంది. రెండవది, ముస్లింలందరూ పండుగ వేడుకలో మునిగి ఉన్నప్పుడు సమాజంలోని నిరుపేదలు, అవసరమున్న

66. "ఏ భూములయితే వర్షపు నీటితో లేక పారే సెలయేటి నీటితో, లేదా నదీ సమీపంలో ఉండి నీటి పారుదల లేకుండానే సాగుబడి అవుతాయో వాటి పంటలో పదవ వంతును, ఇంకా ఏ భూములయితే (మోటు వగైరాల ద్వారా ధనం వెచ్చించి)నీటిపారుదలద్వారా సాగుబడి చెయ్యబడతాయో వాటి పంటలో ఇరువయ్యో వంతును జకాత్‌గా చెల్లించాలి" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆదేశించారు.

(బుఖారి–ఇబ్నుఉమర్)

వారు పస్తులు పడి ఉండకుండా వారు కూడా పండుగ సబంరాల్లో ఎంతో కొంత భాగం పంచుకునేందుకు ఈ ఫిత్రా దోహదపడుతుంది. ఈ కారణం మూలంగానే ఇంటిల్లిపాది అందరిపైనా, ఫిత్రా దానం విధించడం జరిగింది ఈ ఫిత్రాను పండుగకు వీలయినంతముందే చెల్లించడం అవసరం అని తాకీదు చెయ్యబడింది

66 జకాత్ కేవలం వెండి, బంగారాలపైనే కాదు భూములుండి సాగుబడి చేసి సంపాదించుకునే భూస్వాములపై కూడా విధించబడింది దీని ఉద్దేశ్యం కూడా సమాజంలోని ఆర్థిక అసమానతల్ని వీలయినంతమేరకు దూరం చేసి ప్రజలందరూ అన్నిటా సమ స్థాయిలో, సమభావంతో మెలిగే అవకాశం కల్పించడమే

వ్యాపారులు, భూస్వాములు ఈ వ్యవస్థను సక్రమంగా పాటిస్తే వర్గపోరాటాలకు, ఆర్థిక తారతమ్యాలకు సమాజంలో తావే ఉండదు.

రోజా

67. హజ్రత్ సల్మాన్ ఫార్సీ(రజి) ఉల్లేఖించారు : "షాబాన్ చివరి తేదీన మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రసంగం చేశారు. అందులో 'జనులారా ! ఒక మహోజ్జ్వలమయిన, ఎనలేని శుభాల నెల దగ్గరలో రానున్నది. అందులోని ఒక్క రేయి వేయి నెలలకన్నా శుభప్రదమయినది. అల్లాహ్ ఈ నెలలో రోజా (ఉపవాసవ్రతం) పాటించడం విధిగా నిర్ణయించాడు. ఈ నెల రాత్రుల్లో 'తరావీహ్ నమాజ్' చేయడం నఫిల్‌గా నియమించాడు. (అంటె ఇది విధి కాదు— 'సున్నత్,' మహాప్రవక్త (సఅసం) సంప్రదాయం, అల్లాహ్‌కు పసందయిన ప్రార్థన అని అర్థం). ఈ నెలలో ఎవరయినా ఒక సత్కార్యాన్ని అంతర్‌ప్రేరణతో, సంతోషంగా చేస్తే అది ఇతర మాసాల్లో విధిని నిర్వర్తించిన దానికి సమానం. మరెవరైనా ఈ మాసంలో ఫర్జ్ (విధిగా

---

67. "సహనం వహించవలసిన నెల" అంటే, రోజా ద్వారా విశ్వాసికి, దైవ మార్గంలో దృఢంగా నిలిచేందుకు, తన వాంఛలపై నిగ్రహం, స్వాధీనం పొందడానికి శిక్షణ ఇవ్వబడుతుంది. "రోజా"లో ఒక నెల వరకు, ప్రతి దినం ఒక నిర్ణీత సమయం నుంచి మరొక నిర్ణీత సమయం వరకు మధ్యగల కాలంలో మనిషి, దైవాదేశానుసారం ఏదీ తినడు, త్రాగడు. ఇంకా లైంగిక వాంఛల చేరువకు పోడు తద్వారా అతనిలో

నిర్ణయించిన కార్యాన్ని) నిర్వహిస్తే అది ఇతర నెలల్లో డెబ్భయి విధుల్ని నిర్వర్తించినదానికి సమానం.

ఇది సహనం వహించవలసిన నెల, సహనానికి ప్రతిఫలం స్వర్గం. ఇది సమాజంలోని బీదసాదల పట్ల సానుభూతి వహించవలసిన నెల. (మిష్కాత్)

దైవ విధేయతాభావం జనిస్తుంది అవసరం కలిగితే తన భావోద్రేకాలను, వాంఛల్ని, ఆకలిదప్పుల్ని మనిషి ఎంతవరకు స్వాధీనంలో ఉంచుకోగలుగుతాడో తెలుతుంది— దానికి శిక్షణ లభిస్తుంది. ప్రపంచంలో విశ్వాసి రణరంగంలోని సిపాయి లాంటివాడు. అతను పైశాచిక వాంఛలతో, దుష్టశక్తులతో పోరాడవలసివుంటుంది, అతనిలో సహనం, ఓరిమి గుణాలు లేకపోతే దాడి జరిగిన మరుక్షణమే శత్రువుకు లొంగిపోతాడు

సానుభూతి వహించవలసిన నెల అంటే దైవం ధనం ప్రసాదించిన, విశ్వాసులు, ఎంతో కొంత ఉన్నవాళ్ళయిన రోజాదార్లు, తమకు దైవం ఇచ్చిన సిరిలో ఇరుగుపొరుగులోని అగత్యపరులకు, అర్హులకు కొంత భాగం కల్పించి వారి సహరీ, ఇఫ్తార్‌ల కొరకు కావలసిన సదుపాయాలు చేయాలని అర్థం. సహరీ అంటే రోజా ప్రారంభించేముందు చేసే భోజనం అని అర్థం.

హదీసులో "మువాసాత్" అన్న పదం వాడబడింది అంటే ఆర్థిక సానుభూతి అని అర్థం ఇందులో సానుభూతి పలుకులు కూడా చేరి ఉన్నాయి.

68. ఏ వ్యక్తి ధర్మనిష్ఠతో, ఆత్మపరిశీలనతో పర లోక ప్రతిఫలాపేక్షతో రమజాన్ రోజాలు పాటిస్తాడో, అతను పూర్వం చేసిన పాపాలను అల్లాహ్ మన్నించి వేస్తాడు. మరెవరయితే ధర్మనిష్ఠతో ఆత్మపరిశీలనతో పరలోక ప్రతిఫలాపేక్షతో తరావీహ్ నమాజ్ చేస్తాడో అతడు పూర్వం చేసిన అపరాధాలను అల్లాహ్ క్షమిస్తాడు."

(ముత్తఫకున్ అలైహ్)

69. "రోజా డాలువంటిది. మీలో ఎవరయినా, రోజా పాటిస్తున్నట్లయితే, ఆ దినాన నోటితో అశ్లీలమయిన పలుకులు పలకరాదు. అల్లరి పనులు చెయ్యరాదు, ఇతరులెవరయినా అతన్ని తిట్టినా, అతనితో జగడానికి దిగినా 'నేను రోజా పాటిస్తున్నాను' అని గుర్తుంచుకోవాలి" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు.

(బుఖారీ, ముస్లిం)

---

68 సంకల్ప శుద్ధితో చేసే ఏ కార్యమయినా ఫలప్రద మవుతుంది. రోజా మరియు రమజాన్ నెలలో చేసే తరావీహ్ ప్రార్థనలు, ప్రదర్శనాబుద్ధితో కాక, చేసన పాపాలపై పశ్చాత్తా పంతో ఆచరిస్తే అవి పరలోకంలో దైవానుగ్రహానికి దోహదపడతా యనటంలో సందేహం లేదు

69. రోజాను పాటించే వ్యక్తి కేవలం దైవాజ్ఞాపాలన చెయ్యాలనే ఉద్దేశ్యంతోనే అన్నపానీయాలు, ఇతర వాంఛలకు దూరంగాఉంటాడు ఈ వ్రతం సాగినంతకాలం అతడు ఎలాంటి

70. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "రోజా మరియు ఖురాన్ విశ్వాసి(మోమిన్)కొరకు సిఫారసు చేస్తాయి. రోజా అంటుంది, 'ప్రభూ! నేను ఈ వ్యక్తిని పగల్లో భోజనానికి, ఇతర వాంఛలకు దూరం చేశాను. ఇతడు దాన్ని శిరసావహించాడు; (అందువల్ల ప్రభూ! అతని మోక్షానికై) నా సిఫారసును స్వీకరించు." అలాగే దివ్య ఖుర్‌ఆన్ అంటుంది: 'నేను ఇతన్ని రాత్రిళ్ళల్లో సుఖ నిద్రకు దూరం చేశాను కనుక స్వామి! ఇతని ఎడల నా సిఫారసును స్వీకరించు; అప్పుడు అల్లాహ్ ఈ రెంటి సిఫారసును స్వీకరిస్తాడు."

(బైహకీ, మిష్కాత్—అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్)

చెడు పనిని తలంచలేడు, ఎలాంటి అవిధేయతాభావం అతనిలో దాకిచేసుకోదు దుష్క్రియలను ప్రేరేపించే విషయాలు తటస్థించినా అతడు తాను అనుసరిస్తున్న దైవ విధేయతా విధానం (ఉపవాస వ్రతం) గుర్తుచేసుకుని ఆ చెడు నుండి తప్పించుకుంటాడు అందుకే రోజాను ఢాలు అని పేర్కొనడం జరిగింది

70 రోజా మరియు ఖురాన్ సిఫారసు చెయ్యడమంటే, మనిషి యొక్క ధర్మనిష్ఠకు ఇవి పరలోక వ్యవస్థలో సాక్షీభూతములయి నిలుస్తాయని భావం దైవం వీటికి వ్యక్తిత్వం ప్రసాదించగా ఇవి హదీసులోని మాటలు పలుకడం కూడా సంభవమే. రమజాన్ నెలలో రాత్రిళ్ళు తరావీహ్ నమాజ్‌లోనూ ఇతరత్రా దివ్య ఖుర్‌ఆన్‌ని పఠించడం, అధ్యయనం చేయడం శుభప్రదమని కూడా తెలుస్తోంది.

71. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశం: "ఎవరైతే (రోజా పాటిస్తున్నప్పటికీ) అసత్యం పలకడం, అసత్యాన్ని ఆచరించడం వదలడో అతను ఆకలిదప్పులతో పడుండటం పట్ల అల్లాహ్‌కు ఏ మాత్రం ఆసక్తి లేదు." (బుఖారి)

72. మహాప్రవక్త(సఅసం) బోధించారు: "ఎందరో రోజా పాటించే వ్యక్తులకు తమ ఉపవాస వ్రతం ద్వారా కేవలం ఆకలిదప్పులు తప్ప మరేమీ లభించదు. అలాగే ఎందరో తరావీహ్ నమాజ్ చేసే వ్యక్తులకు తమ తరావీహ్ ద్వారా కేవలం జాగరణ తప్ప మరేదీ ప్రాప్తం కాదు."

---

71 మనిషి సద్వర్తనుడుగా మారాలన్నదే రోజా ఉద్దేశ్యం కాని రోజా పాటించినా మనిషి తన జీవితపు కట్టడాన్ని సత్యం పునాదిగా నిర్మించుకోకపోతే, అబద్ధాలు పలుకుతూ, అపకార్యాలు చేస్తూ కాలం వెళ్ళబుచ్చితే, రమజాన్ తరువాత కూడా అతని జీవితంలో సత్యం అన్నది కానరాదు అలాంటి వ్యక్తి తాను ఉషోదయం నుండి సూర్యాస్తమయం వరకు ఆకలిదప్పులతో ఉండవలసిన అవసరమేముంది ?

ఉపవాస వ్రతంలో అన్నపానీయాలు విసర్జించడానికి కారణం దైవాజ్ఞాపాలనా భావం అన్నది మనిషికి అనుక్షణం జ్ఞప్తి నందుండాలి అన్నదే ఈ హదీసు బోధన

72 రోజా పాటిస్తూ కేవలం ఆకలిదప్పుల్ని పొందిన వ్యక్తికంటే దౌర్భాగ్యుడెవడు ? రోజా పాటించే రాత్రి తరావిహ్

73. హజ్రత్ హుజైఫా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: నేను మహాప్రవక్త చెప్పగా విన్నాను: "మనిషి తన గృహస్థుల విషయంలో, తన సంపాదన విషయంలో తన పొరుగువారి విషయంలో తప్పుజేస్తాడు, అయితే నమాజ్, రోజా, సద్కాలు ఆ తప్పుల ప్రాయశ్చిత్తమవుతాయి."

(బుఖారి)

74. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజిఅన్) తెలిపారు: "మనిషి ఉపవాస వ్రతం పాటిస్తున్నప్పుడు (తలకు) నూనె

నమాజ్ చేస్తూ కేవలం జాగరణపొందేవానికంటే అదృష్టహీను డెవడు ? ఈ హదీసు కూడా పై హదీసుల్లా రోజా ముఖ్య ఉద్దేశాన్ని క్షణకాలం కూడా మరువకూడదని బోధిస్తోంది

73 అంటే, మనిషి తన భార్యాపిల్లల సంరక్షణ, పోషణ కొరకు పొరపాటున పాపపు చేష్టల్లో పడిపోవచ్చు. అలాగే ఉపాధి సముపార్జనలో క్షణికమయిన లాభంకొరకు ధర్మాధర్మాల తారతమ్యం అతని కనుమరుగయ్యే అవకాశం ఉంది ఇంకా, పొరుగువాని పట్ల ప్రతి మనిషిపై తారసిల్లే బాధ్యతల నిర్వహణలో కూడా లోటుపాట్లకు తావుంది. అలాంటప్పుడు ఈ అపరాధాలు అసంకల్పికంగా, ఏమరుపాటులో జరిగినవయితే అల్లాహ్ వాటిని ఈ ఆరాధనల మూలంగా మన్నిస్తాడని ఈ హదీసు చాటుతుంది.

74. రోజా పాటించే వ్యక్తి దాన్ని ప్రదర్శనా బుద్ధితో కాక చిత్తశుద్ధితో కేవలం దైవ ప్రసన్నత బడయటానికి పాటించాలి.

రాసుకోవాలి, తద్వారా రోజా చిహ్నాలు, దాని ప్రభావం మనిషి ముఖంపై వ్యక్తం కావు." (అల్ అదబుల్ ముఫ్రద్)

75. "సహారీ భుజించండి, సహరీలో శుభముంది" అని దైవ ప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు. (బుఖారి)

76. సహల్ బిన్ సఅద్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : "ప్రజలు వేగిరంగా ఇఫ్తార్ చేస్తున్నంతకాలం వారు శుభానికి దూరమవ్వరు" అని మహాప్రవక్త సెలవిచ్చారు అని. (బుఖారి)

ఇంకా తన రోజా ప్రదర్శితం కాకుండా వీలయిన జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి. 'నూనె రాయడం' అన్నది సూచనప్రాయంగా పేర్కొనబడింది ఉపవాస వ్రతం పాటించే వ్యక్తి ఉల్లాసంగా, హుషారుగా, తాజాగా అగుపడాలి అనీ, రోజా వల్ల జనించే బలహీనత కానరాకుండా వ్యవహరించాలి అనీ దాని భావం

75. అంటే సహరీ భుజించి వ్రతాన్ని పాటిస్తే పగలంతా తేలిగ్గా దొర్లిపోతుంది దైవారాధన, ఖురాన్ పఠనం ఇత్యాది కార్యాల్లో అలసట రాదు సహరీ పుచ్చుకోకపోతే ఆకలి వల్ల గ్లాని, బలహీనతలు కలుగుతాయి. మనస్సు ఆరాధనలో లగ్నం కాదు ఇది దురదృష్టకరం, అందుకే మరో హదీసులో ఉంది ;

'పగల్లో వ్రతాన్ని పాటించడానికి సహరీ ద్వారాను, తహజ్జుద్ (రాత్రిపూట చేసే అదనపు ఆరాధన) ప్రార్థనకై మధ్యాహ్నం ఒక కునుకు ద్వారాను, సహాయం పొందండి'.

76. యూదులు బాగా చీకటిపడనంతవరకు ఉపవాస

77. "మేము రమజాన్ మాసంలో మహా ప్రవక్తతోపాటు ప్రయాణం చేసేటప్పుడు కొందరు రోజా పాటించేవారు, మరికొందరు పాటించకపోయేవారు; అయినా పాటించేవారు పాటించనివారిని, పాటించనివారు పాటించే వారినీ తప్పుపట్టేవారుకారు" అని హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ తెలిపారు. (బుఖారి).

78. దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) ఒక రోజున అబ్దుల్లాహ్ బిన్ అమ్ర్ బిన్ ఆస్ ని, 'నీవు ఎడతప్పకుండా

విరమణ చేసేవారు కారు ముస్లింలు వారిని వ్యతిరేకించాలని, అంటే ధార్మికంగా ఇతరులను అనుసరించకుండా తమ నియమా లనే పాటించాలని అలా పాటించినంతకాలం వారు ధార్మికంగా, ప్రాపంచికంగా మంచి స్థితిలో ఉంటారని ఈ హదీసు ఉద్బో ధిస్తుంది.

77. ప్రయాణికులు రోజా పాటించనవసరంలేదని దివ్య ఖురాన్‌లో అనుమతించబడింది అయితే ఎవరయినా ప్రయా ణావస్థలోనూ అతి సులభంగా రోజాను పాటించగలిగితే వారు అలా చెయ్యడమే శ్రేయస్కరం అలాగే ఎవరు ప్రయాణంలో రోజా పాటించడం కష్టమని భావిస్తారో వారు విరమించడమే ఉచితం. అయితే ఎవరున్నా మరొకరిపై ఎలాంటి ఆక్షేపణలు చెయ్యడం సముచితం కాదు

78 ఈ హదీసులో ప్రస్తావించబడిన ఉపవాస వ్రతం రమజాన్ నెలకు సంబంధించింది కాదు, అది కేవలం ఇతర

పగలంతా ఉపవాస వ్రతం పాటిస్తూ రాత్రుల్లో నమాజ్ చేస్తూ ఉంటావని నాకు అందిన సమాచారం వాస్తవమేనా?' అని అడిగారు. దానికి ఆయన 'అవును నిజమే దైవ ప్రవక్త!' అని బదులిచ్చారు. అప్పుడు మహాప్రవక్త ఉపదేశించారు : "అలా చెయ్యకు; ఒకప్పుడు రోజా పాటిస్తే మరొకప్పుడు తింటూ త్రాగుతూ గడుపు. అలాగే హాయిగా నిద్ర కూడా పోవాలి, తహజ్జుద్ నమాజ్ (రాత్రి వేళ చేసే అదనపు ప్రార్థన)కూడా చేస్తూ ఉండాలి. ఎందుకంటే నీపై నీ శరీరానికీ హక్కుంది; నీపై నీ భార్యకూ హక్కుంది; నీపై నీ అతిథుల హక్కు కూడా ఉంది. ప్రతి నెల మూడు రోజులు మాత్రం నీవు ఉపవాసవ్రతం పాటించు నీకు అదే చాలు." (బుఖారి)

మాసాల్లో పాటించే అదనపు (నఫిల్) రోజా అని తెలుసుకోవాలి.

మరో విషయమేమంటే ఆధ్యాత్మిక సాధనలో (ఉపవాస వ్రతాలు, ప్రార్థనలు పాటించడంలో) మనిషి తన భౌతిక అవసరాలు, హక్కులు సామాజికబాధ్యతలు, విధులు విస్మరించరాదు ఇస్లాం ఇలాంటి 'ఏకపక్ష' నిర్ణయాన్ని నిరసిస్తుంది సమస్తజీవన రంగాల్లో సమన్వయం, సామరస్యం చేకూర్చడమే ఇస్లాం విశిష్టత.

ఇంకా, నిరంతరం ఉపవాస వ్రతం పాటించడం వల్ల, రాత్రిళ్ళు జాగరణచేసి ప్రార్థన చేయడం మూలాన ఆరోగ్యంపై, ముఖ్యంగా కంటిపై చెడు ప్రభావం పడేందుకు ఆస్కారముంది. విశ్వాసి ప్రతిపనిలోనూ మధ్యే మార్గాన్ని అనుసరించాలని మహా

79. అబూజుహైఫా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : "మహాప్రవక్త (సఅసం) అబూదర్దా మరియు సల్మాన్ ఫార్సీల మధ్య సోదరత్వం ఏర్పరిచారు. ఒకసారి సల్మాన్ (రజిఅన్) అబూదర్దా (రజిఅన్) ఇంటికి వెళ్ళారు. అక్కడ ఆయన ఉమ్మెదర్దా (అబూదర్దా సతీమణి)ని అతి సాధారణ స్థితిలో చూచి 'నీ స్థితి ఇలా తయారయిందేమిటీ ?' అని అడిగారు. 'మీ అన్నయ్య అబూదర్దాకు లోకమేమయినా పట్టి ఉంటేనా ?' అని మరు ప్రశ్న వేశారామె. కొంత సేపటికి అబూదర్దా వచ్చి అతని కొరకు భోజనం తయారు చేయించారు. 'నేనయితే ఉపవాసం పాటిస్తున్నాను, నీవు భోజనం కానివ్వు' అని చెప్పారు సల్మాన్‌తో అబూదర్దా (రజిఅన్). 'నీవు భోంచేయనంతవరకు నేను ముట్టుకోను' అన్నారు సల్మాన్. అప్పుడాయన రోజా విరమించి సల్మాన్‌తోపాటు భోంచేశారు. కాస్త రాత్రి గడిచాక అబూదర్దా ప్రార్థన కొరకు లేవగా సల్మాన్ 'పోయి పడుకో' అనగానే అబూదర్దా లోపలికెళ్ళి పడుకున్నారు. ఇంకా కాస్త రాత్రి గడిచాక అబూదర్దా తిరిగి ప్రార్థనకై లేవగా పడుకొమ్మని సల్మాన్ మళ్ళీ పంపించివేశారు. తరువాత రాత్రి

ప్రవక్త (స అ సం) తన సహచరునిపై ప్రతిబంధం విధించారు.

79. మక్కా నుంచి మహాప్రవక్త మదీనాకు 'హిజ్రత్' (వలస పోవడం)చేశాక, మక్కానుండి ఇంటినీ ఉపాధినీ వదలు

చివరి భాగాన సల్మాన్ (రజిఅన్) ఆయన్ని లేపారు. ఇద్దరూ కలిసి ప్రార్థన చేశారు. ఆ తరువాత సల్మాన్ (రజిఅన్) ఆయనతో అన్నారు, 'చూడు, నీపై నీ ప్రభువు హక్కు ఉంది, నీ ఆత్మ హక్కుంది, నీ భార్య హక్కు కూడా ఉంది. అయితే అన్ని హక్కుల్నీ నిర్వర్తించు' ఈ విషయాన్నంతా అబూదర్దా వచ్చి మహాప్రవక్త (సఅసం)కు వినిపించగా ఆయన, "అవును సల్మాన్ చెప్పిందంతా నిజమే" అని ధృవీకరించారు. (బుఖారి)

80. బాహిలా తెగకు చెందిన ఒక మహిళ

కుని వచ్చిన 'ముహాజిరీన్' మరియు మదీనాలో ఆహ్వానించి ఆశ్రయమిచ్చిన 'అన్సార్'లోని ఒక్కో వ్యక్తిని ఎన్నుకుని మహా ప్రవక్త 'సోదరత్వం' ఏర్పరిచారు. హదీసులో అదే ప్రస్తావించబడింది. హజ్రత్ అబూ దర్దా (రజి అన్) ధర్మం పాటింపులో అతిశయానికిపోయి నిరంతర ఉపవాసాలుపాటించడం, రాత్రిళ్ళు ప్రార్థనలో గడపడం మూలానా ఆయన సతీమణి అలంకరణ, సింగారాలను వదలి అతి సాధారణంగా కనిపించారు అందువల్ల హజ్రత్ సల్మాన్(రజి అన్) అబూదర్దా(రజిఅన్)చేత రోజా విరమింపజేశారు (అది అదనపు రోజా అని గమనించాలి). అలాగే రాత్రంతా నమాజ్‌లో గడపటాన్ని మాన్పించి తన ఇంటివారితో పడుకోవడానికి పంపించారు. (ఇదీ అదనపు నమాజ్ అన్న విషయమూ తెలుసుకోవాలి).

80. తన్ను తాను యాతనకు గురి చేసుకోవడం అంటే

ముజీబా (రజిఅన్) తన తండ్రి లేదా బాబాయిని గురించి ఈ వివరాలు తెలిపారు : "ఆయన ధర్మజ్ఞాన సముపార్జన కోసం మహాప్రవక్త సన్నిధికిపోయి, తిరిగి ఇంటికి వచ్చారు. ఒక ఏడాది తరువాత తిరిగి మహాప్రవక్త (సఅసం) సన్నిధిలో హాజరయ్యారు. అప్పుడు ఆయన పరిస్థితే పూర్తిగా మారి పోయింది. 'దైవ ప్రవక్తా నన్ను మీరు గుర్తుపట్టలేదా?' అని ఆయన అడగ్గా, మహాప్రవక్త (సఅసం) 'లేదే, మీరెవరో కాస్త వివరంగా చెప్పండి' అని అడిగారు. అప్పుడు, 'నేను బాహిలా తెగకు చెందినవాణ్ణి, నిరుడు కూడా హాజరయ్యాను' అని ఆయన చెప్పుకున్నాడు. దానికి 'అరే, నీవా? ఇలా మారిపొయ్యావేమిటీ? లోగడ వచ్చి నప్పుడు ఎంతో బాగున్నావే!' అని అడిగారు మహాప్రవక్త (సఅసం). అప్పుడాయన ఇలా విన్నవించుకున్నాడు, 'మీ వద్ద సెలవు తీసుకున్నప్పటి నుండి ఇంతవరకు నిరంతరం ఉపవాస వ్రతం పాటిస్తున్నాను, రాత్రిళ్ళు మాత్రం భోం చేస్తున్నాను.' అప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం), 'నిన్ను నీవు యాతనకు గురిచేసుకున్నావు' అని చెప్పి, 'రమజాన్ నెల తప్ప ఇతర నెలల్లో ప్రతి నెలా ఒక దినం రోజా పాటించు' అని బోధించారు. దానికి ఆయన 'కాస్త

దైవం నిర్దేశించని ఆరాధనల్లో నిమగ్నమయి దేహాన్ని కృశింప జేయడం అన్నమాట.

అధికం చెయ్యండి, నాలో శక్తి ఉంది' అని కోరాడు. 'సరే ప్రతి నెల రెండు దినాలు ఉపవాసం పాటించు' అని సెలవిచ్చారు మహాప్రవక్త (సఅసం). ఆయన తిరిగి ఇంకా అధికం కొరకు అర్థించగా, 'ప్రతి నెలా మూడు రోజులు' అనుమతించారు మహాప్రవక్త (సఅసం). ఇంకా అధికం కావాలని వేడుకున్నాడాయన, దానికి మహాప్రవక్త (సఅసం) 'అయితే సంవత్సరంలో పర్వ మాసాల్లో రోజా పాటించి వదిలేయి ఇలాగే ఏటేటా చెయ్యి' అని ఉపదేశిస్తూ ఆయన తన మూడు వ్రేళ్ళను కలుపుతూ వదిలేశారు. (అబూదావూద్)

ఎతెకాఫ్

81. దైవ ప్రవక్త (సఅసం) రమజాన్ మాసం చివరి పది రోజులు ఏతెకాఫ్ చేసేవారని అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) తెలిపారు. (బుఖారి, ముస్లిమ్)

వ్రేళ్ళను కలిపి విడదీయుట అంటే, ఒక్కో ఏడాదిపాటించి మరోసారి మానెయ్యడం అని భావం పర్వమాసాలంటే రజబ్, జికఅదా, జిల్‌హజ్జ మరియు ముహర్రం నెలలని భావం.

81 ఏతెకాఫ్ అంటే కేవలం దైవారాధన, దైవస్మరణ ధ్యేయంతో మస్జిద్‌లో కొంత కాలం గడపటం. రమజాన్ చివరి పది రోజులు ఏతెకాఫ్ చెయ్యడం మహాప్రవక్త సంప్రదాయం.

మహాప్రవక్త జీవితం అంతా నిత్యం దైవారాధన దైవ

82. హజ్రత్ ఆయిషా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : దైవ సందేశహరులు (సఅసం) రమజాన్ చివరి పది రోజులు రాగానే రాత్రిళ్ళు ఇతోధికంగా జాగరణ చేసి దైవా రాధనలో గడిపేవారు. తన సతీమణుల్ని కూడా మేల్కొలిపేవారు. అధికోత్సాహంతో దైవారాధనలో నిమగ్నులయ్యేవారు.

హజ్

83. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజిఅన్) ఈ

విధేయతలతో నిండి ఉన్నప్పటికీ రమజాన్ నెలలో ఆయనలో దైవ విధేయతా భావం, దాని పట్ల ఉత్సాహం ద్విగుణీకృతం అయ్యేది అందులో చివరి పది రోజులయితే పూర్తిగా దైవారాధన కొసం కేటాయించేవారు. ఇతోధిక అదనపు(నఫిల్)నమాజులలో దివ్య ఖుర్అన్ పారాయణంలో దైవసంస్మరణలో కాలాన్ని గడిపే వారు. ఎందుకంటే రమజాన్ మాసం విశ్వాసికి శిక్షణా వ్యవధి లాంటిది. రాబోయే 11 నెలల్లో షైతాన్ మరియు అతని పైశాచిక మయిన ఎత్తుగడలతోతలపడటానికి శక్తిని సమీకరించుకునేకాలం.

82. రమజాన్ చివరి రాత్రిళ్ళు మహాప్రవక్త(సఅసం) స్వయంగా తాను మాత్రమే మేల్కొని ప్రార్థనలు చెయ్యడం కాక తన ఇంటివారిని సయితం లేపి రాత్రి పూట చేసే 'తహజ్జుద్' ప్రార్థన కొరకు ఉపదేశించేవారని ఈ హదీసు ద్వారాతెలుస్తోంది

83. 'హజ్' అంటే మక్కానగరంలోఉన్న కాబాగృహాన్ని

విధంగా తెలిపారు : దైవ ప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి ఉపన్యసిస్తూ 'ప్రజలారా, హజ్‌ను మీపై విధిగా నిర్ణయించాడు అల్లాహ్. హజ్ తప్పక చెయ్యండి' అన్నారు.

(ముస్లిం)

84. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు : "ఎవరయితే ఈ గృహాన్ని (కాబాను) సందర్శించడానికి వస్తారో, వారు ఎలాంటి వాంఛలకు లోనవకుండా, దైవాజ్ఞల్ని ఉల్లంఘించకుండా (హజ్ పూర్తి చేసుకుని) తిరిగి వెళ్ళితే, వారు తమ తల్లి గర్భాన్నుంచి పుట్టినప్పటి స్థితిలో వెళ్ళుతారు."

85. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖనం: మహాప్రవక్తను ఎవరో 'అన్నిటికంటే ఉత్కృష్టమయిన

దర్శించి అక్కడ ప్రత్యేకప్రార్థనాచారాలను పాటించేందుకు చేసే యాత్ర అని అర్థం. ఇది చంద్రమాన మాసం జిల్‌హజ్జా 10 నుండి 13వ తారీఖు వరకు జరుగుతుంది.

84 అంటే హజ్‌వల్ల మనిషి పాపప్రక్షాళన జరిగి అతడు పుట్టుక నాటివలే పునీతుడవుతాడనీ భావం-అయితే అతడు ఐహిక వాంఛలకు, దైవాజ్ఞోల్లంఘనకు పాల్పడకుండా, ప్రదర్శనా బుద్ధికి గురికాకుండా, ఏకాగ్ర చిత్తంతో నిర్మల మనస్సుతో కేవలం దైవ ప్రసన్నత బడయటానికి ఈ హజ్ చేసి ఉండాలన్న షరతు కూడా హదీసులోనే వుంది.

85 మానవునికి తన జీవితంలో తన నిజ ప్రభువును,

కార్యం ఏది ?' అని అడిగారు. 'దైవాన్ని, దైవ ప్రవక్తను విశ్వసించడం' అని బదులిచ్చారు మహాప్రవక్త (సఅసం). అడిగే వ్యక్తి, 'దాని తరువాత' అని ప్రశ్నించగా, 'దైవ సమ్మతమయిన ధర్మం కొరకు పాటుపడడం' అని సమాధానమిచ్చారు. 'దాని తరువాత ?' అని తిరిగి అడగ్గా 'మనిషి దైవాజ్ఞల్ని ఉల్లంఘించకుండా పూర్తి చేసే హజ్' అని సమాధానం ఇచ్చారు దైవ ప్రవక్త (సఅసం).

(ముస్తకా)

స్వామిని గుర్తించడం, ఆయన పంపిన సందేశాలను తెలుసుకుని వాటిని ఆచరించడం కంటే గొప్ప వరం ఏదీ లేదు అందుకే మహాప్రవక్త దాన్ని అత్యుత్తమ కార్యంగా అభివర్ణించారు ఈ 'అత్యుత్తమ కార్యం'చేసిన వ్యక్తిపై తారసిల్లే ప్రప్రథమ బాధ్యత ఆ విశ్వాసానికనుగుణంగా తన ఆచరణా విధానాన్ని మలచుకోవడం ఆ 'అత్యుత్తమ కార్యా'నికి తోటి మానవ సోదరుల్ని ప్రోత్సహించడం, అది సర్వోన్నతం కావడానికి కృషి చెయ్యడం అందుకే 'దైవ సమ్మతమయిన ధర్మం' యొక్క ఉన్నతి కొరకు పాటుపడటాన్ని రెండవదశలో పెట్టడం జరిగింది ఇక మూడవ దశలో, అంటే దైవధర్మాన్ని విశ్వసించడానికి, దాని ఔన్నత్యానికై పాటుపడటానికి తదుపరి, పరిపూర్ణ దైవారాధనకు చిహ్నమైన హజ్‌ను పేర్కొనడం జరిగింది హజ్ ప్రాముఖ్యత దీని ద్వారా అవగతమవుతూనే ఉంది.

86. దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) ఉపదేశించారు : 'ఎవరయితే హజ్ యాత్ర సంకల్పం చేసుకుంటారో వారు జాప్యం చెయ్యకుండా తొందరపడాలి. ఎందుకంటే వారు వ్యాధిగ్రస్తులు కావచ్చు, లేదా ఒంటె తప్పిపోవడం కూడా సాధ్యమే. లేదా హజ్ ప్రయాణం సాధ్యపడకుండా ఏదయినా అవసరం వచ్చిపడవచ్చు.

(ఇబ్ను మాజా — ఇబ్ను అబ్బాస్)

87. హసన్ (రహ్మాలై) ఉల్లేఖించారు : "ఈ (ఇస్లామీయ రాజ్యంలో ఉన్న) నగరాల్లో గూఢచారుల్ని పంపి హజ్ చేయగల శక్తి ఉన్నప్పటికీ ఎవరెవరు హజ్ చేయలేదో భోగట్టా సమకూర్చాలనీ, అలాంటివారిపై 'జిజ్‌యా' విధించాలనీ నా సంకల్పం. అలాంటివారు ముస్లింలు కారు, ముమ్మాటికీ కారు. (ముస్లిములయితే అప్పుడే హజ్ చేసి ఉండేవారు. ముస్లిం అంటేనే స్వయాన్ని అల్లాహ్‌కు సమర్పించుకునేవాడని అర్థం. వాస్తవంగా

---

86 ఒంటె తప్పిపోవడమంటే ప్రయాణపు సౌకర్యాలు అంతమవడం, మార్గం ప్రమాదకరమవడం, ప్రయాణపు ఖర్చుల నిమిత్తం కట్టిపెట్టిన ధనం ఖర్చయిపోవడం అన్నీ వస్తాయి ఏ అవాంతర మయినా వాటిల్లి దైవగృహం యాత్ర చేసే అదృష్టాన్ని కోల్పోయే ప్రమాదం ఆసన్నమవక ముందే హజ్ ప్రయాణానికి సన్నద్ధులవ్వాలని ఈ హదీసు బోధిస్తోంది

87. ఇస్లామీయ రాజ్యంలో (ముస్లిమేతర) పౌరులపై

మనిషి తన్నుతాను అల్లాహ్‌కు సమర్పించుకుంటే ఏ కారణమూ లేకుండా హజ్‌లాంటి మహత్తర ఆరాధనను ఉపేక్షిస్తాడా ?)" అని హజ్రత్ ఉమర్ బిన్ ఖత్తాబ్(రజిఅన్) చెప్పేవారు. (అల్ ముస్తకా)

88. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు : ఎవరయితే హజ్ లేక ఉమర లేక జిహాద్ (దైవ మార్గంలో కృషికి, కడకు పోరాటానికి) కొరకు బయలుదేరుతాడో అతనికి మార్గమధ్యంలోనే మృత్యువు సంభవిస్తే, అల్లాహ్ సమక్షంలో ఒక హాజీకి, ఒక వీరునికి లేక ఉమర చేసే వ్యక్తికి లభించవలసిన నిర్ణీత పుణ్యం అతనికీ లభిస్తుంది. (మిష్కాత్—అబూహురైరా)

వారి పరిరక్షణకు గాను విధించబడే రుసుమును 'జిజ్‌యా' అనంటారు

88. హజ్ కాలంలో కాక సాధారణ సమయాల్లో చేసే కాబా యాత్రను 'ఉమర' అనంటారు

వ్యవహారసరళి

హలాల్ సంపాదన

89. "తన చేతి సంపాదనతో చేసిన భోజనం కంటే మంచి భోజనం మనిషి ఎప్పుడూ చేయలేదు. దైవప్రవక్త దావూద్(అస్సలాం) స్వహస్తాలతో పనిచేసి, సంపాదించి భుజించేవారు" అని బోధించారు మహాప్రవక్త(సఅసం).

(బుఖారి. మక్దామ్ బిన్ సఅదీకర్బ్)

90. దైవప్రవక్త(సఅసం) ప్రబోధన : అల్లాహ్ పరమ పరిశుద్ధుడు, ఆయన పరిశుద్ధ వస్తువులనే తప్ప స్వీక

---

89 బిక్షాటన, అన్యుల ముందు చేయి చాచి అర్థించే గుణం నుంచి దూరంగా ఉంచడమే ఈ హదీసు ఉద్దేశ్యం. మనిషి తన ఉపాధి తానే సంపాదించుకోవాలనీ, ఇతరులపై ఆధారపడి జీవించడం అతనికి తగదనీ బోధించడమయింది.

90. ఈ హదీసులో చెప్పబడిన తొలి మాట, దైవం స్వీకరించే సదకా (దానధర్మాలు) కేవలం పరిశుద్ధమైనవీ ధర్మ సమ్మతమైనవే అయి ఉండాలి. అధర్మ సంపాదన ఆయన

రించడు. అల్లాహ్ తన సందేశహరులకు దేన్ని గురించి అయితే ఆదేశమిచ్చాడో ఆ ఆదేశమే విశ్వాసులకు ఇచ్చాడు. కాగా "ఓ ప్రవక్తలారా! పరిశుద్ధమయిన ఉపాధిని తినండి. సత్కర్మలను ఆచరించండి" అని ఆదేశించాడు. అలాగే విశ్వాసుల్ని సంబోధించి "ఓ విశ్వాసులారా! మేము మీకు ఏ పరిశుద్ధమైన వస్తువులనయితే ఇచ్చామో ఆ వస్తువులనే భుజించండి." అని సెలవిచ్చాడు. ఆ పైన ఆయన(స.అ.సం) ఒక వ్యక్తిని ప్రస్తావించి ఇలా చెప్పారు. "అతను బహు దూరాన్నుంచి ప్రయాణంచేసి పుణ్యస్థలానికి వస్తాడు, ధూళి అతన్ని పూర్తిగా కప్పివేస్తుంది, వంటినిండా దుమ్ముపట్టి ఉంటుంది. అతను తన రెండు చేతులూ చాచి, "ఓ నా ప్రభూ! అని(ప్రార్ధనలో) వేడుకుంటాడు. వాస్తవానికి అతను తినేది అధర్మమైంది. అతను త్రాగేదీ అధర్మమైంది. అతని దుస్తులు సయితం అధర్మమైనవి. అధర్మ ఉపాధి ద్వారానే అతడు పోషించబడతాడు. అలాంటి వ్యక్తి ప్రార్ధనలెలా ఆలకించబడతాయి ?" (ముస్లిం—అబూహురైరా)

91. "ప్రజలు ఒక కాలాన్ని ఎదుర్కోబోతున్నారు. అందులో మనిషి తాను ఆర్జించేసంపద(హలాల్)ధర్మసమ్మత

మార్గాన ఖర్చుపెడితే అది ఆయన స్వీకరించడు అన్నది రెండవ మాట, ఎవరి సంపద అధర్మమైందో మరెవరు అధర్మ పద్ధతుల ద్వారా ధనమార్జిస్తాడో, అతని ప్రార్థనలకు దైవామోదం లభించదు.

మైనదా ?లేక (హరామ్)అధర్మమయినదా? అనే విషయాన్ని పట్టించుకోడు.”అని మహా ప్రవక్త(సఅసం) సెలవిచ్చారు.

(బుఖారి–అబూహురైరా)

92. మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించినట్లు అబ్దుల్లా బిన్ మస్ఊద్(రజిఅన్)ఉల్లేఖించారు:“దేవుని దాసుడు ఒకడు అధర్మ సంపాదన ఆర్జించి అందులో నుంచి దైవ మార్గాన సదకా (దానం) చేస్తే ఆ దానం అతని తరఫున స్వీకరించ బడదు. అతడు ఆ సంపదను (తన కోసం, తన ఇంటి వారి కోసం) ఖర్చు చేస్తే అందులో శుభాన్నీ, తృప్తినీ పొందలేడు. దాన్ని వదలి అతడు మరణిస్తే అది అతని నరక మార్గాన్ని సుగమం చేస్తుందే తప్ప ఇతరత్రా కాదు. అల్లాహ్ చెడును మరో చెడు ద్వారా చెరిపి వేయడు. దుష్కార్యాన్ని సత్కార్యంతోనే చెరిపివేస్తాడు. దుష్టత్వం మరో దౌష్ట్యాన్ని రూపుమాపలేదు.” (మిష్కాత్).

---

92 ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసిందేమంటే ఏదయినా సత్కార్యం ‘సత్కార్యం’గా పరిగణించబడాలంటే, దానికి దైవసన్నిధిలో విలువ ప్రాప్తం కావాలంటే, అది ధర్మ సమ్మత మయిన పద్ధతిలోనే చెయ్యబడాలి కేవలం లక్ష్యమే పవిత్ర మయిందయితే చాలదు. సాధనా మార్గం కూడా పరిశుద్ధమయిన దయి ఉండాలి లక్ష్యశుద్ధితోపాటు కార్యశుద్ధికూడా అవసరమని ఈ హదీసు బోధిస్తోంది.

93. సయీద్ బిన్ అబుల్ హసన్ ఉల్లేఖించారు : నేను అబ్దుల్లాహ్‌బిన్ అబ్బాస్ వద్ద కూర్చునిఉండగా ఒకవ్యక్తి వచ్చి ఇబ్ను అబ్బాస్ ! చేతి పనులే నా బ్రతుకు తెరువు సాధనాలు. నేను ప్రాణుల చిత్రాలు వేసి అమ్ముకుంటాను. ఈ వృత్తి అధర్మమయింది కాదు కదా ? అని అడిగాడు. దానికి సమాధానంగా ఇబ్ను అబ్బాస్ అన్నారు : నేను మహా ప్రవక్త(సఅసం) ద్వారావిన్న హదీసును తప్ప మరే అభిప్రాయాన్నీ నీతో చెప్పను. ఆయన ఇలా బోధించగా నేను విన్నాను : " ఏ వ్యక్తి ప్రాణుల బొమ్మలు చిత్రిస్తాడో అతను ఆ బొమ్మల్లో ప్రాణం పోసేవరకు దేవుడు అతన్ని శిక్షిస్తాడు.– అయితే అతడు వాటిలో ఎన్నటికీ ప్రాణం పొయ్యలేడు." ఈ హదీసు వినగానే ఆ వ్యక్తి ముఖం వివర్ణమయింది. అతను దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాడు. అప్పుడు ఇబ్ను అబ్బాస్, 'నీకు ఈ వృత్తే చెయ్యాలని ఉంటే చెట్లు, చేమలు తదితర ప్రాణంలేని వస్తువుల చిత్రాలు వేసుకో !" అని సలహానిచ్చారు. (బుఖారి)

---

93 మనిషి అంతర్యంలో ధర్మాచరణ, పరలోకసాఫల్యం దైవ ప్రసన్నతలు చోటుచేసుకుని అధర్మంపట్ల ఏహ్యం, పరలోక పరాజయంపట్ల, ఆందోళన దైవాగ్రహంపట్ల భయభీతులు ఉంటే అతడు నిత్యవ్యవహారాలలో, సంపాదనా వ్యయాలలో కూడా దైవాదేశమేదో, పరలోకంలో శిక్ష నుండి తప్పించే పద్ధతి ఏదో, దైవ సంతోషానికి గొనిపోయే మార్గమేదో అన్వేషిస్తూ ఉంటాడు. ఈ హదీసులో అలాంటి ఒక వ్యక్తిని గురించే ప్రస్తావన ఉంది.

వ్యాపారం

94. రాఫె బిన్ ఖదీజ్ ఉల్లేఖించారు : మహా ప్రవక్త (సఅసం)ను ఎవరో అడిగారు : 'దైవ ప్రవక్తా! సంపాదనలలో ఉత్తమమయినది ఏది?' "చేతిపనుల ద్వారా సంపాదించడం, ఇంకా అబద్ధం, వంచనల్లేకుండా చేసే వ్యాపారం" అని సమాధానమిచ్చారాయన. (మిష్కాత్)

95. ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) దీవించారు : "కొనుగోలులో, అమ్మకంలో ఇంకా, ఇచ్చిన అప్పును తిరిగి

అలాగే మనుషులలోని కళా నైపుణీని ఇస్లాం నశింపజేయదని, దానికి సవ్యమయిన సక్రమమయిన రూపం కల్పిస్తుందని కూడా ఈ హదీసు చాటుతుంది. చిత్రలేఖనాన్ని సజీవ పదార్థాలనుండి నిర్జీవ పదార్థాల వైపుకు మళ్ళించిన ఇస్లాం ప్రపంచంలో, అను పమకళ కాలిగ్రాఫీ(Callgraphy)అక్షరలేఖనకళను సృష్టించింది:

94 ఒకరికి బానిసలుగా మారకుండా స్వతంత్ర జీవిగా మనగలుగుతూ కష్టార్జితంతో జీవితాన్ని సాగించటాన్ని ఇస్లాం ఎంతగా అభిలషిస్తుందో తెలుస్తోంది, ముస్లింలు వృత్తిపనుల్ని, వ్యాపారాన్ని తమ జీవనోపాధిగా పెట్టుకున్నంత కాలం ప్రపంచంలోనూ ఎంతో ఉన్నంతగా బ్రతికారు బానిసలుగా "ఉద్యోగాల" వెంటబడి పతనమయ్యారు.

95 వ్యాపారం విషయంలో నీతి నిజాయితీతోపాటు వినయ వినమ్రతలకు కూడా ప్రధాన స్థానముందని 1400 ఏళ్ళ ముందు మహాప్రవక్త బోధించారు నేడు ఉత్తమ **Salesman**

అడగటంలో నెమ్మదిని, మంచి నడవడికను ప్రదర్శించే వ్యక్తిని దైవం కరుణించు గాక". (బుఖారి, జాబిర్)

96. "సత్య సంధతతో వ్యవహరించే విశ్వసనీయుడయినవ్యాపారి ప్రళయదినాన ప్రవక్తల, సిద్దీకుల,షహీదుల సహచర్యంలో ఉంటాడు." అని మహా ప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు. (తిర్మిజీ-అబూసయీద్ ఖుద్రి)

97. మహాప్రవక్త(సఅసం) ప్రవచించారు: 'ప్రళయదినాన వ్యాపారులు దుష్టులు, దురాచారుల స్థితిలో నిలబెట్ట

యొక్క ప్రథమ లక్షణంగా ఇది గుర్తించబడిందన్న విషయం అందరికీ విదితమే.

96 వ్యాపారం సాధారణంగా ఒక ప్రాపంచిక, లౌకిక విషయంగా కనబడుతుంది. కాని అందులో నీతి, నిజాయితి, సత్యసంధత, విశ్వసనీయతలు చోటుచేసుకుంటే అదే 'ఆరాధన'గా మారుతుంది, ఇలాంటి వ్యాపారికి, దేవుని పరిశుద్ధ దాసులు అంటే ప్రవక్తలు, సిద్దీకులు, దైవమార్గంలో ప్రాణార్పణచేసుకున్న అమరగతులు—వారి సహచర్యం లభిస్తుంది

'సిద్దీకులు' అంటే జీవితాంతం సత్య సంధతలో గడిపిన విశ్వాసి అని, దైవంతో, దైవప్రవక్తలతో చేసిన వాగ్దానాన్ని జీవితాంతం నిలబెట్టుకున్న వ్యక్తి అని, తన జీవితంలో మాటలకు, చేతలకు వైరుధ్యంలేని వ్యక్తి అని అర్థం.

97 దైవ భీతితో మెలగటం అంటే వ్యాపారం చెయ్యడంలో దైవాజ్ఞల్ని ఉల్లంఘించకుండా ధర్మాధర్మాలను పాటించ

బడతారు—తమ వ్యాపారంలో దైవ భీతితో మెలిగిన వారు, ఋజువర్తనులు, సత్యసంధులు తప్ప.' (తిర్మిజీ-రిఫాఅ)

98. వ్యాపారుల్ని హెచ్చరిస్తూ దైవసందేశహరులు (సఅసం) ఇలా బోధించారు : "సరుకును అమ్మటానికి మాటి మాటికీ ఒట్టు వేసుకోవటాన్ని విరమించండి. ఇది వృద్ధి పరిచేదిగా కనిపించినా చివరికి నష్టపరుస్తుంది, శుభాన్ని దూరంచేస్తుంది." (ముస్లిం—అబూకతాదా)

99. "ప్రళయ దినాన మూడువిధాల మనుషులతో అల్లాహ్ సంభాషించడు, వాళ్ళ వైపు చూడనైనా చూడడు

డము అని, రుజువర్తన అంటే ప్రజల హక్కుల్ని సక్రమంగా అందజేయడమని కొలతల్లో తూకంలో న్యాయంగా వ్యవహరించడ మని, సత్యసంధత అంటే సరకులోని మంచిచెడులను హెచ్చు తగ్గులు లేకుండా చెప్పడమని భావం

98. సాధారణంగా వ్యాపారులు తమ సరకును అము కోవడానికి ధరపట్ల, వస్తువు నాణ్యతపట్ల నమ్మకం కలిగించడానికి ఒట్టు వేసుకుంటారు దానివల్ల తాత్కాలికంగా వ్యాపారికి లాభం కలిగినా, ఆ తరువాత అతని మాట బూటకమే అని తేలిపోతే, అతడు శాశ్వతంగా ఒక కొనుగోలుదారుని కోల్పోతాడు. వ్యాపారం దెబ్బతింటుంది అందుకే ఒట్టు వేసుకుని అమ్మడం శుభకరంకాదని మహాప్రవక్త బోధించారు.

99 అల్లాహ్ మాట్లాడకపోవడం, చూడకపోవడం అంటే ఆగ్రహం కలిగి ఉండడం అని అర్థం.

వాళ్ళను పరిశుద్ధ పరచి స్వర్గంలో ప్రవేశ పెట్టడు, వాళ్ళను బాధాకరమయిన నరకయాతనకు గురిచేస్తాడు." అని మహా ప్రవక్త ఓ సారి సెలవీయగా హజ్రత్ అబూజర్ గిఫారి (రజిఅన్)"దైవ ప్రవక్తా, ఆ నష్టజాతకులు, ఆ దౌర్భాగ్యులు ఎవరూ ? అని అడిగారు. దానికి ఆయన ఇలా సమాధానం పలికారు : "ఒకడు, పొగరుమోతుతనంతో తన లుంగీ తన మడిమల క్రిందికి జారవిడిచేవాడు ; రెండవవాడు, మేలుచేసి ఎత్తిపొడిచే వాడు ; మూడవవాడు, అసత్య ప్రమాణం చేసి తన సరుకును అమ్ముకునే వాడు."

(ముస్లిం—అబూజర్ గిఫారి)

100. హజ్రత్ కైస్ అబూ గర్జ (రజి అన్) ఉల్లే ఖించారు : మహాప్రవక్త (సఅసం) కాలంలో మమ్మల్ని

లుంగీ లేక పైజామాను గర్వకారణంగా, లేదా దర్పాన్ని, పెద్దరికాన్ని చాటుకోవడానికి మడిమల క్రిందికి జారవిడిచే వారికి ఈ హదీసులో అతి తీవ్రమైన హెచ్చరిక ఉంది ఇకపోతే గర్వం లేని వారు కూడా ఇలా చెయ్యడం అపరాధమే, ఎందుకంటే మహా ప్రవక్త(సఅసం)లుంగీ లేక పైజామాను మడిమల క్రిందికి జారేలా కట్టడాన్ని వారించారు. కాగా గర్వకారణంగా కాకపోయినా తప్పు చెయ్యడంవల్ల ఇలాంటి వ్యక్తులుకూడా శిక్షార్హులు కాగలరు విశ్వాసి ఎంత తేలికయిన శిక్షనయినా తనపాలిటి ప్రళయంగానేభావిస్తాడు!

100. వ్యాపారంలో మనిషి తనకు తెలియకనే కొన్నిసార్లు వ్యర్థ ప్రలాపనలు చేసి వేస్తాడు, అప్పుడప్పుడు అబద్ధపు ఒట్టు

(వ్యాపారుల్ని) 'సమాసిర' అని పిలిచేవారు. ఒకసారి మహా ప్రవక్త (సఅసం) మా అంగళ్ళ వైపుగా పోతూ మాకు అంత కంటే మంచిపేరును ప్రసాదించారు. ఆయన మమ్మల్ని 'తుజ్జార్' (వాణిజ్య వర్గం వారలారా !) అని సంబోధించి ఇలా అన్నారు : "మీరు సరుకును విక్రయించడంలో అసత్యం పలికే, అబద్ధపు ఒట్టు వేసుకునే ఆస్కారం ఉంటుంది. కాగా వ్యాపారంలో మీరు దానం మిశ్రమం చేసుకోండి (తద్వారా వ్యాపారాన్ని పరిశుద్ధపరచుకోండి.)" (అబూదావూద్)

101. మహాప్రవక్త(సఅసం) ఒకసారి కొలతలు, తూనికలవారిని (వ్యాపారుల్ని) ఉద్దేశించి ఉపదేశించారు: "మీపై రెండు విధాలయిన బాధ్యతలు మోపబడ్డాయి. కేవలం ఈ బాధ్యతల మూలంగానే మీకు పూర్వం గతించిన జాతులు సర్వనాశనమయ్యాయి." (తిర్మిజి—ఇబ్ను అబ్బాస్)

వేసుకుంటాడు, అందువలన వ్యాపారులు విశేషంగా దానధర్మాలు చెయ్యడం, సత్కార్యాల్లో విరివిగా పాల్గొనటం అవసరం దీనివల్ల వారు తెలియకచేసిన పొరపాట్లకు కొంత వరకయినా ప్రాయశ్చిత్తం కలగవచ్చు అని ఈ హదీసు బోధిస్తోంది.

101 భావమేమంటే కొలతల్లో, తూనికల్లో, తీసుకునే ప్రమాణాలు వేరు, ఇచ్చే ప్రమాణాలు వేరయినట్లయితే అది అలా చేసే వారి సర్వనాశనానికి దారి తీస్తుంది. ఇది సమాజం మొత్తాన్నీ పతనానికి గురిచేస్తుంది. ఎందుకంటే దీనివల్ల సమాజంలో వ్యక్తుల మధ్య పరస్పరం విశ్వసనీయత సమసిపోయి అనుమానాలు, అప

102. మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు: "ఎవరయితే ఎహ్తెకార్ చేస్తాడో అతడు పరమ పాపిష్ఠి."

నమ్మకాలు, పెరుగుతాయి. ప్రతి మనిషి ఎదుటి మనిషిని నమ్మేస్థితిలో ఉంటాడు.

దివ్యఖుర్ఆన్‌లో కూడా కొలమానాల్లో హెచ్చు తగ్గులు చేసే వ్యాపారులు ఎలా సర్వనాశనమయింది వివరించబడింది. ఆ విషయాన్నే మహాప్రవక్త ఇక్కడ ప్రస్తావించి పూర్వపు ప్రజలకు సన్మార్గం బోధించినప్పటికీ వారు దాన్ని త్రోసిపుచ్చారనీ, అలాంటి ద్రోహబుద్ధి గల ప్రజలు నామరూపాల్లేకుండా నాశనమవుతారని హెచ్చరిస్తున్నారు.

102. "ఎహ్తెకార్" అంటే నిత్యావసర వస్తువుల్ని బజారులోకి తేకుండా నిలువ చేసుకుని ధరలు బాగా పెరిగిన తరువాత వెలుపలికి తీసి విక్రయించడం అని అర్థం. దాన్నే మనం నేడు **Hoarding** అనీ అక్రమ నిల్వలనీ అంటున్నాము. ఈ దుర్బుద్ధి మనిషిని కర్కశ హృదయునిగా రూపొందిస్తుంది. నిర్దయునిగా తయారుచేస్తుంది. హృదయకాఠిన్యం వల్లనే కదా మనిషి తోటి మానవుల అవసరాలను ఖాతరు చెయ్యకుండా కేవలం స్వార్థబుద్ధితో స్వలాభాపేక్షతో నిత్యావసర వస్తువుల్ని నిల్వ చేసుకుని ఇతర దైవ దాసులైన సోదర మానవులను కష్టాలకు గురిచేస్తాడు! అలాంటి వారిని ఈ హదీసులో "పరమ పాపిష్ఠి" అని అభివర్ణించడం జరిగింది. పాపి అన్న చిన్న పదం, ప్రపంచంలో అతని నీచాతినీచమయిన స్థాయిని, పరలోకంలో అతని పరాజయాన్ని,

103. "నిత్యావసర పదార్థాల్ని నిలువచెయ్యక సమయానికి బజారులోకి తెచ్చి విక్రయించే వ్యక్తి దైవాను గ్రహానికి అర్హుడవుతాడు. అతనికి అల్లాహ్ పుష్కలంగా జీవికను ప్రసాదిస్తాడు. అయితే నిలువచేసే వ్యక్తి అల్లాహ్ శాపానికి గురవుతాడు" అని దైవ ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు. (ఇబ్నుమాజా — ఉమర్ [రజిఅన్])

104. హజ్రత్ ముఆజ్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: నేను దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) చెప్పగా విన్నాను—

నిష్ఫలతను సూచిస్తోంది ఈ పదం దేవుని అభిశాపం! (దైవం రక్షించుగాక!) ఇస్లాం మానవుల్లో పరస్పర ప్రేమానురాగాలను అభిమానాన్ని సృష్టించగోరుతుంది. మనిషిని ఉన్నత శ్రేణికి చెందిన నైతిక జీవిగా తీర్చిదిద్దాలని అభిలషిస్తుంది

దేవుని ఈ అభిశాపం నిత్యావసర వస్తువుల అక్రమ నిల్వ లన్నింటికీ వర్తిస్తుంది

103 ఈ హదీసులో దొంగ నిల్వలకు పాల్పడక నిజా యితీగా ప్రజలకు వారి అవసరాలను అందజేసేవానికి కలిగే ప్రాపంచిక లాభాన్ని ప్రత్యేకంగా వివరించటం జరిగింది ఏ వ్యాపారి అయితే నిజాయితీగా, అవసరమున్న వారి కష్టాల పట్ల సానుభూతితో వ్యవహరిస్తాడో అతని పట్ల ప్రజల ఆదరాభి మానాలేకాక అతని వ్యాపారం కూడా పెరిగి అతని ఉపాధి వృద్ధీ వికాసాలు పొందుతుందనడంలో సందేహమేముంది?

104. ఈ హదీసులో దొంగనిల్వదారుని మానసిక స్థితిని

నిత్యావసర వస్తువుల్ని నిలువచేసుకునే వ్యక్తి ఎంత నీచుడు! సరకుల్ని అల్లాహ్ అగువచేసినప్పుడు అతడు బాధపడతాడు, ధరలు పెరిగిపోతే సంబరపడతాడు." (మిష్కాత్)

105. అంతిమ దైవ సందేశహరుని (సఅసం) ప్రవచనం : "అమ్ముతున్న సరుకులోని లోపాలు కొనుగోలు దారులకు వివరించి మరీ అమ్మాలి, అలాకాక మరే పద్ధతి అవలంబించినాసరే అది ఎట్టి పరిస్థితిలోనూ ధర్మసమ్మతం కాదు. అంతేకాదు, ఆ లోపం తెలిసి ఉన్న వ్యక్తి దాన్ని స్పష్టపరచకుండా ఉండడం కూడా ధర్మసమ్మతమైన విషయం కాదు." (ముస్తకా—వాసిలా [రజిఅన్])

చిత్రించడం జరిగింది ఇతని పట్ల ప్రజలకు ఎప్పుడయినా సానుభూతి కలుగుతుందా ?

105 ఈ హదీసులో వ్యాపారులతోబాటు ఆ పదార్థాల్లో ఉన్న లోపాన్ని ఎరిగున్నవారికి కూడా ఆదేశాలున్నాయి వ్యాపారులు తమ సరుకులోని లోపాలు స్పష్టంగా బహిరంగంగా కానవచ్చేలా పెట్టాలి కొనుగోలుదారులకు ఆ లోపం గురించి తెలియజేయాలి. ఆ లోపం గురించి తెలిసిన వ్యక్తులు సయితం దాన్ని గురించి ఇతరులకు చెప్పివెయ్యాలి మనకెందుకు వచ్చిన చిక్కు అని నిర్లిప్త వైఖరి అవలంబించడం ద్వారా వారు సమాజంలో వంచనాపరుల్ని ప్రోత్సహిస్తున్నారన్న మాట అది సమాజానికి హానికరమే.

దైవ ప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి ఓ వ్యాపారి సమీపంగా

ఋణగ్రస్తుడి పట్ల మెతక వైఖరి

106. దైవ ప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు. "ఒక వ్యక్తి ఉండేవాడు. అతడు అవసరమున్నవారికి అప్పు అందజేసి ఆదుకునేవాడు. తరువాత తన కార్యకర్తను వసూళ్ళకు పంపేటప్పుడు 'నీవు నిరుపేద అయిన ఋణగ్రస్తుడి వద్దకు వెళ్ళినప్పుడు అతన్ని మన్నించి వదలిపెట్టు. దాని ద్వారా అల్లాహ్ కూడా మన పట్ల మన్నింపు వైఖరిని అవలంబించవచ్చు' అని ఆదేశించేవాడు" అని చెప్పి మహా ప్రవక్త ఇంకా ఇలా అన్నారు. "ఆ వ్యక్తి అల్లాహ్ సన్నిధిలో హాజరయినప్పుడు అల్లాహ్ అతని పట్ల మన్నింపు వైఖరినే అవలంబించాడు." (బుఖారి, ముస్లిమ్)

వెళ్ళారు అతడు ధాన్యం అమ్ముతున్నాడు ఆయన ధాన్యంలో తన చెయ్యివేశారు అది లోపల తడిగా అగుపించింది "ఇదేమిటీ ?"అని ఆయన అడిగినదానికి అతడు, వర్షం వల్ల తడిసిందని సంజాయిషి చెప్పాడు "అయితే, దాన్ని పైకి కనిపించేలా ఎందుకు పెట్టలేదు" అని అతన్ని మందలించి, "మమ్మల్ని మోసగించేవారు మా వారు కారు" అని హెచ్చరించారు

106 ఈ హదీసులో ఒక ధనికుడయిన ముస్లిమ్ వైఖరిని చిత్రించడం జరిగింది అవసరంలో అప్పు ఇవ్వడమేకాక బీద వారి పట్ల ఉదారంగా వ్యవహరించడం ఎంత ఉత్తమ లక్షణమో, పరలోకంలో ఎంత సత్పరిణామాన్ని తెస్తుందో దీని ద్వారా తెలుస్తోంది

107. "ప్రళయదినాన కలిగే వ్యథాభరితమయిన బాధ నుండి తమను అల్లాహ్ రక్షించడాన్ని ఇష్టపడేవారు ఋణగ్రస్తునికి వీలయినంత వ్యవధినివ్వాలి, లేదా అతని ఋణ భారాన్నే దూరం చెయ్యాలి" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు. (ముస్లిం — అబూకతాదా)

108. హజ్రత్ అబూసయీద్ ఖుద్రి ఉల్లేఖించారు: దైవ సందేశహరుని (సఅసం) సన్నిధిలో ఒక శవపేటికను నమాజ్ చెయ్యడానికి తెచ్చారు, "మీ ఈ మరణించిన మిత్రునిపై ఋణభారం లేదు కదా ?" అని అడిగారాయన.

మరో విషయమేమంటే ఋణం అంటే కేవలం వడ్డీలేని ఋణమే. వడ్డీ నిషిద్ధం గనుక దాని ప్రస్తావన ప్రశ్నే ఇక్కడ రాదు

107. సామాజిక జీవితంలో అప్పు ఇచ్చి పుచ్చుకోవడాలు సర్వసామాన్యం. కొన్ని సందర్భాల్లో అనివార్యం కూడా అయితే ఈ అప్పుల వల్ల అమితంగా బాధపడేవారు బీదవాళ్ళే 'అప్పు' వారి ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క ప్రథమాంశం. అందువల్ల బీద వాళ్ళకు అప్పులిచ్చినవారు వారి అవస్థను దృష్టిలో ఉంచుకుని తగిన వ్యవధినివ్వడమో లేదా ఋణాన్ని పూర్తిగా మాఫీ చెయ్యడమో చెయ్యాలి. ఇది పుణ్యప్రదం.

108. మానవులు ప్రపంచంలో నెరవేర్చవలసిన విధులు రెండు విధాలు దైవిక సంబంధమయినవి, మానవ సంబంధ మయినవి. దైవిక సంబంధమయిన విధుల నిర్వహణలో ఏవైనా

అక్కడున్నవారు, 'ఆఁ! ఉంది' అని పలికారు. 'అయితే దాన్ని తీర్చడానికి ఏదయినా ధనం వదిలాడా ?' అని తిరిగి ప్రశ్నించారు. దానికి లేదన్న సమాధానమిచ్చారు. 'అయితే ఈ ప్రార్థన (జనాజా నమాజ్) మీరే చేసుకోండి' అన్నారు మహాప్రవక్త (సఅసం). ఈ పరిస్థితిని చూచి హజ్రత్ అలీ (రజి) ముందుకు వచ్చారు. "దైవ ప్రవక్తా! ఇతని అప్పు తీర్చే పూచీ నాది" అని హామీ ఇచ్చారు. అప్పుడాయన (సఅసం) ముందుకువచ్చారు. అలాగే శవ ప్రార్థన చేశారు. ఆ తరువాత (మరో హదీసులో ఉంది) అన్నారు : "అలీ! ఈ ముస్లిం సోదరుని ఋణాన్ని స్వీకరించి అతణ్ణి ఆ భారం నుండి విడుదలచేసినట్లే, అల్లాహ్ నిన్ను నరకాగ్ని నుండి విడుదల, రక్షణ ప్రసాదించుగాక! తోటి సోదరుని ఋణాన్ని తీర్చిన ముస్లింను ప్రళయదినాన అల్లాహ్ (శిక్ష నుండి) విమోచనం ప్రసాదించడం తథ్యం." (షర్హుసున్నహ్)

లోటుపాట్లుంటే ప్రళయదినాన, కర్మలు పరీక్షించబడే సమయాన అల్లాహ్ వాటిని మన్నించి దాసునికి మోక్షం ప్రసాదించడం సంభవమే, కాని, మానవ సంబంధమయిన విధుల నిర్వహణలో మాత్రం తత్సంబంధమయిన మానవులు మన్నించి వదలనంత వరకు అల్లాహ్ కూడా మన్నించడు అప్పు ఇచ్చిపుచ్చుకోవడం మానవ సంబంధమయిన విధులు, హక్కుల కోవకు చెందినది. దీన్ని తీర్చకుండా మృతిచెంది దైవ సన్నిధిన చేరడమంటే ఒక మానవీయ హక్కు భారాన్ని మోయడమన్న మాట. అలాంటి

109. "దైవ మార్గంలో ప్రాణమర్పించిన వ్యక్తి పాపాలన్నీ మన్నించబడతాయి— ఒక్క అప్పు తప్ప" అని ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం) సెలవిచ్చారు.

(ముస్లిం—అబ్దుల్లాహ్ బిన్ ఉమర్)

ఒక వ్యక్తి శవ ప్రార్థన చెయ్యడానికి మహాప్రవక్త నిరాకరించడంలో అంతరార్థం ఏమంటే అప్పును గురించి ప్రాముఖ్యాన్ని ప్రజలు సవ్యంగా అర్థం చేసుకోవాలి అప్పును దాని హక్కుదారునికి అందివ్వడంలో ఎలాంటి జాప్యం, ఉపేక్షాభావం చూపరాదు అన్నదే.

109. ఈ హదీసు కూడా అప్పును తిరిగి చెల్లించవలసిన ప్రాముఖ్యాన్ని వెల్లడిస్తోంది. అప్పు తీసుకోవడంలో ఏ మాత్రం దోషం లేదు. కాని దాన్ని తీర్చకపోవడమే అపరాధం దైవం పట్ల ఏవయినా చిన్న చిన్న పొరపాట్లు జరిగినా దైవం మన్నించడం సాధ్యమే కాని మానవుల పట్ల జరిగే అన్యాయాలకు దేవుడు మన్నించడు. తత్సంబందిత మానవులే మన్నించాలి. దైవ మార్గాన ప్రాణత్యాగంలాంటి మహోత్కృష్టమయిన ధార్మిక క్రియ ఆచరించినా రుణగ్రస్తునిగా మానవీయ హక్కును నెరవేర్చకుండా దైవ సన్నిధిలో హాజరయిన వ్యక్తిని క్షమించడం జరగదు మనిషి అప్పు తీర్చే సంకల్పంతోనే ఉన్నా తీర్చలేకపోయి మరణిస్తే ప్రళయ దినాన అల్లాహ్ ఆ హక్కుదారుని పిలిపించి మన్నించవలసిందిగా చెబుతాడు ఆ మన్నింపుకు బదులుగా స్వర్గంలోని వరాలను అనుగ్రహిస్తానని అంటాడు. అప్పుడు ఆ హక్కుదారుడు రుణాన్ని మాఫీ చేస్తాడు

అప్పు తీర్చకుండా వాయిదాలు వెయ్యడం నిషిద్ధం

110. హజ్రత్ అబూరాఫె ఉల్లేఖించారు : కారుణ్యమూర్తి (సఅసం) ఒకసారి ఓ పిల్ల ఒంటెను ఒకరి వద్ద అరువు తీసుకున్నారు. ఆపైన ఆయన (సఅసం)కు జకాత్ ఒంటెలు అందినప్పుడు వాటిలోనుంచి ఆ చిన్న ఒంటె అప్పు తీర్చివెయ్యవలసిందిగా నన్ను పురమాయించారు. అప్పుడు నేను, "ఈ ఒంటెల్లో ఏడేళ్ళ చిన్న ఒంటె ఉన్న దొక్కటే. అదీ ఎంతో శ్రేష్ఠమయింది" అన్నదానికి ప్రవక్త మహనీయులు, దాన్నే ఆ వ్యక్తికి ఇచ్చెయ్యి. ఉత్తమ మయిన రీతిలో అప్పు తీర్చేవాడే ఉత్తమ వ్యక్తి" అని సెల విచ్చారు. (ముస్లిం)

అయితే ఎవరయినా అప్పును తీర్చే స్తోమత ఉన్నా దాన్ని తీర్చక, హక్కుదారుని హక్కును నెరవేర్చక లేదా ప్రపంచం లోనే దాన్ని మాఫీ చేయించుకోక ప్రపంచాన్ని వదలిపోతే అలాంటి అప్పు మాఫీ జరిగే అవకాశం ప్రళయంలో ఏదీ లేదు

110. అబూరాఫె (రజిఅన్) దైవ ప్రవక్త అరువుగా తెచ్చుకున్న ఒంటెలాంటిదాన్నే న్యాయవంతంగా తిరిగి ఇవ్వాలని వెదికారు. అయితే దైవ ప్రవక్త(సఅసం) వద్ద ఆనాడు వచ్చిన ఒంటెల్లో అలాంటిది దొరకలేదు కాని అంతకంటే మేలయిన ఒంటె ఒకటుంది ఆ మాటే ఆయన ప్రవక్త (సఅసం)తో విన్న వించుకున్నారు తన అనుయాయుల్లో దైవ ప్రవక్త ఎలాంటి

111. ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం) బోధించారు : "డబ్బుగలవారు అప్పు తీర్చడంలో జాప్యం చేస్తూ వాయిదాలు వెయ్యడం అన్యాయం. అయితే ఋణగ్రస్తుడు తన అప్పును వేరొక స్థితిపరుడయిన వ్యక్తి నుండి వసూలు చేసుకునేందుకు అభ్యర్థిస్తే దాని ప్రకారమే చెయ్యాలి."

(బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

112. మానవోత్తములు (సఅసం) సెలవిచ్చారు : "ఎవరయితే ఇతరుల వద్ద అప్పు తీసుకుని దాన్ని తీర్చే

మనస్తత్వం సృజించదలిచారో ఈ సందర్భంలో ప్రవక్త మహనీయుని ఉపదేశాన్ని గమనిస్తే బోధపడుతుంది. ఇతరులకు ఇచ్చేటప్పుడు, అరువుగానయినా, కానుకగానయినా, ఇచ్చే వస్తువు ఉత్తమమయిందిగా ఉండాలన్న ఆదేశం ఇతర హదీసుల ద్వారా కూడా తెలుస్తోంది

111 ఒక వ్యక్తి అప్పు తీర్చే శక్తిలేక ఇతరుల్ని పూచీగా పెట్టినప్పుడు, పూచీ తీసుకున్న వ్యక్తి కూడా దాన్ని ఒప్పుకున్న పక్షంలో ఋణదాత కాదు పోదు అని నిష్కర్షగా త్రిప్పికొట్టక అతని అభ్యర్థనను మన్నించి, కాస్త శాంతం వహించి ఆ రెండో వ్యక్తి వద్ద వసూలు చేసుకోడానికి సమ్మతించాలి.

112. అప్పు తీసుకుని తిరిగి చెల్లించే ఉద్దేశ్యం లేక పోవడమన్నది ఎంతో నీచమయిన మనస్తత్వం ఇలాంటివారు ఎక్కువ కాలం ప్రజల్ని మోసపుచ్చలేరు. వారి గుణం కాస్తా ఒకనాడు బయటపడి, సమాజంలో వారికి ఎలాంటి విలువ

సంకల్పం కలిగి ఉంటాడో, అతని బాకీని అల్లాహ్ తన తరఫున చెల్లిస్తాడు. కాని ఎవరయితే అప్పు తీసుకుని దాన్ని ఎగ్గొట్టే సంకల్పంతో ఉంటాడో అతని ఈ వైఖరి కారణంగా అల్లాహ్ అతన్ని వినాశానికి గురిచేస్తాడు."

(బుఖారి—అబూహురైరా)

113. "అప్పు తీర్చగలిగే వ్యక్తి దాన్ని వాయిదాలు వెయ్యడానికి ఉపక్రమిస్తే అతని ఈ వైఖరి అతన్ని పరాభవానికీ, శిక్షకూ పాత్రునిగా చేస్తుంది" అని ప్రవక్త మహనీయులు తెలియజేశారు. (అబూదావూద్—షరైద్ సులమి)

లేకుండాపోతుంది, దానికి భిన్నంగా చెల్లించే ఉద్దేశ్యమే ఉన్నట్లయితే అలాంటివారి ప్రయత్నాలు ఫలించే అవకాశం కల్పించి అల్లాహ్ వారూహించని మార్గాల ద్వారా సాయపడతాడు ఇది మన నిత్య అనుభవమే

113 'పరాభవానికి, శిక్షకు' అనంటే, అలాంటి వ్యక్తి ఎంతో కాలం గౌరవంగా బ్రతకలేడు, ప్రజల్లో ఆదరణ కోల్పోవడమేకాక ఇస్లామీయ రాజ్యంలో శాసనాంగం ప్రకారం శిక్షకు కూడా గురవుతాడని అర్థం

—(౦)—

అపహరణ

114. "ఎవరయితే ఇతరుల జానెడు భూభాగాన్ని అన్యాయంగా దోచుకుంటారో అల్లాహ్, ప్రళయ దినాన ఏడు భూముల భారం అతని మెడలో వ్రేలాడవేస్తాడు" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు.

(బుఖారి, ముస్లిం—సయీద్ బిన్ జైద్)

115. దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) బోధించారు: "బాగా వినండి, అత్యాచారం చెయ్యకండి. ఒకరి సొత్తు దాని యజమాని సంతోషంగా ఇచ్చేస్తే తప్ప మరొకరు తీసు కోవడం ధర్మసమ్మతం కాదు." (బైహకీ)

116. "ఆరియా" చెల్లించబడాలి, "మిన్‌హ"తిరిగి

---

114 ప్రళయ దినాన, మనిషి ఆ యాతనామయ ఘడియల్లో వీలయినంత తేలిగ్గా, హాయిగా ఉండాలని కోరుకునే తరుణంలో, అల్లాహ్ 7 భూమండలాల బరువు మనిషి కంఠంలో వ్రేలాడదీస్తే ఎలా ఉంటుందో ఆలోచించండి. నేడు జానెడు భూమికై కక్కుర్తిపడే చాలా మంది 'సజ్జనులు' ఆత్మ విమర్శన చేసుకోవడం అవసరం.

115 ఒకరి సొత్తు మరొకరి వద్దకు చేరే మార్గాలు రెండే. ఒకటి క్రయవిక్రయాల ద్వారా, మరొకటి కానుకల ద్వారా అయితే ఈ రెండూ కానిదే అత్యాచారం, అదే అధర్మం.

116. "ఆరియా" అంటే, అరువు తెచ్చుకున్న వస్తువని

ఇవ్వబడాలి, అప్పు తీర్చబడాలి, జామీను ఉన్న వ్యక్తి జామీన్‌ని పూర్తిచెయ్యాలి" అని బోధించారు ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం). (తిర్మిజీ—అబూఉమామ)

117. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు, "ఒక వ్యక్తి నిన్ను విశ్వసనీయునిగా భావించి తన సొత్తును నీ వద్ద భద్రపరచుకుంటే అతని అమానతు అతనికి అప్ప

అర్థం. ఇక్కడ భావమేమంటే, ఎవరినయినా అడిగి ఏదయినా వస్తువు బదులు తెచ్చుకుంటే దాన్ని తిరిగి ఇచ్చివెయ్యాలి' "మిన్‌హ" అంటే పాలిచ్చే ఒంటె అని అర్థం అరబ్బులు ధనికులయినవారు తమ బంధుమిత్రులు పాలు పిదికి వినియోగించుకోడానికి ఒంటెల్ని ఇచ్చేవారు, మహాప్రవక్త(సఅసం) ఉద్దేశ్యం ఏమంటే, అలా ఇచ్చిన జంతువుల్ని, వాటి ఉపయోగం తీరిన తరువాత యజమానికి తిరిగి అప్పజెప్పాలి అలాగే అప్పును ఏ మాత్రం దిగమ్రింగకుండా తీర్చివెయ్యాలని ఈ హదీసు సూచిస్తోంది అప్పు పట్ల నిర్లక్ష్య భావం న్యాయదినాన పెద్ద ముప్పు తెచ్చిపెడుతుందని మరువకూడదు జామీను ఇచ్చే వ్యక్తి తాను ఎవరికి వత్తాసుగా ఉంటున్నాడో, దేని బాధ్యత స్వీకరిస్తున్నాడో అర్థం చేసుకుని మరీ జామీను ఇవ్వాలి. అంతేగాని జామీను ఇచ్చిన తరువాత దాన్ని దాటెయ్యడానికి ప్రయత్నించడం మహాపరాధం

117. ఎవరయినా విశ్వాసఘాతుకం తలపెట్టి వంచనకు పాల్పడితే దాని ప్రతీకారానికి అవకాశం కోసం ఎదురుచూస్తూ ఉండడం, అవకాశం దొరకగానే ప్రతీకారం తీర్చుకోవడం,

జెప్పు. మరియు నీ పట్ల విశ్వాసఘాతుకం చేసిన వ్యక్తి పట్ల నీవున్నూ విశ్వాస ఘాతుకాన్ని తలపెట్టకు."

(తిర్మిజి—అబూహురైరా)

118. "అల్లాహ్ ఈ విధంగా సెలవిచ్చాడు : ఒక వ్యాపారంలోని ఇద్దరు వాటాదారుల్లో ఏ ఒక్కడు కూడా మరొకని యెడల విశ్వాసఘాతుకం చేయనంతవరకు నేను వారికి తోడుగా మూడోవానిగా ఉంటాను. కాని వారిలో ఒకడు ద్రోహం చెయ్యగానే నేను వారి మధ్య నుండి నిష్క్రమిస్తాను. అప్పుడు వారి మధ్య షైతాన్ చోటుచేసుకుంటాడు" అని దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) తెలియపరిచారు.

(అబూదావూద్—అబూహురైరా)

అతని విశ్వాసఘాతుకానికి బదులుగా అతన్ని వంచించడం అపరాధమని, అతని ద్రోహాన్ని సక్రమ మార్గాల ద్వారానే బయట పెట్టి తన హక్కును పొందే ప్రయత్నం చేసుకోవాలని ఈ హదీసు బోధిస్తోంది

118 అంటే వ్యాపారంలో భాగస్వాములయిన వారు పరస్పరం నమ్మకద్రోహం తలపెట్టక, మోసం చెయ్యక మసలుకున్నంతకాలం దైవ సహకారం, సహాయం, కరుణానుగ్రహాలు వారికి లభిస్తాయన్నమాట వారి వ్యాపారంలోనూ అన్యోన్య బాంధవ్యాల్లోనూ శుభప్రదమయిన వృద్ధివికాసాలు దేవుడు కలుగజేస్తాడు. కాని వారిలో ఒక్కరి సంకల్పమయినా కలుషితమయినట్లయితే అప్పుడే దైవ కారుణ్యం, అన్యోన్య ప్రేమభావం,

వ్యవసాయం

119. మహాప్రవక్త ముహమ్మద్(సఅసం) బోధించినట్లు హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : "ఒక ముస్లిం అయిన వ్యక్తి వ్యవసాయం చేసి, లేదా చెట్లు మొక్కలు నాటి, ధాన్యఫలాదులు పండించినప్పుడు అందులో నుంచి పక్షులు లేక మనుషులు లేదా పశువులు తినివేస్తే అది అతని పట్ల సదకాగా పరిణమిస్తుంది." (ముస్లిం)

120. మహాప్రవక్త(సఅసం) ప్రబోధన: "మూడు రకాల మనుషులతో అల్లాహ్ ప్రళయ దినాన పలుకడు,

---

విశ్వసనీయతలు అంతమయి షైతాన్ వచ్చేసి అపనమ్మకపు వాతావరణాన్ని సృజిస్తాడు, వ్యాపారంలో ఇద్దరికీ శ్రద్ధాసక్తులు క్షీణిస్తాయి పర్యవసానంగా వ్యాపారం దెబ్బతింటుంది దీన్ని ఉమ్మడి వ్యాపారులు నిత్యం గుర్తుంచుకోవలసిన అవసరం ఎంతయినా ఉంది

119 "సదకా" అంటే దైవమార్గంలో మనిషి స్వచ్ఛందంగా చేసే దానధర్మాలని భావం ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసేదేమంటే, ఒక ముస్లిం వ్యక్తి సంకల్ప శుద్ధితో తన దైనందిన వ్యవహారాల్లో పాల్గొంటూనే దైవప్రసన్నతను పొందె అనేక శుభ తరుణాలు అతనికి ఆసన్నమవుతాయి అతనికి తెలియకుండా ఇతరులకు అతని వల్ల కలిగే మేలు ద్వారా కూడా అతనికి పుణ్యం ప్రాప్తిస్తుంది.

120 అవసరానికి మించి నీటి నిలుపుదల అంటే, తోట

వారివైపు కన్నెత్తి కూడా చూడడు. వారిలో ఒక రకం వారు తమ వర్తకపు సరుకును అమ్మేటప్పుడు, అంతకు పూర్వం అంతకంటే అధిక ధర వచ్చిందని అసత్య ప్రమాణం చేసే వారు. రెండవ కోవకు చెందిన వారు, తోటి ముస్లిం సోదరుని ధనాన్ని అపహరించుకోవడానికి అస్ర్ తరువాత అసత్య ప్రమాణం చేసేవారు; మూడో రకం మనుషులు, తమ అవసరానికి మించి నీటిని నిలుపుకునేవారు. ప్రళయ దినాన అల్లాహ్ ఈ వ్యక్తితో, 'నీవు నీటిని సృష్టించక పోయినా దాన్ని ఏ విధంగా నిలిపేశావో నేడు నేను నా కారుణ్యాన్ని నీ కొరకు నిలిపి వేస్తాను' అని అంటాడు."

(బుఖారీ, ముస్లిం)

వేతనం

121. "శ్రామికుని చెమటలు ఆరకమునుపే అతని కూలీ చెల్లించివేయండి" అని దైవసందేశహరుడు (సల్లం) ఆదేశించారు. (ఇబ్నుమాజా—ఇబ్ను ఉమర్)

లకు, మళ్ళకు నీరు కట్టుకునేటప్పుడు, తమ అవసరం తీరినా పల్లపు పొలాల వారికి నీరు అందకుండా చెయ్యడానికి నీరు నిలిపివెయ్యడం అని భావం.

121. శ్రామికులు, కూలీలు మామూలుగా ఏ రోజు భృతి ఆ రోజు సంపాదించుకు బ్రతుకుతారు. అలాంటి వారికి వారి

122. "అల్లాహ్ ఇలా సెలవిచ్చాడు : 'ప్రళయ దినాన నాకూ ముగ్గురు వ్యక్తులకు వివాదం జరుగుతుంది. ఒకడు నా పేరిట ఒప్పందంచేసి దాన్ని విఘ్నం చేసే వ్యక్తి; రెండో వాడు ఒక స్వేచ్ఛా జీవిని బానిసను చేసి అమ్మి ఆ డబ్బును తినే వ్యక్తి; మూడోవాడు ఒక శ్రామికుని తన పనికి కుదుర్చుకుని, అతని చేత పని పూర్తిగా చేయించుకుని ఆ తరువాత అతని కూలి ఇవ్వక ఎగ్గొట్టే వాడు" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు.

(బుఖారీ—అబూహురైరా)

కూలీ ఇవ్వకుండా వాయిదా వేయడమో, ఎగ్గొట్టడమో చేస్తే కూలీ వాడు పస్తులుపడి చావడం తప్ప మరేదీ జరుగదు మహాప్రవక్త బోధించిన ఈ ఆదేశంలో పారిశ్రామికవేత్తలూ, శ్రామికుల మధ్య సత్సంబంధాలను పెంపొందించే గొప్ప సూత్రం నిగూఢమయి ఉంది ఎన్నో అలజడులకు అశాంతులకు మూలమయిన ఈ "కూలీ"ని చెమట ఆరక మునుపు ఇచ్చివేస్తే అంతా ప్రశాంతత నెలకొంటుంది

122. అల్లాహ్‌తో వాదన జరగటమంటే మనిషి తాను చేసిన ఎన్నో సత్కార్యాలకు పూజా పురస్కారాలకు ప్రతిఫలం పొందాలనే ఆశతో ప్రళయదినాన పరమ ప్రభువు సమక్షంలో హాజరయినప్పుడు మానవసంబంధమైన హక్కుల్ని కాజేసిన ఈ మూడు వర్గాల మనుషులకు నిరాశే ఎదురవుతుంది. ఆ క్షణాన వారి ఈ అయోమయ పరిస్థితినే అల్లాహ్‌తో వివాదంగా హదీసులో పేర్కొనడం జరిగింది

అధర్మమయిన వీలునామా

123. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉద్బోధ : "ఒక పురుషుడు అలాగే ఒక స్త్రీ అరువై ఏళ్లు దైవ విధేయతలో, సదాచరణలో గడుపుతారు. తరువాత అవసాన దశ ఆసన్నమయినపుడు తమ 'వీలునామా' ద్వారా తమ వారసులకు నష్టం కలుగచేసి పోతారు. వారిరువురికి నరకం తప్పనిసరి అవుతుంది." అని చెప్పి ఈ హదీసు ఉల్లేఖన కర్త అయిన అబూహురైరా(రజిఅన్) "మింబాది వసియ్యతిన్... నుండి జాలికల్ ఫౌజుల్ అజీమ్"వరకు పఠించారు.

(ముస్నద్ అహ్మద్—అబూహురైరా)

---

123. అరువయి ఏళ్ళంటే అక్షరాలా అరువయి ఏళ్ళని అర్థంకాదు 'అత్యధికంగా విధేయతాపూర్వకమయిన జీవితం గడిపిన తరువాత' అని భావం ఇలాంటి సత్పురుషులు లేక సత్ప్రవర్తనగల మహిళలయినా ఏవయినా మనస్పర్థల వల్ల తమ వారసులకు తమ వీలునామా ద్వారా అన్యాయంచేస్తే వారి విధేయతా పూర్వకమయిన జీవితం వారిని నరకయాతననుండి రక్షించజాలదు

హజ్రత్ అబూహురైరా హదీసు సమర్థనలో పఠించిన ఆయత్ నిసా సూరాలో 12 మరియు 13వ ఆయత్‌లు అందులో, వారసుల వాటాను నిర్ణయించిన తరువాత "ఈ వాటాలు, మరణించిన వ్యక్తి వీలునామాను, ఋణాలను చెల్లించిన తరువాత వారసుల్లో పంచబడతాయి. అయితే వీలునామా ద్వారా వారసు

124. "ఎవరయితే తన వారసులను వారసత్వం నుండి దూరం చేస్తాడో ప్రళయ దినాన అల్లాహ్ అతనికి స్వర్గపు వారసత్వం నుండి దూరం చేస్తాడు" అని మహా ప్రవక్త(సఅసం) సెలవిచ్చారు. (ఇబ్నుమాజా—అనస్)

125. "ఒక వారసుని ఎడల మరణించిన వ్యక్తి చేసే వీలునామా చెలామణి కాజాలదు ఇతర వారసులు సమ్మతిస్తే తప్ప." అని మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు. (మిష్కాత్)

-లకు అన్యాయం చేకూర్చకూడదు ఇది అల్లాహ్ ఆదేశం. అల్లాహ్‌కు అన్నీ తెలుసు. ఆయన వివేచనకు అవధుల్లేవు ఇవి దైవం నిర్ణయించిన అవధులు. ఎవరయితే అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్త ఆదేశాలను పాటిస్తారో వారిని అల్లాహ్, సెలయేర్లు పారే ఉద్యానవనాల్లో ప్రవేశింపజేస్తాడు. వారు అక్కడ శాశ్వతంగా ఉంటారు. ఇదే మహోన్నతమయిన సఫలత!" అని ప్రవచించాడు అల్లాహ్

124 స్వర్గం మానవుని వారసత్వం ఏ విధంగా అయింది? ఆదిమానవులయిన హజ్రత్ ఆదం (అస్సలాం)కు ప్రారంభంలో స్వర్గమే నివాసస్థలంగా ఇవ్వబడింది. అందువల్ల మానవుని నిజమయిన "మాతృభూమి" లేక "పితృభూమి" అసలు స్వర్గమే! ఆ వారసత్వాన్ని కోల్పోవడమే అత్యంత దౌర్భాగ్యం.

125. వారసునికి వాటా దైవమే నిర్ణయించాడు. అందువల్ల అతని పట్ల వీలునామా ప్రశ్నరాదు. ఒక ప్రత్యేక వారసునికి

126. హజ్రత్ సఅద్ బిన్ అబీవక్కాస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : "నేను జబ్బుపడి ఉన్నప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం) నన్ను పరామర్శించడానికి విచ్చేశారు. అప్పుడు "నీవు వీలునామా వ్రాశావా?" అని నన్ను అడిగారు. "వ్రాశాను" అని సమాధానమిచ్చాను. "ఎంత వ్రాశావు?" అని తిరిగి అడగ్గా" దైవ మార్గంలో నా ఆస్తి అంతా వెళ్లిపోయేలా వ్రాశాను" అని చెప్పాను, "నీ భార్యాపిల్లలకు ఏం వదిలావు ?" అని ఆయన ప్రశ్నించారు. దానికి నేను, "వారంతా బాగా ఉన్నారు, స్థితిపరులు" అన్నాను. అప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం), "అలా కాదు, దైవ మార్గంలో నీ ధనంలో పదో వంతు అందేలా వీలు వ్రాయి" అని ఆదేశించారు. నేను, "ఇదయితే చాలా తక్కువ, కాస్త పెంచండి" అని పలుమార్లు వేడుకోగా ఆయన చివరికి "సరే, నీ ధనంలో 3వ వంతుకు వీలు వ్రాయి. మూడో వంతు పెద్ద మొత్తమే" అని అనుమతించారు. (తిర్మిజి)

అతని పరిస్థితులదృష్ట్యా మరణించేవ్యక్తి తన వీలునామాలో వాటా కల్పిస్తే తతిమ్మా వారసులు అలా కల్పించడానికి అంగీకరిస్తేతప్ప ఆ వాటా చెల్లనేరదు అని ఈ హదీసు సూచిస్తోంది

126. ఈ హదీసుద్వారా వ్యక్తమయ్యేదేమంటే మనిషి కేవలం తన ఆస్తిలో 3వ వంతు వరకే వీలు వ్రాయగలడు. తతిమ్మా ఆస్తి అంతా చట్టం ప్రకారం వారసుల్లో పంచవలసిందే ఆ మూడోవంతును మరణించే వ్యక్తి ఏ ధర్మకార్యానికైనా లేక

వడ్డీ

127. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మస్ఊద్(ర.అ) ఉల్లేఖించారు : "మహాప్రవక్త (సఅసం) వడ్డీ తినే వానినీ, తినిపించే వానినీ దాని ఉభయసాక్షుల్నీ, ఆ లెక్క పత్రాల్ని వ్రాసే వానినీ శపించారు." (బుఖారీ, ముస్లిం)

లంచం

128. అబ్దుల్లా బిన్ అమ్ర్ (రఅ) ఉల్లేఖించారు :

అవసరమున్న ఏ ముస్లిం సోదరునికయినా వీలు వ్రాయడానికి అతనికి స్వేచ్ఛ ఉంది. అయితే తన బంధువుల్లో చట్టం ప్రకారం వారసత్వం లభించని అగత్యపరుడెవరయినా ఉంటే అతనిపట్ల వీలు వ్రాయడం పుణ్యప్రదం

127 మహాప్రవక్త (సఅసం) శపించిన విషయం ఎంత పెద్ద అపరాధం అయివుంటుందీ! ఇంతేకాదు, మరొక ఉల్లేఖనంలో తెలిసీ వడ్డీ తినేవాణ్ణి, వడ్డీ యిచ్చేవాణ్ణి, సాక్ష్యం ఇచ్చేవాణ్ణి, లెక్క వ్రాసేవాణ్ణి ప్రళయదినాన మహాప్రవక్త ధూత్కరిస్తారని, శపిస్తారనీ ఉంది అంటే అలాంటి వ్యక్తులకు (పశ్చాత్తాప రహితంగా మరణిస్తే) మహాప్రవక్త సిఫారసుకాక ఆయన ఆగ్రహం, ధూత్కారం ప్రాప్తమవుతాయని భావం (దైవం రక్షించుగాక)

128. లంచం పుచ్చుకోవడం ఏ విధంగా అపరాధమో

"లంచం ఇచ్చేవానిపై, లంచం పుచ్చుకునే వానిపై అల్లాహ్ అభిశాపం కలుగు గాక !" అని దైవప్రవక్త శపించారు.
(బుఖారీ, ముస్లిం)

129. "అధికారికి లంచం ఇచ్చే వానిపై, లంచం పుచ్చుకునే అధికారిపై అల్లాహ్ ఛీత్కారం కలుగుగాక" అని మహాప్రవక్త శపించినట్లు హజ్రత్ అబూహురైరా (ర.అ.) ఉల్లేఖించారు. (ముస్నద్)

ఇవ్వడం కూడా అపరాధమే. వాస్తవానికి అవినీతిపరులయిన ప్రజలు లేనిదే అవినీతి పరమయిన వ్యవస్థ ప్రపంచంలో మనగల్గుతుందా? నేడు లంచం కడు సాధారణమయిన విషయమయి పోయిందంటే దానికి కారణం లంచం ఇచ్చి పుచ్చుకోవడాల పట్ల ప్రజల్లో ఏహ్య భావం లేకపోవడమే !

129. ఒకరి హక్కును కాజేయడానికి ప్రభుత్వ కార్య కర్తలకు, అధికారులకు సమర్పించుకునే రొక్కానికి లంచం అంటారు. అయితే అధర్మమయిన రాజ్యవ్యవస్థలోని అవినీతి పరులయిన కార్యకర్తలనుండి ధర్మబద్ధమయిన హక్కును పొందడానికి మనసుపై బలవంతంచేసి ఇచ్చే డబ్బు విషయంఏమిటి? దీని కారణంగా కూడా మనిషి అల్లాహ్ సన్నిధిలో ఛీత్కరించబడతాడా? అలాంటి మనిషి చిక్కుకున్న విషవలయం కారణంగా (దైవ చిత్తమయితే) మన్నించబడవచ్చు అని భావిస్తున్నాము అందువల్లనే ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో దైవధర్మం అధికారంలో ఉండటం, అది ఆధిపత్యం వహించడం అత్యావశ్యమయి పోతుంది. అధర్మ వ్యవస్థలో గత్యంతరంలేక ఈ

అనుమానాస్పదమయిన విషయాలు

130. హజ్రత్ నోమాన్ బిన్ బషీర్ మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారని ఉల్లేఖించారు,: "ధర్మమయినవి విస్పష్టంగా ఉన్నాయి, అధర్మమైనవీ విస్పష్టంగావున్నాయి. కాని వీటిమధ్య కొన్ని సందేహాస్పదమైన విషయాలున్నాయి. ఎవరయితే ఈ సందేహాస్పదమయిన అపరాధాల నుండి దూరంగా ఉంటాడో అతను విస్పష్టమయిన పాపపు కార్యాలపట్ల ఇంకా అధికంగా శ్రద్ధ వహిస్తాడు. మరి, ఏ వ్యక్తి సందేహభరితమయిన తప్పుల్ని చేయడానికి సాహసిస్తాడో అతను స్పష్టమయిన అపరాధాల్లో విలీనమవటానికి ఎక్కువగా అవకాశం వుంటుంది. పాపపు కార్యాలు అల్లాహ్ నిషిద్ధ స్థలాలు(వాటిలో కాలుపెట్టే అనుజ్ఞ ఎవరికీ లేదు. వాటిలో అనుజ్ఞ లేకుండా దూరిపోవడం మహాపరాధం). నిషిద్ధ స్థలానికి పరిసరాల్లో మేసే పశువులు నిషిద్ధ స్థలంలో దూరిపొయ్యే అవకాశం ఎంతో అధికంగా ఉంటుంది."

(బుఖారి, ముస్లిమ్)

పాపానికి లోనయ్యేవారు ధర్మపరమయిన వ్యవస్థ సంస్థాపనకై కృషి అధికతరం చెయ్యాలి

130 ధర్మ సమ్మతమయినవీ, నిషిద్ధములైనవీ ప్రస్ఫుటంగానే దివ్యఖురాన్‌లోను మహాప్రవక్త సంప్రదాయాల్లోనూ విశదీకరింపబడ్డాయి. అయితే ఒక్కొకసారి ఒక విషయం ధర్మ

131. హజ్రత్ అతియా సఅదీ (ర.అ) ఉల్లేఖించారు,"పాపపు కార్యంలో జారిపడే భీతివల్ల, ఏ పాపంలేని కార్యాన్ని కూడా త్యజించనంతవరకు ఒక వ్యక్తి దైవభీతి పరాయణులయిన దాసుల జాబితాలో చేరలేడు" అని మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారని. (తిర్మిజీ)

సమ్మతమయిందో అధర్మమయిందో ఇదమిత్థంగా తెలియదు దాని కొన్ని రూపాలు ధర్మసమ్మతమయినవిగా మరికొన్ని అధర్మమయినవిగా అగుపిస్తాయి అలాంటప్పుడు విశ్వాసి దాని దరిదాపులకు పోరాదు ఇలా సందేహాస్పదమయిన వాటికి ఎడంగా ఉండే మనిషి స్పష్టమైన పాపాలకు దూరంగా ఉంటాడన్న నమ్మకం ఉంటుంది దీనికి భిన్నంగా, సందేహాస్పదమైన విషయంలో, దాని అధర్మమైన కోణాలు కనిపించినా ఎవరైతే దాన్ని ఆచరిస్తాడో అతని అంతర్యం విస్పష్టమయిన అధర్మపు కార్యాన్ని చెయ్యడంలో వెనుకాడదు, సాహసవంతంగా ముందుకు వస్తుంది. ఇది ఎంతో ప్రమాదభరితమయిన మానసిక స్థితి దీని పర్యవసానం శాశ్వత నిష్ఫలతేతప్ప మరేమీ కాదు

131. ఒక విషయం 'ముబాహ్' అయినది, అంటే దాన్ని ఆచరించడంలో తప్పులేదన్న మాట కాని ఆ విషయం సరిహద్దులు పాపానికి చేరువలో ఉంటాయి. మనిషి ఈ ముబాహ్ పని గట్టుపై తారాడుతూ ఉంటే 'కాలుజారి పాపంలో పడిపోతానేమో' అన్న భయంతో, ఆ ముబాహ్ కార్యం చేయడం మానుకుంటాడు. ఇటువంటి మనోస్థితికి షరియత్ పరిభాషలో 'తఖ్వా' (దైవభీతి) అని పేరు. ఇటువంటి హృదయం కలవాడే

వాస్తవమైన దైవభీతి పరాయణుడు దివ్య ఖురాన్‌లో దైవాజ్ఞల్ని ఉల్లంఘించకుండా వారించడం ఉద్దేశించిన ప్రతి చోటా "నేను నిశ్చయించిన హద్దుల్ని జవదాటరాదు" అని హెచ్చరించబడ లేదు, 'ఇవి అల్లాహ్ నిర్దేశించిన హద్దులు, వాటి దరిదాపులకు కూడా వెళ్ళకండి" అని ఉంటుంది.

—(o)—

సామాజిక వ్యవస్థ

వివాహం

132. అబ్దుల్లా బిన్ మస్ఊద్(ర.అ) ఉల్లేఖించారు. "యువకుల్లారా ! మీలో వివాహబాధ్యతల్ని నెరవేర్చే శక్తి గలవారు తప్పక వివాహం చేసుకోవాలి. ఎందుచేతనంటే, 'వివాహం దృష్టిని క్రిందికి వాలునట్లు చేస్తుంది. మర్మ స్థానాన్ని రక్షిస్తుంది. వివాహ బాధ్యతల్ని నెరవేర్చే శక్తి లేనివారు అప్పుడప్పుడు రోజా (ఉపవాస వ్రతం) ని పాటించాలి, అది కామావేశాన్ని నిగ్రహింపచేస్తుంది.' అని దైవ ప్రవక్త(సఅసం) ప్రబోధించారు." (బుఖారి,ముస్లిం)

---

132. వివాహం వల్ల మనిషి కోరికలు ఓ అదుపులోకి వస్తాయి. అతని చూపు పరిపరి విధాలుగా పరిభ్రమించదు. తద్వారా జీవితంలో నిగ్రహం, పరిశుద్ధత, పవిత్రత జనిస్తాయి. కామవాంఛ క్రమబద్ధ మవుతుంది వివాహం ఆ తరువాత దానికి సంబంధించిన బాధ్యతల్ని మోసే స్తోమత లేనివారు ఉపవాస వ్రతాన్ని పాటిస్తే తద్వారా మనోనిగ్రహాన్ని, కామకోరికల అదుపుకు మార్గం ఏర్పడుతుంది.

133. దైవప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధన : "స్త్రీని నాలుగు ప్రాతిపదికలపై పెళ్ళిచేసుకుంటారు. ఆమె ఐశ్వర్యాన్ని చూచి, ఆమె వంశ ప్రాశస్త్యాన్ని చూచి, ఆమె అంద చందాలు చూచి, ఆమె ధార్మిక స్థితిని చూచి. అయితే మీరు ధార్మికురాలైన స్త్రీనే ఎన్నుకోనండి— మీకు మేలు కలుగుతుంది. (ముత్తఫకున్ అలైహ్—అబూహురైరా)

134. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారని, హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ అమ్రు (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : "స్త్రీలను వారి అంద చందాలను బట్టి పెళ్ళాడకండి, వారి అందం వారిని సర్వ నాశనం చెయ్యవచ్చు ; వారి సిరిని చూచి పెళ్ళాడకండి, వారి కలిమి వారిని తలబిరుసుతనానికి

---

133 హదీస్ భావమేమంటే, జనులు ఈ నాలుగు సుగుణాలను స్త్రీలో వెదుకుతారు ఒకరు సిరిసంపదలకు ముగ్ధులవుతారు మరొకరు గొప్ప వంశావళిదృష్ట్యా నిర్ణయం గైకొంటారు. ఇంకొకరు అందచందాలు చూసి పెళ్ళాడుతారు వేరొకరు ధార్మిక చింతన, ఆచరణ గమనిస్తారు. మహాప్రవక్త (సఅసం) విశ్వాసులకు బోధించిన దేమంటె అసలు విషయం ప్రామాణికంగా చూడవలసింది ధార్మికత, గుణగణాలు, సదవడిక అయితే అన్ని సుగుణాలూ ధార్మికతకు తోడయితే ఇక వేరే చెప్పాలా ? కాని కేవలం అందచందాలను, సిరిసంపదల్ని మాత్రమే ప్రమాణంగా తీసుకుని పెళ్ళాడటం సరయిన పద్ధతి కాదు, ముస్లిములకు తగదు

ధిక్కారానికి గురిచెయ్యవచ్చు. అయితేవారిని, వారి ధార్మికత ఆధారంగా పెళ్ళాడండి. ధర్మ పరాయణురాలయిన నల్లని బానిస, అల్లాహ్ దృష్టిలో, ఎర్రని కులీన కన్య కంటే ఎంతో మెరుగు." (ముస్తకా)

135. "మీ వద్దకు పెళ్ళిసంబంధం వచ్చినప్పుడు, ఆ వ్యక్తి ధర్మ పరాయణత, గుణగణాలు మీకు నచ్చినట్లయితే అతనితో పెళ్ళి చేసివేయండి. మీరలా చేయకపోతే ధరణిలో అధర్మం చెలరేగుతుంది, గొప్పకల్లోలితపరిస్థితులు ఉత్పన్నమవుతాయి" అని దైవ సందేశహరుడు (సఅసం) ఉపదేశించారు. (తిర్మిజీ)

---

134 కేవలం అందచందాలను, సంపదలను చూచి చేసుకునే నేటి వివాహాలు ఎలాంటి సామాజిక సంక్షోభానికి, కుటుంబ వ్యవస్థ విచ్ఛిన్నానికి దారితీస్తున్నాయో, అందం తెచ్చిపెట్టే అనర్థాలను, ధనంతెచ్చే మదాంధకారాన్ని ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో ఉన్న మనం కళ్ళారా చూస్తున్నాం, వీనులారా వింటున్నాం. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశం 14 వందల ఏళ్ళ క్రితంనాటి ప్రజలకు ఎంత శిరోధార్యమో నేడు మనకూ అంతకంటే అధికంగా అనుసరణీయం !

135. ఈ హదీసు పై హదీసును ధృవీకరిస్తోంది : పెళ్ళి విషయంలో గమనించవలసింది ధర్మపరాయణత, నీతినియమాలే. సిరిసంపదల్ని,వంశవిశేషాలకు ప్రాముఖ్యమిస్తే సమాజంలో ఎన్నో రుగ్మతలు పొడసూపుతాయి. కట్నాలు కానుకల కాశపడి జరిగే

136. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మస్‌ఊద్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖనలో "దైవసందేశహరుడు(సఅసం) మాకు నమాజ్‌లో పఠించవలసిన 'తషహ్హుద్'ను మరియునికాహ్‌లో పఠించవలసిన తషహ్హుద్‌ను కూడా నేర్పారు" అని చెప్పి, నమాజ్‌లోని తషహ్హుద్ వినిపించిన తరువాత వివాహానికి సంబంధించిన తషహ్హుద్ ఇలా పఠించారు ; (అనువాదం) స్తోత్రాభివందనాలు అల్లాహ్‌కే. మేము ఆయన్నే సహాయాన్నికై వేడుకుంటాము, క్షమాభిక్షకై ఆయన్నే అర్థిస్తాము. మా అంతర్యంలోని కీడులబారి నుండి అల్లాహ్ రక్షణ వేడుతున్నాము. అల్లాహ్ ఎవరికయితే సన్మార్గం చూపుతాడో వారిని మరెవరూ మార్గం తప్పించలేరు. ఎవరినయితే వక్ర

నేటి వివాహాల అనుభవం మనకందరికీ ఉంది 'ప్రపంచ వ్యామోహం తలకెక్కితే ధర్మనిరతి దిగజారుతుంది' అందువల్ల ధర్మం, నీతిగల వ్యక్తులకు కాకుండా కేవలం ప్రాపంచిక సంపాదనా పరులకు ప్రాధాన్యమిస్తే కుటుంబ సౌఖ్యం సామాజిక శ్రేయాలు కొరవడతాయి. దాన్నే మహాప్రవక్త (సఅసం) అధర్మం, కల్లోలం అని అభివర్ణించారు.

136. ఇది వివాహ సందర్భాన చెయ్యబడే ప్రవక్త (సఅసం) సాంప్రదాయిక ప్రసంగం (ఖుత్‌బయే మస్నూన). ఈ సందర్భంలో ఈ ఆయత్‌లు పఠించడానికి గల కారణం ఏమిటంటే, వివాహం కేవలం సంతోష సంరంభమే కాదు, స్త్రీ పురుషుల జంట మధ్య ఒక ఒప్పందం కూడా ! మేమిద్దరం జీవి

మార్గానపడవేస్తాడో వారినెవరూ సన్మార్గాన తేలేరు. అల్లాహ్ తప్ప ఆరాధ్యుడు ఎవడూ లేడని సాక్ష్యమిస్తున్నాము. మరియు ముహమ్మద్ (సఅసం) ఆయన దాసుడు, సందేశ హరుడుఅని కూడ సాక్ష్యమిస్తున్నాము." ఆ తరువాత దివ్య ఖురాన్‌లోని మూడు ఆయత్‌లు పఠించారు. ఆ ఆయత్‌లు సుఫియాన్ సూరీ (రహ్మాలై) ప్రకారం ఇవి : ఆలి ఇమ్రాన్ : 102; అన్-నిసా : 1 ; అల్-అహ్‌జాబ్ : 71, 72. వాటి భావం ఇది :

1. విశ్వసించే వారలారా! అల్లాహ్ ఆగ్రహా న్నుండి రక్షించుకునేందుకు ఏ విధంగా కృషి చెయ్యవలసి ఉందో అలా పూర్తిగా చెయ్యండి. మీరు మరణించేవరకు దైవాజ్ఞా బద్ధులుగా మసలుకోండి.

2. మానవుల్లారా! మీ ప్రభువు ఆగ్రహాన్నుండి మిమ్మల్ని మీరు రక్షించుకుంటూ ఉండండి, ఆయన మిమ్మల్ని ఒకే ప్రాణాంశం ద్వారా పుట్టించాడు. దాని ద్వారా దాని జంటను చేశాడు. వారిరువురి ద్వారా అనేక పురుషుల్నీ స్త్రీలను విస్తరింప చేశాడు. అందువల్ల ఇలాంటి ప్రభువు అయిష్టతకు గురికాకుండా భయపడుతూ ఉండండి.

తాంతం అన్యోన్య సహచరులమనీ, పరస్పర సహకారులమనీ సృష్టి కర్తకు, సర్వసృష్టికీ సాక్షులుగాచేసి చేసుకునే బాస! ఈ ఆయత్‌ల వల్ల తెలిసే మరో విషయమేమంటే, భర్త లేక భార్య తరఫున

ఆయన పేరిట మీరు పరస్పరం మీ హక్కుల్ని అర్థిస్తూ ఉంటారు. మీ బంధువుల హక్కుల్నీ కాపాడుతూ ఉండండి. అల్లాహ్ మిమ్మల్ని కనిపెట్టుకుని ఉన్నాడు.

3. విశ్వసించే వారలారా! అల్లాహ్‌కు భయపడుతూ ఉండండి. సత్యమయిన మాటనే పలకండి. అల్లాహ్ మీ ఆచరణలను సంస్కరిస్తాడు. మీ పొరపాట్లను మన్నిస్తాడు. ఇంకా ఎవరయితే అల్లాహ్ మరియు ఆయన సందేశహరుని విధేయత పాటిస్తారో వారే ఘన విజయాన్ని సాధిస్తారు. (తిర్మిజి)

137. "ఏ షరతు ద్వారా మీకు స్త్రీలతో సంయోగం ధర్మసమ్మతమవుతుందో— షరతుల్లోకెల్ల దానికి గల ప్రాముఖ్యత దృష్ట్యా పాటించేందుకు అదే అత్యధికంగా యోగ్యమయింది" అని మహాప్రవక్త బోధించారు.

(బుఖారి, ముస్లిం—ఉకబా బిన్ ఆమిర్)

ఈ ఒప్పందాన్ని భంగపరిచే చర్య జరిగి, దాన్ని దిద్దుకోవడం జరగకపోతే అతిక్రమణ చేసినవారిపై దైవాగ్రహం కలిగి వారు నరకాగ్నికి పాత్రులవుతారు అందువల్ల మూడు ఆయతుల్లోనూ విశ్వాసుల్ని దైవాగ్రహాన్నుండి తమ్ముతాము కాపాడుకునేందుకు తాకీదు చెయ్యబడింది

137 దైవమిచ్చిన ఆదేశానుసారమే స్త్రీతో వివాహమాడటం పురుషులకు ధర్మసమ్మత మయింది. అయితే ఆ ఆదేశం కేవలం ఒక హక్కును మాత్రమే ప్రసాదించదు. దానితో

138. హజ్రత్ ఉమర్ బిన్ ఖత్తాబ్ ఒక సారి ప్రసంగిస్తూ ఇలా అన్నారు : "సావధానంగా వినండి, మహిళల మహ్రను నిర్ణయించడంలో అతిశయానికిపోయి పెద్ద పెద్ద మొత్తాలు నిర్ణయించకండి. ఎందుచేత నంటే ఇలా చెయ్యడం ప్రపంచంలో ఏ మాత్రమయినా గౌరవ కారణమయ్యే విషయమయితే, దేవుని దృష్టిలో భయభక్తులకు గురుతయితే, దీన్ని ఆచరించే అధికారం అత్యధికంగా దైవప్రవక్త (సఅసం)కు ఉండేది. కాని ఆయన, పన్నెండు "ఊకియా"ల కంటే అధికమయిన మహ్ర ను తన సతీమణుల్లో ఏ ఒక్కరికయినా నిర్ణయించినట్లు లేదా తన కుమార్తెల్లో ఏ ఒక్కరికయినా నిర్ణయించినట్లు నేనెరుగను."

(తిర్మిజీ)

పాటు కొన్ని విధుల్ని సయితం అది వెంటతెస్తుంది ఆ విధుల నిర్వహణలోగల ప్రాముఖ్యాన్ని ఈ హదీసు ద్వారా మహాప్రవక్త (సఅసం) విశ్వాసులకు విశదీకరించారు. ఆ విధి లేక షరతు మహ్రను చెల్లించడం,

138. వివాహ సందర్భంలో వరుని తరఫున వధువునకు ఇవ్వబడే కట్నమే మహ్ర దాన్ని ఆ సమయంలోనే తీర్చడమో లేదా తరువాత చెల్లించే ఒప్పందమో జరుగుతుంది ఇది అనివార్యమైన వధు కట్నం హజ్రత్ ఉమర్ వాదించే విషయమేమంటే ప్రజలు తమ వంశం పేరు కోసం గర్వంగా పెద్దపెద్ద మొత్తాలను మహ్రగా నిర్ణయించుకుంటారు. తీరా అది చెల్లించవలసి వచ్చి

139. "అత్యుత్తమమయిన మహ్రా, సాధారణ మయినదే" అని మహాప్రవక్త ప్రవచించినట్లు ఉకబా బిన్ ఆమిర్ ఉల్లేఖించారు. (నైలల్ ఔతార్)

నప్పుడు అది వల్లమాలినపనిగా పరిణమిస్తుంది. చివరికి వారి కంఠానికి ఉరిగా తయారవుతుంది అందువల్లనే రెండవ ఖలీఫా అయిన హజ్రత్ ఉమర్ ముస్లింలు ఇలాంటి ఆడంబరాలు, డంబాచారాలకు గురి అవకూడదని హెచ్చరిస్తున్నారు. నిరాడంబరంగా, మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆదర్శానికి అనుగుణంగా బ్రతకాలని బోధిస్తున్నారు.

ఒక్క "ఊకియా" పదితులాల వెండికి సమానం మహాప్రవక్త తన వివాహానికయినా తన కుమార్తెల వివాహానికయినా 12 ఉకియాలకంటే అధికంగా మహ్ర్ నిర్ణయించలేదని తెలుస్తోంది ఇది అనుచర సంఘానికి ఆదర్శప్రాయమయిన నమూనా. మహాప్రవక్త సతీమణి ఉమ్మె హబీబా మహ్ర్ మాత్రం దీనికంటే అధికంగా నిర్ణయమయింది ఈ మహ్ర్‌ను నిర్ణయించింది, కట్టింది అబీసీనియా రాజు "నీగస్" ఈ నికాహ్ జరిగింది కూడా 'గాయిబానా' (పరోక్షం **in-absentia**)గానే.

139 అధికమయిన మహ్రా కుటుంబాల్లో ఎన్నో చిక్కుల్ని తెస్తుంది ఒకో్క సందర్భంలో భార్యాభర్తలు కూడి ఉండడానికి ఇష్టపడరు విడాకుల వరకు వ్యవహారంపోతుంది. అయితే ఈ మహ్ర్ బెడదవల్ల భర్త విడాకులివ్వడు. అందువల్ల తాను చెల్లించగలిగే సాధారణమయిన మహ్ర్‌నే భర్త ఎప్పుడూ ఒప్పుకోవాలి. లేకపోతే దీని కారణంగా ఇటు విడా

140. మహాప్రవక్త(సఅసం) ప్రవచించారు : 'ధని కుణ్ణి ఆహ్వానించి నిరుపేదల్ని కాదన్న వలీమా విందు అతి హేయమయిన విందు. అయితే ఎవరయితే వలీమా ఆహ్వానాన్ని స్వీకరించరో వారు అల్లాహ్‌ను ఆయన సందేశహరుణ్ణి ధిక్కరించినట్లు.' (బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

కులూ ఇవ్వలేక అటు మనుగడ సవ్యంగా సాగక కొంప నరకకూపంలా తయారవుతుంది.

అయితే ఈ సందర్భంలో ఒక విషయం గుర్తుంచుకోవాలి. పురుషుడు సంపాదనాపరుడు లేక ఆస్తిపరుడయితే తనకు వీలయినంతమేరకు, తనకు కష్టం కలగనంతమేరకు అధికంగా మహ్ర్ చెల్లించడం, తద్వారా స్త్రీని సంతోషపెట్టడం ఉచితమే ఇంతకు, ఏ రూపంలోనూ అతి వాదానికి గురికాకుండా మధ్యే మార్గం అవలంబించడమే ఇస్లాం నేర్పుతుంది

140. వలీమా అంటే వివాహం జరిగిన తరువాత వధువూ వరుడూ కలిశాక చేసుకునే విందు ఇది సున్నత్ అంటే అనుసరణీయమయిన ప్రవక్త సంప్రదాయం అని తెలుస్తోంది. అయితే శ్రీమంతుల్ని ఆహ్వానించి సమాజంలోని బీదలను పిలువకపోవడం చాలా అసహ్యమయిన విషయం ఇది ఇస్లాం చూపే సర్వ సమానతా భావానికి విరుద్ధం.

ఈ హదీసు ద్వారా మరో విషయంకూడా విదితమవుతుంది విందు భోజనాన్ని ఏ సమంజసమయిన కారణమూ లేకుండా తిరస్కరించడం కూడా మహాప్రవక్త సంప్రదాయానికి విరుద్ధం

141. 'దైవప్రవక్త(సఅసం),'ఫాసిక్' జనుల విందు ఆహ్వానాన్ని స్వీకరించరాదని బోధించారు' అని ఇమ్రాన్‌బిన్ హిసీన్(రజిఅన్) తెలిపారు. (మిష్కాత్)

142. ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త(సఅసం) వద్దకువచ్చి "దైవప్రవక్తా! నా సేవ, సద్వ్యవర్తనలకు అందరికంటే అధికంగా హక్కుగలవారెవరు?" అని అడిగాడు. 'నీ తల్లి' అని సమాధానమిచ్చారు మహా ప్రవక్త (సఅసం). అతను తిరిగి అడిగాడు- 'ఆ తరువాత ఎవరూ?' 'నీ తల్లి' సమాధానం వచ్చింది. తిరిగి అతను 'ఆ తరువాత?'అని అడగ్గా, తిరిగి 'నీ తల్లి' అనే సమాధానం పలికారాయన. అతడు మరో సారి 'ఆ తరువాత ఎవరు?' అని అడిగాడు. అప్పుడు, "నీ

---

141. "ఫాసిక్" అంటే అల్లాహ్ మరియు ఆయన సందేశహరుని ఆజ్ఞల్ని తెలిసీ, బాహాటంగా ఉల్లంఘించే వ్యక్తి అని, ధర్మా ధర్మాలను పాటించకుండా సిగ్గువిడిచి జీవించే వ్యక్తి అనీ భావం. ఇలాంటి వ్యక్తి ఏర్పరచే విందులో పాల్గొనడం దేవుని ఆజ్ఞల్ని ఉల్లంఘించేవారిని ప్రోత్సహించడంతో సమానం అయితే అతని ఆహ్వానాన్ని మంచితనంతో సముచితంగా ఒక విశ్వాసి అవలంబించవలసిన మృదువయిన వైఖరిలో కాదనాలి ఏ సందర్భంలోనూ ఎదుటివాని హృదయాన్ని గాయపర్చే మాటను నోటిద్వారా రానీయరాదనే నియమాన్ని గుర్తుంచుకుని మెలగాలి.

142. ఈ హదీసు ద్వారా సంతానానికి తమ తల్లిదండ్రుల ప్రాముఖ్యం, అందునా తల్లి అంతస్థు బాగా ద్యోతకమవుతాయి.

తండ్రి, ఆ తరువాత బంధుత్వపు క్రమంలో నీ సన్నిహితులు" అని బదులు ఇచ్చారు ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం).

(బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

143. దైవ ప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి, "వాడి ముక్కుకు మన్ను తగల" అని మూడు పర్యాయాలు సెలవిచ్చారు. "ఎవరు వాడు, దైవప్రవక్తా!" అని అడిగారు అక్కడున్నవారు. "తన తల్లిదండ్రుల్ని, వారిద్దరినో లేక వారిలో ఒక్కరినో, వృద్ధాప్యంలో గాంచి (వారి సేవ చేసి) స్వర్గంలో ప్రవేశించని వాడు." అని పలికారు దైవ ప్రవక్త (సఅసం).

(ముస్లిం—అబూహురైరా).

ముమ్మారు తల్లి ప్రాముఖ్యాన్ని మహాప్రవక్త వ్యక్తపరచడంద్వారా-సేవ, ప్రేమాభిమానాల దృష్ట్యా, తండ్రికంటే తల్లి అధికం అని తెలుస్తోంది ఇదేమాట దివ్య ఖురాన్‌లోనూ ఉంది. లుక్మాన్ సూరాలో ఇలా ప్రవచించబడింది ·

"మేము మానవుణ్ణి, తల్లిదండ్రులపట్ల కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా ప్రవర్తించేందుకు ఆదేశించాము అతని తల్లి అతన్ని అష్టకష్టాలు భరించి, తొమ్మిది మాసాలు గర్భంలో పెంచింది ఆ తరువాత రెండేళ్ళపాటు అతన్ని తన రక్తం (పాలు) ద్వారా పోషించింది."

దీనిమూలంగానే విజ్ఞులు, ఆదరణ, వినయ విధేయతల మేరకు తండ్రి అధికంగా అర్హుడనీ సేవదృష్ట్యా తల్లి స్థానమే గొప్పదనీ అభిప్రాయపడ్డారు

143. 'వాడి ముక్కుకు మన్ను తగల' అనేది అరబ్బీ నానుడి, తెలుగులో "వాడు పాడు గాను", "వాడి కొంప తగలడ"

144. అల్లాహ్, తల్లిదండ్రుల ఎడల దుష్ప్రవర్తనను, ఆడపిల్లల్ని సజీవంగా సమాధి చెయ్యడాన్ని మీాకై అధర్మమయిన కార్యాలుగా నిర్ణయించాడు. లోభత్వాన్ని, పిసినారితనాన్ని వారించాడు. వ్యర్థమయిన సంభాషణల్ని, అధికంగా ప్రశ్నించడాన్ని, ధనం వ్యర్థంగా వ్యయ పరచడాన్ని తనకు అయిష్టమయిన కార్యాలుగా చెప్పాడు." అని ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం) బోధించారు.

అనే తిట్టు లాంటిది ఇది అభాగ్యాన్ని, దురదృష్టాన్ని సూచిస్తుంది తల్లి దండ్రుల సేవ మనిషిని స్వర్గార్హతను కల్పిస్తుందని, తల్లి దండ్రుల్లో ఏ ఒక్కరు ఉన్నా వారి సేవ చేసి తరించనివాడు దురదృష్టవంతుడనీ ఈ హదీసుద్వారా తెలుస్తోంది

144 తల్లి దండ్రుల ఎడల, ప్రవర్తన సవ్యంగా లేకపోతే అది బిడ్డల్ని సజీవంగా పూడ్చిపెట్టే పాతకంతో సమాన మవుతుందని ఈ హదీషు వల్ల ద్యోతకమవుతోంది

అధికంగా ప్రశ్నించడమంటే గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి అడగటం అన్నమాట, తనకు తెలియని విషయాన్ని అడిగి తెలుసుకోవడం భావ్యమే, అయితే ఒక్కో విషయంలో యూదులు గోబలిని గురించి ప్రశ్నించి చిక్కుల్లో పడినట్లు పడకూడదనీ భావం. యూదులు గోబలి సందర్భంలో ప్రవర్తించిన తీరు బఖరా సూరాలో అభివర్ణించటం జరిగింది నేడుకూడా ధర్మాదేశాలను అచరించదలచనివారు, ఇలాంటి వ్యర్థ ప్రశ్నలువేసి తప్పించుకో

145. హజ్రత్ అబూ ఉసైద్ (రజి అన్) ఉల్లేఖనం : మేము మహాప్రవక్త (సఅసం) సన్నిధిలో కూర్చొని ఉండగా "బనూ సలిమ" తెగకు చెందిన వ్యక్తి ఒకతను ఆయన దగ్గరికి వచ్చాడు. అతను, "దైవ ప్రవక్తా! తల్లి దండ్రులు గతించిన తరువాత వారి ఎడల నాపై ఏదయినా బాధ్యత ఉంటుందా"? అని అడిగాడు. అప్పుడు మహాప్రవక్త(సఅసం) ఇలా ఉపదేశించారు : "అవును ఉంటుంది వారి మోక్షం కొరకు, క్షమాపణ కొరకు దైవ సన్నిధిలో ప్రార్థించు. వారు వ్రాసిపోయిన ధర్మసమ్మతమయిన విల్లు ప్రకారం ఆచరించు. వారి బంధువుల పట్ల ప్రేమతో, దయతో మెలుగు. వారి మిత్రులతో గౌరవంగా మర్యాదగా ప్రవర్తించు." (అబూదావూద్)

డానికి సాకులు వెదికేవారు సమాజంలో మనకు తారసపడుతూనే ఉంటారు

145. తల్లి దండ్రులు బ్రతికి ఉండగా వారి సేవ చెయ్యడం, వారిపట్ల గౌరవ మర్యాదలతో వ్యవహరించడం, వారికి విధేయులుగా ఉండటమే కాక వారు గతించిన తరువాత కూడా సంతానంపై ఉన్న వారి హక్కును మహాప్రవక్త ఈ హదీసులో బోధించారు వారి మోక్షం, క్షమాభిక్షల కొరకు ప్రార్థించడం అన్నింటినీ మించిన హక్కు విల్లు విషయంలో 'ధర్మసమ్మతమయిన' అన్న అంకను గుర్తుంచుకోవాలి తల్లి దండ్రులకు సంబంధించిన బంధువుల హక్కులు సంతానంపైకూడా కొన్ని

146. అబూతుఫైల్(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : నేనొకసారి మహాప్రవక్త(సఅసం) ను 'జిహిర్రానా' అనే చోట మాంసం పంచిపెడుతుండగా చూచాను. అప్పుడు ఓ మహిళ అక్కడికి వచ్చి మహాప్రవక్త సమీపానికి వెళ్ళింది. ఆమెను చూడగానే ఆయన (సఅసం) తన దుప్పటిని పరచగా ఆమె దానిపై కూర్చుంది. 'ఎవరీమె' అని నేనడగ్గా అక్కడున్న వారు, "ఈమె దైవప్రవక్తకు పాలిచ్చిన తల్లి(ఆయా)" అని తెలిపారు. (అబూదావూద్)

147. హజ్రత్ అబూబకర్ కుమార్తె హజ్రత్ అస్మా(రజిఅన్) ఉల్లేఖనం : ముస్లింలు, ఖురైషుల మధ్య

ఉంటాయి. ఆ హక్కుల నిర్వర్తనలో నిక్కచ్చిగా కాక, కాస్త దయాభావంతో ప్రవర్తించాలని మహాప్రవక్త ఉద్బోధ వారే లేనప్పుడు వారి మిత్రులతో నాకేమిటి ? అని తలచకుండా గౌరవ మర్యాదలతో వ్యవహరించాలని సెలవిచ్చారు మహనీయ ముహమ్మద్ (సఅసం)

146 మహాప్రవక్తకు బాల్యంలో పాలుపట్టి పెంచిన దాది హలీమా ఈ హదీసులో ప్రస్తావించబడిన మహిళ. తన చిన్ననాటి దాదిని మహాప్రవక్త (సఅసం) సొంత తల్లివలే గౌరవంగా చూచేవారని ఈ హదీసుద్వారా వెల్లడి అవుతోంది. వెంటిమీది దుప్పటిని ఇతరులు కూర్చోడానికి పరచడం అరబ్బు సంప్రదాయంలో అత్యంత మర్యాద సూచకం

147 ప్రవక్త శ్రేష్ఠులు (సఅసం) మదీనా వలసవెళ్ళిన

ఒడంబడిక జరిగిఉన్న కాలంలో ఓ రోజున నాకు పాలు పట్టిన తల్లి(ఆయా) నా వద్దకు వచ్చింది. అప్పటికి ఆమె ఇంకా ఇస్లాం స్వీకరించలేదు. బహుదైవోపాసనావస్థలోనే ఉంది. అప్పుడు నేను మహాప్రవక్త(సఅసం)ను, "నా తల్లి (దాది) నా వద్దకు వచ్చింది. ఆమెకు నేనేమయినా ఇస్తానని ఆశిస్తోంది. నేనలా ఇవ్వవచ్చునా?" అని అడిగాను. దానికి ఆయన, "నిర్మొహమాటంగా ఇవ్వవచ్చు—ఇంకా ఆమెపట్ల ప్రేమానురాగాలతో వ్యవహరించు." అని బోధించారు.

(బుఖారి, ముస్లిం)

తరువాత జరిగిన యుద్ధాలలో తమకు కలిగిన పరాభవాన్ని కప్పిపుచ్చుకోవడానికి, మక్కానాయకులు, దైవ ప్రవక్తను ఆయన అనుచరుల్ని హజ్ చేసేందుకు అనుమతించలేదు

అయితే అప్పుడు హుదైబియా అనేచోట మక్కా వాసులకు మహాప్రవక్త (సఅసం)కు మధ్య యుద్ధవిరమణ ఒప్పందం కుదిరింది దానిదృష్ట్యా ఉభయ నగరాల మధ్య శాంతియుతంగా రాకపోకలు ప్రారంభమయ్యాయి ఈ హదీసులో ప్రస్తావించబడిన సంఘటన ఆ కాలం నాటిదే

తల్లిదండ్రులు, ఇతర బంధువులు, చివరికి పాలిచ్చిన దాది అయినా సరే, ఇస్లాం స్వీకరించక పోయినా వారి ఎడల సాధారణ మానవీయ ప్రేమానురాగాల ప్రదర్శనలో, మంచి నడవడిలో ఎలాంటి లోటు రానివ్వకూడదని ఈ హదీసు భావం.

148. "బంధువుల ఎడల వారు చేసే మేలుకు బదులుగా మేలు చెయ్యడం సంపూర్ణంగా 'సిలారహ్మీ' అన బడదు. ఉత్తమమయిన 'సిలారహ్మీ' ఏమిటంటే, బంధు వులు ఒకనితో సంబంధాలు తెంపుకున్నా అతను మాత్రం వారితో తన బాంధవ్యాన్ని పెంపొందించుకుంటూ వారి హక్కుల్ని నిర్వర్తిస్తూ ఉండాలి" అని దైవసందేశహరులు (సఅసం) ఉపదేశించారు. (బుఖారి—ఇబ్ను ఉమర్)

149. ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త(సఅసం) తో ఇలా

---

148 బంధువులు, ఆప్తులు మనపట్ల మంచి నడవడిక కనబరచినందుకు గాను మనమూ వారిఎడల మంచిగా ప్రవర్తించి నట్లయితే అందులో ఘనత ఏముందని ? బంధువులు ఏ కార ణాలవల్లనయినా లేక నిష్కారణంగా నయినాసరే ఎంతసేపటికీ మనల్ని దూరంచేస్తూనే ఉన్న పక్షంలో మనం వారికి అంతే చేరు వవుతూ ఉండాలి వారు మన విషయంలో తమ బాధ్యతల్ని నిర్వర్తించక పోయినా, మన హక్కును మనకు సవ్యంగా అందించ లేకపోయినా మనం మాత్రం వారి హక్కులనన్నింటినీ నెరవేర్చ డానికి వారిపట్ల మన బాధ్యతల్ని నిర్వర్తించడానికి సిద్ధంగా ఉండాలి ఈ నడత అలవరచుకోవడం సులభసాధ్యం కాదు— అయితే మనిషి అంతర్యంలో పరమప్రభువు ప్రసన్నత పొందే ఆకాంక్ష ఆయనపట్ల భయభక్తులు ఉన్నత స్థాయిలో ఉన్నట్లయితే ఇది అసాధ్యమూ కాదు.

149. బంధువుల మధ్య ఒకరిపట్ల ఒకరికి కొన్నిహక్కులూ

నివేదించుకున్నాడు : 'దైవప్రవక్తా! మా బంధువులు కొంద రున్నారు నేను నాపై తారసిల్లేవారి హక్కుల్ని నెరవేరుస్తూ ఉంటాను, కాని వారు మాత్రం నా హక్కులను ఖాతరు చెయ్యరు. నేను వారిపట్ల ఎంతో మంచిగా ప్రవర్తిస్తాను, వారు మాత్రం నా ఎడల చెడుగానే వ్యవహరిస్తారు, నేను వారితో సహనంగా ఓరిమితో మెలుగుతుంటాను, వారేమో నాతో మూర్ఖంగా ప్రవర్తిస్తారు.' అది విని మహాప్రవక్త (సఅసం), "నీ ప్రవర్తన నీవన్నట్లే ఉంటే నీవు వారి ముఖా లకు మసి పులుముతున్నావు. నీవు ఇలాగే స్థిరచిత్తంతో వ్యవహరించినంతవరకు వారికి వ్యతిరేకంగా అల్లాహ్ నీకు సహాయపడుతూ ఉంటాడు," అని అభయమిచ్చాడు.

(ముస్లిం—అబూహురైరా)

బాధ్యతలు నియమించింది ఇస్లాం. వాటిని నిర్వర్తించడంలో ఏ పక్షం వారయినా ఉపేక్ష చూపరాదు, "ముఖాలకు మసి పులు మడం" అనేది అరబీ నానుడి. పరాభవ సూచకం నీవు నీ బాధ్యతల్ని నెరవేర్చుతుండగా వారు దానికి విరుద్ధమయిన రీతిలో వ్యవహరిస్తే అది, పరలోకంలో పరాభవానికి కారణమవుతుంది అని దీని భావం. ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసే మరో విషయం, మంచిగా ప్రవర్తించే వ్యక్తికి దైవ సహాయం నిత్యం తోడుగా ఉంటుంది అన్న యదార్థం

భార్యల హక్కులు

150. తన తండ్రి చెప్పినట్లు హకీం బిన్ ముఆవియా ఉల్లేఖించారు : 'మహాప్రవక్త (సఅసం)ను నేను, "మాలో ఒకరి భార్యకు తన భర్తపైగల హక్కు ఏమిటి?" అని అడగ్గా ఆయన ఈ విధంగా బోధించారు: "నీవు తిన్నది ఆమెకూ పెట్టాలి ; నీవు తొడిగినది ఆమెకు కూడా తొడిగించాలి. ఆమెను ముఖంపై కొట్టకూడదు ; ఆమెను శాపనార్థాలతో తిట్టకూడదు ; ఆమెతో దూరంగామెలిగినా అదీ ఇంటి వరకే."

(అబూదావూద్)

---

150. అంటే అన్న పానీయాల్లో, కట్టుబట్టల్లో ఎలాంటి తారతమ్యాన్నీ, అసమంజస వ్యత్యాసాన్నీ, ఆమెకు బాధ కలిగించే విధానాన్నీ అవలంబించరాదు మరో విషయం ఏమిటంటే భార్య ఒకవేళ అవిధేయతతో మొండిగా ప్రవర్తిస్తే దివ్యఖురాన్ ఆదేశానుసారం ముందు ఆమెకు నచ్చజెప్పి, మంచిగా మలచుకునేలా ప్రయత్నం చెయ్యాలి. ఆమె మారకపోతే తన పడకను మాత్రం వేరుచేసుకోవాలి. ఐతే ఇంటిగుట్టు బయటికి పొక్కకుండా చూసుకోవాలి. అంతేగాని ఇంటి మాటల్ని గడపదాటనివ్వడం సంస్కారవంతుల తీరుకాదు అప్పటికీ ఆమె తన వైఖరిని మార్చుకోకపోతే ఆమెను కొట్టవచ్చు. అయితే ఎంతో నాజూకు చోటయిన ముఖంపై కాదు, వేరేచోటకొట్టాలి అందులోనూ అక్కసంతా వెళ్ళగ్రక్కుకుంటూ "ఎముకలు విరిగేలా" "వీపు

151. లకీత్ బిన్ సబ్ర ఉల్లేఖించారు : నేను మహాప్రవక్త తో "నా భార్య నిత్యం దుర్భాషలాడుతూ ఉంటుంది" అని విన్నవించుకున్నాను. దానికి మహాప్రవక్త (సఅసం) "విడాకులిచ్చెయ్యి" అని అన్నారు. నేను, "ఆమె వల్ల నాకు సంతానం కలిగింది. ఎంతో కాలం నాటిది మా సహచర్యం" అని చెప్పుకున్నాను. అప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా ఉపదేశించారు : "ఆమెకు మంచిని బోధించు. ఆమెలో మంచిని స్వీకరించే గుణమే ఉంటే ఆమె నీ మాట కాదనదు జాగ్రత్త ! బానిసల్ని కొట్టి నట్టు నీ భార్యను ఎన్నటికీ కొట్టబోకు !" (అబూదావూద్)

చిట్లేలా" కొట్టడం గాయపరచడం అమానుషం అని కూడా మరో హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది.

151 "విడాకులివ్వ" మని మహాప్రవక్త చెప్పినమాట అర్థవంతమూ మనస్తత్వం రీత్యా భావగర్భితమూ అయింది. ఆ వ్యక్తికి తన భార్య పట్లగల ప్రేమానురాగాల విషయం బహుశా మహాప్రవక్త(సఅసం)కు తెలిసి ఉంటుంది. అందుకే ఆయన అలా అనగానే ఆవ్యక్తి ఉలిక్కిపడి నాభావం అదికాదు, అన్నట్టు సంజాయిషి చెప్పుకున్నాడు, ఆ తరువాత మహాప్రవక్త చేసిన ఉపదేశంలో ఇమిడి ఉన్న భావం ఏమిటంటే, చిన్న చిన్న విషయాలపై కంగారుపడి భార్యాభర్తల అనుబంధానికి భంగం కలిగించేలా వ్యవహరించరాదు మరో విషయమేమంటే ఇస్లాంకు పూర్వం ఉన్న బానిసల వ్యవస్థలో వారిని వారి యజమానులు

152. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి, "ఇదో జాగ్రత్త! అల్లాహ్ దాసీలను కొట్టరాదు." అని హెచ్చరించారు. కొంత కాలానికి హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) దైవ ప్రవక్త(సఅసం) వద్దకు వచ్చి, 'మీరు ఆ విధంగా ఉపదేశించిన కారణంగా భర్తలు భార్యల్ని శిక్షించడం బొత్తిగా మానేశారు అందువల్ల స్త్రీలు భర్తల్ని ఖాతరు చెయ్యడం లేదు,' అని చెప్పుకున్నారు. అప్పుడు మహాప్రవక్త(సఅసం) అవసరమయితే కొట్టే అనుజ్ఞ నిచ్చారు, ఆ తరువాత మహా ప్రవక్త సతీమణుల వద్దకు మహిళల బృందం ఒకటి తమ భర్తలు కొట్టడం పట్ల ఫిర్యాదు చేశారు. అప్పుడు మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఇలా బోధించారు : "మా ఇంటి వారి వద్దకు చాలా మంది మహిళలు తమ భర్తల ప్రవర్తనను గురించి ఫిర్యాదులు తెచ్చారు. మీలో అలా ప్రవర్తించే వారు ఏ మాత్రం మంచివారు కారు."

(అబూదావూద్—ఆయాస్ బిన్ అబ్దుల్లాహ్)

చావబాదేవారు. అదొక అమానుషమయిన చర్య. ఆ విధంగా పరిచారికలనయినా భార్యలనయినా కొట్టకూడదని మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు.

152 అల్లాహ్ దాసీలు అంటే స్త్రీలు, భార్యలు అనిఅర్థం. ఈ హదీసు ద్వారా కొన్ని ఇతర హదీసుల ద్వారాను, మహిళలు తమ సమస్యల పరిష్కారం కోసం సామూహికంగా ప్రతినిధివర్గం రూపంలో మహాప్రవక్త(సఅసం) సతీమణుల వద్దకు వెళ్ళేవారని,

153. "ఒక మోమిన్(విశ్వాసి) మోమినా (విశ్వాసురాలు) అయిన తన భార్యను అసహ్యించుకోకూడదు. ఆమెలోని ఏదయినా ఒక గుణం తనకు నచ్చకపోయినా ఇంకా ఎన్నో ఇతర గుణాలు తనకు పసందు కావచ్చు." అని దైవ సందేశహరులు (సఅసం) ప్రబోధించారు,

(ముస్లిం—అబూహురైరా)

154. అమ్రు బిన్ అహ్వాస్ జుషమీ ఇలా ఉల్లేఖించారు: మహాప్రవక్త (సఅసం) హజ్జతుల్ వదాలో ప్రసంగిస్తూ ఉండగా నేను విన్నాను. ఆయన ఆ ప్రసంగంలో

అలా చెయ్యడంలో తప్పులేదని కూడా తెలుస్తోంది. మహిళలకు బాధకలిగించే విధంగా శిక్షించడం ఉచితం కాదని మహనీయుని ప్రబోధనా సారం

153. దీని భావమేమంటే భార్య అందంగా లేకపోయినా, మరోవిధంగా ఆమెలో లోపం, కొరత ఉన్నా కేవలం ఈ కారణంచేత తక్షణం ఆమెతో తెగతెంపులు చేసుకునే ఆలోచనచెయ్యకూడదు. ఒక స్త్రీ కొన్ని విధాలుగా లోపభూయిష్టమయినదయినా మరెన్నో విధాలుగా తన భర్త హృదయాన్ని చూరగొనగలదు. అయితే ఆమెకు ఆ అవకాశం కల్పించాలి. ఆమెలోని కేవలం ఒకే లోపం వల్ల ఆమె పట్ల సదా ద్వేషం కలిగి ఉండటం సమంజసంకాదు.

154 హజ్జతుల్ వదా ప్రసంగంచాలా ముఖ్యమయింది. చాలా ప్రఖ్యాతి గాంచింది కూడా, అది మహాప్రవక్త అంతిమ

తొలుత దైవస్తోత్ర వచనాలు పలికారు. పిదప మరెన్నో విషయాలు ఉపదేశించిన మీదట, ఇలా సెలవిచ్చారు, "ప్రజలారా ! బాగా వినండి, స్త్రీల పట్ల ఉత్తమరీతిలో ప్రవర్తించండి, ఎందుచేతనంటే, వారు మీ అధీనంలో ఉన్నారు. వారు బాహాటంగా అవిధేయతకు పాల్పడినప్పుడే వారి పట్ల కాస్త కఠినంగా వ్యవహరించవచ్చు. అలా చేసినా వారు మాట వినకపోతే పడకల్లో వారికి దూరంగా ఉండండి. అంతగా కొట్టడమే అనివార్యమయితే, వారు గాయపడకుండా కాస్త కొట్టవచ్చు. అప్పటికీ వారు మీ మాటను వినకపోతే, వారిని, ఏ విధంగానయినా సరే ఏడిపించాలన్న ఉద్దేశ్యంతో సాకులు వెదక్కండి. బాగా వినండి, మీ భార్యల హక్కులు కొన్ని మీపై ఉన్నాయి. మీ హక్కులు కూడా కొన్ని వారిపైనా ఉన్నాయి, వారిపై ఉన్న మీ హక్కులు ఏవంటే, మీరు ఇష్టపడని వారిని మీ నేలపై అడుగుపెట్టనివ్వకూడదు. మీకు ఇష్టంలేనివారిని మీ గడప తొక్కనివ్వరాదు. ఇంకా, వినండి ; మీపై ఉన్న వారి హక్కు ఏమంటే,

---

హజ్ యాత్ర గనుక ఆయన (సఅసం) అందులో అనేకమయిన మౌలిక విషయాలను ప్రస్తావించారు. ఎన్నో ముఖ్యవిషయాలను విశదీకరించారు ఈ హదీసులో కేవలం ఒక విషయాన్ని మాత్రమే ప్రస్తావించడం జరిగింది. అంత ముఖ్యమయిన ప్రసంగంలో స్త్రీల విషయాన్ని చేర్చడాన్ని గమనిస్తే మహిళల సహజ

మీరు వారికి సమృద్ధిగా అన్నపానీయాలు, వస్త్రాలు సమకూర్చాలి." (తిర్మిజి)

155. "మనిషి పరలోకంలో సత్ఫలితం పొందే ఉద్దేశ్యంతో తన ఇంటివారిపై ఖర్చు చేస్తే, అది అతని "సదకా" (మంచి దానం)గా పరిగణించబడుతుంది." అని ప్రబోధించారు మహాప్రవక్త (సఅసం).

(ముత్తఫకున్ అలైహి – అబూ మస్ఊద్ బద్రి)

156. దైవ సందేశహరులు (సఅసం) ఒకసారి ఇలా ఉపదేశించారు, "మనిషి పాపం చేసినవాడవడానికి, తాను

మయిన, సమంజసమయిన హక్కుల పట్ల మహాప్రవక్త ఎంతగా శ్రద్ధ వహించేవారో తెలుస్తోంది

155 "దానం" అనేది నిత్యం ఇతరులకే చెయ్యబడుతుందని సాధారణ భావం అయితే మనిషి ధర్మబద్ధంగా సంపాదించి ధర్మసమ్మతంగానే తన ఇంటి వారి కొరకు ఖర్చు చేస్తే అది కూడా దానంతో సమానమని, అంటే పుణ్యఫలాన్ని ఇస్తుందని ఈ హదీసులో మహాప్రవక్త బోధించారు, తన భార్యాపిల్లల కొరకు ధనం వెచ్చించడం మనిషి కనీస బాధ్యత అయితే అందులో కూడా పుణ్యసముపార్జన జరగటం విశ్వాసి భాగ్యం!

156. పాపం అంటే ఏవో కొన్ని నిర్ణీతమయిన చెడులే కావు. మనిషి తన బాధ్యతను విస్మరించి, తన అండన బ్రతికే వారిని నిర్లక్ష్యంచేసి గొప్పగొప్ప ధర్మనిష్ఠ కార్యాలు చేసినా, మహా భయభక్తులు కలవాడిగా లోకందృష్టిలో వ్యవహరించినా అతడు

ఎవరినయితే పోషించవలసి ఉందో వారిని వదలివెయ్యడం ఒక్కటే చాలు''. (అబూదావూద్—అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్)

157. ''ఎవరికయినా ఇద్దరు భార్యలుండి, అతడు వారి హక్కుల్ని న్యాయంగా, సమానంగా, సమంజసంగా నిర్వర్తించకపోతే, తీర్పుదినాన అతను తన సగం దేహం కోల్పోతాడు, అదే స్థితిలో లేచివస్తాడు.'' అని మహాప్రవక్త చెప్పినట్లు అబూహురైరా ఉల్లేఖించారు. (తిర్మిజి)

భర్త హక్కు

158. మానవ మహోపకారి (సఅసం) ఒకసారి ఇలా ఉపదేశించారు : ''స్త్రీ అయిదు వేళలా నమాజ్

పాపం చేస్తున్నాడనేందుకు తనవారిపట్ల అతని ఉపేక్షాభావమే చాలు అని మహాప్రవక్త ఉపదేశానికి అర్థం

157 అతడు సగం దేహంతో రావడానికి కారణమేమంటే అతడు ప్రపంచంలో ఏ భార్య హక్కులనయితే సరిగ్గా నిర్వర్తించలేదో ఆమె అతని 'అర్థాంగి' కదా, తన సగం దేహాన్ని అతడు ప్రపంచంలోనే తెగ్గొట్టుకుంటే అతనికి పరలోకంలో పూర్తి దేహం ఎలా ప్రాప్తమవుతుంది ?

158 ఒక ముస్లిం పాటించవలసిన కనీసపు విధుల్ని నిర్వర్తిస్తూ తన భర్తను ప్రసన్నుడుగా ఉంచిన స్త్రీ స్వర్గంలో నిరాటంకంగా యథేచ్ఛగా ప్రవేశించగలదంటే స్త్రీ పురుషుల సత్సం

111. ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం) బోధించారు : "డబ్బుగలవారు అప్పు తీర్చడంలో జాప్యం చేస్తూ వాయిదాలు వెయ్యడం అన్యాయం. అయితే ఋణగ్రస్తుడు తన అప్పును వేరొక స్థితిపరుడయిన వ్యక్తి నుండి వసూలు చేసుకునేందుకు అభ్యర్థిస్తే దాని ప్రకారమే చెయ్యాలి."

(బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

112. మానవోత్తములు (సఅసం) సెలవిచ్చారు : "ఎవరయితే ఇతరుల వద్ద అప్పు తీసుకుని దాన్ని తీర్చే

మనస్తత్వం సృజించదలిచారో ఈ సందర్భంలో ప్రవక్త మహనీయుని ఉపదేశాన్ని గమనిస్తే బోధపడుతుంది. ఇతరులకు ఇచ్చేటప్పుడు, అరువుగానయినా, కానుకగానయినా, ఇచ్చే వస్తువు ఉత్తమమయిందిగా ఉండాలన్న ఆదేశం ఇతర హదీసుల ద్వారా కూడా తెలుస్తోంది

111 ఒక వ్యక్తి అప్పు తీర్చే శక్తిలేక ఇతరుల్ని పూచీగా పెట్టినప్పుడు, పూచీ తీసుకున్న వ్యక్తి కూడా దాన్ని ఒప్పుకున్న పక్షంలో రుణదాత కాదు పోదు అని నిష్కర్షగా త్రిప్పికొట్టక అతని అభ్యర్థనను మన్నించి, కాస్త శాంతం వహించి ఆ రెండో వ్యక్తి వద్ద వసూలు చేసుకోడానికి సమ్మతించాలి.

112. అప్పు తీసుకుని తిరిగి చెల్లించే ఉద్దేశ్యం లేక పోవడమన్నది ఎంతో నీచమయిన మనస్తత్వం ఇలాంటివారు ఎక్కువ కాలం ప్రజల్ని మోసపుచ్చలేరు. వారి గుణం కాస్తా ఒకనాడు బయటపడి, సమాజంలో వారికి ఎలాంటి విలువ

160. హజ్రత్ అబూ సయీద్ ఖుద్రి (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : "మేము ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) సన్నిధిలో ఉపవిష్ఠులమయి ఉన్నప్పుడు ఒక మహిళ ఆయన వద్దకు వచ్చి "నా భర్త సఫ్వాన్ బిన్ ముఅత్తిల్, నేను నమాజ్ చేయడాన్ని సహించరు; నన్ను కొడతారు. నేను రోజాపాటిస్తే దాన్ని విరమించమంటారు. స్వయంగా ఆయన పరిస్థితి ఎలా ఉందంటే, పొద్దు పొడవక మునుపు లేవరు, ఫజ్ర్ నమాజ్ చెయ్యరు." అని చెప్పుకుంది. అప్పుడు సఫ్వాన్ అక్కడే ఉన్నారు. భార్య ఫిర్యాదును గురించి దైవ ప్రవక్త సఫ్వాన్‌ను అడగ్గా ఆయన ఇలా సంజాయిషీ చెప్పు

త్యాగం చెయ్యడంకన్నా ఉత్తమ ప్రమాణం, సహేతుకమయిన ఆదర్శం మరొకటి కాగలదా ? మహాప్రవక్త ఒక ఆదర్శ మహిళ యొక్క ముఖ్య లక్షణాలు మూడు ముక్కల్లో చెప్పేశారు.

160 ఈ హదీసుద్వారా అనేక విషయాలు ద్యోతకమవుతున్నాయి

(1) హదీసులో ప్రస్తావించబడినదాని ప్రకారం భార్యలు "ఫర్జ్" (విధి) నమాజులు చెయ్యడంలో సుదీర్ఘమైన సూరాలు పఠించడంలో కాస్త తమ భర్తల అవసరాలను దృష్టిలో ఉంచుకుని మరీ మెలగాలి అయితే స్త్రీలను ఫర్జ్ నమాజ్‌ను వారించే అధికారం పురుషులకు ఏ మాత్రం లేదు. నఫిల్ (అదనపు) నమాజ్ విషయంలో మాత్రం స్త్రీలు తమ భర్తల ఇష్టాన్ని, అభీష్టాన్ని గమనించి మసలుకోవడం అవసరం.

కున్నాడు. "దైవప్రవక్తా! నమాజ్ చేయడాన్ని సహించక పోవడంలోని యదార్థమేమంటే, ఈమె రెండేసి సూరాలు పఠిస్తుంది. నేను వారిస్తూ ఉంటాను." అది విని మహా ప్రవక్త ఆమెతో— "ఒకే సూరా చాలు" అని సెలవిచ్చారు. సఫ్వాన్ ఇంకా ఇలా చెప్పారు: "రోజా విరమించడంలోని వాస్తవం ఏమిటంటే, ఈమె ప్రతిదినం రోజా పాటిస్తూనే ఉంటుంది. నేనా యువకుణ్ణి, నిగ్రహించుకోలేను. దానికి మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఇలా బోధించారు: "ఏ మహిళ అయినా తన భర్త అనుజ్ఞలేనిదే రోజా పాటించరాదు." తరువాత సఫ్వాన్, "సూర్యోదయం అయ్యాక నమాజ్ చెయ్యడం గురించి

---

(2) ఈ హదీసులో ప్రస్తావించబడిన రోజాకూడా నఫిల్ (అదనపు) రోజా అనే తెలుస్తోంది ఎందుకంటే ఫర్జ్ (విధి) రోజాను వారించే అధికారం కూడా ఎవరికీ లేదు మహిళలు తమ భర్తల ఇష్టాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని నఫిల్ రోజాను పాటించాలి. అవసరమైతే నఫిల్ రోజాను భగ్నపరచవచ్చుకూడా.

(3) సఫ్వాన్ ప్రాతఃకాలపు నమాజ్ చేసేందుకు ఆలస్యం చెయ్యడంపట్ల ఫిర్యాదుకు కారణమేమంటే సఫ్వాన్ బిన్ ముఅత్తిల్ కుటుంబంవారు రాత్రుల్లో తోటలకు, పొలాలకు నీరు కట్టి రాత్రిలో అత్యధిక భాగం ఇలాంటి కాయకష్టాల్లోనే గడిపేవారు. వీరు ఫజ్ర్ నమాజ్ వేళకు మేల్కొనడం సాధ్యపడని విషయమని తెల్లమవుతూనే ఉంది సఫ్వాన్ బిన్ ముఅత్తిల్ ఉత్తమ శ్రేణికి చెందిన సహచరుడు. ఆయన ప్రాతఃకాలపు

నిజమేమంటే, మా వంశంలోనివారు పొద్దుపొడవక మునుపు మేల్కొనలేరన్నది జగద్విదితమే" అని విన్నవించుకోగా దైవప్రవక్త(సఅసం) ఈ విధంగా బోధించారు : "అయితే, సఫ్వాన్ మేల్కొనగానే నమాజ్ చెయ్యడం అలవరచుకో."

(అబూదావూద్)

161. ఎజీద్ కుమార్తె అస్మా ఉల్లేఖించారు: "నే నొకసారి నా సమ వయస్కులైన తోటి అమ్మాయిలతో కలసి కూర్చొని ఉండగా మహాప్రవక్త (సఅసం) అటుగా వెళ్ళారు. ఆయన మమ్మల్ని సలాంచేసి ఉపదేశించారు : "మంచిగా ప్రవర్తించే భర్తల పట్ల కృతఘ్నతతో మెలగకండి." ఇంకా, ఇలా సెలవిచ్చారు, "మీలో ఎవరయినా ఒకరు తమ తల్లి దండ్రుల ఇంట చాలా కాలం వరకు కూర్చుండి పోవచ్చు. తరువాత దైవం ఆమెకు పతిని ప్రసాదిస్తాడు. అతని వల్ల ఆమెకు సంతానం కూడా కలుగుతుంది. ఆ తరు

ప్రార్థన పట్ల అశ్రద్ధ వహిస్తారని అనుమానపడటానికి ఆస్కారం లేదు ఇలా యాదృచ్ఛికంగానే జరిగిఉంటుంది రాత్రి ఆల స్యంగా నిద్రపోవడం మూలానా, తెల్లారి లేవలేక పోవడంవల్లనూ, ఎవరూ లేపకపోవడం చేతనూ ఆయన ఆ ప్రార్థన చెయ్యలేక పోయి ఉంటారు. అందుకే మహాప్రవక్త కేవలం "మేల్కొన గానే నమాజ్ చెయ్యి" అని చెప్పి ఆగ్రహించకుండా వదిలేశారు.

161 స్త్రీలు సాధారణంగా ఎంత బాగుపడినా కృతఘ్నతా ధోరణికి లోనయ్యే ఆస్కారముంటుంది. ఈ హదీసులో మహా

వాత ఎప్పుడైనా మాటల సందర్భాన ఏదో మాటపై మాట పెరిగి అతనితో వాదులాడుకుంటుంది ఆమె. అప్పుడు కోపావేశంలో ఆమె, అతనితో, 'నీ వల్ల నేను ఏ సుఖానికీ నోచుకోలేదు. నా కోసం మేలయినదేదీ నీవు చెయ్యలేదు' అని కూడా అంటుంది." (అల్ అదబుల్ మఫ్రద్)

162. హజ్రత్ సౌబాన్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖనం : మేము దైవప్రవక్తతో పాటు ఒకసారి ప్రయాణం చేస్తూ ఉండగా, "ఎవరయితే బంగారు, వెండిని కూడబెడతారో, దాన్ని దైవ మార్గంలో ఖర్చుపెట్టరో వారిని, ఆ (ప్రళయ) దినం లభించే బాధాకరమయిన శిక్షను గురించి హెచ్చరిం

ప్రవక్త స్త్రీ జీవితంలో, ఆమె పట దైవం చూపే కరుణానుగ్రహాల్ని ఎత్తి చూపెడుతూ ఈ దురలవాటుకు దర్పణంపట్టి చూపారు స్త్రీలు అబలలవడం చేతనూ సున్నిత మనస్కులవడం చేతనూ చిటికెడు బాధ కలిగినా పుట్టెడు వ్యథ వ్యక్తపరుస్తారు. గతంలోని సుఖాన్ని మరచిపోతారు స్త్రీలు ఈ దురలవాటుకు లోనవకూడదని ఇందులో బోధించబడింది

162. ఈ హదీసులో ప్రస్తావించబడిన ఆయత్ దివ్య ఖుర్ఆన్ లోని 9వ సూరా, 'తౌబా'లోని 345 వ ఆయత్.

ఈ హదీస్ద్వారా తెలిసేదేమంటే, అల్లాహ్ నామ సంస్మరణ నోటితో చెయ్యడం అవసరం, అయితే కృతజ్ఞతా భావంతో చెయ్యబడే సంస్మరణే వాంఛనీయం ఇంకా ధర్మపరాయణుడయిన తన భర్తకు ఎదురయ్యే కష్టనష్టాల్లో ఓరిమితో సహకరించి

చండి." (అనే ఆయత్ అవతరించింది. అప్పుడు కొందరు సహచరులు, "ఇది వెండి, బంగారు కూడబెట్టడాన్ని గురించి అవతరించింది. దీని వల్ల వీటిని కూడబెట్టడం అవాంఛనీయమని తెలిసింది. అయితే ఏ సంపద సిరి రూపంలో శుభకరమవుతుందో తెలిస్తే దాన్నే కూడబెట్టేవాళ్ళం" అని చెప్పుకున్నారు. అప్పుడు ఆయన ఇలా బోధించారు, "అన్నిటికంటే శ్రేష్ఠమయినది దైవ నామసంస్మరణ చేసే జిహ్వా, దైవ కృతజ్ఞతతో నిండిన గుండె, ధర్మపథంలో పతికి తోడ్పడే సుగుణవతి అయిన సతి."

(తిర్మిజి)

163. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు: "మీలో ప్రతి వ్యక్తి బాధ్యతాయుతుడయిన సంరక్షకుడే. మీ సంరక్షణలో ఉండే వారిని గురించి మీలో ప్రతి వ్యక్తిని ప్రశ్నించడం జరుగుతుంది. పాలకుడు కూడా

ధర్మపథాన పురోగమించడంలో అతనికి తోడుగా, అండగా నిలుస్తూ, అతని దారికి అడ్డంకులు సృష్టించని భార్య వాస్తవానికి అల్లాహ్ అనుగ్రహించిన అపూర్వమయిన కానుక.

163 ఈ హదీస్ ప్రకారం సమాజంలోని ప్రతివ్యక్తి అతడు ఏ స్థితిలో ఉన్నా ఏదో ఒకవిధంగా ఎవరికో ఒకరికి బాధ్యుడు. ఇతరులపట్ల జవాబ్‌దారు అని తెలుస్తోంది. ఇందులో ప్రస్తుతం స్త్రీ తన భర్త ఇంటికీ అతని సంతానానికి సంరక్షకురాలు అనే భావం గమనించదగ్గది. దీనిద్వారా తెలిసే

పాలిత ప్రజల సంరక్షకుడే; పురుషుడు తన ఇంటి వారికి సంరక్షకుడు; స్త్రీ తన పతి గృహానికి అతని పిల్లలకూ సంరక్షకురాలు; ఇంకా సేవకుడు తన యజమాని ఆస్తికి సంరక్షకుడు. అంటే మీలో ప్రతి ఒక్కడు సంరక్షకుడే, బాధ్యుడే. మీ సంరక్షణలో ఉన్నవారి పట్ల మీలో ప్రతి ఒక్కరినీ అడుగబడుతుంది."

(ముత్తఫకున్ అలైహ్—ఇబ్నె ఉమర్)

సంతానం పట్ల తల్లిదండ్రుల బాధ్యతలు

164. "తండ్రి తన సంతానానికి బహూకరించే

ఒక విషయమేమంటే, భర్తపై తన భార్యకు కేవలం అన్నపానీయాలు సమకూర్చే బాధ్యతేకాక ఆమె ధార్మికస్థితిని, నైతికతను పరిరక్షించే భారంకూడా ఉంది, అయితే భార్య బాధ్యత రెండింతలు ఆమె తన భర్త ఇంటిపై, సామగ్రిపై నిఘా ఉంచటమే కాక అతని సంతానాన్ని సుశిక్షితులుగా చేసే ప్రత్యేక బాధ్యత కూడా ఆమెపై ఉంది. ఎందుకంటే, భర్త జీవనోపాధి సముపార్జనలో, తరచుగా ఇంటిబయటే ఉంటాడు పిల్లలు తమ తల్లికే బాగా అలవాటయి ఉంటారు. అందువల్ల పిల్లలపోషణ, బాగోగులు విచారించడంతోపాటు వారి సంరక్షణ, వారికి విద్యాబుద్ధులు చెప్పే ద్విగుణబాధ్యత వాళ్ళ తల్లిపై పడుతుంది.

164. తల్లిదండ్రులు తమ సంతానానికి ఎన్నో కానుకలు బహూకరిస్తారు. ఆస్తిపాస్తులు, డబ్బూ దస్కం, పదవీ

వాటంతటిలో శ్రేష్ఠమయిన కానుక ఉత్తమ చదువు సంస్కారాలే'' అని దైవప్రవక్త(సఅసం) బోధించారు.

(మిష్కాత్—సయీద్ బిన్ ఆస్)

165. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఆదేశం : "మీ సంతానం ఏడేళ్ళ ప్రాయానికి రాగానే వారిని నమాజ్ చెయ్యడానికి ఆదేశించండి. వాళ్లు పదేళ్ళ వయసుకి చేరుకోగానే నమాజ్కై వారిని కొట్టండి. ఈ వయసుకి వచ్చిన తరువాత వాళ్ళ పడకల్ని వేరుచేసి వేయండి."

హోదాలు, సమాజంలో స్థానం ఇత్యాది ఎన్నో భౌతికవిశేషాలు సంతానానికి తల్లిదండ్రులద్వారా లభిస్తాయి. అయితే మహా ప్రవక్త బోధనవల్ల తెలిసేదేమంటే, ఉత్తమ విద్యాబుద్ధులు, సంస్కారవంతమైన నడవడే అసలు విలువైన కానుక. ఎందుకంటే సుగుణాలు, సత్సంస్కారాలే లేకపోతే ఆస్తి, ధనం, స్థానం అన్నీ ఎంతోకాలం మనలేవు గొప్ప ధనసంపదలు లేకపోయినా విద్య, సంస్కారం, సత్ప్రవర్తన లాంటి సంపదలుంటే అవి ఇహపరాల్లో సమస్తాన్నీ సముపార్జించి పెడతాయి

165 ఈ హదీసుద్వారా తెలిసేదేమంటే పిల్లలు ఏడేండ్ల వయసుకు రాగానే వారికి నమాజ్చేసే పద్ధతి నేర్పి నమాజ్ చేయడానికి తాకీదుచెయ్యాలి. ఆ తరువాత పదేండ్లప్రాయం రాగానే వారు నమాజ్ చెయ్యకపోతే వారికి నచ్చజెప్ప ప్రయత్నించాలి. వినకపోతే, అవసరమయితే కొట్టవచ్చుకూడా. వారు నమాజ్ చెయ్యకపోవడం మీ కోపానికి కారణమవుతుందని వారికి విశదం కావాలి. మరో ముఖ్యవిషయం ఏమంటే వారి పడకలు వేరు-

166. ప్రవక్త మహనీయులు సెలవిచ్చారు : "మనిషి చనిపోయినప్పుడు అతని ఆచరణ అంతమయిపోతుంది. అయితే మూడు రకాల ఆచరణలు మటుకు అలాకాదు. వాటి పుణ్యఫలం మనిషి చనిపోయిన తరువాత కూడా అతనికి లభిస్తూనే ఉంటుంది. ఒకటి 'సదకా జారియా' రెండు, ప్రజలకు ఉపయోగపడుతున్న జ్ఞానం, మూడు, అతని కోసం దుఆ చేసే ఉత్తమ సంతానం."

(ముస్లిమ్, అబూహురైరా)

పక్కల్ని ప్రతి ఒక్కరికీ వేరుపడక ఉంచడం చాలామంచిదే. అయితే పదేళ్ళలోపున్న పిల్లలకు సౌకర్యం లేనిచోట ఒకే పడక వేసినా లేక పడక దగ్గరగా వేసినా ఫరవాలేదు కాని పదేళ్ళ తరువాత పడక వేరుగా ఎడంగా వెయ్యడం అవసరం.

166 ఆచరణ అంతమవడమంటే అసలు జీవితం ఓ ఆచరణా వ్యవధిగనక ఆ వ్యవధి ముగుస్తుందన్న మాట దానిపై మనిషి కావాలనుకున్నా ఆచరణచేసే ఏ అవకాశమూ మిగలదు, అలాంటి పరిస్థితిలో అతను బ్రతికుండగా చేసిన మూడు పనులు అతనికి పుణ్యఫలాన్ని ఇస్తాయి. 'సదకా జారియా' అంటే చాలా కాలంపాటికు ఉపయోగకరంగా ఉండే ధర్మకార్యమన్నమాట కాలువలు త్రవ్వించడం, బావులు త్రవ్వించడం, ప్రయాణీకులకు సత్రం కట్టించడం, లేదా పాఠశాలలో పుస్తకాలు ధర్మం చెయ్యడం ఇత్యాదివన్నీ ఈకోవకు చెందినవే. ఎంతకాలంవరకయితే ప్రజలు ఆ ధర్మకార్యంద్వారా ప్రయోజనం పొందుతూ

167. అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ ఉల్లేఖనం ప్రకారం ప్రవక్త మహనీయులు ఇలా సెలవిచ్చారు: "ఏ వ్యక్తి అయితే ఓ అనాథకు తనతోపాటు ఉంచుకుని భోజన పానీయాలు పెడతాడో (పోషిస్తాడో) నిస్సందేహంగా అతనికి

ఉంటారో అంతవరకూ అతనికి దాని పుణ్యఫలం లభిస్తూనే ఉంటుంది

అలాగే అతను ఎవరికయినా జ్ఞానబోధన చేసినా లేదా ధార్మిక గ్రంథాలు, ఉపయోగకరమయిన గ్రంథాలు వ్రాసిపెట్టినా వాటి పుణ్యఫలంకూడా అతనికి లభిస్తూ ఉంటుంది

అతనికి మరణానంతరంకూడా పుణ్యఫలం సంపాయించి పెట్టే మూడవ ఆచరణ అతను తన సంతానానికి తొలినుండే ఇచ్చిన సుశిక్షణ అతని ప్రయత్నంవల్ల సంతానం దైవంపట్ల భయభక్తులు గలవారుగా, ధర్మనిష్ఠాపరులుగా రూపొందినందుకు ఆ సంతానం ప్రపంచంలో బ్రతికి ఉన్నంతకాలం, వారు మంచి పనులు చేస్తూ ఉన్నంతకాలం ఆ సత్కర్మల పుణ్యఫలం వారి తండ్రికీ లభిస్తూఉంటుంది. పైగా సంతానం సదాచార సంపన్న మయింది గనక వారు తండ్రికై దైవాన్ని సదా ప్రార్థిస్తూ ఉంటారు కూడా

167. అనాధ బాలబాలికలకు తమతోపాటు భోజన పానీయాలుపెట్టి పోషించడం పుణ్యప్రదమయిన కార్యమనడంలో సందేహమే లేదు అలాగే ఒక వ్యక్తికి ఆతసంతానమే అధికమయిన పక్షంలో అతను వారిపట్ల దురుసుగా, అసహనంగా ప్రవర్తించరాదు. వారిని సంపూర్ణంగా సంరక్షించాలి, పోషించాలి.

అల్లాహ్ స్వర్గం విధిగా ప్రసాదిస్తాడు— అతను ఏదయినా క్షమార్హం కాని అపరాధం చేస్తే తప్ప. ఇంకా ఏ వ్యక్తి అయితే ముగ్గురు కూతుళ్ళు లేదా ముగ్గురు చెల్లెండ్రను పోషించి,వారికి విద్యాబుద్ధులు చెప్పి— వారికి ఇతని అవసరం కలుగని స్థితి వచ్చే వరకు వారి పట్ల దయా వైఖరిని అవలంబిస్తాడో అలాంటి వ్యక్తికై స్వర్గం విధిగా నిర్ణయించాడు అల్లాహ్." ఆ పైన ఓ వ్యక్తి, 'ఇద్దరు మాత్రమే ఉంటే?' అని అడిగాడు. దానికి ఆయన, "ఇద్దరు అమ్మాయిల పోషణకు కూడా ఇదే ప్రతిఫలం" అని సమాధానం పలికారు. (జనులు ఒక అమ్మాయిని గురించి అడిగినా ఒక అమ్మాయి విషయంలోనూ ఆయన ఇదే శుభవార్తనిచ్చేవారు' అని ఇబ్నుఅబ్బాస్ అన్నారు) అలాగే "అల్లాహ్ ఏ వ్యక్తి నుండి రెండు ఉత్తమ వస్తువులు వాపసు తీసుకుంటాడో ఆ వ్యక్తి కొరకు కూడా స్వర్గం విధి అవుతుంది." 'దైవ ప్రవక్తా, రెండు ఉత్తమ వస్తువులేమిటీ? అని అడగ్గా ఆయన, "అతని రెండు కళ్లు" అని బదులిచ్చారు.

(మిష్కాత్—ఇబ్ను అబ్బాస్)

వారికి విద్యాబోధనలు ధార్మిక సుశిక్షణ గరపాలి. 'వారికి అతని అవసరం కలగని పరిస్థితి వచ్చేవరకు' అనంటే వారి పెళ్ళిళ్ళు జరిగేవరకు అని అర్థం. అంతవరకు వారిపట్ల ప్రేమానురాగాలతో దయార్ద్రతతో మెలగాలి వారి పెళ్ళిళ్ళుచేసి ఏలాంటి లోపం రానివ్వకుండా సంతోషంగా సాగనంపాలి ఇలాచేసె

168, దైవప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు : "ఒక వ్యక్తికి ఓ పాప పుట్టగా అతను అజ్ఞాన కాలపు ఆచారం ప్రకారం ఆ పాపను సజీవంగా పూడ్చిపెట్టకపోతే, ఆ అమ్మాయిని హీనంగా చూడకపోతే, కొడుకుకు ఆ పాపపై ప్రాధాన్యతనివ్వకపోతే అల్లాహ్ ఇలాంటి వ్యక్తిని స్వర్గంలో ప్రవేశింపచేస్తాడు." (అబూ దావూద్—ఇబ్ను అబ్బాస్)

వ్యక్తికి ప్రవక్త మహనీయులు స్వర్గం లభించే శుభవార్తనిస్తున్నారు అలాగే తన పోషణలో చిన్న చెల్లెండ్రు ఉన్న సోదరుడు కూడా. ఈ చెల్లెండ్రు తన ప్రాణానికి గుదిబండలుగా భావించి చీదరించు కోరాదు వారి పోషణ, శిక్షణకై అయ్యే ఖర్చులు నిండు హృదయంతో భరించాలి దయార్ద్రతతో, ప్రేమానురాగాలతో పోషించి, పెళ్ళిళ్ళు చేసి సంతోషంగా సాగనంపాలి. నేటి కట్న పిశాచ కాలాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని ఈ హదీసుల మహత్తును గమనిస్తే కారుణ్యమూర్తి మహనీయ ముహమ్మద్ దూరదృష్టిని, అనురాగమయ బోధనను సరిగ్గా అర్థం చేసుకోగలము

168 అరేబియాలో అజ్ఞాన కాలంలో (ఇస్లాంకు పూర్వం) కూతుళ్ళు పుట్టగానే లేదా వారికి వారి పట్ల మక్కువ తరగగానే, వారి పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యవలసి వస్తుందన్న అర్థం లేని నామోషి భావనవల్ల వారిని సజీవంగా పూడ్చిపెట్టేవారు నేడుకూడా ఎక్కడ ఆడ పిల్లలు పుడతారో అని పిండం దశలోనే పరీక్షలు జరిపి పుట్ట బోయేది ఆడపిల్ల అని తెలియగానే (ఆ పరీక్షలు ఎంత వరకు ప్రామాణికమయినవో, లోపరహితమయినవో అది వేరే విషయం) ఆ పిండాన్ని హతమార్చే (గర్భ స్రావం చేయించుకునే) తల్లి

169. హజ్రత్ ఆయిషా (రజిఅన్) ఓ ఉల్లేఖనంలో ఇలా చెప్పారు: 'నా వద్దకు ఒక స్త్రీ వచ్చింది. ఆమె వెంట ఇద్దరు అమ్మాయిలున్నారు. ఆమె నా దగ్గర ఏదో అర్థించడానికి వచ్చింది. అప్పుడు నా వద్ద ఓ ఖర్జూరపప్పండు తప్ప మరేమీలేదు. దాన్నే నేను ఆమెకు ఇచ్చి వేశాను. ఆమె దాన్ని ఆ అమ్మాయిలకు పంచిపెట్టింది. స్వయంగా ఆమె ఏమీ తినలేదు. తరువాత ఆమె లేచి వెళ్ళి పోయింది. ఆ పిదప మహాప్రవక్త (సఅసం) వచ్చినపుడు నేను ఆ స్త్రీని గురించి ఆయనకు చెప్పాను. దానిపై ఆయన, "ఎవరయితే

ఏం డ్రుంటూ ఉన్నారంటే ఆశ్చర్యపడనవసరం లేదు. ఇది కేవలం ఆధునిక విజ్ఞానకాలంలోనే కాదు, ఈ మూర్ఖత్వం, పాశవికత్వా 14 వందల ఏళ్ళకు పూర్వం అజ్ఞాన కాలం నుండి వస్తున్నదే. ఆ కాలాన్ని అజ్ఞాన కాలం, అంధకార యుగం అని అంటే. సకల వైజ్ఞానిక, సాంకేతిక కాంతులతో విరాజిల్లుతున్న ఈ కాలాన్ని ఏ చీకటి రోజుల్లో జమ చెయ్యాలో అర్థం కావడం లేదు.

169. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచనానికి అర్థమేమిటంటే, ఎవరికయినా దైవం కేవలం ఆడకూతుళ్ళనే అనుగ్రహిస్తే, ఆ బిడ్డలు కూడా దైవప్రసాదాలే అని గ్రహించాలి ఈ ఆడ పిల్లలతో వారి తల్లిదండ్రులు ఎలా ప్రవర్తిస్తారో పరీక్షించాలనే దైవం కోరేది. ఆడపిల్లలు సంపాదించి తల్లి దండ్రులను పోషించేదీ లేదు సేవ చెయ్యడానికి నిత్యమూ వారితోనూ ఉండరు. అయినప్పటికీ, ఆడ పిల్లలతో మంచిగా వ్యవహరిస్తే, మంచి విద్యాబుద్ధులు, సుశిక్షణగరిపినట్లయితే వారు తమ తల్లిదండ్రుల మోక్షానికి సోపానాలు పరుస్తారు

ఆడపిల్లల వల్ల పరీక్షకు లోనవుతారో వారు ఆ పిల్లలతో సవ్యంగా ప్రవర్తించినట్లయితే ఆ పిల్లలు వారికీ నరకాగ్నికీ (మధ్య) తెరగా ఏర్పడతారు." (బుఖారీ, ముస్లిం)

170. నోమాన్ బిన్ బషీర్ (రజి అన్) ఉల్లేఖించారు: మా నాన్నగారు (బషీర్) నన్ను తీసుకుని ఓ సారి ప్రవక్త మహనీయుని (సఅసం) సన్నిధిలో హాజరయ్యారు. ఆయనతో, 'దైవప్రవక్తా! నా వద్ద ఓ బానిస ఉండేవాడు వాణ్ణి ఈ అబ్బాయికి ప్రదానం చేశాను' అని తెలుపుకున్నారు. మహాప్రవక్త (సఅసం) అడిగారు. "మీ అబ్బాయిలందరికీ ఇచ్చారా ?" "లేదు," నాన్నగారి సమాధానం. 'అయితే ఆ బానిసను తిరిగి తీసుకోండి' అని దైవ ప్రవక్త ఆదేశించారు. మరో ఉల్లేఖనంలో ప్రవక్త మహనీయులు, "నీ కొడుకులందరితో ఇలాగే వ్యవహరించావా ?" అని అడగ్గా ఆయన 'లేదు' అని పలికారు. ఆ పైన దైవప్రవక్త ఆయనతో, "అల్లాహ్‌కు భయపడండి,

---

'తెర' అంటే నరకాగ్ని నుండి రక్షించే తెర అని భావం.

170 ఈ హదీసు ద్వారా, సంతానం పట్ల సమభావంతో మెలగాలని తెలుస్తోంది అలా కాక వారి మధ్య విచక్షణ చూపినట్లయితే వారిలో పరస్పరం ద్వేషాగ్ని రగులుకోవడమే కాక తమ తల్లిదండ్రుల ఎడల కూడా వారికి సదభిప్రాయం జనించదు ఈ

(11)

మీ సంతానం పట్ల సమానంగా ప్రవర్తించండి" అని పలకగా మా నాన్న ఇంటికి వచ్చి ఆ బానిస ప్రదానాన్ని వాపసు తీసుకున్నారు.' (బుఖారి,ముస్లిం)

171. హజ్రత్ ఉమ్మెసల్మా ఉల్లేఖించారు. 'నేను దైవసందేశహరుని (సఅసం) ఒకసారి అడిగాను, "అబూ సల్మా సంతానానికై నేనేదయినా ఖర్చుచేస్తే నాకు పుణ్యం లభిస్తుందా? నేను వారిని దిక్కు లేని వారుగా తిరగనివ్వ లేను. ఎటొచ్చీ నా బిడ్డలేకదా!" అప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు: "అవును నీవు వారికై ఏది ఖర్చు చేసినా దాని పుణ్యఫలం నీకు లభిస్తుంది." (బుఖారీ, ముస్లిం)

విధంగా సమతూలనంలేని ప్రేమానురాగాలు వంశంలో మనస్పర్ధ లకు, వైషమ్యాలకు మూలమవుతాయి, ఇలాంటి విధానానికి దూరంగా ఉండాలని ప్రవక్త బోధనకు భావం.

171. ఉమ్మెసల్మా తొలి భర్త పేరు అబూ సల్మా. ఆయన మరణానంతరం ఆమెకు మహాప్రవక్తతో వివాహం జరిగింది. ఆమె అబూసల్మా ద్వారా తనకు కలిగిన సంతానం పట్ల తాను వ్యవహరించవలసిన తీరును మహాప్రవక్త (సఅసం)ను అడిగి తెలుసుకున్నట్టు ఈ హదీసు ద్వారా బోధపడుతోంది.

ఈ హదీసులో మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధం ద్వారా తెలిసేదేమంటే, తన సొంత ఆస్తిపాస్తుల్లో నుంచి తన సంతానం కొరకు ఖర్చు చేసుకునేందుకు స్త్రీకి స్వేచ్ఛ వుంది. అలా ఖర్చు

172. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "నేనున్నూ మాడిన ముఖంగల మహిళ ప్రళయ దినాన ఈ రెండు వ్రేళ్ళలా ఉంటాము. (హదీస్ ఉల్లేఖిస్తూ ఎజీద్ బిన్ జురై తన మధ్య వ్రేలినీ చూపుడు వ్రేలినీ చూపించారు) అంటే, తన భర్త చనిపోగా తాను ఉన్నత కుటుంబం, సౌందర్యం కలిగి ఉన్నప్పటికీ గతించిన తన భర్తతో కలిగిన సంతానం కొరకు—వారు వేరు పడటమో లేక గతించడమో జరిగితే తప్ప — మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోకుండా ఆగి ఉన్న స్త్రీ " అన్నమాట.

(అబూదావూద్—ఔఫ్ బిన్ మాలిక్)

చెయ్యడం ఏ విధంగానూ తప్పుకాకపోగా అది ధార్మికంగా ఎంతో పుణ్యప్రదమయిన కార్యం.

172. "మాడిన ముఖంగల మహిళ" అంటే జీవితాంతం ఎలాంటి అలంకరణలు, ఆర్భాటాల్లేకుండా కష్టపడ్డ మహిళ అని అర్థం.

చిన్న చిన్న పిల్లలున్న ఓ స్త్రీ విధవ అయినప్పుడు ఆమె వంశం, సౌందర్యమూ చూచి ఆమెతో వివాహమాడటానికి పలువురు ముందుకు వస్తారు. అయినప్పటికీ, ఆమె తన అనాధ సంతానాన్ని దృష్టినందుంచుకుని వారి పెంపకం కొరకు పెళ్ళి చేసుకోకుండా, సౌశీల్యంతో, గౌరవ మర్యాదలతో జీవితం గడుపుకుంటే అలాంటి స్త్రీకి ప్రళయదినాన దైవప్రవక్త (సఅసం) తోడు లభిస్తుందన్నమాట.

173. "అత్యుత్తమ దానం ఏమిటో తెలుపమంటారా ? నీ బిడ్డ నీ వద్దకు త్రిప్పి పంపబడినప్పుడు నీవు తప్ప మరెవరూ ఆమెకు ఆర్జించి పోషించేవారు గతిలేని స్థితిలో (నీవు చేసే సేవ)" అని దైవ సందేశహరులు బోధించారు.
(ఇబ్నుమాజ—సురాకా బిన్ మాలిక్)

తండ్రిలేని అనాధల హక్కు

174. దైవసందేశహరుడు(సఅసం) ప్రవచించారు : "నేను మరియు (తండ్రిలేని) అనాధుని సంరక్షకుడు లేక ఇతర అగత్యపరుల సంరక్షకుడు స్వర్గంలో ఇలావుంటాము" అంటూ ఆయన తన మధ్య వ్రేలుకు చూపుడు వ్రేలుకూ మధ్య కొంచెం ఎడం ఉంచి చూపించారు.
(బుఖారీ—సహల్ బిన్ సఅద్).

---

173 అంటే, ఏ ఆడ పిల్లకయినా కురూపి అవటం చేతనో, లేక అంగ వైకల్యం వల్లనో పెళ్ళికాకపోతే, లేదా పెళ్ళి అయి భర్త వదలిపెట్టడం మూలానో తండ్రి ఇంట ఉండిపోతే తండ్రి (లేదా సోదరుడు) తప్ప మరో పోషకుడు లేని కారణాన ఆమెకై ఆమె తండ్రి ఖర్చు చేసేదంతా దైవ దృష్టిలో అత్యుత్తమమయిన దానం (సదకా) అన్నమాట.

174. అంటే అనాధలను పరిరక్షించే వారు స్వర్గంలో మహాప్రవక్తకు చేరువగా ఉంటారు ఈ శుభవార్త అనాధ సం

175. ముస్లిముల ఏ ఇంటిలోనైతే ఒక తండ్రిలేని అనాధకు రక్షణ లభించి ఆ అనాథ ఎడల సవ్యంగా ప్రవర్తించడం జరుగుతుందో అదే ఉత్తమ గృహం. మరి ఏ ఇంటిలో ఒక అనాధ ఉండి, ఆ అనాధ ఎడల చెడ్డగా ప్రవర్తించడం జరుగుతుందో అ ఇల్లు ముస్లింల ఇళ్ళల్లోకెల్లా చెడ్డదైన ఇల్లు," అని మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు.

(ఇబ్నుమాజ—అబూహురైరా)

176. ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్తతో తన హృదయ కాఠిన్యాన్ని గురించి ప్రస్తావించాడు. ఆయన—"అనాధుని తల నిమురు, ఆర్తులకు భోజనం పెట్టు."అని ఉపదేశించారు.

(మిష్కాత్—అబూహురైరా)

రక్షకులకేకాక, నిరుపేదలకు, లేని వారికి అండగా నిలిచే వారికి వర్తిస్తుంది

175. అనాథల పట్ల నిరాదరణ, వారి బాగోగుల పట్ల నిర్లక్ష్యం చూపే చుట్టాలు ఈ హదీసు ద్వారా తెలుసుకోవలసింది, తమ నడవడిని మార్చుకోవలసింది ఎంతయినా ఉంది.

176 ఈ హదీసు వల్ల తెలియవచ్చిందేమంటే, మనిషి తన హృదయ కారిన్యాన్ని దూరం చేసుకోదలచినట్లయితే క్రియాత్మకంగా దయా దాక్షిణ్యాలు గల పనులు చేయడం ప్రారంభించాలి. అగత్యపరుల అవసరాలను తీర్చాలి అప్పుడు అతని హృదయం దయార్ద్రతను అలవరచుకుంటుంది కృపామయంగా మారుతుంది.

177. దైవప్రవక్త (సఅసం)ఒకసారి ఇలాచెప్పారు, "దేవా! నేను ఇద్దరు బలహీనులైన వారి హక్కుల్ని ఆదరణీయమయినవిగా పరిగణిస్తున్నాను; ఒకటి అనాథల హక్కును, రెండు భార్యల హక్కును."

(నసాయి—ఖవీలద్ బిన్ అమ్ర్)

178. ఒక వ్యక్తి దైవప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చి, 'నేను ఒక నిరుపేదను, నావద్ద ఏమీ లేదు. అయితే నా సంరక్షణలో (ఆస్తి పరుడయిన) తండ్రిలేని అనాథ ఉన్నాడు. నేను అతని ఆస్తి నుండి తినవచ్చా?" అని అడిగాడు. దానికి ఆయన (సఅసం) ఇలా చెప్పారు. "ఆఁ! నీ సంరక్షణలో ఉన్న తండ్రిలేని వాని సొత్తులో నుండి నీవు

---

177. మహా ప్రవక్త (సఅసం) పలికిన ఈ మాట తీరు ఎంతో ప్రభావవంతమైంది. దీని ద్వారా అనాథల మరియు భార్యల హక్కుల్ని ఆదరించాలని ఎంతో వివేక వంతంగా ఉపదేశించ డం జరిగింది, ఇస్లాం రాకకు పూర్వం అరబ్బు ప్రజలలో ఈ వర్గ ప్రజలు (అనాథలు, స్త్రీలు) అందరి కంటే అధికంగా పీడింపబడేవారు తండ్రి లేని అనాథల పట్ల సామాన్యంగా కఠినంగా ప్రవర్తించేవారు. వారి హక్కును కాజేసేవారు ఇలానే స్త్రీకి కూడా సమాజంలో ఆనాడు సరయిన స్థానం లేకపోయింది.

178. ఖుర్‌ఆన్ ఆదేశానుసారం ధనంగల అనాథ వ్యక్తికి సంరక్షకుడుగా ఉండేవాడు అనాథుని ఆస్తి నుండి ఏదీ

తినవచ్చు. అయితే దుర్వ్యయం చేయరాదు. తొందర పడరాదు, ఆస్తిని సమకూర్చుకోవడానికి ప్రయత్నించ కూడదు.” (అబూదావూద్)

179. హజ్రత్ జాబిర్(రజి) ఉల్లేఖించారు. ‘నేను ఒక రోజు మహాప్రవక్త (సఅసం) తో అడిగాను “నా సం

గ్రహించరాదు కాని ఆ సంరక్షకుడు బీదవాడయి రక్షణలో ఉన్న అనాధుడు ధనవంతుడైతే ఆ ఆస్తిని రక్షించడంతో పాటు దాని వృద్ధికొరకు పాటుపడుతూ అందులో నుండి తన ఖర్చును తీసుకోగలడు అయితే అనాధుని ఆస్తిని అతడు ప్రాజ్ఞతకు రాక పూర్వమే కాజేసే బుద్ధితో ఖర్చు చేసేయడం ధర్మసమ్మతం కాదు ఇంకా అనాధుని ఆస్తి ద్వారా అతడు తన ఆస్తిని ఏర్పరుచుకోలేడు దైవభీతిలేని విశ్వాస ఘాతకులు అనాధులసొత్తును అతి చాకచక్యంతో తమ ఆస్తిగా మార్చుకుంటారు. లేదా అతను యుక్త వయసుకు రాకమునుపే ఆ ఆస్తి నంతటినీ తినీ త్రాగీ తందనాలాడటం ద్వారా నాశనం చేస్తారు దివ్య ఖుర్ఆన్ నిసా సూరాలో అల్లాహ్ ఇచ్చిన క్రింది ఆదేశానికనుగుణంగానే హదీసులో ఉద్బోధించబడింది .

“ఇంకా, తండ్రి లేని అనాధుల సొత్తును దుర్వ్యయంతో, వారు ప్రాజ్ఞులయ్యే భీతివల్ల తొందరపడి, తినివేయకండి. కల వారు అనాధల సొత్తు నుండి చాలా దూరంగా ఉండాలి. మరియు నిరుపేదలయిన వారు అనాధుని సొత్తు నుండి నియమానుసారం భుజించగలరు.” (నిసా : 6)

179. తన సంతానాన్నయినా విద్యాబుద్ధులు గరిపే సంద

రక్షణలో ఉన్న అనాథను నేను ఏకారణాలుగా కొట్టవచ్చు?" అని. "ఏ కారణాలుగా నీవు నీ సంతానాన్ని కొడతావో ఆ కారణాలకే! జాగ్రత్త! నీవు నీ సొత్తును రక్షించుకోవడానికిగాను అతని ధనాన్ని నాశనం చేయరాదు. ఇంకా, అతని ధనం ద్వారా సొంత ఆస్తిని సమకూర్చుకోనూరాదు" అని ఆయన చెప్పారు. (మో'జమ్, తిబ్రాని)

అతిథుల హక్కు

180. "ఎవరయితే అల్లాహ్‌ను పరలోక దినాన్ని విశ్వసిస్తారో, వారు తమ అతిథిని ఆదరించి సత్కరించాలి" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆదేశించారు.

(బుఖారి—ముస్లిం—అబూహురైరా)

181. దైవసందేశహరులు (సఅసం) సెలవిచ్చారు:

ర్థంలో కొట్టవచ్చు. అలాగే ఒక అనాథకు ధర్మం, విద్యాబుద్ధులు సభ్యతా సంస్కారాలు గరపడానికి కొట్టడం సబబే. చీటికి మాటికి బాదడం మహాప్రవక్త విధానానికి విరుద్ధం. అనాథులను కొట్టడమయితే మహాపాతకం!

180 అతిథి సత్కారానికీ విశ్వాసాంగాలకూ గల సంబంధం ద్యోతకమవుతోంది అంటే విశ్వసించే ప్రతి వ్యక్తి అతిథి మర్యాదల్లో ఎలాంటి లోపం రానివ్వకుండా మసలుకోవాలి

181 ఈ హదీసులో అతిథికి, ఆతిథ్యం ఇచ్చే వారికీ

"ఎవరైతే అల్లాహ్‌ను, పరలోకాన్ని విశ్వసిస్తారో, వారు తమ అతిథిని తగు విధంగా సత్కరించాలి. మొదటిరోజు విందు, సత్కారింపుల దినం. ఆ రోజు అతిధికి వీలయినంత స్వాదిష్టమయిన భోజన పానీయాదులను ఇవ్వాలి. ఆతిధ్యం మూడు రోజుల వరకు సాగవచ్చు. (అంటే మిగతా రెండు రోజులు ఆతిధ్యంలో శ్రమపడనవసరం లేదు.) ఆ తరువాత అతను చేసే సేవలు, 'సదకా'గా పరిగణించబడతాయి.

బోధనలున్నాయి. ఇంటివారు అతిధిని తగువిధంగా సత్కరించాలని ఉపదేశించబడింది. సత్కరించడమంటే కేవలం భోజన పానీయాలు సమకూర్చడమని భావం కాదు చిరునవ్వుతో పలకరించడమనీ, ఆహ్లాదంగా, ఆనందంగా వ్యవహరించడమనీ అర్థం అతిథుల రాక వల్ల తమకు కలిగిన ఆనందాన్ని వెల్లడించడం అని భావం అలాగే అతిధికి, ఒక చోటికి అతిధిగా వెళ్ళి అక్కడే తిష్ఠవేసి కూర్చోకూడదు దానివల్ల ఇంటివారు కష్టానికి లోనవుతారు. అని నిర్దేశించడం జరిగింది

"ముస్లిం"లో మరొక ఉల్లేఖనం ఉంది. అది ప్రస్తుత ఉల్లేఖనాన్ని బాగా వివరిస్తుంది. అందులో మహాప్రవక్త బోధించారు: "తన సోదరుణ్ణి ఇబ్బందులకు గురి చేసే వరకూ అతని ఇంట బస చేయడం 'ముస్లిం' అయిన ఏ వ్యక్తికయినా ఏ మాత్రం తగదు అప్పుడు అక్కడ ఉన్నవారు. "దైవ ప్రవక్తా! అతను ఆ వ్యక్తిని ఏ విధంగా ఇబ్బందులకు గురిచేయగలడు?" అని అడిగారు దానికి సమాధానంగా మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు, "ఏ విధంగానంటే, అతను ఆ వ్యక్తి వద్దనే బసచేస్తూ

ఇంటి వారిని కష్టపెట్టే వరకు బస చేయడం అతిథికీ ధర్మ సమ్మతం కాదు".

(బుఖారి, ముస్లిం—ఖువీలద్ బిన్ అమ్ర్[రజి])

పొరుగువారి హక్కు

182. ఒక సారి మహా ప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు : "అతను విశ్వాసి కాడు, దైవ సాక్షిగా అతను విశ్వాసికాడు." "దైవప్రవక్తా! ఎవరూ?" అని అడిగారు అక్కడున్నవారు. "ఎవరి పొరుగువారికయితే వారు పెట్టే కష్టాలవల్ల శాంతి లభ్యమవదో వారు." అని ప్రవచించారు ప్రవక్త మహనీయులు. (బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

ఉంటే ఆ వ్యక్తి వద్ద అతని ఆతిధ్యానికి ఏదీ లేకపోయినప్పుడు ఆ వ్యక్తికి ఇబ్బంది కలుగుతుంది " మరో విషయం ఏమిటంటే, మూడు రోజులు, ఆతిథ్యం ఇవ్వడం, స్వీకరించడం సమంజసమయింది ఆ తరువాత కూడా అతిధి అవసరానికిగాను అతిధేయుడు ఏదైనా చెయ్యగలిగితే అది అతనికి 'సదకా' అంటే పుణ్యప్రదమయిన సత్కార్యంగా పరిణమిస్తుంది అతిధి కూడా అన్ని విషయాలూ పరిశీలించి మరీ మసలుకోవడం మంచిది.

182 దైవం పట్ల నమ్మకమున్న వ్యక్తి దేవుని దాసులయిన తోటి మానవుల్ని కష్టపెడతాడా ? అతను పెట్టే ఇబ్బందుల వల్ల అతని మానవ సోదరునికి నెమ్మది ప్రాప్తించకపోతే అతనూ ఒక దైవ విశ్వాసి ఎలా అవుతాడు ?

183. "జిబ్రీల్ (అస్సలాం) పొరుగు వారి పట్ల మంచిగా ప్రవర్తించాలని ప్రతినిత్యం నాకు తాకీదు చేసేవారు. చివరికి ఇరుగుపొరుగు వారిని పరస్పరం వారసులుగా ప్రకటిస్తారేమో అన్న అనుమానం నాకు కలిగేది." అని దైవ సందేశహరులు (సఅసం) చెప్పారు

(ముత్తఫకున్ అలైహ్—ఆయిషా)

184. ఇబ్నె అబ్బాస్ ఉల్లేఖించారు: "తాను కడుపునిండా భుజించి, తన ప్రక్కన ఉండే పొరుగు వాడు

---

183. జిబ్రీల్ అలైహిస్సలాం, మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) వద్దకు దేవుని సందేశం తెచ్చే దైవ దూత. ఆయన పొరుగు వారి హక్కుల పట్ల మాటి మాటికి హెచ్చరించడం మూలాన, దైవం పొరుగు వారికి కూడా తమ పొరుగు వారి వారసత్వంలో ఏదయినా భాగం నియమిస్తాడేమో అన్న సంశయం కలిగింది దైవ ప్రవక్తకు. అయితే అలా జరగలేదు కాని దీన్ని బట్టి ఒక పొరుగు వాని యెడల ముస్లింల బాధ్యత ఎంత గొప్పదో విదితమవుతుంది పొరుగు వారంటే కేవలం వీధిలో ఇరుగు పొరుగు వారనీ అర్థం కాదు. బజారులో నడిచేటప్పుడు, ప్రయాణంలో, సభల్లో కూర్చున్నప్పుడు తారసపడే పొరుగు వారు కూడా ఇందులో చేరి ఉన్నారు.

184 జీవితావసరాల్లో అత్యంత ముఖ్యమయింది ఆహారం. కోటి విద్యలు కూటి కొరకే అన్నది లోకోక్తి. అయితే ముస్లిం కూటికై జీవించకపోయినా అతని జీవితానికి గొప్ప లక్ష్యం

వస్తులుండడాన్ని సహించే వ్యక్తి విశ్వాసి కాజాలడు" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించగా నేను విన్నాను.

(మిష్కాత్)

185. అబూజర్ (రజిఅన్)కు దైవప్రవక్త (సఅసం) ఇలా ఉపదేశించారు: "అబూజర్, నీవు ఏదయినా కూర వండినప్పుడు అందులో కాస్త నీరు ఎక్కువ పొయ్యి, పొరుగువారిని కూడా కనిపెడుతూ ఉండు." (ముస్లిం)

186. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా బోధించారు: "ముస్లిం మహిళల్లారా! పొరిగింటి వనితకు ఇచ్చేందుకు

వేరుగా ఉన్నా, జీవించడానికి కూడు అవసరమే ఇలాంటి నిత్యావసర పదార్థంలో తన పొరుగు వాని వాటాను గుర్తించు కున్నప్పుడే ముస్లిం యొక్క విశ్వాసం సంపూర్ణమవుతుంది

185 కూర వండేటప్పుడు నీరు ఎక్కువగాపోయడమంటె తప్పనిసరిగా అలాగే చెయ్యాలని కాదు వీలయితే కూర కాస్త ఎక్కువగా వండి పొరుగు వారికి పంపాలని అర్థం. అలా వీలు కలగకపోతే వండిన దాన్నే (పులుసు, పప్పు, షోర్బా ఇత్యాదివి) "అధికం" చేసి పంపవచ్చు. అసలు ఉద్దేశం పొరుగు వారి హక్కును అందజెయ్యాలన్నమాటను నొక్కి చెప్పడం

186. సాధారణంగా మహిళలు తమ మనస్తత్వం రీత్యా పొరుగు వారికి ఏదయినా సాధారణమయిన వస్తువును కానుకగా ఇవ్వాలంటే అభిమానం అడ్డువచ్చి సిగ్గుపడతారు వారి ప్రకారం కానుకగా పంపే వస్తువు ఏదయినా అది కాస్త గొప్పదయి

ఏ కానుకనయినా తక్కువయినదిగా భావించకండి. అది ఒక మేక కాలిడెక్కయినా సరే."

(బుఖారి, ముస్లిం — అబూహురైరా)

187. "నాకు ఇద్దరు పొరుగు వారుంటే వారిలో కానుక ఎవరికి పంపాలి?" అని నేనడిగిన దానికి మహా ప్రవక్త(సలఅసం), "నీ వాకిలికి ఎవరి వాకిలి అతి సమీపమో వారికి" అని ప్రవచించారు' అని హజ్రత్ ఆయిషా(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు.

ఉండాలి ఈ మనస్తత్వాన్ని మార్చడానికే మహా ప్రవక్త ఇలా బోధించారు కడు సాధారణమయిన వస్తువయినా పొరుగింటికి కానుకగా ఇవ్వదలచుకుంటే అందులో సిగ్గుపడవలసిన అవసరం లేదు అలాగే కానుకగా వచ్చిన వస్తువు ఎంత చిన్నదయినా దాన్ని ప్రేమతో ఆదరణతో స్వీకరించాలి. దాన్ని తుచ్ఛంగా భావించడం కాని, దాన్ని విమర్శించటం కాని తగదు మరో విషయమేమంటే బీదవారయినాసరే తమ ఇరుగు పొరుగు వారికి కానుకలు ఇచ్చిపుచ్చుకోవడాలు జరుపుతూ వుండాలి 'మా దగ్గరేమున్నది ఇవ్వడానికి ?' అని భావించరాదు ఉన్న దాని లోనే ఎంతో కొంత పొరుగు వారికి కానుకగా సమర్పించుకోవాలి.

187. "పొరుగు" అంటే ఇరుగు పొరుగున ఉన్న నలభయి ఇళ్ళ వరకు దాని పరిధి. వారిలో ఎవరి ఇల్లు ఎంత సమీపాన ఉంటే వారి హక్కు అంతే అధికంగా ఉంటుంది

188. "అల్లాహ్ మరియు ఆయన సందేశహరుడు (సఅసం) తనను ప్రేమించాలని అభిలషించే వ్యక్తి వీటిని పాటించాలి : మాట్లాడితే సత్యమే పలకాలి. నమ్మి అమానతు అప్పగించినట్లయితే దాన్ని యజమానికి సురక్షితంగా అందజెయ్యాలి, పొరుగు వారితో మంచిగా ప్రవర్తించాలి." అని మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు.

(మిష్కాత్—అబ్దుర్రహ్మాన్ బిన్ అబీకిరాద్)

189. ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త వద్దకు వచ్చి "ఫలానా స్త్రీ ఎన్నెన్నో నఫిల్ నమాజులు చేస్తుంది, నఫిల్ ఉపవాసాలు పాటిస్తుంది, దానధర్మాలు చేస్తుంది ; ఈ

---

188 విశ్వ ప్రభువయిన అల్లాహ్ ప్రేమకు పాత్రులవడం, అల్లాహ్ సందేశహరుని ప్రేమను పొందడం సామాన్యమయిన విషయం కాదు ఇదే మానవుని అసలు ధ్యేయం ఇంతకు మించిన వరం మరొకటి కాజాలదు కూడా! అయితే దాని ప్రాప్తికి మార్గం ఎంత సులువయినది! పవిత్రమయిన, పరిశుద్ధమయిన జీవితానికి ఈ మూడుముక్కలు మకుటపు మణుల్లాంటివి. పొరుగు వానితో సద్ర్వవర్తన వీటిలో చేరడం గమనార్హం

189. కేవలం "విధి"గా నిర్ణయించబడిన నమాజ్, రోజా, సదకాలనే కాక అదనపు (నఫిల్) నమాజ్ రోజా దాన ధర్మాలను కూడా ఆచరించినా ఇవన్నీ దైవానికి సంబంధించిన హక్కులు. అయితే పొరుగు వాని హక్కు మానవులకు సంబంధించిన హక్కు. దానికి భంగం కలిగినప్పుడు, అది పొరపాటుననైనా లేక

సత్కార్యాల్లో ఆమె చాలా ఖ్యాతి పొందింది కూడా. అయితే ఆమె తన నోటి ద్వారా తన పొరుగు వారిని కష్టపెడుతుంది." అని చెప్పాడు. దానికి మహా ప్రవక్త (సఅసం) "ఆమె నరకానికే పోతుంది" అని పలికారు. తిరిగి ఆ వ్యక్తి అన్నాడు "దైవప్రవక్తా! ఫలానా మహిళ బహు అరుదుగా నఫిల్ రోజాలు పాటిస్తుందని, అతి స్వల్పంగానే నఫిల్ నమాజులు ఆచరిస్తుందని, పాల జున్ను ముక్కల్ని కొన్నింటిని మాత్రం దానం చేస్తుందని ప్రతీతి. కాని ఆమె తన నోటితో తన పొరుగువారిని కష్టపెట్టదని కూడా చెప్పుకుంటారు."ఇది విని మహాప్రవక్త(సఅసం) "ఈమె స్వర్గనివాసి" అని సెలవిచ్చారు. (మిష్కాత్—అబూహురైరా)

190. మహా ప్రవక్త ప్రవచించారు: "ప్రళయ

అపరాధ బుద్ధితో చేసినా దాన్ని పొరుగు వారు మన్నించనంత వరకు దైవం కూడా దాన్ని మన్నించడు అందువల్లనే పొరుగు వారి హక్కులను అపహరించిన నోటి దురుసు గల ఆ మహిళ నరక వాసి అని మహా ప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు.

మరో స్త్రీ తనపై విధిగా నిర్ణయించబడిన నమాజ్, ఉపవాసం, దానధర్మాలనే సరిగా పాటిస్తూ దైవం తనకు వీలు కల్పించినంత మేరకే అదనపు ఆరాధనలు చేసినా ఆమె నోరు మంచిదవటము మూలాన ఈమె స్వర్గవాసి అని దైవ సందేశహరులు (సఅసం) నుడివారు.

190. అంటే ప్రళయ దినాన మానవ హక్కులకు సంబం

దినాన ప్రప్రథమంగా విచారణకు హాజరయ్యే వారు ఇద్దరు పొరుగువారు ;" (మిష్కాత్—అకబా బిన్ ఆమిర్)

అగత్యపరులు, నిరుపేదల హక్కులు

191. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "ప్రళయ దినాన అల్లాహ్ మనిషితో ఇలా సంభాషిస్తాడు,

---

ధించిన కేసుల్లో ప్రప్రథమ కేసు ఇరుగు పొరుగు వారిదయి ఉంటుందన్నమాట, ఇరుగు పొరుగు వారు తమ ప్రపంచజీవితంలో సామరస్యంతో ప్రేమాభిమానాలతో మెలగిన వారయితే వారి కేసు అలా రచ్చకెక్కేది కాదు, వారిలో ఏ ఒక్కరో లేదా ఉభయులో తమ పొరుగు వారి పట్ల అన్యాయంగా, అధర్మంగా ప్రవర్తించి ఉంటారు పరస్పరం బాధ కలిగించుకున్నవారు, ఒకరిపై మరొకరు దౌర్జన్యం, అత్యాచారం చేసుకున్నవారయి ఉంటారు.

దైవం హక్కుల్లో ప్రప్రథమంగా నమాజ్‌ను గురించి విచారించబడుతుందని హదీసుల ద్వారా తెలుస్తోంది. మానవ హక్కుల్లో పొరుగు వారి హక్కుకు అలాంటి ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడిందంటే మానవ జీవితంలో దాని ప్రాముఖ్యం ఎలాంటిదో తెలుస్తూనే ఉంది

191. ఈ హదీసు ప్రకారం అల్లాహ్ తానే ఆకలిగొన్న వానిగా, దప్పికగొన్న వానిగా చెప్పడం వింతగా అగుపడుతుంది. దైవం ఆ రూపంలో వచ్చాడా? అన్న సందేహమూ జనిస్తుంది-

సాధ్యం? నీవే సకలలోకాల పరిపోషకుడివే!'అని అప్పుడు, 'నీకు గుర్తు లేదా, నా ఫలానా సేవకుడు నీ వద్ద అన్నం అడగ్గా నీవు అతనికి అన్నం పెట్టలేదు, నీవు అతనికి అన్నం తినిపించి ఉంటే దాన్ని నేడు నా వద్ద పొందేవాడివని నీకు తెలీదా?' అని దైవం పలికి తిరిగి అడుగుతాడు, 'ఆదం కుమారా! నేను దాహంతో నిన్ను నీరు అర్థిస్తే నీవు నా దాహం తీర్చలేదు' అని. 'స్వామీ నేను నీకు దాహం తీర్చే ప్రసక్తే ఏముంది, నీవు యావజ్జగత్తుకూ ప్రభువయితే!' అని విన్నవించుకుంటాడు మనిషి అప్పుడు అల్లాహ్'నా ఫలానా దాసుడు నిన్ను నీటికై అర్థించాడు. కాని నీవు అతనికి నీరు అందివ్వలేదు. నీవు అతని దాహం తీర్చి ఉంటే ఆ నీటిని ఇప్పుడు నా వద్ద పొందే వాడివి కాదా?'అని పలుకుతాడు."

(ముస్లిమ్, అబూహురైరా)

ఇది సరి కాదు అల్లాహ్ ప్రతి మనిషికి తోడుగానే ఉంటాడు. అయితే బాధితులకు మరీ సన్నిహితుడన్నది ఈ హదీసు వెల్లడి స్తోంది అకలిగొన్న వాడికి, దప్పికగొన్న వాడికి వారి అవసరా లను తీర్చడం దైవానికి ఎంత ప్రియమైనవో కూడా ఈ హదీసు ద్వారా విదితమవుతోంది అంతే కాదు మరో హదీసు ద్వారా తెలిసేదేమంటే ఆకలిదప్పులకులోనయిన వారి బాధను తీర్చడం వల్ల దైవసామిప్యం, సాన్నిధ్యం లభిస్తాయి. దీనికి భిన్నంగా అన్నపానీయాలకు సంబంధించిన విషయాల్లో ఆర్తులకు అవరోధా లను కల్పించడం గొప్ప పాపకార్యమని కూడా దీని ద్వారా బోధ పడుతోంది.

192. దైవ ప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు : "శ్రేష్ఠమైన దానం ఏమంటే, ఆకలిగొన్నవాడికి కడుపునిండా అన్నం పెట్టడం." (మిష్కాత్—అనస్)

193. "అర్థించే వానికి ఏదయినా ఇచ్చి మరీ సాగనంపండి. అది కాలిపోయిన మేక డెక్క అయినా ఫరవా లేదు." అని దైవ సందేశహరులు(సఅసం) ప్రబోధించారు. (మిష్కాత్)

194. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా సెలవిచ్చారు: "ప్రజలచుట్టూ తిరుగుతూ ముద్దా రెండుముద్దల అన్నమో

---

192 ఈ హదీసులోనూ తోటి మానవుని పట్ల ముస్లింల బాధ్యతను వివరించడంజరిగింది దానధర్మాలు ఎన్నో రూపాల్లో చేయవచ్చు అయితే ఆకలి గొన్న వానికి అతడెవరు, కలిగిన వాడా లేని వాడా, సొంత వాడా పరాయివాడా అన్న విచక్షణ లేకుండా అన్నంపెట్టి అతని అవసరాన్ని తీర్చి అతనికి తృప్తి కలిగించడం అన్నిటి కంటే ఉత్తమమయినది. అందుకే అన్న దానం అన్ని దానాల్లో మిన్న అయిన దానం.

193. అంటే యాచకులు, నిరుపేదలు వాకిట నిలిచి అర్థించినప్పుడు వారిని వట్టిచేతులతో సాగనంపడం సరికాదు ఏదయినా అది ఎంత సాధారణమయినదయినా సరే ఇచ్చి పంపడం శ్రేయస్కరం.

194. లేమికి గురయిన వారంతా బీదవారే. అయితే సంఘంలో నిజమయిన బీద వారెవరంటే, వారు తాము బీద

ఒకటీ రెండు ఖర్జూరపు పళ్ళో తీసుకొని పోయేవాడు అసల యిన బీదవాడు కాడు. వాస్తవానికి, తన అవసరం మేరకు సంపాదనాపరుడు కానివాడు; ఇంకా తన బీదరికం ప్రజల దృష్టిలో పడకపోవడంచేత వారి దానధర్మానికీ నోచుకోని వాడు; తానూ జనుల ముందు నిలబడి చెయ్యిచాచి అర్థిం చనివాడు—ఇలాంటి వాడే అసలయిన బీదవాడు."

(బుఖారి, ముస్లిం)

195. "వితంతువుల కొరకు, నిరుపేదల కొరకు శ్రమించే వాడు దైవ మార్గంలో నిరంతర కృషి సలిపేవానికి సమానం; రేయంతా దైవం సన్నిధిలో నిల్చొని ప్రార్థన చేసినప్పటికీ అలసట చెందనివానితో సమానం; పగటి

వారయినా, అభిమానంవల్ల, ఆత్మగౌరవం వల్ల, తమ సాత్త్విక గుణం వల్ల తమ పరిస్థితులు ఇతరులకు వెల్లడి కాకుండా జాగ్రత్తపడతారు, నిరుపేదల్లా రూపుధరించి తిరగరు, ఇతరుల సమక్షంలో చెయ్యిచాచి అర్థించరు, ఇలాంటి అభిమానధను లయిన నిరుపేదలనే వెదకి వెదకి సహాయం చెయ్యమని ముస్లిం సమాజాన్ని ఈ హదీసు ద్వారా బోధించడం జరిగింది, ఇదే అసలయిన సత్కార్యం

195. "వితంతువుల కొరకు, నిరుపేదల కొరకు" అంటే వారి బాగోగుల కొరకు, వారికి సహాయం అందజేయటం కొరకు కష్టపడటం అని అర్థం. సమాజంలో లేమికి గురైన వారి సహాయ సహకారాలకు ఇస్లాం ఎంత ప్రాముఖ్యాన్నిస్తుందో ఈ హదీషు

పూట ఏమీ తినకుండా ఎడతెరపి లేకుండా ఉపవాస వ్రతం పాటించే వానితో సమానం" అని దేవుని అంతిమ సందేశ హరులు (సఅసం) నుడివారు. (బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

సేవకుల హక్కులు

196. దైవసందేశహరులు(సఅసం) ప్రవచించారు: "బానిస హక్కు ఏమంటే అతనికి అన్నం వస్త్రం సము

ద్వారా కూడా విదితమవుతుంది దైవ మార్గంలో కృషిచెయ్యడం, అవసరమయితే ఆ కృషిలో ప్రాణ త్యాగాన్ని కూడా చేయడాన్నే జిహాద్ అని, షహాదత్ అని, జిహాద్ చేసే వాణ్ణి ముజాహిద్ అని షహాదత పొందిన వానికి షహీద్ అని అంటారు, అసలు హదీసులో జిహాద్ అన్న పదమే వాడబడింది జిహాద్ ఆరాధనల్లో (దైవ విధేయతల్లో) కెల్లా ఉత్తమ ఆరాధనగా పేర్కొనడం జరిగింది ఈ విధంగా చూస్తే నిరుపేదల సహాయం ఉత్తమ ఆరాధనకు సమానమనే భావమే వస్తుంది ఈ భావానికి, పై హదీసుల్లో ఉదాహరించిన సామ్యాలు కూడా సమర్థిస్తున్నాయి

196 అసలు హదీసులో మమ్లూక్ అనే పదం ప్రయోగించ బడింది. దానికి బానిసలు అనిఅర్థం. ఇస్లాంకు ముందు అరబ్బు సమాజంలో బానిసల వ్యవస్థ ఉండేది సామాన్యంగా ప్రజలు బానిసల పట్ల పశువుల కన్నా హీనంగా ప్రవర్తించే వారు. వారికి కూడు గుడ్డలిచ్చే వారు కారు వారి శక్తికి మించిన పనులు చెప్పేవారు. ఇస్లాం ఆవిర్భవించిన కాలంలో ఈ బానిస

చితంగా ఇవ్వాలి. అతను భరించగలిగినంత కార్యభారాన్నే అతనిపై మోపాలి." (ముస్లిం — అబూహురైరా)

వ్యవస్థ సమాజంలో బాగా వ్రేళ్ళూని ఉండింది. దాన్ని ఇస్లాం నిరసించింది అయితే ఏ వ్యవస్థలో నయినాసరే ఒక్కసారిగా రేయిని పగలుగా మార్చడం సమంజసమూ కాదు, సహజమూ కాదు, సాధ్యమూ కాదు. అందుకే ఇస్లాం ప్రతి మార్పులోనూ ఒక సహజమయిన, సమంజసమయిన సాధ్యమయిన క్రమపద్ధతిని అనుసరించింది. బానిస వ్యవస్థ విషయంలోనూ అదే జరిగింది ఈ హదీసులో మహాప్రవక్త, బానిసలు కూడ మానవ సోదరులే అన్న ఇస్లామీయ దృక్పథాన్ని ప్రబోధించి దానికనుగుణంగా వారి ఎడల ఎలా ప్రవర్తించాలో కూడా బోధించారు ఇంకా అనేక మంది బానిసల్ని ఖరీదు ఇచ్చి, కొని వారికి స్వాతంత్ర్యం ప్రసాదించారు. ఈ విధంగా సమాజంలో పలు రకాల ఉద్బోధల వల్ల అవసరమయిన మార్పు తెచ్చి ఆ వ్యవస్థనే సమూలంగా తుడిచిపెట్టేశారు మహాప్రవక్త (సఅసం) మరియు ఆయన అనుచరులు. చివరికి ఓ నాటి బానిసలు ఇస్లామీయ సమాజంలో "నాయకులు"గా విరాజిల్లారు

ఈ హదీసు ద్వారా ద్యోతకమయ్యే మరో విషయమేమంటే, రేయింబవళ్ళు సేవచేసే నౌకర్లు, పనివాళ్ళు, పాలేరుల విషయంలోనూ ఇదే విధమయిన ప్రవర్తనకలిగి ఉండటమే ధర్మబద్ధమయినది నౌకరులపట్ల మనం అవలంబించవలసిన వైఖరిని సూచించే ఉల్లేఖనాన్ని గమనించండి. అబూకలాబా ఉల్లేఖించారు :

హజ్రత్ సల్మాన్ ఫార్సీ(రజిఅన్)గవర్నరుగావున్న కాలంలో

197. దైవప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశం: "బానిసలు మీ సోదరులు, అల్లాహ్ వారిని మీ ప్రయోజనార్థం మీకు అప్పగించాడు. అయితే వారిని మీలో ఎవరి సేవకోసం నియమించాడో వారు వారికి, తాము ఏది తింటే అదే పెట్టాలి. తాము ఏ బట్టలు ధరిస్తారో వారికీ అలాంటి బట్టలే ఇవ్వాలి. వారి శక్తికి మించిన పనిభారాన్ని వారిపై మోపరాదు. ఒక వేళ అతని శక్తికి మించిన పని చెప్పినట్లయితే అందులో అతనికి తోడ్పడాలి." (బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

ఒక వ్యక్తి ఆయన్ని కలవడానికి వెళ్ళాడు అప్పుడు ఆయన తన ఇంట్లో (రొట్టె కొరకు) పిండి కలుపుతున్నారు, 'ఇదేమిటి?' అని ఆశ్చర్యంతో అతడు అడిగినదానికి హజ్రత్ సల్మాన్(రజిఅన్) 'మా పనిమనిషిని బజారుకు పంపాను అతనిపై రెండు పనుల భారం వెయ్యడం భావ్యం కాదని పిండి నేనే కలుపుతున్నాను' అని సమాధానమిచ్చారు హజ్రత్ సల్మాన్.

197. ఈ హదీసులో పై ఉల్లేఖనంలో హజ్రత్ సల్మాన్ పార్శీని గురించి చెప్పబడిన వైఖరికి ప్రాతిపదిక అయిన దైవ ప్రవక్త ప్రబోధం గోచరిస్తోంది. నౌకరుకు పని ఎక్కువగా చెప్పి, నప్పుడు అతనికి తోడ్పడడం కూడా అవసరమన్న మహా ప్రవక్త ఉపదేశాన్ని ఆయన సహచరులు ఏ విధంగా పాటించి ఉంటారో కూడా హజ్రత్ సల్మాన్ పద్ధతుల ద్వారా మనకు బోధపడుతుంది. వాస్తవానికి దైవప్రవక్త "సున్నత్" (సంప్రదాయం) కోసం ప్రాకు-

198. "మీలో ఎవరి సేవకుడయినా అన్నం వండి మీ ముందు ఉంచినట్లయితే ఆ వంటలో సెగల్ని పొగల్ని అతను భరించి ఉంటాడు. అలాంటప్పుడు యజమాని అతన్ని తనతోపాటు భోజనానికి కూర్చోబెట్టుకోవాలి. ఒక వేళ అన్నం కొద్దిగా మాత్రమే ఉంటే రెండు ముద్దలైనా అతనికి పెట్టాలి." అని బోధించారు మానవ శ్రేష్ఠులు (సఅసం). (ముస్లిం—అబూహురైరా)

199. హజ్రత్ అబూబక్ర్(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: "తమ బానిసలపై, సేవకులపై అధికార దుర్వినియోగం చేసేవారు, స్వర్గానికి పోలేరు." అని ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం)సెలవీయగా కొందరు, "దైవప్రవక్తా! మీ ఉమ్మత్ (అనుచర సంఘం)లో ఇతర అనుచర సంఘాల కంటే బాని

లాడే మనం పలికేవన్నీ నోటి మాటలే క్రియా రూపంలోమన పరిస్థితి ఎక్కడుందో—ఆత్మ విమర్శన అవసరం.

198 భోజనపానీయాల్లో నౌకరును తనకు సమంగా కూర్చో బెట్టుకోవడంలోనే మనిషి సర్వమానవ సమానతను కనబరచ గలుగుతాడు ఈ సందర్భంలో దూరం ఉంచి ఎన్ని ఊకదంపుడు ఉపన్యాసాలు దంచినా క్రియా రూపంలో వాటికి విలువ శూన్యం.

199 అనాధలు, బానిసలు ఈ రెండు వర్గాలవారు సమా జంలో పీడిత ప్రజలకు ప్రతీకలు, ఇస్లాం అన్నిరకాల దోపిడిని, జులుంను నిరసించి మానవులకు వారి, జన్మహక్కయిన స్వేచ్ఛను

సలు, అనాథలు అధికంగానే ఉంటారని మీరు తెలిపారు కదూ ?" అని అడిగారు దానికి దైవ ప్రవక్త (సఅసం), "అవును, నేను ఈ మాట చెప్పిన విషయం నిజమే. అయితే మీరు వారిని (బానిసల్ని, అనాథల్ని) తమ బిడ్డల్లా ఆదరిం చండి, మీరు భుజించే ఆహారం వారికి పెట్టండి" అని బోధించారు. (ఇబ్నుమాజ)

200. మానవ మహూపకారి (సఅసం), హజ్రత్ అలీ (రజిఅన్)కు ఓ బానిసను ప్రదానం చేసినప్పుడు ఇలా సెలవిచ్చారు : "ఇతన్ని కొట్టకు, ఎందుకంటే నమాజ్ చేసే వారిని కొట్టడం నిషిద్ధం. ఇతను నమాజ్ చెయ్యడం నేను చూశాను." (మిష్కాత్—అబూఉమామ)

ప్రసాదించాలని అభిలషిస్తుంది, కృషి చేస్తుంది కనుక దాన్ని ఈ పీడిత ప్రజలు అత్యధికంగా ఆశ్రయించడం సహజం. అనుచర సంఘంలో అనాథలు బీదలు అధికంగా ఉంటారన్న దానికి భావం ఇదే.

బానిసలు నౌకరులపైనే కాకుండా తన అధికారం క్రింద వచ్చిన వారెవరిపైనయినా దౌర్జన్యం, అత్యాచారాలకు తలపడ టాన్ని ఇస్లాం గర్హిస్తుంది అదేమాటను తెలపడానికే మహాప్రవక్త (సఅసం), అలాంటి వారికి స్వర్గ ప్రవేశం లభించదని చాటి చెప్పారు.

200. నౌకరులు ఎలాంటి వారయినా సరే బాధించటం అనుచితమే అయితే వారు సజ్జనులయి, సదాచారులయితే ఆ

సహ ప్రయాణికుని హక్కు

201. "జాతి సేవ చేసే వాడే వారి అసలు నాయకుడు. ప్రజల సేవలో ఎవరయితే అగ్రగామిగా వ్యవహరిస్తాడో అతన్ని, ఎవరయినా, ఒక్క "షహాదత్" (అమరగతి) వల్ల తప్ప మరే సత్కార్యం వల్లనూ మించి పోలేరు." అని దైవప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు.

(మిష్కాత్—సహల్ బిన్ సఅద్)

202. హజ్రత్ అబూ సయీద్ ఖుద్రీ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: 'ఒక సారి మేము ప్రయాణిస్తూ ఉండగా

అనౌచిత్యం ఇంకా అధికతరమవుతుంది ఈ హదీసులో దైవ ప్రవక్త హజ్రత్ అలీని బోధించిన విషయం అదే.

201 జాతి యొక్క అసలు నాయకుడు తోటి సోదరులకు సహాయం చేసేవాడే ముఖ్యంగా ఒక బృందంతో పాటు కలసి పని చేసే వ్యక్తి తన తోటి వారి సేవ చెయ్యాలి వారి అవసరాలను తీర్చాలి. వారికి సకల విధాలా సౌఖ్యం, సౌకర్యం చేకూర్చాలి. ఈ సేవకు పుణ్యఫలం ఎంతో ఘనంగాలభిస్తుంది. ఈ సత్కార్యానికి మించిన సత్కార్యం ఏదయినా ఉంటే అది మనిషి దైవ మార్గంలో నిరంతర కృషి సలుపుతూ చివరికి ప్రాణాలు కోల్పోయి అమరగతిని పొందడం ఒక్కటే

202 ఆగంతకుడు కుడి ఎడమలను చూడటాన్ని బట్టి అతడు అగత్యపరుడని, అవసరమున్నవాడని, ఎవరయినా తనకు సహాయం అందజేస్తారేమో అని ఎదురు చూచాడని తెలుస్తోంది.

ప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు ఒక వ్యక్తి ఒంటె ఎక్కి వచ్చాడు. వచ్చిన వ్యక్తి కుడి ఎడమలు తిరిగి చూడ నారంభించాడు, అప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు : "ఎవరి వద్దయినా వాహనం అధికంగా ఉంటే దాన్ని అతడు వాహనం లేనివారికి ఇచ్చివేయడం ఉచితం. మరెవరి వద్దయినా అధిక ఆహారం ఉంటే వారు దాన్ని ఆహారపు కొరత ఉన్నవారికి ఇవ్వాలి." ఇలాగే ఎన్నోరకాల వస్తువుల్ని ప్రవక్త (సఅసం) పేర్కొన్నారు. కడకు, అవసరం మేరకు మించిన సరకులపై మాకెలాంటి హక్కులేదేమో అని మేము భావించసాగాము.' (ముస్లిం)

203. మహా ప్రవక్త బోధించారు : "కొన్ని ఒంటెలు షైతానుల వాటాగా ఉంటాయి. కొన్ని ఇళ్ళు సైతం షైతానుల నివాసంగా ఉంటాయి. మీలో ఒకరు తనతో

ఆ పైన మహాప్రవక్త (సఅసం) అక్కడున్న వారిని ఉద్దేశించి, తమ అవసరానికి మించిన దాన్ని అవసరమున్న వారికి ప్రదానం చెయ్యడం పట్ల చేసిన ఉపదేశాన్నిబట్టి తెలిసేదేమంటే, ఎంతటి వాడయినా, ఎలాంటి వాహనం ఎక్కి వచ్చినా, ధనవంతుడయినా, ఆ సమయానికి అవసరం ఏర్పడి సహాయాన్ని అర్థిస్తే ఆ సహాయం అందజెయ్యడం అవసరం

203. ఒంటెలంటే వాహనాలన్నింటికి ఆ మాట వర్తిస్తుంది. ఎవరికీ ఉపయోగపడని ఏ వాహనమయినా మరే పదార్థమయినా షైతాన్‌కు చెందింది కాకపోతే మరేమిటి ?

చాలా ఒంటెల్ని తీసుకొని బయల్దేరుతారు. అవి బాగా బలిసి ఉంటాయి కూడా. కాని వాటిపై ఆ వ్యక్తి తానూ స్వారీ చేయడు, లేదా వాహనం లేని తోటి సోదరుణ్ణి— చూస్తూ పోతాడు కాని— వాటిపై ఎక్కించుకోడు. ఇక పోతే షైతానుల గృహాలు నేను చూడలేదు.”

(అబూదావూద్—సయీద్ బిన్ అబూహింద్—అబూహురైరా)

204. హజ్రత్ ముఆజ్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; 'మేము ఒకసారి మహా ప్రవక్త (సఅసం) తో పాటు ఒక పోరాటంలో పాల్గొన్నాము. శిబిరాలు వేసుకున్న వారు చోటును చాలా ఇరుకు చేసి వేశారు. రాను పోను త్రోవే

షైతాన్‌లగృహాలంటే, ప్రజలు కేవలం ప్రదర్శనాబుద్ధితో, తమ ఐశ్వర్యాన్ని చాటుకోడానికి, అనవసరంగా ఆర్భాటంగా కట్టించిన ఇళ్ళు వారు స్వయంగానూ వాటిని వినియోగించుకో లేరు లేదా అవసరమున్న వారినీ నివసించనివ్వరు. ఇస్లాం ఇలాంటి ఐశ్వర్య ప్రదర్శనను సుతరామూ అంగీకరించదు మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఇలాంటి ఇండ్లు ఆ కాలంలో చూడలేదంటే అప్పుడు ఇలాంటి బాహ్య ప్రదర్శనా బుద్ధి కలవారు అరుదు. ఆ తరువాత మన పూర్వీకులు, ఇప్పుడు మనం, అలాంటి షైతాన్ గృహాలు, శ్రీమంతులు కట్టించిన వైభవోపేత భవంతులు అనేకం చూస్తూనే ఉన్నాము.

204. శిబిరాలు వేసుకున్న వారు బాగా విశాలంగా వేసుకున్నట్లు తెలుస్తోంది. దాని వల్ల వచ్చిపొయ్యేవారికి కష్టం

లేకుండా చేశారు. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒక వ్యక్తిని పంపి, "ఎవరయితే శిబిరాల స్థలాన్ని ఇరుకు చేస్తారో వారికి జిహాద్ (దైవమార్గంలో నిరంతరకృషి)చేసే పుణ్యఫలం లభించదు." అని చాటింపు వేయించారు.' (అబూదావూద్)

వ్యాధిగ్రస్తుని పరామర్శ

205. మహాప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వసల్లం) ప్రవచించారు : "సర్వోన్నత ప్రభువు ప్రళయ దినాన ప్రశ్నిస్తాడు, ఆదం పుత్రుడా, నేను వ్యాధిగ్రస్తుణ్ణయి ఉన్నప్పుడు నీవు నన్ను పరామర్శించలేదే ?" అని. దానికి మనిషి, 'నా స్వామీ ! నిన్ను నేను పరామర్శించడ

కలిగే అవకాశం ఎంతయినా ఉంది అందుచేత మహాప్రవక్త ఆ ప్రకటన చేయించారు ప్రయాణం చేసేవారు, అందునా సత్కార్య సంకల్పకులు, విస్తారంగా విశాలస్థలాన్ని ఆక్రమించుకోవడం కేవలం తమ సౌకర్యాన్ని చూసుకోవడం, ఇతరుల అవసరాన్ని గమనించకపోవడం భావ్యం కాదు. అవసరం మేరకు చోటును వాడుకోవటం ఇతరుల సౌకర్యాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని మెలగడం అవసరం.

205. ఆపదలో ఉన్నవారివద్ద దైవం ఉంటాడని మనం వింటూ ఉంటాం, ఈ హదీసు కూడా దాన్ని ధృవీకరిస్తోంది, మరి ఆ ప్రభువు ఆపద్బాంధవుడు (ముష్కిల్ కుషా) కదా?

మేమిటీ? నీవయితే సర్వలోకాల ప్రభువు కదా!', అని విన్నవించుకుంటాడు. అల్లాహ్ ఇలా అంటాడు, 'నీకు గుర్తుందా? నా ఫలానా దాసుడు అనారోగ్యంతో పడి ఉన్నప్పుడు నీవు పరామర్శకు వెళ్ళలేదు. నీవు అతన్ని పరామర్శించి ఉంటే, నన్ను అక్కడ దర్శించేవాడివని నీకు తెలీదా?"

(ముస్లిం—అబూ హురైరా)

206. దైవసందేశహరులు ఉపదేశించారు:"రోగిని పరామర్శించండి; ఆకలిగొన్న వానికి అన్నం పెట్టండి: బందీలో ఉన్న వానిని విడిపించే ప్రయత్నం చెయ్యండి."

(బుఖారి—అబూమూసా)

పరామర్శ అంటే కేవలం రోగి వద్దకు వెళ్ళి రోగం, చికిత్స లను గురించి విచారించడం కాదు వాస్తవానికి పరామర్శ అంటే రోగి బీదవాడయితే అతని మందు మాకు ఏర్పాట్లు చెయ్యడం. లేదా అతనికి అవసరమైనవి తెచ్చిపెట్టేవారు లేకపోతే వాటిని సర్దే ప్రయత్నం చెయ్యడం అనే భావం కూడా ఇందులో ఇమిడి ఉంది

206 మహాప్రవక్త (సఅసం) తన సహచరులకు శిక్షణ గరిపేటప్పుడు ఒక్కొసారి ఒక్కొ విధంగా ఉపదేశించే వారు. అంతర్యంలో ఆర్ద్రత, కనికరం, కోమలతను సృజించేందుకు ఈ హదీసులో దైవ ప్రవక్త మార్గాలు సూచించారు. హదీసులో పేర్కొనబడిన మూడు సత్కార్యాలు కూడా సమాజంలోని విభిన్న వ్యక్తులకు ఏదో విధంగా మేలు చేకూర్చేవే అనడంలో సందేహం లేదు దానికి తోడుగా వీటి ద్వారా, వీటిని ఆచరించే వ్యక్తి

207. ఒక యూదు బాలుడు దైవప్రవక్త (సఅసం) సేవకై నియుక్తుడయి ఉండేవాడు. ఒక సారి అతనికి అస్వ స్థత కలిగితే మహాప్రవక్త (సఅసం) అతన్ని పరామర్శించ డానికి వెళ్ళారు. అతని తలవైపు కూర్చున్నారు. అతనితో, "ఇస్లాం స్వీకరించు" అని ఉపదేశించారు. అతడు అక్కడే తన వద్ద కూర్చుని ఉన్న తన తండ్రివైపు చూచాడు, అతని తండ్రి, "అబుల్ కాసిం [మహనీయ ముహమ్మద్ (సఅసం)] చెప్పినట్లే చెయ్యి," అని చెప్పగా అతడు ఇస్లాం ధర్మాన్ని స్వీకరించాడు. ఆ తరువాత అక్కడ్నుంచి బయల్దేరుతూ దైవసందేశహరులు (సఅసం) ఇలా అన్నారు. "అల్‌హమ్దు లిల్లాహ్ (అల్లాహ్‌కు అభివందనాలు) దైవం ఇతన్ని నరకాగ్ని నుండి రక్షించాడు." (బుఖారి—అనస్)

హృదయంలో కూడా కొన్ని శాశ్వత సద్గుణాలు చోటు చేసుకునే అవకాశం ఉంది.

207 దేవుని అంతిమ సందేశహరులయిన ముహమ్మద్ (సఅసం) పరిశుద్ధ గుణగణాలను గురించి మిత్రులు, శత్రువులకు సమానంగా తెలుసు. యూదులంతా అయన శత్రువులు కారు వారిలో ఎందరో ప్రవక్త శ్రేయోభిలాషులు, అయన్ని గౌరవించే వారు ఉండే వారు. ఈ హదీసులో ప్రస్తావించబడిన యూదు నికి మహాప్రవక్త (సఅసం) ఎడల ఆత్మీయత ఉండేది. అందు వల్ల అతడు తన కొడుకును దైవప్రవక్త సేవ చేయడానికి నియ మించాడు.

208. హజ్రత్ అబ్దుల్లా ఇబ్ను అబ్బాస్ తెలియ పరిచారు : "సున్నత్ (మహా ప్రవక్త సంప్రదాయం) ఏమంటే, రోగిని పరామర్శించేటప్పుడు అతని వద్ద సద్దు చేయకుండా కూర్చోవడం." (మిష్కాత్)

ముస్లింలపై ముస్లింల హక్కులు

209. మహాప్రవక్త (సఅసం) 'వీడ్కోలు హజ్'

వ్యాధిగ్రస్తులయినప్పుడు మనిషి హృదయం ఆర్ద్రమయి వుంటుంది. దైవ చింతన, ధర్మాచరణ పట్ల ఆసక్తి జనిస్తుంది, మహాప్రవక్త అలాంటి అదను చూచి, పరామర్శలయ్యాక ఎంతో వివేకవంతంగా ఇస్లాం ధర్మ సందేశాన్ని వినిపించిన తరువాతే దాన్ని స్వీకరించమని ఆహ్వానించి ఉంటారు రేయింబవళ్ళు మహాప్రవక్త సత్ప్రవర్తన, ఆయన బోధనలు వింటూ ఉన్న ఆ యువకుడు, తనకు ఇష్టమయినా తండ్రి ఏమంటాడో అన్న జంకుతో ఆ తండ్రి వైపు చూచాడు. తండ్రి తనకు అభ్యంతరం లేదని తెలుపగానే ఋజుమార్గాన్ని స్వీకరించాడు.

208. ఇది సాధారణంగా అందరికీ వర్తించే ఆదేశం. కానీ ఆత్మీయులు, మోహమాటం పాటించని మిత్రులు వ్యాధిగ్రస్తు లయితే, వారి వద్ద కూర్చోవడం వారికి ఇష్టమే అయితే కాస్త అధి కంగానే కూర్చోవడం కాలక్షేపం చెయ్యడంలో తప్పులేదు.

209. 'వీడ్కోలు హజ్' అంటే ఆ హజ్ తరువాత మహా

సమయాన ముస్లింలను సంబోధిస్తూ ఇలా ఉపన్యసించారు: "బాగా వినండి, అల్లాహ్ ఈ దినాన్ని, ఈ నెలను, ఈ నగరాన్ని ఏ విధంగా పవిత్రమయినవిగా నిర్ణయించాడో అదే విధంగా మీ రక్తాన్ని, మీ ధనాన్ని, మీ మానాన్ని పవిత్రంగా నిర్ణయించాడు. శ్రద్ధగా వినండి, నేను అన్నీ వివరంగా బోధపరిచానా?"

అక్కడున్న సహచరులు "అవును, మీరు అంతా బాగానే వివరించారు." అని పలికారు. దాని మీదట ఆయన "అల్లాహ్, నేను సందేశాన్ని ఉమ్మత్‌కు అంద జేసిన దానికి నీవే సాక్షివి." అని మూడు పర్యాయాలు పలికారు, తరువాత ఈవిధంగా ప్రబోధించారు: "చూడండి, మీరు ముస్లిములయి కూడా, నా తరువాత, పరస్పరం మెడలు నరుక్కునే అవిశ్వాసులుగా మారకండి."

(బుఖారి—ఇబ్నె ఉమర్

ప్రవక్త కొన్ని దినాలకే ఇహలోకాన్ని వదలి వెళ్ళిపోయ్యారు. 'రక్తాన్ని పవిత్రం'గా నిర్ణయించడ మంటే అధర్మంగా ప్రాణం తీయడం రక్తం చిందించడం నిషిద్ధం అని భావం. ధనమాన ప్రాణాల రక్షణ విధిగా నిర్ణయించినట్లు కూడా ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది.

అసలు ఈ హదీసు ఒక పెద్ద ప్రసంగంలోని భాగం. ప్రసంగం చివరలో దైవసందేశహరులు (సఅసం) అక్కడ సమా వేశమయిన ముస్లింలను ఉద్దేశిస్తూ నేను వివరంగా బోధపరిచానా

210. జరీర్ బిన్ అబ్దుల్లాహ్ ఉల్లేఖించారు: "నేను దైవ సందేశహరుల (సఅసం) చేతి మీదుగా —నమాజ్ చేస్తానని, జకాత్ చెల్లిస్తానని, ప్రతి ముస్లిం ఎడల సదభిలాష కలిగి ఉంటానని బయ్‌త్ (ప్రమాణం) చేశాను."

(బుఖారి, ముస్లిం)

211. దైవప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "నీవు

అని అడిగడంలో ఉద్దేశ్యం, ఏదయినా అడగదలుచుకుంటే అడగండి అన్నదే తాను దైవసందేశాన్ని సక్రమంగా ప్రజలకు అందజేశానన్న విషయానికి దైవాన్ని సాక్షిగా పేర్కొనడం మహాప్రవక్త పరలోక చింతనను, దైవ భీతిని ఎత్తి చూపుతోంది

210 'బయ్‌త్' అంటే అమ్మకం అని అర్థం. దాన్ని ప్రమాణం అన్న అర్థంలో వాడతారు ఇక్కడ భావమేమంటే, మనిషి ఎవరి చేతి మీదుగా బయ్‌త్ చేస్తాడో వాస్తవానికి అతడు తన జీవితాంతం ఆ శపథాన్ని కాపాడతానని ప్రమాణం చేస్తాడన్నమాట హజ్రత్ జరీర్ (రజిఅన్)తో మహాప్రవక్త (సఅసం) మూడు విషయాల ప్రమాణం తీసుకున్నారు నమాజ్‌ను దాని నిబంధనలన్నింటినీ పాటిస్తూ ఆచరించటం, జకాత్‌ను సమయానికి చెల్లించడం, తోటి ముస్లిం సోదరులతో ఏ విధమయిన అక్రమ వ్యవహారం చెయ్యకుండా వుండటం, వారి ఎడల ప్రేమాభిమానాలతో శ్రేయోభిలాషతో వ్యవహరించడం ఈ హదీసు ద్వారా ముస్లిం సమాజంలోని వ్యక్తులు పరస్పరం ఏ విధంగా మసలుకోవాలో వెల్లడవుతోంది.

211. గమనార్హమయిన విషయం ఏమిటంటే, దైవప్రవక్త

ముస్లింలను పరిశీలించావంటే, వారు పరస్పరం దయాశీలు రని, ప్రేమమయులనీ, అన్యోన్య అనురాగ యోగులనీ కను గొంటావు. వారి పరిస్థితి ఒక దేహం లాంటిది, దేహంలో ఒక అవయవానికి ఏదయిన జబ్బు చేస్తో దేహంలోని ఇతర అవయవాలు కూడా విశ్రమాన్ని వదలి జ్వరంలో పాలు పంచుకుని దానికి తోడవుతాయి."

(బుఖారి—ముస్లిం—నోమాన్ బిన్ బషీర్)

212. దైవ సందేశ హరులు (సఅసం) ప్రబోధిం చారు : "విశ్వాసి మరొక విశ్వాసితో కలసి ఒక కట్టడంలా

(సఅసం), శరీరం యొక్క ఉపమానాన్ని ఉదహరిస్తూ ముస్లిం లందరూ ఒకే శరీరంలా ఉండాలని ఉపదేశించలేదు శరీరంలా ఉండటం ముస్లింల సహజమయిన, స్థిరమయినగుణంగా పేర్కొ న్నారు ముస్లింలను ఎవరు, ఎప్పుడు చూసినా వారంతా పర స్పరం అన్యోన్య ప్రేమానురాగాలతో ప్రవర్తించుకునే వారుగానే గమనిస్తారు

212. ఈ హదీసులో ముస్లిం సమాజాన్ని ఒక పటిష్ఠ మయిన కట్టడంతో పోల్చడం జరిగింది. కట్టడం యొక్క ఇటు కలు ఏవిధంగానయితే ఒకదానితో ఒకటి పటిష్టమయి ఉంటాయో ఒక్కో ఇటుక మరో ఇటుకకు ఏ విధంగానయితే బలాన్ని, ఆధా రాన్ని అందిస్తుందో అదే విధంగా ముస్లింలందరూ పరస్పరం సంఘటితంగా, పటిష్ఠంగా ఉండాలనీ, మీరు కూడా ఒకరినొకరు ఆదుకోవాలనీ, ఆధార మివ్వాలనీ, తన్మూలంగా సమాజానికి పటిష్ఠత చేకూర్చాలనీ భావం. ఇంకా, ముందు దూరమూరంగా

రూపొందుతాడు. దాని ఒక భాగం మరొకభాగానికి బలం చేకూర్చుతుంది.'' అంటూ ఆయన తన ఒక చేతిౖవేళ్ళను మరొక చేతి ౖవేళ్ళలో దూర్చి చూపారు.

(బుఖారి, ముస్లిం—అబూమూసా)

213. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ౖపవచించారు : "విశ్వాసి మరొక విశ్వాసికి దర్పణం లాంటి వాడు. ఇంకా, ఒక విశ్వాసి మరొక విశ్వాసికి సోదరునితో సమానం. అతడు ఇతణ్ణి నాశనం కాకుండా కాపాడుతాడు. అతన్ని పరోక్షంగా కూడా రక్షిస్తాడు.'' (మిష్కాత్—అబూహురైరా)

ఉన్న ఇటుకలు పరస్పరం దగ్గరై కట్టడమనే లక్ష్యం కొరకు పటిష్ఠ మయి ఓ కట్టడం రూపాన్ని సంతరించుకున్న విధంగానే ముస్లింలు కూడా సంఘటితంగా, సంఘీభావంతో ఉండడంలోనే వారి శక్తి ఇమిడి ఉందని, వారు విచ్ఛిన్నమయి పరస్పరం దూరాలు ఏర్పరచుకుంటే వారిని ఒక్క గాలి దుమారమే ఎగుర వేసుకు పోతుందని, ఒక్క నీటి వరదలోనే కొట్టుకుపోతారని మహాప్రవక్త (సఅసం) కట్టడం యొక్క దృష్టాంతాన్ని ఇచ్చారు ఈ విష యాన్నే భావయుక్తంగా బోధపరచడానికి తన చేతి ౖవేళ్ళనుకలిపి కళ్ళకు కట్టినట్లు చూపారు

213. అంటే, అతనిలో ఏదయినా బలహీనతలుకానవస్తే నేరుగా అతనితోనే చెప్పి వాటిని దూరం చెయ్యడానికి ౖపయ త్నించాలి కాని వాటిని ఇతరులతో చెప్పి అతన్ని అవమాన పరచరాదని భావం. ఇంకా అతని కష్టాలను తన కష్టాలుగా

214. “నీవు నీ సోదరునికి తోడ్పడు — అతడు దౌర్జన్యం చేసే వాడయినా, దౌర్జన్యానికి గురయిన వాడయినా” అన్నారు ఒక సారి దైవ సందేశహరులు (సఅసం). ఒక వ్యక్తి, “దైవ ప్రవక్తా! దౌర్జన్యానికి గురయిన వాడయితే నేనతన్ని ఆదుకుని తోడ్పడగలను, కాని దౌర్జన్యం చేసేవాడయితే అతనికి సహాయపడేదెలా?” అని అడిగాడు. అప్పుడు ఆయన ఉపదేశించారు ; “అతన్ని దౌర్జన్యం చెయ్యకుండా వారించు, ఇదే నీవు చేసే సహాయం!”

(బుఖారి, ముస్లిం—అనస్)

భావించి అతను బాధ పడినప్పుడే తాను బాధపడుతూ ఆ కష్టాలను తొలగించడానికి కృషికై పూనుకోవాలని అర్థం. మరో హదీసులో ఇలా ఉంది “మీలో ప్రతి ఒక్కడూ తన సోదరునికి అద్దం లాంటివాడు. అతన్ని ఏదయినా బాధలో చూస్తే దాన్ని దూరం చెయ్యడానికి ముందుకు రావాలి” అదే విధంగా అతనిలో ఏదయినా బలహీనత గోచరిస్తే దాన్ని దూరం చెయ్యడానికి కృషి చెయ్యాలి

214 జాతి దురభిమానానికి, ఆశ్రిత పక్షపాతానికి ప్రతీక అయిన ఆ నానుడిని మానవ మహోపకారి ఎంతో చక్కగా నిర్మాణాత్మకంగా మలచారు

నేటికీ Right or wrong my Nation (ఒప్పయినా తప్పయినా-నా దేశం) అనే జాతి దురభిమానులు, ఆ జాతి దురభిమానాన్ని బోధించేవారు ఎంతో మంది ఉన్నారు వారికి కనువిప్పు కాగలదు మహాప్రవక్త ఉపదేశం

215. మహాప్రవక్త(సఅసం) ప్రవచించారు : "ఒక ముస్లిం మరొక ముస్లింకు సోదరుడు. అతనికి ఎలాంటి అన్యాయమూ చెయ్యడు, అతన్ని అసహాయ స్థితిలోనూ వదలివెయ్యడు. ఎవరయితే తన సోదరుని అవసరాన్ని తీరుస్తాడో, అతని అవసరాన్ని అల్లాహ్ తీరుస్తాడు. ఇంకా, ఎవరైతే ఒక ముస్లింపై ఆసన్నమయిన కష్టాన్ని దూరం చేస్తాడో, అల్లాహ్ ప్రళయదినాన ఎదురయ్యే అతని కష్టాన్ని దూరం చేస్తాడు, మరియు, ఎవరయితే ఒక ముస్లింలోని లోటుపాట్లను మరుగు పరుస్తాడో అల్లాహ్ ప్రళయదినాన అతని తప్పిదాలను కప్పిపుచ్చుతాడు."

(బుఖారి, ముస్లిం— ఇబ్ను ఉమర్)

నీ సోదరుడు జులుం చేసేవాడయినా, జులుంకు లోనయిన వాడయినా నీవు మాత్రం నీ సోదరుని పక్షం వహించాలన్నది మూఢత్వపు సూక్తి అది తప్పని, జులుంకు లోనయిన వ్యక్తిని జులుం నుండి కాపాడటం ఏవిధంగానయితే నీ విధియో, జులుం చేసే వాడు నీ సోదరుడయితే అతన్ని జులుంనుండి వారించటం ఇంకా అవసరమయితే అతన్ని ఎదిరించటం కూడా నీ విధియే కేవలం నీ వాడయినంత మాత్రాన అతన్ని వెనుక వేసుకురావడం సరయిన విధానం కాదు అని చెబుతోంది, ఈ ప్రవచనం

215 తోటి సోదరుని పట్ల అత్యాచారం చెయ్యకుండా ఉండటం, అవసరమున్నప్పుడు ఆదుకోవడం ఒక విశ్వాసియొక్క ధర్మం అని ఈ హదీసు చాటుతోంది.

216. మహా ప్రవక్త వక్కాణించారు : "నా ప్రాణాన్ని గుప్పెట్లో ఉంచుకున్న శక్తి సాక్షిగా — తన కొరకు ఇష్టపడిన దాన్ని తన సోదరుని కొరకు కూడా ఇష్టపడనంత వరకు ఏ వ్యక్తయినా నిజమయిన విశ్వాసి కాజాలడు." (బుఖారి, ముస్లిం—అనస్)

హదీసులోని ఆఖరు మాటకు అర్థమేమిటంటే ఒక మంచి వ్యక్తి వల్ల ఏదయినా పొరపాటుజరిగితే, అతన్ని ప్రజల దృష్టిలో కించ పరచడానికి దాన్ని ప్రచారం చెయ్యరాదు దాన్ని కప్పిపుచ్చడానికే ప్రయత్నం చెయ్యాలి. అయితే దానికి భిన్నమయిన సందర్భంలో, అంటే దైవాదేశాలను బహిరంగంగా అతిక్రమించే వాని తప్పుల్ని కప్పి పుచ్చకుండా అతన్ని నలుగురిలో నిలబెట్టడమే కర్తవ్యమని కూడా మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు

216. ఈ హదీసువల్ల తెలిసేదేమంటే విశ్వాసి తాను ఆచరించిన సత్కార్యాన్ని తన సోదరునికి కూడా చెప్పాలి, అయితే తాను చెయ్యలేని దాన్ని ఇతరుల ద్వారా ఆశించటం తప్పు. అలాగే తాను రెండు వస్తువుల్లో ఒక దాన్ని ఎన్నుకోవలసి వచ్చినప్పుడు నిత్యం తన తోటి మిత్రునికై మంచి దాన్ని వదలి మరీ ఎన్నుకోవాలి ఇంకా తాను ఒక మంచి వస్తువును తనకై తీసుకుంటే, వీలయితే అలాంటి మంచి వస్తువు తన సోదరులు, మిత్రులు, ఆప్తులయిన వారికై కూడా తీసుకోవాలి. ఇలాంటి వాతావరణం వల్ల సమాజం ఎంత ప్రేమపూరితంగా ఆనందమయంగా తయారవుతుందో గమనించండి.

217. ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా తెలిపారు : "దైవదాసుల్లో కొందరు, ప్రవక్తలు కాకపోయినా, అమరగతులు కాకపోయినా ప్రళయ దినాన వారికి అల్లాహ్ ప్రసాదించిన ఉన్నత స్థానాన్ని చూచి ప్రవక్తలు, అమరగతులు సయితం ఈర్ష్యతో కూడిన ఆనందం అనుభవిస్తారు." "వారెవరు దైవ ప్రవక్తా!" అని అక్కడున్నవారు అడిగారు. దానికి మహా ప్రవక్త (సఅసం), "వారు బంధువులు కాకపోయినా, తమ మధ్య ధనం లావాదేవీలు లేకపోయినా, అల్లాహ్ ధర్మం ప్రాతిపదికపై అన్యోన్యంగా ప్రేమించుకున్న వారు, దైవం సాక్షిగా వారి వదనాలు జ్యోతిర్మయమయి ఉంటాయి. వారి ముఖం చుట్టూ ప్రకాశం భాసిల్లుతూ ఉంటుంది. జనులు భయాందోళనలు చెందే ఆసమయంలో వారికి ఎలాంటి భయమూ

---

217 అసలు హదీసులో 'గబిత్' అనే పదం ఉంది. దీనికి, మహదానందం పొందడం అని అర్థం ఇదే పదం ఈర్ష్య అనే భావంలో కూడా ప్రయోగించబడుతుంది ప్రస్తుత హదీసులో దీనికి మొదటి భావమే వర్తిస్తుంది అంటే ఒక గురువు, తన శిష్యుడు ఉన్నత స్థానాన్ని ఆక్రమించడం చూచి ఆనందంతో, గర్వంతో పొంగి పోయినట్లే, అత్యున్నత స్థానాల్లో ఉండే దైవ ప్రవక్తలు, అమరగతులయినవారు ఈ వ్యక్తుల ఉన్నత స్థాయిని, భాగ్యాన్ని గమనించి సంతోషపడతారు హదీస్‌లో ప్రస్తావించ

ఉండదు, జనులు ఖేదావృతులయి ఉండే ఆ వేళ వారికి ఎలాంటి దుఃఖమూ ఉండదు' అని ప్రవచించి ఈ ఆయత్ పఠించారు :

"తెలుసుకోండి, దేవుని మిత్రులయిన వారికి నిస్సందేహంగా ఎలాంటి భయమూ ఉండదు మరియు వారికి ఎలాంటి దుఃఖమూ కలుగదు."

(యూనుస్ : 62)

బడ్డ ఈ మహనీయుల పరస్పర ప్రేమ మైత్రికి కారణం, పునాది కేవలం 'ధర్మం' మాత్రమే వారిని ఒకచోట చేర్చింది ఏ విధమయిన ఆర్థిక లావాదేవీలు, రక్తసంబంధాలు మాత్రం కావు కేవలం ఇస్లాం మరియు ఇస్లామీయ జీవన విధానాన్ని సమాజ రూపకల్పనలో ఆచరణాత్మక స్థానాన్ని ఇవ్వాలన్న లక్ష్యమే వారిని అన్యోన్య మైత్రికై, సహచర్యాలకై ఏకం చేసింది హదీసులో ఇలాంటి వారికై ఈ లోకంలో విజయం దైవ సహాయం ప్రాప్తిస్తాయని, పరలోకంలో శాశ్వత సాఫల్యం లభిస్తుందని శుభవార్త ఇవ్వబడింది.

హదీసు చివరన దైవప్రవక్త (సఅసం) పఠించిన యూనుస్ సూరాలోని ఆయత్‌లో, విశ్వాసం గైకొని, ధర్మ పథాన పీడింపబడే వారిని, విశ్వాసం ఆధారంగా జీవితం గడపడం కోసం నిరంతరకృషి జరిపే వారిని, అజ్ఞానపు వ్యవస్థతో అనర్గళంగా పోరాడే వారిని ప్రస్తావించడం జరిగింది అల్లాహ్ వారిని గురించి— "వీరికై యీ జీవితంలోనూ రాబోయే జీవితంలోను సాఫల్యం లభిస్తుందన్న శుభవార్తనిస్తున్నాము" అని పలికాడు.

218. దైవసందేశహరులు(సఅసం) ప్రబోధించారు: "మనిషి మూడురాత్రులకు మించి తోటి సోదరునితో సంబంధాలు త్రెంచుకుని ఉండటం, ఇద్దరూ దారిలో కలిసినప్పుడు ఎడముఖం పెడముఖంగా తప్పుకోవటం ధర్మ సమ్మతం కాదు. వారిద్దరిలో సలాం చేసేందుకు ఎవరు ముందుకు వస్తారో వారు ఉత్తములు."

(బుఖారి, ముస్లిం — అబూ అయ్యూబ్ అన్సారి)

219. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "మీరు మిమ్మల్ని అనుమానాల నుండి రక్షించుకోండి.

---

218. ఇద్దరు ముస్లింలు ఏదయినా విషయంలో తగాదా పడి ఇద్దరి మధ్య మనస్పర్థలు ఏర్పడి మాట లేకుండా పోవటం అన్నది జరిగినా వారు అలా మూడు దినాలకు మించి ఉండరాదని ఈ హదీసు మనకు బోధిస్తోంది సాధారణంగా ఆ ఇరువురు, ఏ మాత్రమయినా దైవభీతి గల వారయితే రెండు మూడు రోజుల అనంతరం వారిలో పరస్పరం కలుసుకునే ప్రబల వాంఛ జనించడం సహజం చివరికి వారిలో ఒకరు 'సలాం' చెయ్యడంలో ముందంజ వేసి ఆ పైశాచిక వైషమ్యాన్ని రూపుమాపుతారు. అందుకే ఈ హదీసులోనూ మరో హదీసులోనూ సలాం చెయ్యడానికి ముందుకు వచ్చే వారి ఘనతను కొనియాడటం జరిగింది

219 ఈ హదీసు మూలంలో వచ్చిన కొన్ని పదాలను విశదీకరించడం అవసరం దానివల్ల అసలు భావమేమిటో సునాయాసంగా అవగతమవుతుంది

ఎందుకంటే అనుమానంగా పలికే మాట అతి నీచమయిన అసత్యం. ఇతరులగురించి వివరాలు సేకరిస్తూ తిరక్కండి. అపరాధాలు వెతకటానికి ఇతరుల వెంటపడకండి; పరస్పరం పగ, ప్రకోపాలకు తావివ్వకండి. అల్లాహ్ దాసులుగా, పరస్పరం సోదరులుగా మెలగండి."

(బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

---

1 తహస్సుస్-శ్రద్ధతో వినడం, చూడటం-ఒకరిమాటల్ని వినడానికి లేదా ఒకరి చేష్టల్ని చూడటానికి పొంచి ఉండి, ఆ తరువాత ఆ విషయాన్ని ఆ వ్యక్తికి ప్రతికూలంగా ఉపయోగించడం ఇస్లాంకు విరుద్ధం అని దైవప్రవక్త ఇక్కడ బోధించారు

2. తజస్సుస్-రంధ్రాన్వేషణ అంటే, ఒకరి తప్పిదాలను పట్టుకునేందుకు, పని కట్టుకుని నక్కి ఉండి, అతని ఆ బలహీనతలను ప్రచారంచేసి అతన్ని అవమానపరచటం ఇదీ ఇస్లాంకు బద్ధవిరుద్ధమని హదీసు తెలుపుతోంది.

3 తనా జుష్-ఇది వాణిజ్యసంబంధమయిన పారిభాషిక పదం దీనికి మన భాషలో "దళారి తనం" అనవచ్చు దళారి విక్రయదారునితో ముందే సంప్రదించుకుని కొనేవారిని బోల్తా కొట్టించటానికి ఆ అమ్మే పదార్థం మూల్యాన్ని ఇతోధికంగా పెంచి పలుకుతాడు. ఆ విధంగా పరస్పరం మోసంచెయ్యడాన్ని ఇక్కడ వారించడం జరిగింది

4. తబాగుజ్-అంటే పరస్పరం ద్వేషం కలిగి ఉండటం ఆగ్రహావేశాలకు లోనవడం అని భావం.

5. తదాబుర్-అంటే పరస్పర వైషమ్యం అనీ సంబం

220. ఒక సారి దైవప్రవక్త (సఅసం) వేదికపైకి వచ్చి నిల్చొని బాలా హెచ్చు స్వరంలో ప్రసంగించారు : "కేవలం నోటితోనే ఇస్లాం స్వీకరించిన జనులారా! విశ్వాసం మీ అంతర్యాల్లో స్థిరం కాలేదు, మీరు ముస్లింలకు బాధ కలిగించకండి ; వారిని రెచ్చగొట్టకండి ; వారిలోని లోపాలను వెంటాడకండి ; తమ సోదరుని లోపాలను వెదికే వ్యక్తిలోని లోపాలను అల్లాహ్ బహిర్గతం చేస్తాడు, అతన్ని నగుబాటు పాల్జేస్తాడు—అతడు తన ఇంటిలో తల దాచుకున్నా సరే!" (తిర్మిజీ—ఇబ్ను ఉమర్)

221. మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు : "నా

ధాలు త్రెంచుకోవడమని అర్థం వస్తుంది

వీటన్నిటికీ దూరంగా ఉండాలని ఇక్కడ బోధించబడింది

220 మునాఫిక్‌లు (కపటాచారులు) నిజమయిన ముస్లింలను బహువిధాలుగా పీడించే వారు అజ్ఞాన కాలంలో (ఇస్లాంకు పూర్వకాలంలో) వారి వంశంలో జరిగిన లజ్జాకరమయిన సంఘటనల్ని, బలహీనతల్ని ఎత్తిపొడుస్తూ జనుల ముందు ప్రస్తావించే వారు అలా చేసే వారినే ఈ హదీసులో చీవాట్లు పెట్టడం జరిగింది ఇంకా కొన్ని హదీసుల్లో, ఈ ప్రసంగం జరిగేటప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం) కంఠం చాలా హెచ్చు స్థాయికి పోయిందని, అప్పుడు ఆ చుట్టుపక్కల ఇండ్లల్లో ఉన్న మహిళలూ దాన్ని విన్నారని ఉంది

221 ఈ సంఘటన మహాప్రవక్త (సఅసం) మేరాకుజ్

ప్రభువు నన్ను ఆకాశాలమీదికి తీసుకు వెళ్ళినప్పుడు అక్కడ నాకు కొందరు వ్యక్తులు తటస్థపడ్డారు. వారి చేతిగోళ్ళు ఇత్తడివి. వాటితో వారు తమ ముఖాన్ని రొమ్మును పొడుచు కుంటున్నారు. నేను జిబ్రీల్‌ని అడగ్గా, 'వీరు ప్రపంచంలో ఇతరుల మాంసం తినే వారు, ఇతరుల గౌరవాన్ని భంగ పరచేవారు.' అని పలికారు." (అబూదావూద్—అనస్)

222. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి, 'ఒక ముస్లిం పై మరొకని పట్ల ఆరు బాధ్యతలున్నాయి' అని ప్రవచిం చారు. అప్పుడు అక్కడున్నవారు, అవి ఏవి అనీ అడగ్గా ఆయన ఈ విధంగా బోధించారు: "*నీవు ముస్లిం సోదరుని

వెళ్ళినప్పుడు జరిగింది ప్రజల మాంసం తినడమంటే ప్రజల వెనక వారి తప్పులను, వారికి అవమానం కలిగించే దృష్టితో ఇతరులముందు చర్చించడం అన్నమాట దాన్ని దివ్యఖుర్ఆన్‌లో కూడా ప్రస్తావించడం జరిగింది

222 ప్రతి ముస్లిం తోటి ముస్లిం సోదరుని ద్వారా పొంద గలకనీసపు హక్కులు ఈ హదీసులో ప్రవచించబడ్డాయి సలామ్ చెయ్యడమంటే, కేవలం నోటితో 'అస్సలాము అలైకుం' అనడం మాత్రమే కాదు సలాం అన్నది నిజానికి సలాం చేసే వ్యక్తికై ఒక స్వచ్ఛంద ప్రకటన, ఒప్పుకోలు, అంటే నా పక్షంగా నీ ధన మాన ప్రాణాలు సురక్షితంగా ఉంటాయనీ నేను నిన్ను ఏ విధం గానూ హాని కలుగజెయ్యననీ హామీ అన్నమాట. అలాగే అల్లాహ్ నీ ధర్మాన్నీ, నీ విశ్వాసాన్నీ భద్రంగా కాపాడాలనీ, నీపై ఆయన

కలిస్తే అతనికి సలాం చెయ్యి. *అతను (భోజనానికి) ఆహ్వా నిస్తే ఆహ్వానాన్ని స్వీకరించు. *అతను నీ ద్వారా ఏదయినా మేలును కాంక్షిస్తే దాన్ని అందజెయ్యి. *అతను తుమ్మి "అల్‌హమ్దులిల్లాహ్" అనంటే నీవుదానికి 'ఎర్‌హముకల్లాహ్' అని బదులు పలుకు. *అతను వ్యాధిగ్రస్తుడయితే వెళ్ళి పరామర్శించు *అతను దివంగతుడయితే అతని జనాజాకు తోడుగా వెళ్ళు" (ముస్లిం – అబూహురైరా)

223. అక్‌బా బిన్ ఆమిర్ ఉల్లేఖించారు: నేను

కటాక్షం కలగాలని ప్రార్థన కూడా భోజనానికయినా మరే సందర్భంలోనయినా ఆహ్వానించినప్పుడు అనివార్యమయిన కారణం ఉంటే తప్ప ఆ ఆహ్వానాన్ని తిరస్కరించరాదు మన వల్ల ఎవరి కయినా ఏదయినా సహాయం ఒనగూడే అవకాశం ఉంటే అలాంటి సహాయం చెయ్యటంలో వెనుదీయరాదు

తుమ్మినప్పుడు "ఎర్‌హముకల్లాహ్" అన్నదానికి అల్లాహ్ నీపై కారుణ్యం చూపుగాక అని అర్థం దైవకారుణ్యం వల్ల నీవు సతతం దైవ విధేయతా మార్గంపై నిలకడగా నడవగలగాలి అని, నీచే హాస్యాస్పదమైన అవమానకరమైన ఎలాంటి పని జరగకూడదనే ఆకాంక్ష కూడా ఇందులో ఉంది తోటి సోదరుడు వ్యాధగ్రస్తుడయితే పరామర్శించడం, అతడు మరణిస్తే జనాజా (శవపేటిక)తోపాటు పోయి అంత్యక్రియల్లో పాల్గొనడం కూడా గొప్ప బాధ్యత అని ఈ హదీసు వల్ల మనకు తెలుస్తోంది

223. ఈ హదీసుద్వారా వర్తకులస్వభావంలోని ఓ గొప్ప

మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించగా విన్నాను, "ఒక ముస్లిం మరొక ముస్లింకు సోదరుడు. సోదరునికి ఒక వస్తువు అమ్మినప్పుడు అందులో ఏదయినా లోపం ఉంటే దాన్ని అతనికి స్పష్టంగా తెలుపాలి. విక్రయించే వస్తువులోని లోపాన్ని దాచడం ఒక ముస్లిం వర్తకునికి ధర్మం (హలాల్) కాదు." (ఇబ్నుమాజ)

224. దైవ సందేశహరులు(సఅసం)ప్రబోధించారు. "మంచి గుణగణాలుగల ముస్లిం వ్యక్తి వల్ల ఏదైనా అపరాధం జరిగిన పక్షంలో అది "హద్దులు" తప్ప మరేదయినా దాన్ని క్షమించి వేయండి." (అబూదావూద్—ఆయిషా)

లోటును ఎత్తిచూపటంతోపాటు అది ఎంత ప్రమాదకరమయిందో తెలపబడింది ముఖ్యంగా ముస్లిం వర్తకులు తాము అమ్మే వస్తువులోని తమకు తెలిసిన లోటును కొనేవారికి తెలుపకపోతే తాము ఆ వ్యాపారం ద్వారా 'హలాల్ కాని' (హరాం)సంపదను తింటున్నారని తెలుసుకోవాలి.

224 అంటే ఒకవ్యక్తి స్వతహాగా సజ్జనుడయి, సదాచార సంపన్నుడయి, భయ భక్తులు కలవాడయి, దైవ విధేయతా విధానాన్నీ అవలంబించేవాడయి ఎప్పుడయినా కాలుజారి పాపపు రొంపిలో పడితే కేవలం దానికారణంగా అతన్ని నలుగురిలో అవమానపరచకూడదు ; అతని పరువును భంగపరచకూడదు. అతని పొరపాటు నలుగురిలో వ్యాపించనివ్వరాదు అతన్ని మన్నించి వెయ్యాలి.

ముస్లిమేతర పౌరుల హక్కులు

225. "ముస్లిం ఎవరయినా ఒక ఒడంబడిక దారు (ముస్లిమేతర పౌరు) ని పై అత్యాచరం చేసినా లేదా, అతని హక్కును కాజేసినా, లేదా అతని శక్తిని మించి (రక్షణా రుసుం) భారం వేసినా, లేదా అతని వస్తువు ఏదయినా బలాత్కారంతో దోచుకున్నా ప్రళయ దినాన, దైవ న్యాయ స్థానంలో, ఆ ముస్లిం మీద జరిగే విచారణలో నేను ఆ ముస్లిమేతరుని వకీలయి నిలబడతాను" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) పలికారు. (అబూదావూద్)

"హద్దు" అంటే షరీఅత్ ప్రకారం శిక్షార్హమయిన నేరం చేసినప్పుడు విధించబడే శిక్ష అని అర్థం. హదీసులో ప్రస్తావించబడిన వ్యక్తి వల్ల దొంగతనం, హత్య, వ్యభిచారం లాంటి షరీఅత్ దృష్టిలో శిక్షార్హమయిన నేరాలు జరిగితే అతన్ని మన్నించనవసరం లేదని మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచనానికి అర్థం

225 ఇక్కడ మరో విషయం కూడా మరవ కూడదు ఇంతకు ముందు సామాజిక మయిన హక్కులు పొరుగువాడు, వ్యాధిగ్రస్తుడు, తోటి ప్రయాణీకుడు గురించి తెలిపిన హక్కులు ముస్లిములు, ముస్లిమేతరులు అందరికీ వర్తిస్తాయి. వాటిలో ఎలాంటి తారతమ్యాన్ని పాటించడానికి వీల్లేదు.

భూత దయ

226. 'ఒక సారి మహాప్రవక్త (సఅసం) వెళ్ళే దారిలో ఒక ఒంటె కనిపించింది. దాని కడుపు పీక్కుపోయి వెన్నుతో కలిసినట్లుంది దాని పరిస్థితి. అప్పుడు ఆయన (అనుచరులకు) ప్రబోధించారు. "నోరులేని ఈ ప్రాణుల గురించి దైవానికి భయపడండి, వీటిని మంచి స్థితిలో పెట్టి, (పోషించి)స్వారీ చేయండి, మంచి స్థితిలోనే వదలండి."

(అబూదావూద్ – సుహైల్ ఇబ్నుల్ హన్జలియ)

227. అబ్దుల్లాబిన్ జాఫర్ ఉల్లేఖనం : 'ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒక అన్సారీ సహచరుని తోటలో ప్రవేశించారు. అక్కడ ఎవరో ఒక ఒంటెను కట్టిపెట్టారు. అది మహాప్రవక్త (సఅసం)ను చూచి బాధగా అరచింది. దాని కళ్ళ వెంట అశ్రువులు రాలసాగాయి. మహాప్రవక్త దాని సమీపానికి వెళ్ళి దాని మూపురాన్నీ, కణతల్నీ లాలనగా తట్టారు. అది శాంతించింది. 'ఈ ఒంటె ఎవరిది?' అని

---

226 దీని భావమేమంటే పశువుల ఆకలిదప్పుల్ని తీర్చక పోవడంవల్ల మనిషి దైవాగ్రహానికి గురిఅవుతాడు వాటి ద్వారా పని నేరవేర్చుకోవాలంటే బాగా మేపాలి. అవి పనిచేస్తూ సడలి సగం చచ్చినట్లు అయ్యేవరకు వాటిపై పని భారం మోపరాదు

227 భూతదయ ఎవరి ఎదల్లో ఉంటుందో వారిని నోరు లేని జీవాలు కూడా గుర్తిస్తాయన్నదానికి ఈ హాదీసు తార్కాణం !

అడిగారు మహాప్రవక్త (సఅసం). ఒక అన్సారీ యువకుడు వచ్చి, "దైవప్రవక్తా! ఈ ఒంటె నాదే" అని బదులిచ్చాడు. దానికి ఆయన (సఅసం) "నీకు దైవభీతి లేదా? అల్లాహ్ నీ స్వాధీనం చేసిన ఈ మూగప్రాణిని గురించి నీవు అల్లాహ్‌కు భయపడవా? ఇది (ఏడ్చి) నాతో ఫిర్యాదు చేస్తోంది — నీవు దీన్ని సరిగ్గా మేపకుండా ఎల్లప్పుడూ పనిచేయించుకుంటూనే ఉన్నావని!" అని మందలించారు.'

(రియాజుస్సాలిహీన్)

228. మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు, "మీరు సస్యకాలంలో ప్రయాణం చేస్తే ఒంటెలు భూమి నుండి తమ హక్కును పొందడానికి అవకాశం ఇవ్వండి. క్షామ కాలంలో ప్రయాణం చేస్తే వాటిని వేగంగా తోలండి."

(ముస్లిమ్, అబూహురైరా)

మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రేమతో ఒంటె వీపు నిమరగానే అది నెమ్మదించింది పశువుల బాగోగులు తగిన విధంగా చూసుకోకుండా వాటిని కష్టపెట్టడం దైవ శిక్షకు కారణమవుతుందని, మహాప్రవక్త (సఅసం) హెచ్చరిక—"నీకు దైవభీతి లేదా"లో అంతర్లీనమయి ఉంది.

228 అంటే నలువైపులా పచ్చిక పెరిగి అంతా సస్యశ్యామలంగా ఉంటే, పశువుల్ని బాగా మేపాలని, కరువుకాలంలో, మార్గం మధ్యన ఎక్కడా పచ్చిక లభ్యంకాదు గనుక త్వరగా మజిలీ చేరేలా వేగంగా తోలాలని, నీరు, పచ్చిక దొరకనిచోట

229. దైవప్రవక్త(సఅసం) ఉపదేశం: "అల్లాహ్, ప్రతి కార్యాన్నీ ఎంతో చక్కగా నేర్పుగా చెయ్యాలని, అలా చెయ్యడం మనిషి విధ్యుక్త ధర్మమని ఆదేశించాడు. ఎవరి నయినా (రణభూమిలో) సంహరించదలచినా నేర్పుగా, చాకచక్యంతో చేయాలి. భోజనార్థం జిబహ్ చేసేటప్పుడు కూడా ఎంతో నైపుణ్యంతో లాఘవంతో చెయ్యాలి. మీలో ప్రతి ఒక్కరూ తమ కత్తిని బాగా సానపట్టాలి. జిబహ్ చేయబడే జంతువుకు నెమ్మది కలగనివ్వాలి. (చాలాసేపటివరకు అది బాధ పడకుండా ప్రాణం త్వరగా పోయేలా జిబహ్ చేయాలి)

(ముస్లిం—షద్దాద్ బిన్ ఔస్)

230. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ ఉల్లేఖించారు: "ఏ పశువు నయినా లేదా మరే ఇతర జీవిని అయినా కట్టి పడేసి దాన్ని (ఎలాంటి ఆయుధంతోనయినాసరే) చిత్ర

ఆలస్యం చేస్తూ నిలుపరాదని, పశువులకు ఆకలి బాధ కలగకుండా జాగ్రత్తపడాలని ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది

229. శత్రువును సంహరించవలసి వచ్చినా సరే చిత్రహింసలు పెట్టి చంపకూడదని ఈ హదీసు బోధిస్తోంది. అలాగే జిబహ్ చేయవలసిన ప్రాణుల్ని కూడా

230. పశుపక్షాదుల్ని ఆహారం కొరకు అవసరం మేరకు వధించడం తప్ప కేవలం కాలక్షేపానికి చంపడాన్ని ఇస్లాం నిషేధిస్తుంది.

వధ చేయడాన్ని మహాప్రవక్త (సఅసం) నిషేధించడం నేను చెవులారా విన్నాను." (బుఖారి, ముస్లిం)

231. పశువు ముఖంపై (తలపై) కొట్టడాన్ని లేదా దాని ముఖాన కాల్చి వాతలు వేయడాన్నీ దైవప్రవక్త (సఅసం) నిషేధించారు." (ముస్లిం, జాబిర్)

232. మహాప్రవక్త ఉపదేశించారు, "ఎవరయినా ఊరపిచ్చుకనో మరే ఇంకా చిన్న పిచ్చుకనో నిష్కారణంగా చంపినట్లయితే దాన్ని గురించి అతను అల్లాహ్‌కు జవాబు చెప్పుకోవలసి ఉంటుంది." అక్కడున్నవారు, "దైవప్రవక్తా! పిచ్చుకల పట్ల మన బాధ్యత ఏమిటి ?" అని అడిగారు. దానికి, "వాటి ఎడల మన బాధ్యత ఏమంటే వాటిని శాస్త్ర యుక్తంగా జిబహ్ చేసి భుజించాలి ; తలనరికిన తరువాత వాటిని వృథాగా పారవేయకూడదు." అని ఆయన బదులిచ్చారు. (మిష్కాత్ — అబ్దుల్లా బిన్ అమ్ర్ బిన్ ఆస్)

---

231 ఇందులోనూ పశువులకు అనవసరంగా బాధపెట్టడాన్నే సూచించడం జరిగింది మనిషి తన అభిరుచులు, ఉత్సాహాలు తీరడానికి ఇలాంటి వెర్రో చేస్తుంటాడు. అలా చెయ్యరాదని బోధించడం జరిగింది.

232. ఇస్లాంలో పశువుల్నీ పక్షుల్నీ కేవలం వాటిమాంసం భుజించడం కోసమయితే వధించడం ధర్మమే కాని, సరదా కోసం వేటాడటం నిషిద్ధం అని ఈ హదీసుల ద్వారా విదితమవుతోంది.

233. అబ్దుర్రహ్మాన్ తన తండ్రి అబ్దుల్లాహ్ నుండి గ్రహించి ఉల్లేఖించారు : మేము (అబ్దుల్లాహ్) ఒక సారి మహాప్రవక్తతో కలిసి ప్రయాణం చేస్తుండగా దారిలో ఆయన ఏదో తన అవసరంగా ప్రక్కకు వెళ్ళారు. అప్పుడు మేమొక పిట్టను చూచాము. దానికి రెండు పిల్లలున్నాయి. మేము ఆ రెండు పిల్లల్ని పట్టుకున్నాము. ఆపిట్ట రెక్కలు విప్పి ఆ పిల్లల పైనే తిరగాడటం మొదలెట్టింది. ఇంతలో ప్రవక్త వచ్చేశారు. ఆయన "దీన్ని, పిల్లల కారణంగా బాధ పెట్టిందెవరూ? దీని పిల్లల్ని తిరిగి వదలి వేయండి," అన్నారు. తరువాత, మేము కాల్చి

సరదా వేట అంటే వేట చేసి జంతువుల్ని చంపి పిదప వాటిని వినియోగించుకోకుండా పారవేయడమన్న మాట చాలా మంది శాఖాహారులయిన 'అహింసా వాదులు' మాంసం భుజించడం తప్పని, వేట అయితే ఫరవాలేదని భావిస్తారు, వారికి ఇది ఉత్తమ బోధ

233. మహాప్రవక్త (సఅసం) పిట్ట తన పిల్లలకోసం పడే ఆరాటాన్ని చూచి సహించలేకపొయ్యారు దాన్ని వెంటనే అర్థం చేసుకుని, ఆ విధంగా మూగ జీవుల్ని బాధ పెట్టడం తప్పని సహచరులకు బోధించారు

మనకు ఏ ఆటంకమూ కలిగించని చీమ పుట్టల్ని ఉట్టిగనే కాల్చేయ్యటం కూడా సబబుకాదని ఈ హదీసు వల్ల బోధ పడు తోంది. అగ్నికి ప్రభువు అంటే నరకాగ్ని ప్రభువయిన అల్లాహ్

వేసిన చీమల పుట్టల్ని చూచి ఆయన, "వీటిని కాల్చి వేసిం దెవరూ?" అని అడిగారు. "మేమే" అని మేము బదులిచ్చిన దానికి "అగ్ని శిక్ష ఇచ్చే హక్కు అగ్నికి ప్రభువయిన దైవానికే ఉంది." అన్నారాయన. (అబూదావూద్)

234. మహాప్రవక్త జంతువుల్ని, పక్షుల్ని పందెం కోసం గోదాలో దింపడాన్ని నిషేధించారు.

(తిర్మిజి – ఇబ్ను అబ్బాస్)

235. మహాప్రవక్త ఇలా తెలిపారు : "దారిన పోయే ఒక వ్యక్తికి బాగా దాహం వేసింది. అటూ ఇటూ వెదికాడు. ఒక బావి కనిపించింది. అందులో దిగి నీళ్ళు త్రాగాడు. వెలుపలికి వచ్చి ఒక కుక్క దప్పిక వల్ల నాలుక చాచి తడి మన్నును తినడం గమనించాడు. 'నాకు కలిగి నంత తీవ్రమయిన దాహం ఈ కుక్కకూ కలిగి ఉంటుంది.'

అని అర్థం ఏ ప్రాణినయినా కాల్చి చంపి శిక్ష విధించడం, లేక పగతో కాల్చడం అన్నది ధర్మ విరుద్ధం అని దీని ద్వారా తెలుస్తోంది.

234. అంటే ఎడ్లను, కోడి పుంజుల్ని, ఇంకా ఇతర జంతువుల్ని, పశువుల్ని పందేలు కాసి పోరాడ చెయ్యడం అధర్మ మని ఈ హదీసు ద్వారా ద్యోతక మవుతోంది.

235. విధి అయిన ఆరాధనలు తప్ప అదనపు ప్రార్థనలు, అదనపు ఉపవాసాలు, దానధర్మాలు ఏవీ చెయ్యకపోయినా, దయార్ద్ర హృదయం కల వ్యక్తి జీవకారుణ్యంతో ఏ ప్రాణిని

అని తలపోశాడు ఆ వ్యక్తి. తక్షణం బావిలో దిగి తన చర్మపు మేజోడులో నీళ్ళు నింపుకొని నోటితో పట్టుకొని వెలుపలికి వచ్చాడు. కుక్కకు ఆ నీరు త్రాగించాడు అల్లాహ్ ఆ వ్యక్తి చేసిన ఈ పనిని ఎంతో మెచ్చుకున్నాడు. అతన్ని మన్నించి మోక్షం అనుగ్రహించాడు" ఇది విన్న ప్రజలు "అయితే, జంతువులపై కనికరం చూపినా పుణ్యం కలుగుతుందా" అని అడిగారు. "అవును, ఏ ప్రాణి ఎడల దయ చూపినా పుణ్యం లభిస్తుంది." అన్నారు మహా ప్రవక్త (సఅసం).

(బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

ఆపదలో ఆదుకున్నా, దాని ప్రకృతి సిద్ధమయిన అవసరాన్ని తీర్చినా దైవం అతనిపై దయతలచి అతని జీవితంలోని చిన్న చిన్న పొరపొచ్చుల్ని మన్నించి మోక్షం ప్రసాదించవచ్చు అని మహాప్రవక్త ప్రబోధానికి భావం

దుర్గుణాలు

అహంభావం

236. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు, "ఏ వ్యక్తి ఆంతర్యంలో రవ్వంతయినా అహంభావం ఉంటుందో అతను స్వర్గంలో ప్రవేశించలేడు "దానికి ఒక వ్యక్తి, 'మనిషి మంచి బట్టలు, మంచి జోళ్ళు వేసుకోవాలని వాంఛిస్తాడు'అని వివరణ కోరాడు. "అల్లాహ్ ఎంతో సుందరమయినవాడు, సౌందర్యాన్ని ఎంతో ఇష్టపడతాడు. అహంభావం అంటే అల్లాహ్ పట్ల విధేయతను పాటించకపోవడమనీ, తోటి మానవుల్ని హీనంగా చూడటమనీ భావం." అని బదులు పలికారు మహాప్రవక్త (సఅసం). (ముస్లిం—ఇబ్ను మస్ఊద్)

---

236 మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశాన్ని విన్న ఒక సహచరునికి, వచ్చిన సందేహమే ఎవరికైనా కలగవచ్చు. మంచి బట్టలు, మంచి జోళ్ళు ధరించడం కూడా పొగరు మోతు తనం కింద వస్తుందా? అలాంటి వానికి స్వర్గప్రవేశం ప్రాప్తం కాదా అని

237. "పొగరుబోతు మనిషి, మరియు బూటకపు బడాయి చెప్పుకునే వ్యక్తి స్వర్గంలో ప్రవేశించలేరు." అని దైవసందేశహరులు నుడివారు.

(అబూదావూద్—హారిసా బిన్ వహబ్)

238. అబూసయీద్ ఖుద్రీ ఉల్లేఖించారు, "ముస్లిం విశ్వాసి యొక్క ఇజారు అతని సగం కాలువరకే ఉంటుంది.

అందుకే ప్రవక్త మహనీయులు ఆ సందేహ నివృత్తి వేస్తూ అది అహంకారం ఏమాత్రం కాదు ఇంకా, అది దైవం మెచ్చుకునే విధానం అసి పరిశుభ్రంగా, సంస్కారవంతంగా ఉండటాన్ని అల్లాహ్ ఇష్టపడతాడని, వాస్తవమైన అహంకారమంటే దైవాజ్ఞల్ని ధిక్కరించడం, తోటి మానవుల్ని హీనంగా చూడటం అని తెలిపారు

237. అసలు హదీసులో "జవ్వాజ్" మరియు "జాజరి" అనే పదాలు వచ్చాయి "జవ్వాజ్" అంటే పొగరుబోతు అనీ, తలబిరుసుగా నడిచేవాడనీ, దుష్టుడు, దుర్మార్గుడనీ, ధనం కూడబెట్టే వాడు, లోభి అనీ భావం. "జాజరి" అంటె, తన వద్ద ఏమీ లేకపోయినా మహా గొప్ప ఉన్నవానిగా పెచ్చులు చెప్పుకునే వాడనీ భావం. ఒక్క ధనం విషయంలోనే ఇది వర్తించదు భక్తి, భీతి, బుద్ధీ జ్ఞానాల విషయంలోనూ పొగరుబోతులు, బడాయికోరులు ఉంటారు వారందరికీ ఇది వర్తిస్తుంది

238 హదీసులో 'ఇజారు' అన్న దానికి లాగు, పంచె, లుంగి, ప్యాంటు మొదలయినవన్నీ వర్తిస్తాయి, లాగు నరకాగ్నికి ఆహుతి అవుతుంది అనంటే, ఆవిధంగా లాగు తొడిగిన వ్యక్తి నరకాగ్నికి పాత్రుడవుతాడని, అహంకారం మూలంగా అలా తొడ

మరీ ఎక్కువయితే చీలమండకు పై వరకు ఉండటంలో తప్పులేదు. చీలమండకు క్రిందుగా ఉంటే అది నరకాగ్నికి ఆహుతి అవుతుంది." ఈ మాట ఆయన మూడు సార్లు పలికారు. తరువాత ఇలా అన్నారు : "పొగరుమోతుతనంతో అహంకారంతో తన ఇజారును నేలమీద ఈడ్చుకుంటూ పోయే వ్యక్తి వైపు ప్రళయ దినాన అల్లాహ్ కన్నెత్తి చూడడు"

(అబూదావూద్)

239. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఈ విధంగా ప్రబోధించారని ఇబ్ను ఉమర్ ఉల్లేఖించారు : "ఎవరయితే తన వస్త్రాన్ని పొగరుగా నేలపై రాసుకుంటూ పోతాడో అతని

గటం పాపకారణమని భావం. అందువల్లనే దాని ప్రాముఖ్యత అందరికీ క్షుణ్ణంగా తెలిసివచ్చేలా మహాప్రవక్త (సఅసం) మూడు సార్లు ఆ మాటను నొక్కి చెప్పారు. అల్లాహ్ ప్రళయ దినాన కన్నెత్తి చూడడంటే, అది సామాన్య విషయం కాదు. అల్లాహ్ ఆగ్రహానికి అది నిదర్శనం. ప్రళయ దినాన అల్లాహ్ ఆగ్రహించడమంటే మనిషి సర్వనాశనానికి నాంది అన్నమాట.

ఇక్కడ ప్రస్తావించబడింది అహంకారం, పొగరుబోతుతనంతో రోడ్డును తుడిచే పొడుగు లాగులు ధరించడాన్నే. అయితే లాగు వదులయిన కారణంగా లేదా మరో ఇతర కారణంగానయినా అలా జరిగితే అది తప్పుగా పరిగణించడం జరగదు.

239. హజ్రత్ అబూబక్ర్‌ది చాలా బక్కచిక్కిన దేహం. అందువల్ల ఆయన ఇజారు(పైజామా)వదులై జారిపోతూ ఉండేది.

వైపు అల్లాహ్ ప్రళయ దినాన కన్నెత్తి చూడడు" ఇది విన్న హజ్రత్ అబూబక్ర్ (రఅ) "నా లాగు వదులయి నేను సరి చేసుకోకపోతే నా పిలమండల వరకు జారుతుంది." అని విన్నవించుకున్నారు. మహాప్రవక్త "కాదు నీవు పొగరుగా లాగును నేల రాసుకునే వాడివి కాదు కదా" అని బదులిచ్చారు. (బుఖారి)

240. హజ్రత్ ఇబ్ను అబ్బాస్ సెలవిచ్చారు : "ఇష్టమయింది తినండి, నచ్చినదుస్తులు ధరించండి అయితే మీలో పొగరుగానీ అనవసరపు వ్యయం చేసేబుద్ధిగాని దారి చేసుకోకూడదు." (బుఖారి)

పొగరు వల్ల ఇజారు ఈడ్చే వారిని గురించి మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చిన విషయం ఆయన పూర్తిగానే విన్నారు తానుపొగరు వల్ల చేయడం లేదని తెలిసినా, అంతర్యం పరలోక భీతితో నిండి ఉండటం మూలాన పాపమే కాదు పాపపు ఛాయల నుండి సహితం దూరంగా పరుగెత్తుతుంది హృదయం అందుకే హజ్రత్ అబూబక్ర్ దైవకారుణ్యానికి ఎక్కడ దూరమవుతానో అన్న భయం వల్ల ఆ ప్రశ్న అడిగారు.

240 మంచి ఆహారం తినటం, ఖరీదయిన బట్టలు కట్టుకోవటంలో తప్పులేదు అయితే అది అహంకారానికి, దుబారా ఖర్చుకు మార్గం కారాదు అవసరం కొద్ది శక్తిపరిధిలో భోజనం వస్త్రాలు, నివాస గృహాల విషయంలో ఉత్తమ శ్రేణికి చెందిన

అత్యాచారం

241. మహాప్రవక్త ప్రవచించారు : "అత్యాచారం ప్రళయదినాన అత్యాచారిపై అంధకారంగా పరిణమిస్తుంది."
(ముత్తఫకున్ అలైహ్—ఇబ్ను ఉమర్)

242. ఔస్‌బిన్ షురహ్‌బీల్ మహాప్రవక్త(సఅసం) సెలవియ్యగా విన్నట్లు తెలిపారు : "ఎవరైతే అత్యాచారం చేసేవానికి బలం చేకూర్చే నిమిత్తం, అతను అత్యాచారి

వాటిని మనిషి వినియోగించటంలో తప్పులేదు అన్నది హదీసు భావం

241 ప్రళయ దినాన ప్రతి వ్యక్తి తన మోక్షం కొరకు పరితపిస్తూ నలువైపులా సహాయానికై పరిగెడుతూ ఉంటాడు ఎక్కడ ఏ ఆధారం, సహకారం అందుతుందో అని పరిపరివిధాలా నిరీక్షిస్తూ, అన్వేషిస్తూ ఉంటాడు అలాంటి తరుణంలో అతను చేసిన ఏ చిన్న కర్మ అయినా అతని మార్గానికి అడ్డంకిగా పరిణమిస్తే అతని గతేమి కాను? అతడుచేసిన అత్యాచారం అతనిపై అంధకారంగా అవహిస్తే మార్గం కానరాక వెలుగు కోసం పరితపించే అతని అవస్థ ఎంత దయనీయమయినదో ఎంత భయంకరమయినదో తలుచుకుంటేనే గుండె జలదరిస్తుంది

242 ఒక వ్యక్తి ఇస్లాం పట్ల విశ్వాసముండీ అతడు అత్యాచారాన్ని ప్రతిఘటించడం వదలి అత్యాచారం చేసేవానితో సహకరించడమంటే అతని విశ్వాసం పరిపూర్ణమయింది కాదని అర్థం అతనిలో ఇస్లాం ఏ కొద్దిగానయినా ఉంటే ఇప్పుడు

అని తెలిసీ సహకరిస్తారో వారు ఇస్లాం నుండి దూరమవుతారు" (మిష్కాత్)

243. "దివాలాకోరు అని, దరిద్రుడు అని ఎవరిని అంటారో మీకేమయినా తెలుసా?" అని ప్రశ్నించారు ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం). "ఎవరి వద్దయితే డబ్బూ దస్కం ఉండదో, మరెవరి వద్దనయితే అనుదినం ఉపయోగించుకునే సామాను కూడా ఉండదో అతన్ని సాధారణంగా దరిద్రుడని అంటాము." అని బదులిచ్చారు అక్కడున్న వారు. దానిపై ప్రవక్త మహనీయులు ఇలా సెలవిచ్చారు: "నా అనుచర సమాజంలో పరమ దరిద్రుడు ఎవడంటే — అతను ప్రళయ దినాన తన నమాజ్, రోజా, జకాత్‌లతో అల్లాహ్ ఎదుట హాజరవుతాడు. అయితే అతను ప్రపంచంలో ఒకరినిదుర్భాషలాడి ఉంటాడు, ఇంకొకరిసొమ్మును కాజేసి ఉంటాడు. ఒకర్ని హత్య చేసి మరెవరినయినా

ఆ కాస్తా అదృశ్యమయిందన్నమాట!

243 ఒకరికి చెందిన హక్కును వారికి అందకుండా చెయ్యడం, దాన్ని కాజెయ్యటం లేదా ఒకరికి అన్యాయంగా నష్టం కలిగించటం—ఇవన్నీ దౌర్జన్యాలే, అత్యాచారాలే. ఇవి ఎంత స్వల్పమయినవయినా, అల్పమయినవయినా! ఈ హదీసుద్వారా మనిషిపై వాటిల్లే తోటి మానవ సోదరుల హక్కుల ప్రాముఖ్యతను వెల్లడించారు మహాప్రవక్త(సఅసం). హదీసులో ప్రస్తావించబడిన వ్యక్తి దైవికమయిన విధుల్ని సరిగ్గా నిర్వహించాడు కాని

నిష్కారణంగా కొట్టి ఉంటాడు. ఈ పీడితులందరికీ ఇతని సత్కార్యాలు పంచిపెట్టడం జరుగుతుంది. అప్పటికీ అతని సత్కార్యాలు ముగిసిపోయి ఆ పీడితుల హక్కులు ఇంకా మిగిలిపోతే వారందరు చేసిన అపరాధాల దుష్ఫలితాన్ని అతని లెక్కలో జమ చేస్తారు. తరువాత అతన్ని నరకంలో పడవేస్తారు". (ముస్లిం—అబూహురైరా)

244. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు : "పీడితుని ఆర్తనాదానికి భయపడండి. ఎందుకంటే పీడి

తోటి మానవ సోదరులపట్ల పలువిధాలుగా అన్యాయం చేశాడు అందువల్ల కేవలం దైవం హక్కుల్ని మాత్రం చెల్లించేవారు జాగ్రత్తపడాలి వారు తోటిమనుషుల హక్కుల్ని కాజేయకుండా నడచుకోవాలి లేకపోతే ప్రార్థనలు, ఉపవాసవ్రతాలు తదితర సత్కార్యాలన్నీ ప్రమాదానికి గురవుతాయి

ఆ సత్కార్యాలు చేసినది ఆ వ్యక్తే అయినా మానవ హక్కుల్ని అతడు కాలరాచిన దానికి, శిక్షగా అవన్నీ అతని దౌర్జన్యానికి గురయినవారికి చెల్లించబడతాయి అవి వారికి నష్ట పరిహారమన్నమాట! అతను చేసిన సత్కార్యాలన్నీ పంచి పెట్టినా వారికి నష్టపరిహారం పూర్తికాకపోతే ఆ పీడిత ప్రజల పాపఫలం ఆ వ్యక్తి కర్మపత్రంలో పడుతుంది ఈ విధంగా పాపభారంతో ఆ వ్యక్తి నరకకూపానికి ఆహుతి అవుతాడు

244 ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసిందేమంటే పీడిత మనస్సు తనపై కలిగిన అత్యాచారగాధను, తన బాధను అల్లాహ్ సన్నిధిలో విన్నవించుకుంటుంది అల్లాహ్ పరమ న్యాయశీలుడు, అత్యు

తుడు తన హక్కుకై అల్లాహ్‌ను అర్థిస్తాడు ; అల్లాహ్ ఏ హక్కుల వాణ్ణయినా అతనిహక్కు లభించకుండాచెయ్యడు.”
(మిష్కాత్ — అలీ)

245. దైవ సందేశహరులు (సఅసం) ప్రవచించారు : “కుస్తీ పట్టి ఇతరుల్ని చిత్తు చేసేవాడు అసలయిన శూరుడు కాడు. తనకు ఆగ్రహం కలిగినప్పుడు నిగ్రహం చూపే వాడే వాస్తవానికి నిజమయిన పరాక్రమశాలి.”
(బుఖారి — అబూహురైరా)

246. దైవప్రవక్త ఉపదేశించారు : “కోపం షైతాను ప్రభావం వల్ల వస్తుంది. షైతాన్ అగ్ని ద్వారా

త్తమ న్యాయాధికారి కూడా. ఆయన, హక్కుగల వారి హక్కుల్ని న్యాయవంతంగా అందజేస్తాడు అందువల్ల బాధితుని మొర వింటాడు అత్యాచారం చేసిన వ్యక్తిని శిక్షిస్తాడు అల్లాహ్ న్యాయశీలుడు గనుక ఎవరి హక్కును వారికి ఇప్పిస్తాడు.

245 అంటే కోపం ఆవహిస్తే మనిషి దైవ విధేయతకు, దైవాజ్ఞోల్లంఘనకు పాల్పడే అవకాశం ఉంది అందువల్ల కోపాగ్ని దిగమింగుకోగలిగిన వ్యక్తి వాస్తవానికి దైవమార్గాన్ని విడనాడని వ్యక్తి అన్నమాట అతడే అసలు సిసలయిన వీరుడు అనటంలో సందేహమేముంది ?

246 వుజూ చెయ్యడంవల్ల మనిషి దేహ పరిశుద్ధతతో బాటు ఆత్మ పారిశుద్ధ్యాన్నీ, దైవిక చింతనను పొందగలుగుతాడు. అందు

సృజించబడ్డాడు. అగ్ని నీటితోనే చల్లారుతుంది. అందు చేత మీలో ఎవరికైనా కోపం వస్తే అతను వెంటనే వుజూ చెయ్యాలి." (అబూదావూద్ — ఉతియా సఅది)

247. ప్రవక్త బోధించారు : "మీలో ఎవరి కయినా నిలబడి వుండగా కోపం వస్తే తక్షణం కూర్చోవాలి. ఈ ఉపాయం వల్ల కోపం పోతే సరి, లేకపోతే వెంటనే పరుండాలి." (మిష్కాత్ అబూజర్)

248. మహా ప్రవక్త (సలసం) ఒక సారి ఇలా

వల్ల వుజూ చెయ్యడం ద్వారా కోపం చల్లారుతుందంటే అందులో ఆశ్చర్యపడనవసరముండదు

ఈ హదీసులోను ఇంకా ఇతర హదీసుల్లోనూ కోపాన్ని షైతాన్ ప్రభావం అని తెలుపడంజరిగింది ఆ కోపం మనిషికి స్వయంగా నష్టం కలిగినప్పుడు వచ్చే కోపం. ఇక పోతే ఒక విశ్వాసికి ధార్మిక విషయాల్లో, ధర్మవైరులపై కలిగే ఆగ్రహం ఒక మంచి గుణమే. ధర్మరక్షణార్థం జరిగే కృషిలో ధర్మం కించ పరచబడుతున్నప్పుడు కోపం రాకపోతే అది విశ్వాసంలో లోటును సూచిస్తుంది।

247 ఈ హదీసులోను ఇంతకుముందు హదీసులోను పేర్కొన్న కోపాన్ని శమింప జేసే యుక్తులు ఎంతో నిజమయినవని అనుభవ పూర్వకంగా ఋజువయినది.

248. చేతకానప్పుడు ఎవరికీ ఏ హానిచెయ్యక పోవడం,

అన్నారు · "హజ్రత్ మూసా (అలై స) అల్లాహ్‌ను అడి గారు : 'ఓ నా ప్రభూ ! నీ సేవకుల్లో అందరి కంటే అధికంగా నీ ప్రేమపాత్రుడు ఎవడు ?' అని. దానికి, "ప్రతీకార చర్య తీసుకునే శక్తి ఉన్నప్పటికీ మన్నించే గుణం కలవాడు' అని బదులిచ్చాడు అల్లాహ్."

(మిష్కాత్—అబూహురైరా)

249. దైవసందేశహరుడు ప్రవచించారు: "ఎవరు తననోటిని రక్షించుకుంటాడో అల్లాహ్ అతని లోటుపాట్లను కప్పిపుచ్చుతాడు ; ఎవరు తన కోపాన్ని నిగ్రహించుకుంటాడో అల్లాహ్ ప్రళయ దినాన అతనిపై నుండి బాధను తొలగిస్తాడు ; అల్లాహ్ సన్నిధిలో క్షమార్పణ చేసుకునే వానిని అల్లాహ్ మన్నిస్తాడు." (మిష్కాత్—అనస్)

కనీసం తనకు కలిగిన హానికి ప్రతీకారం తీర్చుకోకపోవడం గొప్ప విశేషం కాదు అవకాశం, శక్తి పలుకుబడి ఉన్నా తన ప్రత్యర్థి పై ప్రతీకార వాంఛ లేని మనిషే అసలయిన మానవుడు అందుకే అతడు అల్లాహ్ ప్రేమకు పాత్రుడయ్యాడు

249 నోటిని రక్షించుకోవడమంటే నోటి నుండి సత్యానికి విరుద్ధమయిన, అధర్మమయిన మాటలు పలుకకుండా కాపాడట మన్నమాట హదీసులో ప్రవచించబడిన మూడు సద్గుణాల్లో మొదటి రెండు గుణాలు, ఆత్మనిగ్రహం ద్వారా తన నోటిపై మనసుపై అదుపుచెయ్యగల వ్యక్తిని సూచిస్తున్నాయి అలాంటి వ్యక్తికి చివరి గుణం అబ్బుతం, అతడు తన పొరపాట్లకు మన్నింపును పొందడంలో ఆశ్చర్యమేముంది?

250. దైవప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు : "మూడు గుణాలు విశ్వాసానికి అంతర్గతమయిన గుణాలు. ఒకటి మనిషికి కోపం వస్తే అతని కోపం అతన్ని అధర్మమయిన ఏ కార్యానికీ పురికొల్పదు. రెండవది, అతనికి సంతోషం కలిగినప్పుడు ఆ సంతోషం అతన్ని సత్యానికి దూరం చెయ్యదు. మూడవది శక్తి వున్నప్పటికీ తనకు చెందని, తనవికాని, వస్తువుల్ని అతను దోచుకోడు."

(మిష్కాత్—అనస్)

251. ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త (సఅసం)వద్దకు వచ్చి "నాకు ఏదైనా ఉపదేశించండి" అని అర్థించాడు. ఆయన, "కోపగించుకోకు"అని బోధించారు. ఆ వ్యక్తి దాని తరువాత కూడా మాటి మాటికి 'ఉపదేశించండని' అర్థించసాగాడు. ప్రవక్త ప్రతీసారీ "కోపగించుకోకు" అని మాత్రమే బోధించారు.

(బుఖారి—అబూహురైరా)

---

250 దైవంపై, ప్రళయ దినంపై విశ్వాసం ఉన్న వ్యక్తి అను నిత్యం అల్లాహ్‌కు చేరువగా ఉంటాడు. తనను అల్లాహ్ ప్రతిక్షణం వీక్షిస్తూనే ఉన్నాడని అతడు భావిస్తాడు కనుక, ఆగ్రహంలో నిగ్రహం, ఆనందంలో అదుపు, అవకాశంలో ధర్మం అతన్ని వీడవు.

251 మహా ప్రవక్త బోధనా విధానంలో ముఖ్యమయిన విషయమేమంటే వ్యక్తిగతంగా చేసే బోధనలు సామాన్యంగా ఎదుట మనిషి మనస్తత్వాన్నీ అతని ప్రవర్తననూ దృష్టిలో ఉంచు

ఇతరుల్ని అనుకరించడం

252. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "ఇతరుల్ని అనుకరించడాన్ని నేను ఏ మాత్రం ఇష్టపడను. దానికి బదులుగా నాకు ఎన్నెన్ని ఐశ్వర్యాలు లభిస్తాయన్నాసరే." (తిర్మిజి—ఆయిషా)

ఇతరుల్ని కష్టాల్లో చూచి ఆనందించడం

253. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు : "నీవు నీ సోదరుని కష్టాల్లో చూచి సంతోషం కనబరచకు, అల్లాహ్ అతనిపై కనికరించి నిన్ను కష్టాలపాలు చేస్తాడు." (తిర్మిజి—వాసిలా)

కుని అతన్ని సంస్కరించవలసిన అంశాన్ని నొక్కి చెబుతారు ఈ హదీసులో ప్రస్తావించబడ్డ వ్యక్తి బహుశః చాలా కోపిష్టి అయి ఉంటాడు అందువల్లనే "ముందు ఆ దుర్గుణాన్ని దూరంచేసుకో" మని మరీ మరీ బోధించారు

252 ఒకరిని అవమానపరచడానికి, నలుగురిలో కించ పరచడానికి వారి మాదిరిగా అనుకరించడం, అవహేళన ఉద్దేశ్యంతో ఒకరిని వెక్కిరించడం, వారిలా నటించి చూపడం ఎంత హేయమయిన కార్యమో ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది. ఒకరి మెప్పుకోసమో లేక ధనార్జన కోసమో మరొకరిని కించ పరచ డం నీచమయిన కార్యం అని కూడా బోధపడుతోంది.

253. ఇద్దరు వ్యక్తుల మధ్య మనస్పర్థలు ఏర్పడినప్పుడు,

అబద్ధం

254. మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు : "ఏ వ్యక్తిలో నాలుగు గుణాలు ఉంటాయో అతను శుద్ధమయిన మునాఫిక్. ఒక వేళ అతనిలో ఏ ఒక్క గుణమో ఉండినా అతను దాన్ని విసర్జించనంతవరకు అతనిలో మునాఫికత్‌కు సంబంధించిన ఒక్క గుణం ఉన్నట్టే. ఆ నాలుగు గుణాలు ఇవి : అతన్ని నమ్మి ఏదయినా అమానతు అప్పగించినపుడు అతను దాన్ని కాజేస్తాడు. నోరు విప్పితే అబద్ధం పలుకుతాడు. మాటిస్తే దాన్ని నిలబెట్టుకోడు. ఎవరితో నయినా వాదులాట జరిగితే తిట్లకు దిగి వస్తాడు."

(బుఖారి, ముస్లిం — అబ్దుల్లా బిన్ అమ్ర్)

వారిలో ఒకరికి ఆపదవస్తే రెండవ వ్యక్తి సంబరపడతాడు ఈ వైఖరి ఇస్లామీయ విధానానికి కడు విరుద్ధమయినది. విశ్వాసి తోటి మానవసోదరుని కష్టాన్ని చూచి, అతడు తన విరోధిఅయినా సరే సంతోషం వెలిబుచ్చడు. సాధ్యమయితే ఆ కష్టాన్నుండి అతన్ని గట్టెక్కించడానికి అతనికి సాయపడాలి తోటి మానవుని కష్టాన్ని చూచి సంతోష పడటం దైవాగ్రహానికి కారణమవుతుంది. అందువల్ల ఈ నీచమయిన స్వభావంకలవారినే అలాంటి కష్టాలకు గురిచేసి ఆ ఆపదలకు లోనయిన వ్యక్తిని వాటి నుంచి విముక్తి ప్రసాదించవచ్చు దైవం.

254. మునాఫిక్ అంటే కపటి అని, ద్వంద్వస్వభావి అని అర్థం. పైకి ముస్లింలుగా కనిపించి లోలోన ఇస్లామీయ ద్వేషు

255. ప్రవక్త మహనీయులు(సఅసం)ప్రవచించారు: "అబద్ధాలలోకెల్లా గొప్ప అబద్ధం ఏమంటే మనిషి తన రెండు కళ్ళు చూడని దాన్ని వాటికి చూపించడం."

(బుఖారి — ఇబ్ను ఉమర్)

256. అస్మా బిన్తె ఉమైస్ ఉల్లేఖించారు: "మేము ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) వధువు వెంట ఆయన ఇంటికి వెళ్ళాము. మేము ఆయన ఇంటిలో ప్రవేశించిన తరువాత ఆయన ఒక పెద్ద పాలగిన్నె తీసుకు వచ్చారు. అందులోనుంచి తనకు చాలినంత త్రాగి మిగతా పాలు

మానికి నష్టం చేకూర్చే పన్నాగాలు పన్నే వారిని లేదా విశ్వాసం ఇంకా అంతర్యంలో ప్రవేశించకపోవడం చేత ఆచరణలో నమ్రత, సన్మార్గం లోపించిన వారికి మునాఫిక్ అన్న పేరు సరిపోయింది వారి ఈ లక్షణమే మునాఫికత్

255. ఇది స్వప్నానికి సంబంధించిన విషయం కొందరు కలలు కనక పోయినా నిద్ర లేచి నేను కల్లో ఏమేమో చూచానని అత్యంత విచిత్రమయిన అపురూపమయిన కథ లల్లుతారు. ఇలా చేయడం తమకండ్లతో అబద్ధం పలికించడమేకదా? అందుకే కళ్ళు చూడని వాటిని బలవంతంగా కళ్ళకు చూపెట్టడం అని పేర్కొన్నారు మహా ప్రవక్త (సఅసం).

256. ఆమెకు ఆకలిగా ఉన్నా కేవలం మొహమాటంగా అలా అంటుందని మహా ప్రవక్త (సఅసం)గ్రహించారు. అందుకే అబద్ధపు మొహమాటాన్ని కూడదన్నారు

తన సతీమణికి ఇచ్చారు. ఆమె, 'నాకు ఆకలి లేదు' అని పలికింది. దానికి "ఇదో, ఆకలినీ అబద్ధాన్నీ జతపర్చకు." అని చెప్పారు మహాప్రవక్త (సఅసం).

(మోజమ్ సగీర్—తిబ్రాని)

257. సుఫ్యాన్ బిన్ అసీద్ హజ్రమి ఉల్లేఖించారు: 'నేను మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధిస్తుండగా విన్నాను : "నీవు అసత్యమయిన ఒక విషయాన్ని నీ సోదరుడు నిజమని నమ్మేటట్లు చెప్పటం మహా గొప్ప విశ్వాసఘాతుకం." (అబూదావూద్)

258. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఆమిర్ ఉల్లేఖించారు: 'ఒక రోజు మహా ప్రవక్త (సఅసం) మా ఇంట విచ్చేశారు. ఆయన కూర్చొని ఉండగా మా అమ్మ నన్ను, 'ఇలారా మంచి వస్తువు ఒకటి ఇస్తాను' అని పిలిచింది. మహా ప్రవక్త ఆమెను, "అతనికి ఏమి ఇవ్వదలుచుకున్నావు?" అని అడిగారు. ఒక ఖర్జూరపు పండు ఇవ్వాలనుకున్నాను అని

---

257 మిత్రుడు నిత్యం సత్యమే పలుకుతాడని ఎవరైనా నమ్ముతారు. అయితే ఈ నమ్మకాన్ని వమ్ముచేసేలా ఎవరయినా ఎంతటి చిన్న అబద్ధాన్నయినా నిజంగా చిత్రించి చెప్పారంటే అంతకన్నా గొప్ప నమ్మకద్రోహమేది కాగలదు? అబద్ధం కేవలం ఒక రకమయిన పాపమే కాదు, నమ్మకద్రోహం కూడా

258. సాధారణంగా పెద్దలు తమ పిల్లల్ని దగ్గర పిలవడానికి వారు ఏడుస్తుంటే, మారాము చేస్తుంటే ఓదార్చడానికి

బదులిచ్చింది మా అమ్మ. అప్పుడు మహా ప్రవక్త మా అమ్మను ఉద్దేశించి బోధించారు : "నీవు ఏదయినా ఇస్తానని పిలిచి అతనికి ఏమీ యివ్వకపోతే నీ కర్మపత్రంలో యిదొక అబద్ధంగా రాయబడేది." (అబూదావూద్)

259. అబ్దుల్లా బిన్ మస్ఊద్ బోధించారు : "అబద్ధం పలకడం ఏ పరిస్థితిలోనూ ధర్మం కాదు. సీరియస్‌గా గాని, పరిహాసంగా గాని అబద్ధం పలక్కూడదు. మీలో ఎవరైనా మీ పిల్లలకు ఏదయినా ఇస్తామని చెప్పి తరువాత ఇవ్వకపోతే అది కూడా ధర్మం కాదు."

(అల్ అదబుల్ ముఫ్రద్)

260. మహాప్రవక్త (సఅసం) సావధాన పరిచారు: "వినాశం తప్పదు—ఇతరుల్ని నవ్వించడానికని అబద్ధాలు

ఏదయినా ఇస్తామని ఆశ చూపిస్తారు వాస్తవానికి వాళ్ళకు ఇచ్చే ఉద్దేశమే ఉండదు దయ్యం వచ్చి పట్టుకెళ్ళుతుందని భయపెడతారు. ఇదంతా దైవ దృష్టిలో అబద్ధంగా పరిగణించబడుతుందని ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది

259. పై హదీసులో మాదిరిగా హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మస్ఊద్ బోధన ద్వారానూ పరాచికాలకు చెప్పుకునే అబద్ధం పిల్లలకు సముదాయించడానికి చెప్పుకునే అబద్ధాలు కూడా అపరాధాలని తెలుస్తోంది. అబద్ధాన్ని జీవితంలో నుండి నామరూపాల్లేకుండా తుడిచివెయ్యడమే ముఖ్య ఉద్దేశ్యం.

260. బాతాఖాణి కొడుతూ నలుగురినీ నవ్వించడానికి

సృష్టించే వ్యక్తికి—వినాశం తప్పదంటే వినాశం తప్పదు!''

(తిర్మిజి—బహజ్ బిన్ హకీమ్)

261. దైవ సందేశ హరుడు (సఅసం) శుభవార్త నిచ్చారు: "తాను సత్యం పక్షాన ఉన్నా, ఇతరులతో వాగ్వివాదానికి దిగకుండా ఉంటే అలాంటి వ్యక్తికి స్వర్గంలో ఒక భాగాన నివాస స్థలం లభిస్తుందని హామీనిస్తున్నాను; పరిహాసానికి సయితం అసత్యం చెప్పని వ్యక్తి కోసం స్వర్గం మధ్య భాగంలో నివాసం లభిస్తుందని హామీనిస్తున్నాను; ఇంకా, సదా తన గుణగణాల సంస్కరణపట్ల శ్రద్ధచూపే వ్యక్తి కోసం స్వర్గపు అత్యున్నత భాగంలో నివాసం ప్రాప్తి స్తుందని హామీ నేనిస్తున్నాను.''

(అబూదావూద్—అబూ ఉమామ)

నలుగురి మెప్పునుపొందడానికీ అబద్ధాలు సృష్టించి కాలక్షేపంచేసే భట్రాజులవంటివారిని ఇందులో సావధానపరచడం జరిగింది.

261 తాను సత్యం పలుకుతున్నాడని, తన అభిప్రాయమే సరయినదని, ఎదుటి వ్యక్తి అపసవ్యమయిన భావాలు కలవాడని తెలిసినా ఎదుటి వ్యక్తితో ఘర్షణ పడకుండా అతని విభేదాన్ని ఓరిమితో భరించే వ్యక్తి స్వర్గానికి అర్హుడన్నందులో సందేహమే లేదు

అలాగే పరిహాసానికయినా అబద్ధం చెప్పకుండా ఉండటం కూడా ఎంతో నిష్ఠాపరత్వాన్ని సూచిస్తుంది. మహా ప్రవక్త తన సహచరులతో అప్పుడప్పుడు హాస్యమాడేవారు. కాని ఒక్క

దుర్భాషలాడటం

262. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "ప్రళయ దినాన విశ్వాసి తరాజులో ఉంచబడే అత్యంత భారమయిన వస్తువు అతని 'సత్ప్రవర్తన'. నోటితో అశ్లీల పదాలు పలికే వానిపట్ల, దుర్భాషలాడే వానిపట్ల అల్లాహ్ అమితంగా అసహ్యించుకుంటాడు." (తిర్మిజి – అబుద్దర్దా)

263. హజ్రత్ అలి ఇలా నుడివారు : "అశ్లీల విషయాలు మాట్లాటేవాడు, వాటి ప్రచారం చేసేవాడు—వీరిద్దరూ అపరాధంలో సమానులే." (మిష్కాత్)

సారయినా ఆయన అసత్యపు పలుకు పలకలేదని చరిత్ర పుటలే సాక్ష్యమిస్తున్నాయి

262 "సత్ప్రవర్తన" ను అబ్దుల్లా బిన్ ముబారక్ ఇలా విశదీకరించారు "ఒకరితో కలిసినప్పుడు చిరునగవు తొణికిసలాడే మోముతో పలకరించడం, లేమితో బాధపడే తోటి మానవ సోదరుల కోసం ధారాళంగా ధనం ఖర్చుచెయ్యడం. ఎవ్వరికీ ఏ విధమయిన కష్టాన్ని కలిగించక పోవడం''

263 పలికేవాడు, ప్రచారం చేసేవాడు సమానమవడంలో సందేహంలేదు. అయితే ప్రచారమంటే ఏమిటి? చాలామంది అమాయకత్వంతో "ఫలానా వారు ఫలానా విధంగా దుర్భాషలాడతారు, ఫలాన తిట్లు తిడతారు", అనీ "అసహ్యం'' గానే చెప్పుకుంటారు, అలా వారు తమ ఏహ్యభావాన్ని వెలిబుచ్చుకుంటారు, కాని వాస్తవానికి వారున్నూ పరోక్షంగా ఆ దుర్భా

ద్వంద్వ స్వభావం

264. దైవ సందేశహరులు (సఅసం) తెలిపారు: "మీరు ప్రళయదినాన ఒక అత్యంత దుష్టవ్యక్తిని చూస్తారు. అతను ప్రపంచంలో రెండు రూపాలున్నవాడు. కొందరితో ఒక రూపంతోనూ మరి కొందరితో మరో రూపంతోను కలిసేవాడు." (ముత్తఫకున్ అలైహ్—అబూహురైరా)

265. దైవ ప్రవక్త (సఅసం) సావధానపరిచారు: "ఏ వ్యక్తి ప్రపంచంలో ద్వంద్వ స్వభావం ప్రదర్శిస్తాడో

షల్ని. తట్లను నలుగురిలో ప్రచారంచేస్తున్నారన్న నిజం వారికి అర్థంకాదు ఆ విధంగా వారున్నూ పాపభారాన్ని దుర్భాష లాడే వ్యక్తికి సమానంగా మోస్తున్నారని బోధపడదు వారికి.

264 ఇద్దరు వ్యక్తుల్లో లేక రెండు సమాజాల్లో మన స్పర్థలు ఏర్పడినప్పుడు ప్రతిచోటా కొందరు ద్వంద్వరూపాలున్న వ్యక్తులు ఉద్భవిస్తారు ఏరు ఉభయులతోనూ కలిసి ఉంటారు, వారి వారి మాటలకు వంతపాడి అగ్నిలో ఆజ్యంలా పనిచేస్తారు. గుండెల్లో మంటలురేపి శత్రుత్వాన్ని పెంచుతారు

ఇలాగే కొందరు ఎదుటివ్యక్తి ముందయితే ఎంతో సన్నిహితులుగా ఆత్మీయులుగా వ్యవహరిస్తారు. అతను అటుపోగానే అతని గురించి ఉన్నవీ లేనివీ అన్ని కల్పించి వర్ణించడం మొదలెడతారు ఈ ద్వంద్వ స్వభావాన్నే ఇక్కడ నిరసించటం జరిగింది

265 ప్రపంచంలో అతని నోటినుండి వెలువడినమాటలు

ప్రళయదినాన అతని నోట్లో రెండు నిప్పు నాలుకలు వెలుస్తాయి.” (అబూదావూద్—అమ్మార్)

పరోక్ష నింద

266. దైవప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి అడిగారు, “పరోక్ష నింద అంటే ఏమిటో మీకు తెలుసా?” అని. “అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్తకే బాగా తెలుసు” అన్నారు అక్కడ ఉన్నవారు. “పరోక్ష నింద అంటే మీరు మీ సోదరుని ప్రస్తావన, అతనికి నచ్చని విధంగా చేయడం అన్నమాట” అని మహాప్రవక్త తెలుపగా వారు “అయితే నేను చెప్పే విషయం నా సోదరునిలో ఉన్నదే అయినప్పటికీ అది పరోక్ష నిందే అవుతుందా?” అని అడిగారు. దానికి మహాప్రవక్త “నీవు చెప్పే విషయం అతనిలో ఉన్నదయితేనే అది పరోక్ష నింద అవుతుంది. అతనిలో లేని విషయాన్ని నీవు చెప్పినట్లయితే అది అపనిందఅవుతుంది.” (మిష్కాత్ - అబూహురైరా)

ఇద్దరు వ్యక్తుల పరస్పర సంబంధాల్లో వైషమ్యాలు సృష్టించి వాటిని మంటపాలు చేయడంచేత అతని నోట మండే నాలుకలు రెండు ఉద్భవిస్తాయి.

266 ఒక మంచి మనిషిలో ఏదయినా లోపం అగుపడితే దాన్ని సంస్కరించే సదుద్దేశ్యంతో అతనికి తెలిపినట్లయితే అతను నొచ్చుకుంటాడా? కాదు. తన్ను సంస్కరించుకోవడానికి ప్రయ

267. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి పరోక్ష నింద, వ్యభిచారంకంటే నీచమయిన పాపం అని పలుకగా అక్కడున్నవారు 'దైవ ప్రవక్తా పరోక్ష నింద వ్యభిచారం కంటే నీచమయిన పాపం ఎలా కాగలదు?' అని సందేహం వెలిబుచ్చారు. అప్పుడు దైవప్రవక్త(సఅసం) బోధించారు : "మనిషి వ్యభిచారం చేసి తౌబా చేస్తే అల్లాహ్ అతని

త్తిస్తాడు అలాగే అతని దోషాన్ని అతని పెద్దలకు లేదా అతనికి సంబంధించిన వారికి తెలియపరచినా అతను మరో విధంగా భావించడు ఎందుకంటే ఇలా చేయడంలో కూడా ఉద్దేశ్యం అతని సంస్కరణే కనుక. కాని మీరు సంఘంలో కించ పరచ డానికి, అవమానంపాలు చెయ్యడానికి అతను లేనప్పుడు అతని లోని తప్పుల్ని చర్చిస్తూ, వివరిస్తూ ఉంటే అతను, నొచ్చుకోవ డంలో అసహజత కానీ అసమంజసత కాని ఏ మాత్రంలేదు, ఇక పోతే బాహాటంగా దైవధిక్కారం చేసేవాని విషయం, సంఘానికి హానికరమైన భావాలకు, పనులకులోనై ఎన్ని చెప్పినా వినిపించు కోనివాని సంగతివేరు. అతని గురించి అందరికీ తెలుపడం, అందరినీ హెచ్చరించడం తప్పుకాకపోవడమే కాదు, ఒక విధంగా అది సత్కార్యం కూడా మహా ప్రవక్త మరొకచోట దుష్టుని దురాగతాలు బహిర్గతం చేయమని ఆదేశించారు.

అయితే ఒకవ్యక్తిలో లేనిదాన్ని ప్రచారంచేసి అపనిందకు పాల్పడటమయితే తీవ్రమయిన అపరాధం అని తెలుసుకోవడం ఉత్తమం

267 "తౌబా" అంటే తప్పుచేసిన వ్యక్తి పశ్చాత్తాపంతో

తౌబాను స్వీకరిస్తాడు. కాని పరోక్ష నింద చేసిన వాణ్ణి నిందకు గురయిన వ్యక్తి క్షమించనంత వరకు అల్లాహ్ ఎంత మాత్రం క్షమించడు.”

(మిష్కాత్—అబూ సయీద్, జాబిర్)

268. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు: పరోక్ష నిందకు ఒక ప్రాయశ్చిత్తమేమంటే నీవు ఎవరిపై నింద మోపావో అతనికి అల్లాహ్ క్షమాభిక్ష ప్రసాదించాలని వేడుకోవాలి. ఆ ప్రార్థనలో, ‘ఓ అల్లాహ్, నాకు మరియు అతనికీ క్షమాభిక్ష ప్రసాదించు’అని ప్రార్థించాలి.”

(మిష్కాత్—అనస్)

కుమిలిపోతూ దైవానికి క్షమాపణ వేడుకోవడం, ఇక మీదట చేయనని సంకల్పించుకోవడం అని అర్థం

మనిషిపై ఉన్న తోటి మానవ హక్కులన్నింటి విషయం లోనూ, వాటిని ఎవరయినా కబళిస్తే, ఒకే సూత్రం వర్తిస్తుంది హాని కలిగిన వ్యక్తి, హాని కలిగించిన వ్యక్తిని క్షమించనంతవరకు ఆ వ్యక్తికి పరలోకంలో దైవ సన్నిధిలో క్షమాభిక్ష దొరకదు అదే విషయం పరోక్ష నింద విషయంలోనూ వర్తిస్తుంది

268 నిందకు గురయిన వ్యక్తి దగ్గరలో ఉండి తనతప్పుకు అతనివద్ద మన్నింపును అర్థించే అవకాశం ఉంటే మన్నింపు పొందాలి కాని అతను మరణించడమో మరేవిధంగానైనా అతని మన్నింపు పొందే అవకాశం లేకపోతే దైవ క్షమాభిక్షను వేడుకోవడం తప్ప గత్యంతరం లేదు. అందువల్ల వీలయినంతవరకు

269. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారని హజ్రత్ ఆయిషా (రజి) ఉల్లేఖించారు: "మృతులను దూషించకండి. ఎందువల్లనంటే తమ కర్మల (ప్రతిఫలం) వరకు వారు చేరిపోయ్యారు." (బుఖారి)

అధర్మ పక్షపాతం

270. మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు: "ప్రళయ దినాన అత్యంత దురవస్థపాలయ్యే వ్యక్తి ఎవడంటే, ప్రపంచంలో ఇతరుల ఐహిక జీవితాన్ని చక్కదిద్దడానికి తన పరలోక జీవితాన్ని నాశనం చేసుకున్నవాడు."

(మిష్కాత్—అబూ ఉమామ)

ఎవరిపట్ల అన్యాయం జరుగుతుందో వారిని క్షమాపణ వేడుకోవడం ఉత్తమం. అది తప్పు తెలుసుకున్న మరుక్షణం చెయ్యవలసిన విధి.

269. మనిషి మరణించి తాను ప్రపంచంలో చేసిన సత్కర్మల సత్ఫలితాన్నీ దుష్కర్మల పర్యవసానాన్ని అనుభవిస్తుంటాడు. అలాంటప్పుడు చేసినదాన్ని అనుభవిస్తున్న వారి తప్పొప్పులు చర్చించుకొని లాభం ఏమిటి? వారి సద్గుణాల్లో అనుసరణీయమయిన వాటిని ప్రస్తావించుకోవడం మాత్రం వేరే విషయం.

270. ఇతరుల ఐహిక జీవితాన్ని దిద్దడానికి తన పర లోకాన్ని నాశనం చేసుకోవడమంటే, తన భార్యాపిల్లల సుఖ

271. అబూ ఫసీల ఉల్లేఖించారు: "నేను మహా ప్రవక్త(సఅసం)తో అడిగాను, 'దైవప్రవక్తా! తమ ప్రజలను (వంశీయులను, కుటుంబీకులను) ప్రేమించటం కూడా పక్ష పాతమేనా" అని. దానికి ఆయన ఇలా తెలిపారు, "కాదు, పక్షపాతం అంటే, దుర్మార్గంలో జాతివారికి తోడుగా నిలువడం." (మిష్కాత్)

272. దైవప్రవక్త ప్రవచించారు: "ఎవరు, ఒక అధర్మ వ్యవహారంలో తన జాతికి తోడుగానిలుస్తాడో అతని ఉపమానం ఒంటె నూతిలో పడిపోతుంటే దాని తోకపట్టుకు

సౌఖ్యాల కొరకు అధర్మ సంపాదనను పోగుచేసి పోషించడం లాంటిదన్న మాట చాలా మంది, తాము ఎదుటి వారికి ఏదో ఉపకారం చేస్తున్నామని "ఎలాగైనా సరే" వారి పని నెరవేర్చాలని అధర్మపు కార్యాలకు ఒడికడతారు అది పరోపకారం ఏమోకాని, ఆత్మాపకారం అవడంలో ఏ మాత్రం సందేహం లేదని ఈ హదీసు తెలుపుతుంది

271 ఒకరిని ప్రేమించడం, అభిమానించటం వారి కొరకు ధర్మ సమ్మతంగా పోరాడటం అంతా సముచితమయినవే కాని ఒకరి అభిమానంలో గుడ్డిగా వ్యవహరించడమే దురభి మానంగా పరిగణించబడుతుంది. అలాంటి దురభిమానాకిు దూరంగా ఉండమనే ఈ హదీసు బోధిస్తుంది.

272. అన్యాయానికి అధర్మానికీ తోడ్పడటమంటే, ఆత్మ హత్యా సదృశమని ఈ హదీసు చాటుతుంది. ప్రపంచంలో

వ్రేలాడి దానితో పాటు నూతిలో పడేవానిని పోలి ఉంటుంది."
(అబూదావూద్ – ఇబ్ను మస్ఊద్)

273. మహాప్రవక్త సెలవిచ్చారు . "ఎవరు దురభిమానం ఆధారంగా ఆహ్వానిస్తాడో, అతను మాలోని వాడు కాడు. మరెవరు పక్షపాతం ఆధారంగా, పోరాడతాడో ఇంకా ఎవరు పక్షపాత బుద్ధితోనే అంత మవుతాడో అతను కూడా మాలో ఒకడు కాలేడు."
(అబూదావూద్—జుబైర్ బిన్ మోతమ్)

ఆ 'ఆత్మహత్య' లేక నష్టం గోచరించకపోయినా పరలోకంలో మాత్రం అది తప్పనిసరిగా ఎదురవుతుంది

273 మాలోని వ్యక్తి అంటే ముస్లిం అని అర్థం

పక్షపాతం అంటే 'ధర్మంపై ఉన్నా అధర్మంపై ఉన్నా నా వారు నా వారే' అనే దురభిమానం అన్నమాట. అందుచేత ఇలాంటి దృక్పథం వైపుకు పిలుపు నివ్వటం, దాని ఆధారంగా యుద్ధం చేయడం, ఇదే బుద్ధితో మరణమొందడం ముస్లిములకు ఎంత మాత్రం తగదు. జాతి, మతం, వంశం, వర్ణం, వర్గం ఇత్యాది విషయాల ప్రాతిపదికగా ఏర్పడే దురభిమానానికి, మరే విధమయిన దురభిమానానికయినా సరే ఇస్లాంలో చోటు లేదు. ఒక వేళ ఎవరయినా ఇలాంటి దురభిమానానికి తావిస్తే అతడు ముస్లిం కాజాలడు.

ముఖస్తుతి

274. దైవ సందేశహరుడు(సఅసం) బోధించారు: "ముఖస్తుతులు చేసేవారిని చూస్తే వారి ముఖాన ఇంత మన్ను వేయండి." (ముస్లిం—మిక్దాద్)

275. మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు: 'ఫాసిక్' ని పొగడినప్పుడు అల్లాహ్‌కు ఆగ్రహం కలుగుతుంది. 'అర్ష్' కంపిస్తుంది." (మిష్కాత్—అనస్)

---

274. ముఖస్తుతులు చేసేవారంటే ముఖస్తుతులు చేయడమే తమ వృత్తిగాగలవారని అర్థం మన సమాజంలో భట్రాజులవంటి వారన్నమాట ఒక వ్యక్తిని అతిశయి వాక్యలతో పొగడి ఏదయినా రాబట్టడమో లేక తమ కార్యసిద్ధికై ప్రయత్నించడమో వారి ఉద్దేశ్యంలో ఉంటుంది ఇలాంటి వారిపట్ల జాగ్రత్తగా మెలిగి పొగడ్తల మాయకు లోనుకాకుండా ఉండాలి వారి ముఖాన మన్ను పోయడమంటే వారిని వారి ఉద్దేశ్యంలో విఫలం చేయడమన్న మాట

275. "అర్ష్" అంటే దైవాసనానికి సంకేత పదం కంపించడ మంటే ఆగ్రహిస్తుందని బావం ఈ వాక్యానికి, దైవాగ్రహం కలుగుతుందని అర్థం

దైవాదేశాలను బాహాటంగా ధిక్కరించేవాడు ఫాసిక్ అతడు ఎలాంటి గౌరవ మర్యాదలకు అర్హుడు కాడు అతన్ని హీనంగా చూచి అతనికి తగినబుద్ధి చెప్పడమే సమంజసం అలాంటి వ్యక్తులకు సమాజంలో గౌరవం లభిస్తుందంటే మనుషుల్లో దైవం,

276. అబూ బక్ర్ ఉల్లేఖించారు, 'మహాప్రవక్త సమక్షంలో ఒక వ్యక్తి మరోవ్యక్తిని ప్రశంసించాడు, ఆయన "అయ్యో నీవు నీ సోదరుని మెడ నరికావు" అని మూడు పర్యాయాలు పలికారు. తరువాత "మీలో ఎవరయినా మరొకరిని ప్రశంసించటం తప్పనిసరి అయితే, 'ఫలానా వ్యక్తి నా దృష్టిలో ఇలాంటివాడు, అల్లాహ్‌కే అన్నీ తెలుసు' అని పలకాలి. అయితే ఆ పొగడబడే వ్యక్తిని గురించి అతను వాస్తవంగా ఆ విధంగా భావిస్తేనే అలా అనాలి. ఇంతకూ, దైవస్తోత్రానికి సదృశంగా ఎవరినీ పొగడరాదు."

(బుఖారి—ముస్లిం)

ధర్మం పట్ల ప్రేమాభిమానాలు గౌరవాదరణలు అంతరించాయన్న మాట. ఇలాంటి సమాజంపై దైవాగ్రహం కాక అనుగ్రహం వర్షిస్తుందా ?

276 మహాప్రవక్త సమక్షంలో ఆ వ్యక్తి యొక్క దైవ భక్తి, దైవభీతులను పొగడి ఉంటారు ఇలాంటి పరిస్థితిలో మనిషిలో నలుగురి మెప్పుల్ని పొందే వాంఛ బలపడే ప్రమాదం ఉంది. ఈ ప్రదర్శనాబుద్ధి ఏర్పడితే ఇక మనిషిచేసే కార్యాల్లో చిత్తశుద్ధి లోపిస్తుంది. ఇది అతని సర్వనాశనానికి దారితీస్తుంది. అదే మాట అన్నారు మహాప్రవక్త (సఅసం). ఇంకా ఏ కారణం వల్లనయినా ప్రశంసించడం అనివార్యమయితే నేనతన్ని మంచి వాడని భావిస్తున్నాననే భావం ద్యోతకమయ్యేలా ప్రశంసావాక్కులు పలకాలి. అతిశయ వాక్కులు, భట్రాజు పొగడ్తలు ఎట్టి పరి

తప్పుడు సాక్ష్యం

277. ఖురైమ్ బిన్ ఫాతిక్ ఉల్లేఖించారు: 'ఒక రోజు మహా ప్రవక్త ఫజ్ర్ (ప్రాతఃకాలపు) ప్రార్థన చేశాక, వెనిక్కి మరలి కూర్చోకుండా లేచి నిలబడ్డారు. "అబద్ధపు సాక్ష్యం పలకడమూ, ఇతరుల్ని అల్లాహ్ సహవర్తులుగా భావించడమూ రెండూ సమానమయిన అపరాధాలే" అని మూడుసార్లు చెప్పారు. తరువాత పఠించారు: "విగ్రహాల అశుద్ధత నుండి దూరంగా మెలగండి, అబద్ధపు పలుకుల కు ఏ మాత్రం సమీపించకండి. అల్లాహ్ వైపు ఏక దీక్షతో మరలి, బహు దైవారాధనను త్యజించి ఏకేశ్వరో పాసనను అవలంబించండి." (అబూదావూద్)

స్థితిలోనూ నోటికి రాకూడదు. ఇలాగే ఒకరి మంచితనానికి మురిసిపోయి 'ఇతను స్వర్గవాసి' అని దైవ సమానుడనీ 'పూజ్యుడు' అని దైవాంశ సంభూతుడని 'వలీ' అనీ ఇంకా ఇలాంటి మరే పదాలతోనయినా సరే జీవించి వున్న వారిని, లేక మృతులను, ఎవరినీ పొగడకూడదు.

277. మహాప్రవక్త దివ్య ఖుర్ఆన్, హజ్ సూరాలోని ఒక వాక్యం పఠించారు. "అబద్ధపు పలుకు" అనే ప్రయోగం ఉంది అబద్ధపు పలుకు న్యాయస్థానంలో అధికారి ముందు పలికినా మరెక్కడ పలికినా మహాపాతకమే. అది దేవుని ఏకత్వాన్ని కాదని కాల్పనిక దేవుళ్ళను ఆరాధించిన దానితో సమానమయిన అపరాధంగా అభివర్ణించడం జరిగింది అలాంటి మహాపరాధాన్ని

చెడు హాస్యం, వాగ్దానభంగం, వాగ్వివాదం

278. మహా ప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు: "నీ సోదరునితో వివాదానికి దిగకు, అతనితో పరాచికాలాడకు, అతనికి మాటిచ్చి తప్పుకోకు.".

(తిర్మిజి—ఇబ్నుఅబ్బాస్)

279. దైవ ప్రవక్త ప్రవచించారు: "మనిషి

నేడు "నేర్పు"గా పరిగణించడం జరుగుతోంది. నేటి సమాజంలో ఈ "నేర్పు" లేని వాడు, తన విశ్వాస ప్రోద్బలంతో న్యాయస్థానంలోనయినా మరెక్కడయినా సరే నిజం పలకడానికి ధైర్యంగా ముందుకువచ్చేవాడు వట్టి బడుద్ధాయిగా ఎంచబడుతున్నాడు.

278. వాగ్వివాదంలో ఎదుటి వ్యక్తిని చిత్తు చేయడమే అసలు ధ్యేయంగా ఉంటుంది. మృదువుగా చిత్తశుద్ధితో పరస్పర అవగాహన కొరకు సామాన్యంగా వాగ్వివాదం జరగదు. హదీసులో పరాచికాలాడటం నిషేధించడం జరిగిందంటే దానికి ఎదుటి వానిని నొప్పించే ఉద్దేశ్యంతో, అతన్ని కించ పరిచే ఉద్దేశ్యంతో అతడు నలుగురిలో పరాభవం పొందేలా చేసే పరాచికాలని భావం. మృదువయిన, కేవలం హాస్యరస ప్రధాన మయిన పరాచికాలు నిషిద్ధం కావు. అయితే నిషిద్ధమయిన పరాచికాలకు తేలికగా హాయిగా అందరూ నవ్వుకునే హాస్యానికి తేడా బహు స్వల్పం అందువల్ల చాలా జాగ్రత్తగా ఉండాలి.

279. ఇందులో సంకల్పానికే ప్రాధాన్యం ఇవ్వటం జరి

తన సోదరునితో వాగ్దానం చేసేటప్పుడు దాన్ని నమ్మకంగా నిర్వర్తించే సంకల్పమే ఉంటే, ఆ వాగ్దానాన్ని పూర్తి చేయ లేకపోయినా, సకాలంలో అతన్ని చేరుకోలేక పోయినా ఇందులో దోషం లేదు.''

(అబూదావూద్—జైద్ బిన్ అర్కమ్)

తప్పులెన్నడం

280. హజ్రత్ ఆయిషా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: 'నేనొకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం)తో సఫియా (రజి)లో ఉన్న యీ యీ లోపాలే చాలు, అంటే ఆమె పొట్టిది అని

గింది చేసే వాగ్దానం సంకల్ప శుద్ధితో చేస్తే ఏ కారణం వల్ల నయినా కార్యరూపంగా దాన్ని నిర్వర్తించలేకపోయినా, నిర్ణీత సమయానికి ఫలానాచోట వచ్చి కలుస్తానని చెప్పి కలవలేక పోయినా విశ్వప్రభువు, మానస స్థితిని ఎరిగినవాడే కనుక, అది తప్పుగా ఎంచబడదు. కాని మొదట్లోనే, వాగ్దానం చేసేటప్పుడే, అసలు దాన్ని నెరవేర్చే ఉద్దేశ్యమే లేకపోతే అది మహాపరాధం. కేవలం ఎదుటి మనిషి మాటను తీసెయ్యలేక వాగ్దానం చెయ్యటం తప్పు అని తెలుస్తోంది.

280. హజ్రత్ ఆయిషా(రజిఅన్) హజ్రత్ సఫియా గార్లు మహాప్రవక్త సతీమణులు. సాధారణంగా మహాప్రవక్త అర్ధాంగులు తాము సవతులయినా ఎంతో అన్యోన్యంగా ఉండే వారు.

అన్నాను. దానికి మహాప్రవక్త (సఅసం) "ఆయిషా! నీవు పలికిన మాట ఎంత మలినమైనదంటే, దాన్ని సముద్రంలో రంగరిస్తే సముద్రమంతా కలుషితమయిపోతుంది" అని బాధతో అన్నారు.' (మిష్కాత్)

వదంతుల్ని వ్యాపింపజెయ్యడం

281. ఇబ్ను మస్ఊద్ బోధించారు : "షైతాన్

కాని ఎప్పుడయినా మానవ సహజమయిన బలహీనతవల్ల ఏదయినా పొరపాటు జరిగిపోయేది అలాంటిదే ఒక తప్పు హజ్రత్ ఆయిషా(రజిఅన్) చేశారు మహాప్రవక్త దృష్టిలో తన సవతి సఫియా(రజి) పట్ల చులకన భావం సృష్టించడానికి ఆమె పొట్టితనాన్ని ప్రస్తావించారు హజ్రత్ ఆయిషా ఆయన వినగానే నొచ్చుకున్నారు అది ఎంతో చెడ్డమాట అని ఆమెకు ప్రబోధించారు. అందువల్లనే హజ్రత్ ఆయిషా ఆ తరువాత మరెప్పుడూ అలాంటి తప్పు చేయలేదు

మహాప్రవక్త అనుచరుల్లోని విశిష్టత అదే - ఒక్కసారి ఏదయినా విషయాన్ని వారిస్తే ఆ తప్పు మరే నాటికీ చేయరు.

ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసే మరొక విషయమేమిటంటే మహాప్రవక్త తన ప్రియమయిన అర్ధాంగి కూడా తప్పు చేస్తే, సవతి ద్వేషం మానవ సహజమే అయినా, దానికి తన అయిష్టతను వ్యక్తం చెయ్యడంలో ఏ మాత్రం జాగు చేయలేదు అన్నది.

281. ఇందులో, ఏ మాటనైనా ఆరా తీయకుండా విన్నది

మనిషి రూపంలో వ్యవహరిస్తూ ఉంటాడు. వాడు ప్రజ ల్లోకి వచ్చి కల్లబొల్లి కబుర్లు చెబుతాడు. తరువాత మను షులు వేరయిపోతారు. అప్పుడు వారిలో ఒకతను (ఆ మాటను మరొక చోట వినిపించి) 'నే నీ మాటను ఒక వ్యక్తి చెప్పగా విన్నాను కాని అతని పేరు మాత్రం నాకు తెలి యదు' అనంటాడు." (ముస్లిం)

చాడీలు

282. హజ్రత్ హుజైఫా (రజిఅన్) తెలిపారు : 'మహాప్రవక్త (సఅసం) "చాడీలు చెప్పేవానికి స్వర్గప్రవేశం లభించదు" అని చెప్పారు.' (బుఖారి, ముస్లిం)

విన్న పళంగా మరొకరితో తెలుపడం గురించి వారించటం జరి గింది ఎందుకంటే, ఆ మాట తనతో చెప్పినవాడు అబద్ధమే చెప్పి ఉండవచ్చు, షైతాన్ కావచ్చు. సమాజంలో ఇలాంటి పుకార్లకు చోటు లభిస్తే పర్యవసానాలు ప్రమాదకరంగా తేలవచ్చు. అందు వల్ల ఆ మాట చెప్పిన వ్యక్తిని గురించి, ఆ మాటను గురించి బాగా విచారించి మరీ ఇతరులకు చెప్పాలి.

282. చాడీలు చెప్పేవాడు పలికేవి కొన్ని మాటలే అయినా అతడు కొందరి అంతర్యాల్లో విద్వేషాగ్నిని రేపుతాడు మనసుల్లో మలినాగ్నిని నింపుతాడు ఒక్కోసారి అతని ఈ చర్యవల్ల సమాజంలోనే అల్లకల్లోలం జనించే ప్రమాదం కూడా

283. అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : 'మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి రెండు గోరీల సమీపంగా పోతూ "వీరిద్దరినీ శిక్షించడం జరుగుతోంది. కాని ఈ శిక్ష వారు చేసిన ఏ గొప్ప నేరానికో కాదు. అయితే వారు దాన్ని చేయడం మహాపరాధమే. వీరిలో ఒకడు చాడీలు చెప్పేవాడు. రెండవ వ్యక్తి తన మూత్రం తుంపరల నుండి తప్పించుకునే వాడు కాడు" అని పలికారు. (బుఖారీ)

284. ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) తెలిపారు, "దైవ

లేకపోలేదు. అందుకే ఈ "చిన్న" తప్పు వల్ల కూడా మనిషి స్వర్గప్రవేశానికి అనర్హుడుగా పరిగణించ బడటంలో అన్యాయమేముంది ?

283 "గొప్ప నేరానికి కాదు" అంటే వారు ఆ చిన్న నేరాలు చెయ్యకుండా తప్పించుకోవడం అంతకష్టమైన పని కాదు అని భావం. చాడీలు ద్వారా వాస్తవానికి మనిషి సాధించేది ఏమీ లేదు - కేవలం క్షణికమైన భౌతికప్రయోజనంతప్ప రెండవ తప్పుకేవలం అజాగ్రత్త నిర్లక్ష్య భావంవల్ల జరుగుతుంది. మనిషి శుచి శుభ్రతల పట్ల జాగరూకుడయి మెలిగితే వంటిపైనా బట్టల పైనా తన మూత్రం తుంపర పడకుండా జాగ్రత్త పడగలడు "ఆ" తప్పు జరిగే ఆస్కారముండదు. శుచికి ఇస్లాంలో ఎంత ప్రాముఖ్యత ఉందో దాన్ని పాటించకపోవడం ఎలాంటి పరిణామానికి దారితీస్తుందో ఈ హదీసు బోధిస్తుంది.

284. కేవలం పరోక్ష నింద మోపడమే కాదు దాన్ని విన

ప్రవక్త(సఅసం) చాడీలు చెప్పటం, పరోక్షనింద మోపడం, పరోక్ష నింద వినడం అన్నింటినీ నిషేధించారు" అని.

(రియాజుస్సాలిహీన్)

ఈర్ష్య

285. మహాప్రవక్త ప్రవచించారు, "మిమ్మల్ని మీరు ఈర్ష్య నుండి రక్షించుకోండి, ఎందుచేతనంటే, నిప్పు కట్టెల్ని భస్మీపటలం చేసినట్లే ఈర్ష్య సత్కార్యాల్ని స్వాహా చేస్తుంది." (అబూదావూద్—అబూహురైరా)

చెడు చూపు

286. జరీర్ బిన్ అబ్దుల్లా ఉల్లేఖించారు, 'నేను

డం కూడా పాతకమే అని తెలుస్తోంది అలాంటి సంభాషణ జరుగుతున్నప్పుడు దాన్ని వారించటం అవసరం అది సాధ్యం కాదని భావిస్తే అక్కణ్ణుంచి లేచి వెళ్ళిపోవడం సమంజసం

285. ఈర్ష్యవల్ల మనిషి దహించుకుపోవడమేకాక అతని శక్తులన్నీ ఆ అగ్నికి ఆహుతి అవుతాయి. ఆ పరిస్థితిలో మనిషి సత్కార్యాలే కాదు.. మరే కార్యాలూ కూడా చెయ్యలేడు అందువల్లనే ఈర్ష్య నుండి దూరంగా మసలుకోవాలని ప్రియ ప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు ఈర్ష్యను దూరం చేసుకునేందుకు తనకు ఉన్న దానిపట్ల తృప్తి చెందటం మనిషి అలవరచుకోవాలి.

286. అంటే బజారున నడిచేటప్పుడు, ప్రయాణంలోనూ

మహా ప్రవక్త (సఅసం) ను, పరస్త్రీపై అకస్మాత్తుగా దృష్టి పడడాన్ని గురించి అడిగాను. అప్పుడు "పరస్త్రీపై నీ చూపు ఆనక పూర్వమే నీవు నీ దృష్టిని మరల్చుకో" అని మహాప్రవక్త బోధించారు.' (ముస్లిం)

287. బురీదా (రజి) ఉల్లేఖించారు, 'మహాప్రవక్త (సఅసం) హజ్రత్ అలీకు ఉపదేశించారు : "అలీ! పరస్త్రీపై అకస్మాత్తుగా దృష్టిపడితే దృష్టిని మరల్చుకో, రెండవసారి దృష్టి సారించకు, మొదటి చూపు నీదే కాని రెండవది నీది కాదు (అది షైతాన్ చూపు)."

దృష్టి పరస్త్రీలపై యాదృచ్ఛికంగా పడటం సహజమే. అయితే ఆ యాదృచ్ఛిక దృష్టిని ఐచ్ఛికంగా మార్చుకోకుండా మళ్ళించుకోవాలి అని అర్థం.

287 రెండవ చూపు షైతాన్ చూపు అంటే, అది కాకతాళీయంగా పడ్డ చూపు కాదు పరస్త్రీని చూచేందుకు షైతాన్ పురికొల్పగా అటువైపు ఆనిన చూపు అందువల్లనే అది షైతాన్ చూపు రెండవసారి పరాయి స్త్రీపై చూపు ఆనించడం అంటే షైతాన్ ఆదేశాలకు తలఒగ్గడమన్న మాట షైతాన్ మార్గం నేరుగా నరకానికే అన్న విషయంలో సందేహం లేదు.

ఉత్తమ గుణాలు

సద్వర్తన

288. మహాప్రవక్త ప్రవచించారు : "నైతికతను దాని ఉత్తమోత్తమ ప్రమాణానికి చేర్చడానికి నన్ను ప్రభవింప జేయటం జరిగింది." (ముఅత్తా ఇమామ్ మాలిక్).

---

288. అంటే ఆయన దైవదౌత్యానికి లక్ష్యం, జనుల గుణగణాలను, వ్యవహారాలను చక్కదిద్దడం, వారిలోని దుర్గుణాలను దూరం చెయ్యడం, వాటిస్థానే సద్గుణాలను పెంపొందింప చెయ్యడం అని అర్థం ఈ 'శుద్ధి' కార్యక్రమమే ఆయన ఆవిర్భావానికిగల ఉద్దేశ్యం. దేవుని కడపటి సందేశహరుడు ముహమ్మద్ (సఅసం) తన మాటలతో, చేతలతో ఈ సద్గుణాల జాబితాను ఆచరణా నియమావళిని పొందుపరచారు. వాటిని మానవ జీవన రంగాలన్నిటిలో జీవితకాలమంతా అమలుపరచాలనీ, ఎటువంటి పరిస్థితిలోనూ వాటిని వదలకూడదనీ ఆదేశించారు అందువల్లనే మహాప్రవక్త (సఅసం) తన బోధల ద్వారా ఆచరణ ద్వారా చూపెట్టిన నైతికతకు మించిన సద్వర్తన వేరే

289. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ అమ్ర్ బిన్ అల్ఆస్ (రజి) తెలిపారు : 'మహాప్రవక్త అశ్లీలమయిన మాటను పలికే వారు కాదు, అశ్లీలమయిన పని చేసేవారు కాదు, ఇతరులతో దుర్భాషలాడేవారు కాదు, ఇంకా ఇలా బోధించే వారు : "నైతికంగా ఎవరు మంచివారో వారే మీలో గొప్ప వారు !" (బుఖారి — ముస్లిం)

290. హజ్రత్ ముఆజ్ (రజి) ఉల్లేఖించారు :

లేదని ప్రపంచమే సాక్ష్యం పలుకుతుంది. 'సద్గుణం' అనే దేదయినా ఉంటే అది మహాప్రవక్త జీవితంలో కానవచ్చినదే దీన్ని మరో విధంగా చెప్పాలంటే మహాప్రవక్త జీవితం ద్వారా మనకు ఒక విషయం తెలిసిందంటే దానికి మించిన ఉత్తమ నైతిక పంథా, మంచి నడత వేరే లేదని తెలుసుకోవాలి.

సద్గుణం అంటే ఏమిటి? అనే విషయాన్ని అబ్దుల్లా ఇబ్నె ముబారక్ "చిరునవ్వు చిందులాడే మోముతో పలకరించడం, అవసరమయిన చోట ధనం ఖర్చుచేయడం, ఎవరికీ కష్టం కలిగించక పోవడం" అని విశదీకరించారు. ఈ మూడు శీర్షికల్లో ఎన్ని విషయాలు ఇమిడి ఉన్నాయో తాపీగా ఊహించుకుంటే సరి !

289 దీనిద్వారా తెలిసేదేమంటే మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించిన ధర్మం, ఇస్లాంలో నైతికతకే ప్రాధాన్యం ఆయన మలచిన సమాజంలో రాజ్యమేలేవి రాజకీయ ఎత్తుగడలు, ధన రాసులు, నిరుపయోగకరమయిన వైజ్ఞానిక విషవలయాలు కావు. అక్కడ నీతి, నిజాయితికే పట్టాభిషేకం.

290 ఒక గవర్నర్‌కు అనాటి దేశాధినేత, ప్రియతమ

"నన్ను ఎమన్ (గవర్నరుగా) పంపేటప్పుడు గుఱ్రపు రికాబుపై కాళ్ళు మోపుతుండగా మహాప్రవక్త (సఅసం) చేసిన చివరి ఉపదేశం—"ముఆజ్! ప్రజల ఎడల సద్వ్యవర్తనతో మెలుగు" అన్నది.' (ముఅత్తా ఇమామ్ మాలిక్)

సౌమ్యం, హుందాతనం

291. మహాప్రవక్త(సఅసం), అబ్దుల్ ఖైస్ తెగకు ప్రతినిధివర్గ నాయకుడయిన అషజ్‌ను సంబోధించి అన్నారు నీలో రెండు సద్గుణాలున్నాయి. అవి అల్లాహ్‌కు ఎంతో ఇష్టమయినవి. అవి, ఓరిమి, సౌమ్యం.

(ముస్లిం—ఇబ్ను అబ్బాస్)

నాయకుడు ఇచ్చిన అంతిమ ఆదేశం ఏమిటో గమనార్హం. ఆదేశం ఎంత ముఖ్యమయింది కాకపోతే మహాప్రవక్త (సఅసం) హజ్రత్ ముఆజ్ (రజిఅన్) కదలబోతున్న ఘడియలో చెప్పి ఉంటారు? ఋజువర్తనమే ఇస్లాంకు పునాదిరాయి అన్నదానికి ఈ హదీసు కూడా ఒక నిదర్శనం.

291. అబ్దుల్ ఖైస్ తెగ నుండి వచ్చిన ప్రతినిధి వర్గంలోని వారంతా మదీనా చేరగానే మహాప్రవక్తను సందర్శించటానికి తొందరపడి వచ్చిన పళాన అలాగే ఆయన వద్దకు వచ్చి చేరారు. దూరం నుండి రావడంచేత ధూళి, దుమ్ము నిండి ఉన్నప్పటికీ తమ సామానునయినా సరిగ్గా సర్దుకోలేదు. స్నానా

పరిశుభ్రత, నిరాడంబరత

292. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా ప్రవచించారు : "నిరాడంబరంగా జీవితం గడపటం కూడా విశ్వాసంలోని ఒక భాగమే." (అబూదావూద్—అబూఉమామ)

293. హజ్రత్ జాబిర్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : 'ఒక రోజు మహాప్రవక్త, చూచిపోదామని మా ఇంటికి వచ్చారు. అక్కడ ఒక వ్యక్తి ధూళి నిండిన ముఖంతో,

---

దులూ కానివ్వలేదు. కాని దీనికి భిన్నంగా వారి నాయకుడు ఇలా తొందరపాటు చూపలేదు నెమ్మదిగా సామానంతా సరిగ్గా సర్ది వాహనాలకు మేత, నీరు పెట్టి, స్నానాదులు ముగించుకుని హుందాగ, గౌరవవంతంగా వచ్చి సందర్శించాడు.

ఓరిమి అంటే అన్ని పనులు నెమ్మదిగా, లక్షణంగా ఇంకా వేగిరపాటు, ఆవేశం, ఉద్రేకాలకు లోనుకాకుండా చెయ్యడమన్న మాట సౌమ్యం అన్నదానిలో హుందాతనంతో, గౌరవంగా మెలగడం కూడా చేరి ఉన్నాయి

292 నిరాడంబరంగా జీవితం గడపటం విశ్వాసి గుణ గణాల్లో ఒకటి అన్నమాట ఎందుచేతనంటే విశ్వాసికి తన పర లోక జీవితాన్ని చక్కదిద్దుకునే చింతే నిరంతరం ఆవహించి ఉంటుంది. అతనికి ప్రాపంచిక ఆడంబరాలు, అలంకరణల పట్ల అంతగా పట్టింపు ఉండదు.

293 నిరాడంబరంగా అంటే బైరాగుల్లా ఉండడమని

సంస్కారహీనమైన జుత్తుతో కనబడ్డాడు. ఆయన (సఅసం), "ఈ వ్యక్తి వద్ద దువ్వెన లేదా తల దువ్వుకోడానికి?" అని అడిగారు. ఆ తరువాత అపరిశుభ్రమైన బట్టలు కట్టుకున్న మరో వ్యక్తిని చూచి "ఇతని వద్ద సబ్బు లేదా బట్టలు ఉతుక్కోడానికి ?" అని ప్రశ్నించారు.' (మిష్కాత్)

294 మహా ప్రవక్త మస్జిద్‌లో ఉపవిష్ఠులయి ఉండగా ఒక వ్యక్తి ప్రవేశించాడు. అతని తలవెంట్రుకలు గడ్డం, అంతా చిందర వందరగా ఉన్నాయి. అప్పుడు మహాప్రవక్త, అతనితో వెళ్ళి తల, గడ్డం సరిగ్గా దువ్వుకు రమ్మని తన చేత్తో సంజ్ఞ చేశారు. అతను అలాగే వెళ్ళి అంతా సంస్కరించుకుని వచ్చాడు. అప్పుడు ఆయన అన్నారు, "ఇది బాగుండ లేదా—తలవెంట్రుకలు చిందర వందరగా ఉండి మనిషి ఓ షైతానులా కనబడడం కంటే ?" అని. (మిష్కాత్—అతా బిన్ ఎసార్)

భావం కాదు పరిశుభ్రంగా, హుందాగా గౌరవవంతంగా లేని పోని ఫ్యాషన్లకు పోకుండా ఉండాలన్నదే దాని భావం.

294. మహాప్రవక్త పరిశుభ్రతను, సంస్కారవంతంగా కనిపించడాన్ని ఎంతగా కోరుకునేవారో, ఎంతగా ప్రోత్సహించే వారో, ఎంతగా బోధించేవారో ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది. ధార్మిక జీవితం అంటే సంస్కార రహితంగా అపరిశుభ్రంగా ఉండటం కాదు అనీ, ఇస్లాం పారిశుధ్యాన్ని సంస్కారాన్ని బోధించే ధర్మమని కూడా తెలుస్తోంది.

295. అబుల్ అహ్వాస్ తన తండ్రి చెప్పినట్లు ఉల్లేఖించారు, 'ఆయన అన్నారు : "నేను ఒకసారి మహా ప్రవక్త వద్దకు వెళ్ళాను. అప్పుడు నా దేహంపై ఉన్న బట్టలు ఎంతో సాధారణమయినవి. మహాప్రవక్తఅడిగారు, "నీ వద్ద ధనముందా?" నేను "అవును, ఉంది"అన్నాను. "నీ వద్ద ఉన్నది, ఎలాంటి ధనం?" అనడిగారు ఆయన. "నా వద్ద సమస్త ఐశ్వర్యాలున్నాయి. దేవుడు నాకు ఒంటెలు, గోవులు, మేకలు, గుర్రాలు ప్రసాదించాడు. ఇంకా సేవకులూ ఉన్నారు"అని బదులిచ్చాను. దానికి మహా ప్రవక్త ఇలా సెలవిచ్చారు : "అల్లాహ్ నీకు ఐశ్వర్యం ప్రసాదించినప్పుడు ఆయన కృపానుగ్రహాల ప్రభావం నీ శరీరంపై వ్యక్తమవ్వాలి కదా!" (మిష్కాత్

సలామ్

296. మహాప్రవక్తను ఒక వ్యక్తి వచ్చి అడిగాడు,

---

295. అల్లాహ్ సర్వమూ ప్రసాదించినప్పుడు స్థితికితగ్గట్టు తిండీ బట్టా వాడాలి. ఇంట్లో ఉండటానికేమో అన్నీ ఉన్నా ఏదీ లేనట్టుగా రూపం దాల్చడం మహాచెడ్డ అలవాటు. ఇది దైవం పట్ల కృతఘ్నత, దైవ కృపానుగ్రహాల ప్రభావం మన వేషధారణ, ఆహారం ద్వారా వ్యక్తమవ్వాలన్నది, అది దైవం పట్ల కృతజ్ఞతకు చిహ్నమన్నది ఈ హదీసు బోధన.

296 సలాం చెయ్యడమన్నది సాధారణంగా గౌరవ

"ఇస్లామ్ బోధించేవాటిలో ఉత్తమ కార్యం ఏది ?" అని. మహాప్రవక్త సమాధానంగా అన్నారు: "నిరు పేదలకు, లేని వారికి భోజనం పెట్టడం, అందరికీ సలాం చేయడం- అతడు నీకు పరిచయమున్నా, లేకపోయినా"అని.

(బుఖారి, ముస్లిం—అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్)

297. దైవ ప్రవక్త ప్రవచించారు, " మీరు మోమిన్ కానంతవరకు స్వర్గంలో ప్రవేశించలేరు. పరస్పరం ప్రేమాభిమానాలతో మెలగనంతవరకు మోమిన్‌లు కాలేరు- మీరు పరస్పరం ప్రేమాభావంతో ఉండగలందులకుగాను ఓ ఉపాయం తెలుపమంటారా ? మీ మధ్య సలామ్‌ను విస్తృతం చేసుకోండి." (ముస్లిం—అబూహురైరా)

సూచన భావిస్తారు చాలా మంది వాస్తవానికి సలాం అన్నది ఒక శుభాకాంక్ష, ఒక వేడుకోలు, అస్సలాము అలైకుం అంటే నీ పై దైవ శాంతిని, శ్రేయాన్ని వర్షింపజేయుగాక అని అర్థం

పరిచయం లేని వ్యక్తికయినా సలాం చెయ్యటంలో "నేను నీకు మిత్రుణ్ణి, ఎలాంటి హానిని కలుగ చేసే వాణ్ణి కాను" అన్న భావం ద్యోతక మవుతోంది.

297. ఈ హదీస్ ద్వారా ముస్లింలు పరస్పరం ప్రేమా భిమానాలతో మెలగాలని ఇది వారి విశ్వాసం, మరియు వారు విశ్వసించే ఇస్లాం వారిని కోరుతోందనీ తెలుస్తోంది దానికిగాను ఒక ఉపాయం కూడా తెలుపటం జరిగింది. అందరూ ఒకరి కొకరు సలామ్‌చేసుకునే ఆచారం బాగా విస్తృతమవ్వాలి అయితే

నోటిపై నిఘా

298. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "ఎవరయితే తమ పెదాల మధ్య ఉన్న దాన్ని, మరియు తొడల మధ్య ఉండే దాన్ని కాపాడుకునే బాధ్యత తీసుకుంటారో, వారికి స్వర్గం లభింపజేసే పూచి నాది."

(బుఖారి—సుహైల్ బిన్ సఅద్)

299. దైవ సందేశహరులు(సఅసం) బోధించారు : "దాసుడు (మనిషి) ఒక్కోసారి ఓ మాట పలికితే, అది

సలాంలోని భావం, 'అస్సలాము అలైకుం' అన్న పదాలకు అర్థం తెలిసి మరీ చేస్తేనే దాని సత్ఫలితాలు పొందడం సాధ్యమవుతుంది

298 మనిషి దేహంలోని ఈ రెండు స్థానాలు ఎంతో ప్రమాదభరితమయినవీ ఇంకేంతో బలహీనమయినవి కూడా. షైతాన్ ఈ స్థానాల నుండి కడు సులువుగా దాడి చేయగలుగుతాడు పాపాలు తరచుగా ఈ రెంటి ద్వారానే జరుగుతాయి. నేడు మన కాలంలో ఈ రెంటి వల్ల జరిగే అనర్థాలు, వాటి "వరప్రసాదా" లయిన ఉపద్రవాలను మనం చవిజూస్తూనే ఉన్నాము. మనిషి షైతాను దాడుల బారి నుండి వీటిని రక్షించుకుంటే అతని శాశ్వత స్థావరం స్వర్గం కావడంలో సందేహమేముంది ?

299 మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధనకు భావమేమంటే మనిషి తన నోటిని విశృంఖలంగా వదలకూడదు చెప్పేదేమిటో

అల్లాహ్‌ను ప్రసన్నం చేసే మాట అయి ఉంటుంది. కాని దానికి ప్రాముఖ్యత నివ్వడు మనిషి. అయితే అల్లాహ్ ఈ మాటకు ప్రతిఫలంగా అతని(ఆధ్యాత్మిక) అంతస్తును పెంచుతాడు. ఇలాగే మనిషి అల్లాహ్‌కు అయిష్టమయిన మాటను ఎంతో నిర్లక్ష్యంగా పలుకుతాడు. ఆ మాట అతన్ని నరక కూపంలో పడవేస్తుంది. (బుఖారి — అబూహురైరా)

ఆలోచించి మరీ చెప్పాలి అలక్ష్యంగా, చాలా చిన్నవిగా భావించి చెప్పే అనేక మాటలు తనను నరకానికి చేరవేస్తాయనే యదార్థాన్ని సదా దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి అలాగే ఒక్కొక్క చిన్న కార్యం, చిన్న మాట దైవప్రసన్నతకు కారణభూతమవుతుందనే విషయాన్ని గుర్తుంచుకోవాలి. అందుకే ఏ చిన్న సత్కార్యానికైనా పరుగిడి పోవాలి. అది స్వర్గద్వారంగా మారవచ్చు.

—(०)—

సందేశ ప్రచారం

ప్రవక్త మహనీయుల (సఅసం) సందేశం

300. (హెర్క్యులస్ అబూ సుఫ్యాన్‌ని ఇలా అడిగాడు) "ఈ వ్యక్తి ముహమ్మద్(సఅసం) ఏమనిబోధిస్తాడు?" అబూ సుఫ్యాన్ సమాధానంగా ఇలా అన్నాడు : "ఇతను, అల్లాహ్ ఆరాధన చేయాలనీ, ఆయన దైవత్వంలో, ఆయన పాలనాధికారంలో ఇతరులెవ్వరినీ సహవర్తులుగా భావించరాదనీ, పూర్వీకులు చెప్పిన నమ్మకాలను వారి ఆచారా

---

300 ఇది ఒక సుదీర్ఘమయిన హదీస్ నుండి సేకరించబడింది. దీని వెనుకటి కథ క్లుప్తంగా ఏమంటే, రోము ప్రభువు హేర్క్యులస్ జెరుసలేములో ఉండగా మహాప్రవక్త సందేశ పత్రం అతనికి అందింది అప్పుడు అతను ఎవరయినా మక్కా వాసులు కనబడితే వారి ద్వారా సమాచారం సేకరించవచ్చని వాకబు చేశాడు. సందర్భవశాత్తు అబూ సుఫియాన్ మరియు ఆయన మిత్రులు కొందరు వాణిజ్య సంబంధంగా అటు ప్రయాణం చేస్తూ కనబడ్డారు. అప్పటికి అబూ సుఫియాన్ ఇంకా

లను త్యజించాలని అంటాడు. ఇంకా నమాజ్‌ను పాటించాలని, సదా సత్యం, సౌశీల్యంతో జీవితం గడపాలనీ బంధువులు రక్త సంబంధీకుల ఎడల ఉత్తమ రీతిలో ప్రవర్తించాలని బోధిస్తాడు."
(బుఖారి—ఇబ్ను అబ్బాస్)

ఇస్లాం స్వీకరించలేదు. ఇస్లామీయ ఉద్యమం పట్ల అతి తీవ్రమైన నిరసన భావం కలవారు హెర్క్యులిస్, అబూసుఫియాన్ ప్రభృతులకు అనేక ప్రశ్నలు వేశాడు అబూసుఫియాన్ స్వతహాగా నిజాయితీ పరుడు అవటంచేత ఆ ప్రశ్నలకు తనకు తెలిసిన విషయాలు నిక్కచ్చిగా చెప్పారు. వాటిలో ఒకటి ఇక్కడ ప్రస్తావించటం జరిగింది. మహాప్రవక్త బోధించిన సందేశ సారాంశంగా ఇక్కడ అబూ సుఫియాన్ చెప్పిన విషయాలు ఏమంటే "ఏకేశ్వరోపాసన చేయాలి అంటే, ఒకే దైవాన్ని విశ్వసించాలి, ఆయన ఆధిపత్యమే భూమ్యాకాశాల్లో సర్వత్రా చెలామణి అవుతోందనీ, ఆయన నిర్వహణ క్రిందే ఈ ప్రపంచం, ఇక్కడి ప్రకృతి కార్యకలాపాలు కొనసాగుతున్నాయనీ ఈ ఆధిపత్యం, అధికారాల్లో ఆయన మరెవ్వరినీ తన సహవర్తిగా నియమించలేదనీ, లేదా మరెవ్వరూ తమ స్వశక్తితో ఆయనకు సహవర్తులుగా తయారయి కూర్చోలేదని భావం. అలాంటప్పుడు మనిషి ఆయనకే మోకరిల్లాలి. ఆయన పట్లనే ప్రేమ భావం కలిగి ఉండాలి, ఆయనకే విధేయుడయి మెలగాలి, సర్వావస్థల్లో ఆయన అండదండలనే అర్థించాలి, ఈ విషయాల కొరకు ఆయన్ని తప్ప ఇతరులెవ్వరినీ కన్నెత్తి చూడకూడదు తాత ముత్తాతలు బహు దైవారాధన ప్రాతిపదికగా నెలకొల్పిన జీవిత విధానాన్ని త్యజిం

301. అమ్ర్ బిన్ అబస (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు, "నేను మహాప్రవక్త (సఅసం) సన్నిధిన మక్కాలో (దైవ దౌత్యం ప్రారంభ కాలంలో వెళ్ళాను. అయన్ని 'మీరెవరో' తెలుపండన్నాను. ఆయన 'నేను ప్రవక్తను' అనిసమాధాన

చాలి. ఇంకా నమాజ్ ఆచరించాలి. మాటల్లో చేతల్లో సత్య సంధతను అలవర్చుకోవాలి. సౌశీల్యత, సదాచారం అవలంబించాలి తోటి మానవులకు హానికరమయిన ఏ కార్యమూ చేయరాదు. తోటి సోదరులతో మంచిగా ప్రవర్తించాలి. దైవమే గగన భువనాల సృష్టికర్త, స్వామి, ప్రభువు కనుక అందరూ ఆ ఒక్క దైవానికే దాసులు. అందువల్ల అందరూ సోదర సోదరీలే, అందరూ సమానులే అన్న భావం మనిషి మరువరాదు.

301. ఈ హదీసు కూడా మహా ప్రవక్త సందేశంలోని ప్రధానాంశాలను తెలుపుతోంది. ఆయన సందేశాన్ని అతి క్లుప్తంగా చెప్పారు. దాన్ని మనం రెండుగా విభజించవచ్చు.

1) మనిషికీ దైవానికీ మధ్య సంబంధం.

2) మనిషికీ మనిషికీ మధ్య సంబంధం.

1, అంటే మనిషికీ దైవానికి మధ్య సంబంధాన్ని సరయిన పునాదులపై స్థాపించడం. అదే ఏకేశ్వరోపాసన. దేవుని ఏకత్వపు భావన. అంటే దేవుని అధికారంల్లో, ఆధిపత్యంలో మరెవ్వరినీ సహవర్తులని ఎంచకూడదు. ఆయన్నే ఆరాధించాలి. ఆయన విధేయతనే పాటించాలి.

2. మనిషీ మనిషీ మధ్య సంబంధానికిపునాది ప్రేమాను

మిచ్చారు. మరి, 'ప్రవక్త అంటే ఏమిటీ?' మళ్ళీ అడిగాను నేను. ఆయన ఇలా చెప్పారు, 'అల్లాహ్ నన్ను తన సందేశహరునిగా పంపాడు' అని, దానికి నేను, 'ఏ సందేశమిచ్చి ఆయన మిమ్మల్ని పంపాడు?'అని అడిగాను. ఆయన

రాగాలే అంటే మానవులంతా ఒక దైవానికి దాసులు అందువల్ల వాస్తవానికి అందరూ పరస్పరం సోదరులే. వారు అన్యోన్యంగా, ప్రేమానురాగాలు, ఆదరాభిమానాలు కల వారిగా జీవించాలి అనాథులు, నిరాధారులయిన సోదరుల్ని ఆదుకోవాలి ఒకరిపై అత్యాచారం జరుగుతూ ఉంటే అందరూ కలిసి అడ్డుపడాలి. ఒకరు ఆపదలకులోనైతే అంతా బాధానుభూతి పొందాలి ఆ ఆపద నుండి అతన్ని రక్షించడానికి ముందంజ వేయాలి

దైవ సందేశహరులందరూ అందజేసిన సందేశానికి ఇవే రెండు పునాదులు. ఒకటి, దేవుని ఏకత్వం రెండు, మానవ సమానత్వం ఈ రెండు విషయాలే విశ్వజనీనమైన ప్రేమకు ఆధారాలు. అసలు విషయమేమంటే ఏకేశ్వరోపాసనే ప్రధాన విషయం. ఆ భావనకు అనివార్యమయిన పరిణామమే మానవ ఏకత్వపు భావన. సృష్టికర్త అయిన దైవాన్ని ప్రేమించే మనిషి ఆ సృష్టికర్తే సృష్టించిన తోటి మానవుల్ని కూడా ప్రేమిస్తాడు "నా దైవమే తోటి మనిషికీ దైవం" అన్న భావన విశ్వమానవ సోదరత్వానికి పునాది అవుతుంది.

మానవుల పట్ల ప్రేమ సానుభూతికి అనివార్యమయిన పర్యవసానమయిన ఒక విషయాన్ని హజ్రత్ ముగీరా బిన్ షోబా ప్వరియా సేనాని రుస్తుమ్ ఎదుట వర్ణించారు ఆయన రుస్తుమ్.

సమాధానంగా ఇలా సెలవిచ్చారు: "బంధుమిత్రుల ఎడల ప్రేమానురాగాలు కలిగి ఉండాలని బోధించడానికి, విగ్రహారాధనను రూపుమాపడానికి, అల్లాహ్ ఏకత్వాన్ని స్వీకరింప జెయ్యడానికి, ఆయన దైవత్వంలో మరెవ్వరినీ భాగస్వాములుగా భావించకుండాచేయడానికి నన్ను అల్లాహ్ పంపాడు."

(ముస్లిం— రియాజుస్సాలెహీన్)

అపోహల్ని దూరం చేస్తూ ఇస్లాం సందేశాన్ని వివరిస్తూ దైవదౌత్యలక్ష్యాన్ని కూడా తెలియపరిచారు .

"మేము వ్యాపారులము కాము. మా సరకుల కోసం కొత్త వాణిజ్య స్థావరాలను వెదకటం మా ఉద్దేశ్యం కాదు. మా లక్ష్యం ప్రపంచం ఏమాత్రం కాదు. మా ఏకైక ధ్యేయం, మా కోరికల కేంద్రం, కేవలం పరలోకమే. మేము సత్య ధర్మాన్ని చేపట్టిన వారము. ఆ సందేశ ప్రచారమే మా ఉద్దేశ్యం."

"ఆ సత్యధర్మమేమిటో కాస్త వివరించండి" అడిగాడు అతను. ఆయన ఇలా చెప్పారు : "మాధర్మానికి మూలం, కేంద్రబిందువు, సకల సంస్కరణలకు ఆధారం— ఏమంటే, మనిషి అల్లాహ్ తప్ప మరే ఆరాధ్య శక్తిలేదని, ముహమ్మద్ ఆ దేవుని అంతిమ సందేశహరులని సాక్ష్యం పలకాలి. ఇంకా దైవం తరఫున అరుదెంచిన మార్గదర్శకత్వాన్ని, శాసనాన్ని(ఖుర్ఆన్ని) పాటించాలి."

ఇది విన్న ఆ సేనాపతి, 'ఇదయితే చాలా ఉత్తమమయిన బోధన ఈ ధర్మంలోని ఇంకా కొన్ని బోధనల్ని చెప్పండి' అని అడిగాడు. అప్పుడు హజ్రత్ ముగీరా ఇలా చెప్పారు, 'ఈ ధర్మం, మనిషిని తోటి మనిషి దాస్యం నుండి విముక్తి కలిగించి దైవ

ధర్మం-రాజకీయ వ్యవస్థగా

302. హజ్రత్ ఖబ్బాబ్ బిన్ అల్ అరత్ ఉల్లేఖిం

దాస్యంలో ప్రవేశింప చెయ్యాలని బోధిస్తుంది" ఆ పైన ఈరాన్ సేనాపతి, ఇదీ బాగానే ఉంది ఈ ధర్మం చెప్పే మరో బోధన వినిపించమన్నాడు. ముగీరా తిరిగి ఇలా పలికారు "ఈ ధర్మం, మానవులందరూ ఆదమ్ సంతానమని, పరస్పరం సోదరులని సమానులని బోధిస్తుంది."

ఆ సందర్భంలోనే ఆ సేనాపతి ఎదుటే హజ్రత్ రిబ్ యీ బిన్ ఆమిర్ ఇలా దైవ ధర్మాన్ని నిర్వచించారు ;

"అల్లాహ్ మమ్మల్ని, ప్రజలు కోరినట్లయితే వారిని మానవ దాస్యం నుండి విముక్తి కలిగించి దైవ దాస్యంలో ప్రవేశింప చెయ్యమని నియమించాడు. మానవుల్ని విభిన్న సంకుచిత భావాల ఇరుకు ప్రపంచంలో నుండి వెలికి తీసి విశాల భావాల సువిశాల ప్రపంచంలోకి తీసుకుపోవాలని, దౌర్జన్య పరమయిన వ్యవస్థల బారి నుండి రక్షించి దైవ విధేయతా, శాంతిమార్గ మయిన ఇస్లాం సూచించే న్యాయం, సమానత్వాల వ్యవస్థ ఛత్ర చ్ఛాయల్లో ఆశ్రయం కల్పించాలని మమ్మల్ని ఆదేశించాడు ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే దైవం తనకు సమ్మతమయిన ధర్మం మా కిచ్చి మానవాళిని ఆ దైవ ధర్మం వైపుకు పిలువడానికి పంపాడు."

('అల్ బిదాయ వన్నిహాయ' సంపుటి ; 7, పుట : 39)

302. ఈ సంఘటన జరిగిన కాలంలో ఇస్లామీయ

వారు : 'ఒక సారి మహాప్రవక్త కాబా నీడలో దుప్పటి తలక్రింద పెట్టుకుని నడుం వాల్చి ఉండగా మేము విన్న వించుకున్నాము, "మీరు మా కోసం దైవసహాయాన్ని అర్థించరా? ఈ జులుం అంతం కావాలని అల్లాహ్‌ను వేడుకోరా?" అంతా విని సహన స్వరూపులయిన ప్రవక్త (సఅసం) ఇలా తెలిపారు. మీకు పూర్వం గతించిన వారిలో కొందరిని భూమిలో గుంత తీసి అందులో నిలబెట్టే వారు. ఆపై రంపం తెచ్చి దానితో వారి శరీరాన్ని చీల్చి రెండు ముక్కలుగా చేసేవారు. అప్పటికీవారు తమ ధర్మాన్నుండి మరలేవారు కారు. కొందరిదేహాల్లో ఉక్కుదువ్వెనలతో దువ్వే వారు. అవి కండరాల్ని చీల్చుకుని ఎముకల్ని, నరాలనన్నింటినీ కదిలించేవి. కాని ఆ సజ్జనులు తమ ధర్మాన్ని వదిలేవారు కారు. దైవం సాక్షిగా చెబుతున్నాను, ఈ ధర్మం సర్వాధిపత్యం వహిస్తుంది. కడకు ఒక ప్రయాణికుడు తన వాహనంపై సన్ఆ (ఎమన్) నుండి హజర

ఉద్యమకారుల్ని మక్కా బహుదైవారాధకులు అత్యంతక్రూరంగా హింసిస్తున్నారని హదీసులోని అంతస్సాక్ష్యం చెబుతోంది.

మహాప్రవక్త (సఅసం) చెప్పిన "గతించిన వారు" అంటే గత ప్రవక్తల అనుయాయులు, ఇస్లామీయ ఉద్యమకారులని భావం

చివరి శుభవార్తకు అర్థం ఏమిటంటే ఎమన్ నుండి బెహరెయిన్ వరకు గల విశాల భూభాగంలో సత్య విరోధుల శక్తి

మాత్ (నేటి బెహ్రాయిన్ ప్రాంతం) వరకు ప్రయాణిస్తాడు.. అతనికి మార్గంలో దైవభీతి తప్ప మరే భయం కలగదు. గొర్రెల కాపరికి మాత్రం తోడేళ్ళ భయం కలగవచ్చు. అంతే, కాని మీరు చాలా తొందరపడుతున్నారు." (బుఖారి)

303. అతా బిన్ అబీ రబాహ్ ఉల్లేఖించారు : 'నేనొకసారి 'ఉబైద్ లైసీ'తో హజ్రత్ ఆయిషాను సందర్శించడానికి వెళ్ళాను. ఆమెను "హిజ్రత్ ఇప్పటికీ విధిగా ఉందా?" అని అడిగాము. "లేదు, ఇప్పుడు హిజ్రత్ జరగదు. ఆ

నశిస్తుందనీ, దైవదాసులు స్వేచ్ఛగా దైవదాస్య మార్గాన్ని అనుసరించ గలుగుతారనీ అర్థం

హజ్రత్ ఖబ్బాబ్ మక్కా జీవితపు 13 ఏండ్ల చరిత్రను ఎంతో సమగ్రంగా ప్రస్తావించారు. ఆ ఒక్క మాటలోనే ఆ నాటి పరిస్థితులు కళ్ళకు కట్టినట్టు కనిపిస్తాయి అయితే మహాప్రవక్త ఆ సంక్లిష్ట పరిస్థితుల్లో ఊహకందని భవిష్యద్వచనాన్ని అతి స్పష్టంగా తెలిపారు, ఓదార్చారు భావిలో రాజకీయ అధికారం ఇస్లాం హస్తగతం కానున్నదనీ, దైవ దాసులు ఎలాంటి భయాందోళనలకు గురికాకుండా నిర్భయంగా స్థిరచిత్తులయి ఉండాలని, ప్రస్తుతం ఈ పరిస్థితుల్ని ధైర్యంతో, స్థయిర్యంతో ఎదుర్కోవాలనీ బోధించారు

303. పై హదీసులో హజ్రత్ అతా అడిగిన ప్రశ్నకు భావం, ప్రజలు తమ ప్రాంతాలు వదలి ఆ నాటి ఇస్లామీయ రాజ్య పరిధి అయిన మదీనాకు వలస రావడం అవసరమా? అని..

ఆదేశం రద్దయిపోయింది. అప్పట్లో విశ్వాసి జీవితం విశ్వాస కారణంగా ఎనలేని బాధలకు గురి అవడం చేత అతను తన ధర్మం, విశ్వాసాలు కాపాడుకుని అల్లాహ్ మరియు ఆయన సందేశహరుని ఆదేశం మేరకు హిజ్రత్ చేసిపోయేవాడు. ఇప్పుడయితే అల్లాహ్, ధర్మానికి సర్వాధిక్యత, సర్వాధి

హజ్రత్ ఆయిషా ప్రస్తావించిన సాధికార ఆధిపత్యం గల ధర్మానికి, దాని రాజకీయ వ్యవస్థకు మహా ప్రవక్త దివంగతులయిన తరువాత ప్రమాదం ఏర్పడింది. కాని హజ్రత్ అబూ బక్ర్ (రజిఅన్) సమయస్ఫూర్తి, దాన్ని అపాయాన్నుండి కాపాడింది మహా ప్రవక్త నిర్యాణం వలన ప్రజల హృదయాలు అమితంగా గాయపడ్డాయి, నిరాశా నిస్పృహలు వారి అంతర్యాన్ని ఆవరించాయి ఇస్లాం యొక్క ఈ సాంఘిక వ్యవస్థ ఛిన్నాభిన్నమై పోయే అశంక ఏర్పడింది ప్రమాదాన్ని హజ్రత్ అబూ బక్ర్ పసిగట్టారు ఆ సందర్భంలో ఒక సుదీర్ఘ ప్రసంగం చేశారు·

ప్రజల్లారా! ముహమ్మద్‌ను తన ఆరాధ్య దైవంగా భావించిన వ్యక్తికి, ఆయన మృతినొందారనే విషయం విదితం కావాలి. మరెవరయితే అల్లాహ్‌ను తమ దైవంగా భావించారో వారు, ఆయన సజీవంగా ఉన్నాడనీ, ఆయనకు మరణం పోకదనీ తెలుసుకోవాలి అల్లాహ్ తన ధర్మ సంరక్షణా భారం మీకు అప్పజెప్పాడు. ఇక, తత్తరపాటుతో, బిత్తరపాటుతో ఈ ధర్మసంరక్షణాబాధ్యతను విస్మరించకండి. అల్లాహ్ తన ప్రవక్తను మీ మధ్య నుండి తన వద్దకు పిలుచుకోడానికే ఇష్టపడ్డాడు, అక్కడ ఆయనకు, ఆయన చేసిన కర్మల ప్రతి

కారాలు అనుగ్రహించాడు. నేడు విశ్వాసి తన ఇచ్ఛ వచ్చిన చోట స్వేచ్ఛగా దైవదాస్య విధుల్ని ఆచరించగలడు. అలాంటప్పుడు హిజ్రత్ చేయవలసిన అగత్యమేమేర్పడింది? ఇంతకు జిహాద్, జిహాద్ సంకల్పం ఎప్పటికీ ఉంటాయి."

(బుఖారి)

ఫలం అనుగ్రహిస్తాడు. మీ మధ్య తన గ్రంథాన్నీ, తన ప్రవక్త ఆదర్శ సంప్రదాయాన్ని వదలాడు అల్లాహ్

ఎవరు ఈ రెంటిపై సరిగ్గా అమలుజరుపుతారో వారు సన్మార్గాన్ని అనుసరించినవారవుతారు మరెవరు ఈ రెంటికి మధ్య విభేదాన్ని కల్పిస్తారో వారు వక్ర మార్గాన్ని అవలంబించిన వారవుతారు. అల్లాహ్ మిమ్మల్ని సంబోధించి, "విశ్వాసులారా, మేము అవతరింపజేసిన మధ్యస్థ వ్యవస్థకు మీరు సంరక్షకులుగా ఉండాలి" అని ఆదేశించాడు అందువలన షైతాన్, మీ ప్రవక్త నిర్యాణానికి సంబంధించిన చిక్కుల్లో నుండి మిమ్మల్ని బయటపడకుండా చేయగలడు, జాగ్రత్త !

షైతాన్‌కు ప్రతికూలంగా పోరాడి వాణ్ణి ఓడించే ఉపాయం చూడండి. వానికి తన పని చేసే వ్యవధి నివ్వకండి, లేకపోతే మీపై విరుచుకుపడతాడు. మీ ధార్మిక వ్యవస్థను ఛిన్నాభిన్నం చేసివేస్తాడు.

హజ్రత్ అబూ బక్ర్ సిద్దీక్ చేసిన ఈ ప్రసంగం ద్వారా విస్పష్టంగా తెలిసివచ్చేదేమంటే, మహాప్రవక్త జీవిత కాలంలో స్థాపించబడిన ధార్మిక వ్యవస్థకు ఎంతో ప్రాముఖ్యం ఉంది. మహాప్రవక్త తనువు చాలించినంతనే ఆ బాధకు తట్టుకోలేక విశ్వ

సించినవారు ఏకేశ్వరవాదాన్నీ, నమాజ్‌ను త్యజించాలని అనుకో లేదు. వాళ్ళకు నచ్చజెప్పిందీ, బోధపరిచిందీ ఆ విషయాలను గురించి కాదు అసలు విషయమేమంటే ఎన్నో త్యాగాలు చేసి, ఇంకెన్నో పరీక్షల్ని ఎదుర్కొని,ఎనలేని ఆపదల్ని సహించి స్థాపించిన ఇస్లాం ప్రభుత్వ వ్యవస్థ సమసిపోతుందేమో అన్న సంశయం పొడసూపింది అప్పుడు. అందుకే హజ్రత్ సిద్దీక్ ముందుకు వచ్చి సహబా సమక్షంలో ప్రసంగించారు దీనిలో నిసా సూరా లోని ఒక వాక్యాన్ని ప్రస్తావించి, అందులో అల్లాహ్, మధ్యస్థ వ్యవస్థ అయిన ఇస్లాం జీవన వ్యవస్థను కాపాడే ప్రమాణం ముస్లింలచేత చేయించుకున్నాడని, మరణ సంతాపాన్ని హద్దు మీరనివ్వకూడదని, లేచి షైతాన్‌ని ఓడించాలని, తమ ధార్మిక వ్యవస్థను (ఖిలాఫత్ వ్యవస్థను) నిలబెట్టే ఆలోచనలు జరిపాలని హెచ్చరించారు

హజ్రత్ అబూ బక్ర్ ప్రస్తావించిన నిసా సూరాలోని వాక్యానికి ముందు అల్లాహ్ సెలవిచ్చిన విషయం ఇది "మీకు ముందు బనీ ఇస్రాయీల్‌కు మేము మా అమానతు అప్ప జెప్పాము కాని వారు విశ్వాసఘాతుకం చేశారు పర్యవసానంగా అల్లాహ్ ఆగ్రహం వారిపై ఆవరించింది ప్రపంచ జాతులకు నాయకత్వం వహించే హెూదా వారి నుండి వాపసు తీసుకోవడం జరిగింది ఫలితంగా ఆనాటి బహు దైవారాధకులకు బానిస లుగా జీవించే గతి వారికి పట్టింది, ఇప్పుడు వారి స్థానే మిమ్మల్ని నిలబెట్టడం జరుగుతోంది.మీకు ఉద్గ్రంధాన్ని, విజ్ఞతను మహత్తర అధికారాన్నీ అనుగ్రహించడం జరుగుతోంది జాగ్రత్త ! బనీ ఇస్రాయీల్‌లా విశ్వాసఘాతుకానికి ఒడిగట్టకండి మేము తౌరాహ్ అనుగ్రహించినవారికి (బనీ ఇస్రాయీల్), 'అవిధేయు

లుగా మారకండి, దైవంతో చేసిన ప్రమాణాన్ని నిలబెట్టుకోండి. గ్రంథం పట్ల నమ్మకద్రోహానికి పాల్పడకండి' అని బోధించాము కాని వారు కృతఘ్నత, ద్రోహం, విశ్వాసఘాతుకాల మార్గాన్ని అవలంబించారు మరి ఈ వైఖరికి ప్రతిఫలంగా గొప్ప దుష్పరి ణామానికి గురి అయ్యారు ఇప్పుడు మిమ్మల్ని (ఓ ముహమ్మద్ అనుయాయుల్లారా!) ఉపదేశిస్తున్నాము తక్వా (భయభక్తుల) మార్గాన్ని అనుసరించండి వాగ్దాన భంగం చేయకండి, ఖుర్ ఆన్ చుపే మార్గాన్ని వదలి మా ఆగ్రహాన్ని ఆహ్వానించకండి" ఆ తరువాత ఉపదేశించబడింది, "విశ్వాసులారా! న్యాయం సమానత్వాలుకల ఈ దైవిక వ్యవస్థను ఎట్టి పరిస్థితిల్లోనయినా సంరక్షిస్తూ ఉండండి" అని.

ఇదే విషయం మాయిదా సూరాలో కూడా మరో విధంగా ప్రస్తావించబడింది. దైవాదేశాలు పరిపూర్ణం కావించబడిన చివరి సూరా మాయిదా దాని తరువాత ఆదేశాలు తెలిపే మరో సూరా అవతరించలేదు ఈ సూరా అవతరణ "అరఫాత్" మైదానంలో జరిగింది ఆ మైదానంలో అనుచర సంఘాన్ని సమావేశపరచి వారిచేత ప్రమాణం చేయించుకుంటున్నట్లు ఉంది దాని ధోరణి "ఇదో, మా అనుగ్రహాన్ని పరిపూర్ణం గావించాము మహోన్నత ఆధిపత్యం మీకు ప్రసాదించబడింది మాతో చేసిన ప్రమాణాన్ని నిలబెట్టుకోవడం మీ కర్తవ్యం లేకపోతే, జాగ్రత్త; బనీ ఇస్రాయీల్ చరిత్ర మీ కళ్ళ ఎదుటే ఉంది. వారు ప్రమాణభంగం చేసి ఎలా దౌర్భాగ్యానికి, హీన స్థితికి దిగజారారో మీకు తెలుసు" అని బోధించడం జరిగింది

ఇదీ ధర్మంలో, ధార్మిక సామూహిక వ్యవస్థకు ఉన్న

సంఘ వ్యవస్థీకరణ

304. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు, "ముగ్గురు వ్యక్తులు ప్రయాణానికి బయల్దేరినా తమలో ఒకరిని వారు తమ అమీర్ (నాయకుని)గా నియమించుకోవాలి"

(అబూదావూద్—అబూ సయీద్ ఖుద్రి)

305. అబ్దుల్లా బిన్ అమ్ర్ బిన్ ఆస్ ఉల్లేఖించారు: "ముగ్గురు వ్యక్తులు ఒక అడవిలో ఉన్నా వారు

విలువ, ప్రాముఖ్యం కాని విచారకరమయిన విషయం ఏమిటంటే ముస్లిం అనుచర సమాజం ఆ వ్యవస్థను కోల్పోయింది. పైగా ఈ సమాజం ఆదమరచి నిద్రబోతోంది సౌభాగ్యం దూరమవడమే కాదు, ఆ నష్టం కలిగిన స్పృహ కూడా సమాజానికి లేదు. అదే బాధ.

304 "ప్రయాణావస్థలో సయితం సంఘటిత వర్గంగా కూడి ఒక నాయకుని నాయకత్వంలో జీవించటం విధిగా నిర్ణయించినప్పుడు, ముస్లింల సామాజిక వ్యవస్థ ఛిన్నాభిన్నం అయిన పరిస్థితుల్లో వారు ఎక్కడున్నా ఒక సంఘంగా రూపొందడం, ఒక నాయకత్వం క్రింద సమీకృతం అవడం విధి అనడంలో ఏ మాత్రం సందేహం లేదు. ముస్లింలు ఒక్కొక్కరుగా వ్యక్తిగత రూపంలో జీవించడానికి ధర్మం దృష్ట్యా ఎంత మాత్రం ఆస్కారం లేదు" అని ఇబ్నితయిమియ్యా అభిప్రాయం.

305, అడవిలో ఉన్నా సుసంఘటిత జీవితం గడపాలని బోధించే ధర్మం, ముస్లింలు చెల్లాచెదరుగా, చెట్టుకొకరు, పుట్ట

తమలో ఒకరిని తమ నాయకుడుగా ఎన్నుకోవడం తప్ప మరో మార్గం ధర్మసమ్మతం కాదు," అని మహాప్రవక్త ప్రబోధించారు.' (ముస్తకా)

306. దైవసందేశహరుడు(సఅసం) ఉపదేశించారు, "ఏ విధంగానయితే ఒక తోడేలు, మంద నుంచి వేరయిన గొర్రెల్ని తేలికగా స్వాహా చేసివేస్తుందో అలాగే షైతాన్ మనిషి పట్ల తోడేలే! మనుషులు ఒక సంఘంగా కూడి జీవించకపోతే వారిని షైతాన్ ఒక్కొక్కరినే సులువుగా వేటాడి వేస్తాడు. అందుకే జనులారా! వేర్వేరుగా చిన్న చిన్న కాలిబాటలపై నడవకండి. మీరు సంఘంలో చేరి, ముస్లిం సమాజంతో కలిసి జీవించండి. ఇది మీ విద్యుక్త ధర్మం."

(ముస్నద్ ఇబ్ను అహ్మద్, మిష్కాత్—ముఆజ్ బిన్ జబల్)

కొకరుగా అవడాన్ని, నాయకత్వంలేని దుర్వ్యవస్థలో జీవితాన్ని గడపడాన్ని ఎలా సహిస్తుంది? ముస్లిములు ఆలోచించాలి.

306 'సంఘంలో చేరి' ఉండమని ఇచ్చిన ఆదేశం ఎప్పటిది? అది ముస్లింల సాంఘిక వ్యవస్థ స్థిరపడి ఉన్నప్పటి మాట. అయితే ఆ వ్యవస్థ లేనప్పుడు ఏమిటీ కర్తవ్యం? "ఆ సాంఘిక వ్యవస్థ"రూపొందే వరకు దాన్ని స్థాపించే కృషి చేయడం, అందుకు సంఘటితమవడమే మార్గం అంతేకాని, ఇప్పుడు ముస్లింల సాంఘిక వ్యవస్థ ఒకటి లేదు గనుక ఈ ఆదేశం వర్తించదని భావించడం ఘోరమయిన తప్పు. ముస్లింలు ఎప్పుడైనా

307. మహాప్రవక్త(సఅసం) బోధించారు: "ఎవరు తమ గృహాన్ని స్వర్గం మధ్యన నిర్మించుకోవాలని కోరుకుంటారో వారు ఇస్లామీయ సాంఘిక వ్యవస్థను అంటి పెట్టుకుని ఉండాలి. ఎందుకంటే షైతాన్ ఒంటరి మనిషికి తోడవుతాడు. కాని మనుషులు ఒకరికి ఇద్దరయి నప్పుడు వాడు దూరమయిపోతాడు."

ఎక్కడున్నా సంఘటితంగా, ఒక నాయికత్వం ఆధ్వర్యాన జీవించ డమే ధర్మ సమ్మతం.

307 ముస్లింల సాంఘిక వ్యవస్థ సంస్థాపితమయి ఉన్నప్పుడు దాన్ని అంటిపెట్టుకుని ఉండటం అత్యవసరం, అప్పుడు దాన్నుండి వేరుగా ఉండటం ధర్మసమ్మతం కాదు, ఇంకా, ఎవరయినా అలాంటి సుసంఘటిత వ్యవస్థకు దూరంగా ఉంటే వారు ఇస్లామ్ వ్యతిరేకచర్యలకు పాల్పడుతున్నారని భావం. సాంఘిక వ్యవస్థ అంటే, ఇస్లాం అధికారంలో ఉండాలి, అధిపత్యం, పరిపాలన ఇస్లాం హస్తగతమయిఉండాలి. ముస్లిం లంతా ఒకే అమీర్ (నాయకుని) నాయకత్వాన్ని సమ్మతించి, ఏకీ భవించి ఉండాలి; అలాంటి పరిస్థితిలో ఎవరూ 'ఆ వ్యవస్థ (అల్ జమాఅత్)'కు దూరంగా జీవితం గడపటం ధర్మసమ్మతం కాదు అయితే ఒకవేళ "ఆ వ్యవస్థ"(అల్ జమాఅత్) లేనప్పుడు అది ఉనికిలోకి వచ్చేందుకు సంఘటితంగా కృషిచేయడమే ధర్మం దాన్ని ఉనికిలోకి తేవడానికయినా సంఘటిత కృషి, ఒక నాయకత్వపు ఆధ్వర్యాన జరపడమే ధర్మబద్ధమైన విధానం.

నాయకుడు – అనుచరుల సంబంధాలు

308. దైవప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు, "మీలో ప్రతి ఒక్కడూ ఒక సంరక్షకుడు, అతన్ని అతని సంరక్షణలో ఉన్న వారి పట్ల అడగటం జరుగుతుంది. ప్రజల సంరక్షకుడు, పాలకుడు అయిన నాయకుణ్ణి అతని ప్రజలను గురించి అడగటం జరుగుతుంది. పురుషుడు తన ఇంటివారి(భార్యా పిల్లల) సంరక్షకుడు. అతన్ని తన అండలో ఉన్నవారిని గురించి ప్రశ్నించడం జరుగుతుంది. స్త్రీ తన భర్తయొక్క ఇల్లూ వాకిలికి, అతని వల్ల తనకు కలిగిన సంతానానికి సంరక్షకురాలు. ఆమెను వారిని గురించి విచారించడం జరుగుతుంది." (బుఖారి, ముస్లిం—ఇబ్ను ఉమర్)

309. మా'కిల్ బిన్ యసార్ ఇలా ఉల్లేఖించారు: "ముస్లింల సాంఘిక వ్యవస్థలో బాధ్యతాయుతమయిన పద

---

308 "సంరక్షకుడు" అంటే కనిపెట్టుకుని ఉండేవాడు. వారి పాలన, పోషణ, శిక్షణ సంస్కరణ, సంరక్షణ అన్నిటికీ బాధ్యుడు అని భావం. తన అండలో ఉన్నవారి సుశిక్షణ, సంరక్షణల ఎడల అతడు అలక్ష్యం చూపినట్లయితే, వారు పెడదారిన పోయేలా నిర్లక్ష్యంగా ప్రవర్తిస్తే అల్లాహ్ అతన్ని ప్రళయానంతరం గణన దినాన ఈ విషయాలను గురించి విచారిస్తాడు.

309 ద్రోహమన్నది ఏ పరిస్థితిలోనూ సహించరానిదే, కాని సమాజానికి నాయకత్వం వహించేవారే నమ్ముకున్న అనుచరు

విలో ఉన్న వ్యక్తి, వారిపట్ల ద్రోహం తలపెడితే అల్లాహ్ అతనికై స్వర్గాన్ని నిషేధిస్తాడు." అని మహాప్రవక్తచెప్పగా నేను విన్నాను.' (ముత్తఫకున్ అలైహ్)

310. మా'కిల్ బిన్ యసార్ ఉల్లేఖించారు,'మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా బోధిస్తూ ఉండగా నేను విన్నాను : "ఎవరయినా ముస్లిముల సామూహిక విషయాల బాధ్యతను స్వీకరించిన తరువాత వారి శ్రేయాన్ని కాంక్షించకపోతే, ఏ విధంగానయితే తన సొంత విషయంలో శ్రద్ధ వహించి తన మేలు కోసం కృషిచేసి అలసిపోతాడో ఆ విధంగా వారి మేలు జరిగే కార్యకలాపాల్లో నిమగ్నుడయి ఆ కృషి చేస్తూ అలసిపోకపోతే అలాంటి వ్యక్తిని అల్లాహ్ తలక్రిందులుగా నరకంలో పడవేస్తాడు." ఇబ్ను అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖ

లకు అన్యాయం చేస్తే వారి ద్రోహం క్షమార్హం కాగలుగుతుందా? అందుకే స్వర్గం వారికి ప్రాప్తం కాకుండా నిషేధిస్తాడు దేవుడు

310 ఈ హదీసు కూడా గత హదీసు మాదిరిగానే సంఘ నాయకుల బాధ్యతను వివరిస్తోంది మనిషి సామూహిక విషయాల్లో ఏదైనా బాధ్యతను స్వీకరిస్తే అది పెద్దదయినా చిన్నదయినా, తన సొంత ప్రయోజనాలకు మించిన శ్రద్ధ ఆ బాధ్యత నిర్వహణలో చూపడం అవసరమని మహాప్రవక్త (సఅసం)ఉద్బోధ హెచ్చరిస్తోంది తన సొంత విషయాల్లోనైతే అంతులేని ఆరాటం వ్యక్తపరచి తాను స్వీకరించిన బాధ్యత పట్ల అశ్రద్ధ చూపే వ్యక్తి ప్రపంచంలో ఎన్ని సాకులు చెప్పి ఎన్ని కల్లబొల్లి మాటలతో

నంలో—"తన సంరక్షణ, తన ఇంటిల్లిపాది సంరక్షణ ఏ విధంగా చేస్తాడో ఆవిధంగా వారిని(ముస్లింలను) సంరక్షించ లేకపోతే - - -" అని ఉంది. (తిబ్రాని—కితాబుల్ ఖరాజ్)

311. యజీద్ బిన్ అబూ సుఫ్యాన్ చెప్పారు, అబూ బక్ర్(రజిఅన్)నన్ను సేనాధిపతిగా నియమించి సిరియా వైపుకు పంపినప్పుడు ఈ విధంగా ఉపదేశించారు:"యజీద్! నీకు కొందరు బంధువులున్నారు. అధికారులుగా నియమించటంలో వారికి నీవు ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం జరగవచ్చు. నీ గురించి నాకున్న గొప్ప భయమిదే. మహాప్రవక్త ఏమని చెప్పారంటే ముస్లింల సామూహిక వ్యవహారాలకు బాధ్యుడయిన వ్యక్తి బంధుప్రీతితో లేక ఆశ్రిత పక్షపాతంతో ఎవరి

తప్పించుకున్నా పరలోకంలో మాత్రం సర్వజ్ఞాని అయిన విశ్వప్రభువు సమక్షంలో అతని కుంటి సాకులన్నీ బట్టబయలయి పోతాయి అక్కడ ఘోరపరాభవం, వ్యధాభరితమైన యాతన అతన్ని చుట్టుముట్టుతాయి

311 ఎవరయినా బాధ్యతాయుతమయిన స్థానాన ఉన్నప్పుడు అతని చుట్టూ బంధువులు, అగత్యపరులు ముసురుకోవడం సహజం. అతని అధికారాలు చెలామణి అయ్యే మేరకు అతనితో ప్రయోజనం పొందడానికి కృషి చెయ్యడం కూడా మామూలే అలాంటి పరిస్థితిలో బాధ్యతాయుతమయిన పదవిలో ఉన్న వ్యక్తి మెలుకువతో వ్యవహరించడం అవసరం బంధువులకు మిత్రులకూ పదవుల పంపిణిలో, ఏ విధమయిన పక్షపాతం, దురభిమా

నయినా పదవులపై నియమిస్తే అతనిపై అల్లాహ్ అభిశాపం కలుగుతుంది. అల్లాహ్ అతను చేసిన ఏ ప్రాయశ్చిత్తాన్ని, ఏ పరిహారాన్నీ స్వీకరించడు, చివరికి అతన్ని నరకంలో పడవేయడం జరుగుతుంది."

(కితాబుల్ ఖరాజ్ : ఇమామ్ అబూ యూసుఫ్)

312. అస్మా బిన్తు ఉమైస్ తెలిపారు : హజ్రత్ అబూ బక్ర్, హజ్రత్ ఉమర్‌ని సంబోధించి పలికారు, "ఖత్తాబ్ కుమారా ! ముస్లింలపై ప్రేమానురాగాల దృష్ట్యా నేను నిన్ను ఖలీఫాగా ఎంపిక చేశాను, నీవు దైవ సందేశ హరుని సహచర్యంలో ఉన్నావు. మహాప్రవక్త ఏవిధంగా తన కంటే మనకు, తన ఇంటి వారి కంటే మన ఇంటివారికి ప్రాధాన్యం యిచ్చే వారో నీవు స్వతహాగా చూశావు. చివరికి ఆయన ద్వారా మాకు లభించిన దాంట్లో మిగిలింది మేము ప్రవక్తగారి ఇంటికి కానుకగా పంపేవాళ్ళం,గుర్తుందా."

(కితాబుల్ ఖరాజ్—ఇమాం అబూ యూసుఫ్)

నాలకూ చోటు ఇవ్వకుండా మెలగాలి, విచక్షణారహితంగా వ్యవహరించాలి. అది ప్రపంచంలోనూ అతని కార్యనిర్వహణకు మచ్చ రానీయకుండా, సజావుగా సాగేలా చేస్తుంది పరలోకం లోనూ అతన్ని దైవాగ్రహానికి గురికాకుండా కాపాడుతుంది.

312 దేవుని అంతిమ సందేశహరుడు (సఅసం) తన పరిపూర్ణ ఆదర్శంతో ఒక ఉత్తమ పరిపాలకుడుగా వ్యవహరించిన తీరు మనకు ఈ ఉల్లేఖనం ద్వారా తెలుస్తోంది ఆయన(సఅసం) ఒక నాయకునిగా తన కంటే తన సహచరుల శ్రేయాన్ని వారి

313. హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) అమీరుల్ మోమినీన్ (ఖలీఫా)గా (ప్రభుత్వాధికారులు, ప్రజల ఒక సమిష్టి సమావేశంలో) ప్రసంగిస్తూ ఇలా చెప్పారు : "జను లారా ! మీరు మా వెనక మా మంచిని కోరుకునేవారుగా, సత్కార్యాల్లో మాకు తోడ్పడేవారుగా మెలగాలి. ఇది మీపై మాకున్న హక్కు. అధికారుల్లారా ! అధికారి

బాగోగుల్ని కాంక్షించే వారనీ, తన ఇంటి వారి యోగక్షేమాల కంటే తన సహచరుల ఇంటివారి పట్ల ఆయనకు శ్రద్ధ అధికంగా ఉండేదని మనకు తెలుస్తోంది ఆయన ఔదార్యం ఏ మేరకు పోయిందంటే ఆయన తన సహచరులకు వారి వాటాగా (పారితో షికంగా) ఇచ్చిన దాన్నుండి వారు తిరిగి ఆయనకు కానుకగా పంపిస్తే తప్ప ఆయనకు ఇల్లు గడిచేది కాదు. ఆ నాయకత్వపు ఉన్నత ఆదర్శం, ఆ ఆదర్శాన్ని అనునిత్యం గుర్తుంచుకుని, పరస్పరం దాన్ని జ్ఞాపకం చేసుకునే ఆ సహచరుల ఆదర్శం నేటి నాయకులకు అనుసరణీయం కాదా ?

313 నాయకులకు అనుయాయుల తోడ్పాటు, సహకారం లేకపోతే వారు ఒక్క క్షణం కూడా తమ బాధ్యతల్ని సక్రమంగా నిర్వహించలేరు. అనుయాయులు తమ నాయకులపట్ల శ్రేయోభి లాషులుగా ఉంటే అది ఆ నాయకత్వంలో నిర్వహించబడుతున్న మహత్కార్యానికి ఎంతో బలాన్ని చేకూర్చుతుంది. శ్రేయోభిలాష ఏమిటంటే వారి సత్కార్యాల్లో పూర్తిగా తోడ్పాటును అంద జేయటం, వారు ఎప్పుడయినా వక్రమార్గాన పోయినట్లు కనిపిస్తే వెంటనే వారిని హెచ్చరించి సరయిన బాట వైపుకు మళ్ళించటం.

యొక్క సహనశీలత, హృదయ మార్దవం కంటే లాభకర మయింది, అల్లాహ్‌కు ప్రియమయింది మరొక సహనగుణం లేదు. అలాగే, అధికారి యొక్క మూర్ఖత్వం, అతని దుష్ట ప్రవర్తన కంటే నష్టకరమయింది, అల్లాహ్‌కు అప్రియ మయింది మరొక మూర్ఖత్వం లేదు."

(కితాబుల్ ఖరాజ్—ఇమామ్ అబూ యూసుఫ్

314. మహాప్రవక్త ప్రవచించారు : "ముస్లింలు తమ నాయకుల ఆజ్ఞల్ని వినడం, పాలించడం అత్యవశ్యం. ఆ ఆదేశం వారి నైజానికి అనుకూలమయినదయినా, ప్రతి కూలమయినదయినా దాన్ని పాటించవలసిందే. ఎటొచ్చీ అది పాపపు కార్యం మాత్రం కాకూడదు. అయితే దైవ

అనుయాయులు అలా చెయ్యకపోతే అది వారి కర్తవ్యనిర్వహణ లోని వైఫల్యాన్ని సూచిస్తుంది అలాగే నాయకులు సహనశీలురు, మృదుహృదయులు కాకపోతే అది వారి కార్యనిర్వహణలో అవరో ధాలు సృష్టించడమే కాక అల్లాహ్ వద్ద కూడా వారిని కించ పరుస్తుంది

314. ముస్లిం సమాజం ఒక సంఘటిత సమాజంగా క్రమ శిక్షణగల సమాజంగా ఉండాలని ఇస్లాం అభిలషిస్తుంది. వ్యవస్థ అన్న తరువాత నాయకత్వానికి విధేయత పాటించకపోతే అది సక్రమంగా నడవజాలదు అందువల్లనే సభ్యులు తమకు ఇష్టం కాని పనులు సంఘం కొరకు చెయ్యవలసి వస్తే క్రమశిక్షణగల సభ్యులుగా వాటిని ఆచరిస్తారు. ఇంతకు అ సంఘ సిద్ధాంతాలకు

అవిధేయతకు దారి తీసే ఆజ్ఞ ఇచ్చినప్పుడు మాత్రం వారి మాటను వినకూడదు ఆజ్ఞల్ని పాలించకూడదు.”
(ముత్తఫకున్ అలైహ్—ఇబ్ను ఉమర్)

315. తమీమ్ దారీ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు, 'మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు, “దీన్ (ధర్మం) చిత్తశుద్ధితో శ్రేయోభిలాష కలిగి ఉండటానికి మారుపేరు.” ఈ మాట ఆయన మూడు మార్లు సెలవిచ్చారు. మేమడిగాము, ఈ శ్రేయోభిలాష ఎవరి పట్ల? అని. “అల్లాహ్ పట్ల, ఆయన సందేశహరుని పట్ల, ఆయన గ్రంథం పట్ల, ముస్లింల అమీర్ (నాయకుని) పట్ల, వారి సామాన్యప్రజల పట్ల” అని బదులిచ్చారు ఆయన. (ముస్లిం)

వ్యతిరేకమైనవి, దాన్ని నష్టం కలిగించే ఆజ్ఞలనైతే ఏ సంఘం, ఏ సంస్థ, ఏ సమాజమూ ఆచరించమని కోరదు, పైగా అలాంటి చర్యలను బోధించే, చేసే వారిని సంఘవిద్రోహులుగా పరిగణించడం జరుగుతుంది వారిని సాధ్యమయిన సందర్భాల్లో శిక్షించడం కూడా జరుగుతుంది— అలా ద్రోహానికి పాల్పడేవారు వారి నాయకులయినా సరే

315. అసలు హదీస్‌లో నసీహత్ అనే పదం వాడబడింది ఇది విశ్వాస ఘాతుకానికి, వంచనకు, కల్తీమాలిన్యాలకు వ్యతిరేకార్థంలో వాడబడుతుంది దానికి నిష్కల్మష విశ్వాసమనీ, నిస్వార్థ శ్రేయోభిలాష అనీ అర్థం వస్తుంది. అల్లాహ్ పట్ల విశ్వసనీయత అంటే, దైవ గ్రంథం పట్ల, ఆయన ప్రవక్తల ఎడల

విశ్వసనీయత అంటే ఏమిటో వెనుక ఒక అధ్యాయం (విశ్వాసాలు)లో వివరించడమయింది అలాగే ముస్లిం జనసామాన్యం ఎడల శ్రేయోభిలాష అంటే "సామాజిక వ్యవస్థ"లో ప్రస్తావించబడింది ఇకపోతే ముస్లింల సామూహిక వ్యవహారాలకు బాధ్యులయిన వారిపట్ల విశ్వసనీయత అంటే, వారి ఎడల ప్రేమ భావం ఉండాలనీ, వారాజ్ఞలిచ్చినప్పుడు వాటిని విశ్వసనీయంగా పాలించాలని, సందేశ ప్రచారంలో కార్యనిర్వహణల్లో వారితో సంతోషంగా సహకరించాలనీ, వారు తప్పుదారిన పోయినపుడు ప్రేమతో వారిని వారించాలనీ అర్థం ఎవరయినా నాయకుల్ని తప్పుమార్గాన చూచినప్పటికీ వారిని వారించకపోతే అతను నాయకుని శ్రేయం కోరేవాడు ఏమాత్రం కాదు, కీడు ఎంచేవాడుగనే పరిగణించబడతాడు ఈ ఉపేక్షా భావం సంఘం పట్ల విశ్వాస ఘాతుకంగా పేర్కొనబడుతుంది. అయితే నాయకులన్నవారు కూడా నిష్కల్మష హృదయంతో చేసే విమర్శను సహించాలి కేవలం సహించడమే కాదు, తాము ఇలాంటి విమర్శను హర్షిస్తామనే భావం, ఇటువంటి వ్యక్తులపట్ల ప్రేమగా వ్యవహరిస్తామనే అభిప్రాయం, వారు మంచిని కోరి చేసే విమర్శకు బదులుగా వారికి ఆశీస్సులే ఇస్తామనే భావం తమ అనుయాయుల్లో జనింపజేయాలి ఈ విషయంలో ఎవరయినా అసభ్యంగా ప్రవర్తిస్తే వారిని అసభ్యంగా మాట్లాడకూడదని సానుభూతితో, ప్రేమతో మందలించాలి ఒకసారి హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్)ను ఏదో విషయం మీద ప్రశ్నించారు ఒకరు మరో వ్యక్తి అమీరుల్ మోమినీన్ (ఖలీఫా) హోదా ఆయన గొప్పతనాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకుని ఆ ప్రశ్నించే వ్యక్తిని మందలించదలిస్తే హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) అతన్ని వారించారు

"అతన్ని చెప్పనీ, మాతో ప్రజలు ఇలా చెప్పకపోతే వీరిలో "మంచి" అన్నది లేదన్నమాట అలాగే మేము వారు శ్రేయం కోరి పలికే మాటల్ని స్వీకరించకపోతే మాలోనూ మంచి నశించిం దన్నమాట !

ఇలాంటి అనేక ఉదాహరణలు మన పూర్వీకులు ఎన్నో వదలి వెళ్ళారు. వీటిలో ఉభయులకూ—నాయకులకు, అను యాయులకు—మార్గదర్శకజ్యోతి ఉంది. మరొక ఉదాహరణ ఇస్తున్నాము హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్)పై ఖిలాఫత్ బాధ్యత వచ్చిపడినప్పుడు అబూ ఉబైదా (రజిఅన్), ముఆజ్ బిన్ జబల్ కలసి ఒక ఉత్తరం వ్రాశారు దాని ప్రతి పదంలో శ్రేయోభి. లాష, ప్రేమ, సహృదయత ఉట్టిపడుతున్నాయి, చదవండి ·

"ఉమర్ బిన్ ఖత్తాబ్ గారికి, అబూ ఉబైదా బిన్ జర్రాహ్ మరియు ముఆజ్ బిన్ జబల్ వ్రాసుకున్న లేఖ :

సలాముస్ అలైక !

(మీపై శాంతి కలుగు గాక !)

మీరు గతంలో తమ వ్యక్తిగత సంస్కరణ, శిక్షణ, పరి రక్షణపై శ్రద్ధ చూపుతూ ఉండటం మేము చూసిందే అయితే ఇప్పుడు యావత్తు ముస్లిం సమాజం యొక్క మంచీ చెడుల పరి రక్షణాభారం మీపై వచ్చిపడింది ఇప్పుడు మీ చుట్టూ చేరి కూర్చునేవారిలో శ్రేష్ఠులు ఉంటారు, అధములు కూడా ఉంటారు శత్రువులు, మిత్రులు అంతా చేరుతారు అయితే న్యాయంలో అందరికీ వాటా ఉంది ఓ ఉమర్ ! ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో మీరు ఎలా ప్రవర్తించాలో బాగా ఆలోచించుకోండి.

ఆ రోజు గురించి-ఏ రోజయితే జనులు తలలు దించుకుని, వారి హృదయాలు భయం చేత కంపిస్తూ ఉంటే నిలబడి ఉంటారో, ఏ రోజైతే సర్వశక్తిమాన్యుడు ప్రచండ శక్తిమంతుడూ ఆగ్రహపడుడయిన దైవం చూపే రుజువు సమక్షంలో అందరి సంజాయిషీలూ నిరుపయోగమైపోతాయో—ఆ రోజును గురించి మేము మిమ్మల్ని భయపెడుతున్నాము ఆ రోజు ఆయన ముందు అందరూ దీనులే, నిస్సహాయులే అందరూ ఆయన కారుణ్యాన్ని కాంక్షిస్తూ ఆయన శిక్షకు భీతిల్లుతూ ఉంటారు

ఇంకా, మేమొక హదీసు విన్నాము, "ఈ అనుచర సంఘం (ముస్లిములు) చివరి రోజుల్లో (ప్రళయ కాలానికి సమీపంలో) బయటికి మాత్రం మిత్రులుగా ఉంటారు, కాని అంతర్యాల్లో శత్రువులై ఉంటారు"

మా ఈ ఉత్తరానికి మేము ఉద్దేశించని భావాన్ని మీరు అంటకట్టకుండా మేము దైవాన్ని రక్షణ వేడుకుంటున్నాము మేము ఈ ఉత్తరాన్ని కేవలం నిష్కల్మష హృదయంతో శ్రేయం కోరుతూ సద్భావంతో మాత్రమే వ్రాశాము, వస్సలాం"

ఈ ఉత్తరం అమీరుల్ మోమినీన్ హజ్రత్ ఉమర్(రజి అన్)కు అందగానే ఆయన దానికి ఈ క్రింది బదులిచ్చారు.

"అబూ ఉబైదః మరియు ముఆజ్ కు ఉమర్ వ్రాసే లేఖ. మీ ఇద్దరికీ సలాములు.

మీరు ఇద్దరూ వ్రాసిన ఉత్తరం అందింది. అందులో, ఇంతకుముందు నేను నా వ్యక్తిగత శిక్షణా సంరక్షణలకై పాటు పడుతుండగా మీరు చూచారని, ఇప్పుడు నా నెత్తిన సకల ముస్లి

ముల శిక్షణ సంరక్షణభారం వచ్చిపడిందనీ, నా చుట్టూ ఉన్నతు లయినవారు, నీచులు, చేరి కూర్చుంటారనీ, మిత్రులూ, శత్రువులూ నా వద్దకు వస్తారని ప్రతి వ్యక్తికీ న్యాయం జరగడం అన్నది ఆ వ్యక్తి హక్కనీ మీరు వ్రాశారు ఇంకా, "ఉమర్! ఇలాంటి పరిస్థితులల్లో నీవు ఎలా ప్రవర్తించాలో బాగా ఆలోచించుకొమ్మని మీరిద్దరు వ్రాశారు— దానికి బదులు ఇంతకంటే ఏమని ఇవ్వమంటారు· ఉమర్ వద్ద యుక్తి లేదు, శక్తిలేదు. అతనికి శక్తి లభించే చోటేదయినా ఉంటే అది కేవలం అల్లాహ్ వద్దనే లభించగలదు ఆ తరువాత మీరు మా పూర్వీకులు భయపెట్టబడిన పర్యవసానాన్ని గురించి నాకు హెచ్చరించారు

మానవ జీవితాన్ని అంటిపెట్టుకున్న ఈ రేయింబవళ్ళ పరిభ్రమణం దూరంగా ఉన్నదాన్ని చేరువగా తెస్తోంది ప్రతి ఆధునికానికి పురాతనం ఆపాదిస్తోంది భవిష్యద్వచనాల్ని ఒక్కొక్కదాన్నే ముందుకు తెస్తోంది. చివరికి ఈ లోకానికి వయసు చెల్లిపోతుంది. పరలోకం ప్రభవిస్తుంది. అందులో ప్రతి వ్యక్తి స్వర్గానికో నరకానికో చేరిపోతాడు

ఇంకా, ఈ అనుచర సంఘం(ముస్లిం సంఘం)లోని వారు చివరికాలంలో బయటికి మిత్రులుగా కనిపించినా లోపల శత్రువులే అయి వుంటారనీ మీరు హెచ్చరించారు అయితే బాగా జ్ఞాపకముంచుకోండి. ఈ భవిష్యద్వార్త ఎవరి గురించి ఇవ్వబడిందో వారు మీరు కారు ఈ కాలమూ ఆ కాలం కాదు— ఇలాంటి కపటాచారం బయటపడటానికి! ఆ కాలం వస్తే అప్పుడు మనుషులు ప్రాపంచిక లాభాలకోసం అన్యోన్యంగా ప్రేమాభిమానాలతో మెలుగుతారు. కేవలం ప్రాపంచిక స్వలాభాలను

సత్యం పట్ల ప్రేమ, మిథ్య పట్ల ద్వేషం

316. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు : "ఎవరు ఒక "బిద్అతీ"ని గౌరవిస్తారో వారు (అలా చేసి) ఇస్లాంను అంతమొందించడంలో సహకరించారని అర్థం."

(మిష్కాత్ — ఇబ్రాహీం బిన్ మైసర)

రక్షించుకోడానికే ఒకరికొకరు భయపడతారు అపార్థం చేసుకోకుండా దైవాన్ని శరణు కోరారు మీరు మీ లేఖలో అలా ఎన్నటికీ జరగదు మీరన్నది ముమ్మాటికీ సత్యం మీరు నా మేలు కోరే ఆ లేఖ వ్రాశారు ఇకముందు కూడా వ్రాయడం మానివేయకండి నేను మీ ఇద్దరి సదుపదేశాలకు అతీతుణ్ణి కాను. వస్సలాం "

316, "బిద్అతీ" అంటే, ఇస్లాంకు విరుద్ధమయిన లేక దానికి భిన్నమయిన ఏదయినా ఒక కొత్త దృక్పథాన్ని లేక ఆచరణను ప్రవేశపెట్టిన వ్యక్తి అన్నమాట ఇస్లాం ఒక పటిష్ఠమయిన పరిపూర్ణ జీవన వ్యవస్థ అందులో ఏ అంగంపై దెబ్బ తీసినా మొత్తం సౌధానికే ప్రమాదం ఏర్పడుతుంది అలాంటప్పుడు ఇలాంటి వ్యక్తి ఇస్లాంను చెరిపివేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడనడంలో సందేహమేముంది? మరెవరు ఇలాంటి వ్యక్తిని ఆదరిస్తారో వారు ఇస్లాం నిర్మూలనానికి తోడ్పడిన వారు కారా? మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చిన దాని భావమేమంటే "బిద్అతీలకు ముస్లిం సమాజంలో గౌరవాదరణలు ప్రాప్తం కాకూడదు వారి ఇలాంటి చర్యను ఏమాత్రం సహించకూడదు. అయితే ఇలా ప్రవర్తించే

317. మహా ప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు: "మునాఫిక్ (కపటి)ని నాయకుడు అని అనకండి. ఇలా చేస్తే మీరు మీ ప్రభువు ఆగ్రహానికి గురవుతారు." (మిష్కాత్)

318. "సారాయి త్రాగే వారు జబ్బుపడితే వారి

ముందు ఆ వ్యక్తులకు వారు చేసే దారుణాన్ని గురించి తెలియ చెప్పటం, నచ్చచెప్పటం ముఖ్యం. ఇలాంటి ధర్మవిచ్ఛేదక చర్య ఇహపరాలలో ఎలా పరిణమిస్తుందో సానుభూతితో, సహృదయతతో తెలియపరచడం అవసరం

317 "మునాఫిక్" అంటే చెప్పేదానికి పూర్తిగా భిన్నంగా ప్రవర్తించేవాడని అర్థం ఇస్లాం ఒక పరిపూర్ణమయిన జీవన వ్యవస్థగా రూపొంది మదీనాలో ఆచరణాత్మకంగా పాలకశక్తిగా పరిణమించింది అప్పుడు కొందరు ఇస్లాం సిద్ధాంతాలను మన స్ఫూర్తిగా స్వీకరించలేకపోయినా తమ స్వప్రయోజనాల పరిరక్షణ కొరకు పైకి ముస్లింలుగా ప్రకటించుకున్నారు వాస్తవానికి వారి కార్యకలాపాలన్నీ ఇస్లాంను లోలోపల నుండి గుల్ల చేయడానికే। ఇలాంటి వారిని ''నాయకుడు'' అని అనకండి అనంటే, ఇస్లాం "సత్యత"లో విశ్వాసం లేని వ్యక్తినీ, ఇస్లాం బోధనలను గురించి సంశయాలు వెలిబుచ్చే వ్యక్తిని ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ ముస్లింలు తమ నాయకుడుగా ఎన్నుకోరాదనీ, ఎన్నుకుంటే దైవాగ్రహానికి గురవుతారని భావం దైవమే ఆగ్రహిస్తే మనిషికి ఇహపరాలలో ఆశ్రయమెక్కడ లభిస్తుంది?

318. భావమేమంటే, సారాయి ఒక నిషిద్ధమయిన

పరామర్శకు వెళ్ళకండి" అని అబ్దుల్లాహ్ బిన్ అమ్ర్ అల్ ఆస్ బోధించారు. (అల్ అదబుల్ ముఫ్రద్)

319. దైవ సందేశహరులు (సఅసం) ప్రవచించారు. "బనీ యిస్రాయీల్ (ఇస్రాయిల్ సంతానం)దైవాజ్ఞల్ని ఉల్లంఘించడం మొదలెట్టినపుడు వారి ధర్మజ్ఞులు వారిని వారించారు. కాని వారు ధర్మజ్ఞుల మాటను వినలేదు. అయితే ఆ ధర్మజ్ఞులు వారితో కలిసి కూర్చోవడం మొదలెట్టారు. వారితో కలిసి తింటూ త్రాగుతూ గడపసాగారు. అప్పుడు అల్లాహ్ వారందరి హృదయాలను పరస్పరం సమానం చేసి వేశాడు. తరువాత హజ్రత్ దావూద్, మర్యం సుతుడు హజ్రత్ ఈసా నోటి ద్వారా

పదార్థం దాన్ని సేవించే మనిషి పలు శారీరక, మానసిక దుర్గుణతలకు నిలయమయి ఉంటాడు. అలాంటి హరాం కార్యాన్ని చేసే వ్యక్తి పట్ల తమ అయిష్టతను వ్యక్తపరిచేందుకు ఈ వైఖరిని అవలంబించాలి

319 ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసివచ్చే విషయాలేమిటంటే :

1 సామాన్య ప్రజలు ధర్మానికి విరుద్ధంగా వ్యవహరిస్తున్నప్పుడు సంఘంలోని ధర్మజ్ఞుల మాటల్ని వారు తిరస్కరించినప్పుడు, ధర్మజ్ఞులయిన వారు వారికి దూరంగా మెలగాలి

2. అలా చెయ్యకపోతే వారు ధర్మజ్ఞులయినప్పటికీ, ధర్మోల్లంఘన చేసే వారితో కలసి మెలసి జీవించడం మూలాన

వారిపై అభిశాపాలు వర్షింప జేశాడు. ఇలా జరగటానికి కారణం వారు అవిధేయతా వైఖరి అవలంబించి అందులో మితిమీరిపోవడమే." (ఈ హదీస్ ఉల్లేఖించే హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మస్ ఊద్) అన్నారు కదా, మహాప్రవక్త అప్పటి వరకు (గోడకు) ఆనుకుని కూర్చున్న వారల్లా లేచి సరిగ్గా కూర్చున్నారు, తిరిగి ఇలా సెలవిచ్చారు : "ఎవరి చేతుల్లో నా ప్రాణముందో ఆయనపై ఒట్టు, మీరు జనులకు మంచిని ఆదేశిస్తారు. వారిని, చెడు నుండి అరికడతారు. అత్యాచారుడి చేతుల్ని స్వాధీనం చేసుకుంటారు. అత్యాచారుణ్ణి సత్యానికి తలఒగ్గేలా చేస్తారు. మీరు ఇలాచేయక పోయారా మీ అంతర్యాలు సయితం పరస్పరం సమానమయిపోతాయి. అప్పుడు అల్లాహ్ మిమ్మల్ని శాపగ్రస్తు

వారందరు మంచిని ద్వేషించడంలోనూ, చెడును పెంచడంలోనూ సమానులయినవారే అవుతారు

3. మహాప్రవక్త (సఅసం) తాపీగా కూర్చున్నవారల్లా, ఈ వైఖరివల్ల కలిగే దుష్పరిణామాన్ని తెలుపడానికి సరిగ్గా కూర్చున్నారంటే దాని ప్రాముఖ్యాన్ని బోధపరచడానికే

4. అత్యాచారుడి చేతుల్ని స్వాధీనం చేసుకోవడమంటే అతన్ని అత్యాచారం చెయ్యకుండా నిరోధించడం అని భావం

5. ముస్లింలు సయితం మంచిని పెంచే, చెడును నిర్మూలించే కార్యం చెయ్యకపోతే అల్లాహ్ వారి అంతర్యాలు సమానం చేస్తాడంటే చెడు పనులు చేసే వారికి సమానం చేస్తాడని అర్థం

లుగా చేసి దూరం చేసివేస్తాడు. ఏ విధంగానయితే బనీ ఇస్రాయీల్‌తో ఆయన వ్యవహరించాడో అలాగే మీతోనూ వ్యవహరిస్తాడు." (బైహకీ, మిష్కాత్—ఇబ్ను మస్‌ఊద్)

320. మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) బోధించారు : "అల్లాహ్ ఆజ్ఞల్ని ఉల్లంఘించే వ్యక్తి మరియు ఎవరైనా దైవాజ్ఞోల్లంఘన చేస్తూ ఉండగా చూచి అతన్ని వారించక అతని చర్య పట్ల సహనం కనబరచే వ్యక్తి—వీరిద్దరి ఉపమానం ఈ విధంగా ఉంటుంది : కొందరు కలిసి ఒక నావను తీసుకున్నారు. (ఆ నావకు రెండంతస్థులున్నాయి) పాచికవేసి కొందరు క్రింది అంతస్థులోను మరి కొందరు పై అంతస్థులోను కూర్చున్నారు. క్రింది అంతస్థువారు తమకు నీరు కావలసినప్పుడు పై అంతస్థు వారిని దాటుకుంటూ పోయి నీరు తెచ్చుకునే వారు. అప్పుడు పై అంతస్తు వారికి ఇబ్బంది కలిగేది. కడకు క్రింది అంతస్థు వారు గొడ్డలి తీసుకొని నావ అడుగుభాగాన్ని చీల్చడానికి ఉపక్రమించారు. పై అంతస్థు వారు వచ్చి "ఇదేమని"

---

6. దూరం చెయ్యడమంటే అల్లాహ్ కారుణ్యానికి, మార్గదర్శకత్వానికి దూరం చేయడం అని భావం.

320 సమాజంలో చెడుకు పాల్పడేవారు, వారిని "సహన భావం" చేత సంస్కరించనివారు ఈ ఉపమానంలో చక్కగా చిత్రించబడ్డారు చెడు నడత గలవారి కారణంగా సమాజంలో

అడిగితే, నీటి కోసం మా రాకపోకల కారణంగా మీకు కష్టం కలుగుతోంది. అందుచేత ఇలా చేయవలసి వచ్చింది. ఇప్పుడు అడుగును చీల్చి సముద్రం నుండి నీరు తీసుకుంటాము. అని బదులిచ్చారు మహాప్రవక్త ఈ ఉపమానాన్ని పేర్కొని, "ఇప్పుడు పైఅంతస్థు వారు క్రింది అంతస్థు వారిని వారించి నావను చీల్చకుండా ఆపి నట్లయితే క్రింది అంతస్తు వారినీ రక్షించగలుగుతారు. తాము కూడా రక్షించబడతారు. అలాకాక మౌనం వహిస్తే వారినీ ముంచి వేస్తారు, తాము కూడా నిలువునా మునిగి పోతారు. (బుఖారి

మంచిని పెంచటం, చెడును తుంచటం

321. ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రసంగిస్తూ కొందరు ముస్లింలను ప్రశంసించారు. తరువాత అన్నారు: "ఏమిటి ఈ విపరీతం, కొందరు తమ పొరుగు వారికి ధార్మిక జ్ఞానాన్ని బోధించడానికి, సరైన శిక్షణ గరపటానికి

ముంచుకువచ్చే ఉపద్రవం వల్ల కేవలం ఆ దుర్వర్తనులే నష్టపోతారని భ్రమపడటం అసంబద్ధమని ఈ హదీసు తెలుపుతోంది. అందువల్ల రుజువర్తనులయినవారు, తోటి సోదరులు వక్రమార్గాన పోతుంటే వారిని సన్మార్గాన నడిపింపజెయ్యడమే తమ బాధ్యతగా భావించాలి

321. ఇతరులకు ధర్మజ్ఞానాన్ని బోధించడం, ఇతరులు

ముందుకు రారెందుకు ? ధార్మిక విద్య పట్ల అలక్ష్యం కనబరచటం వల్ల కలిగే పర్యవసానం గురించి వారిని హెచ్చరించరెందుకు ? వారిని చెడుకార్యాలు చేయకుండా వారించరెందుకు ? అలాగే కొందరు తమ పొరుగు వారి వద్ద ధర్మ విద్యనుఅభ్యసించడానికి ధర్మజ్ఞాన సముపార్జనకు ముందుకు రారెందుకు? ధర్మం పట్ల అజాగ్రత్త వహిం చడం చేత కలిగే పరిణామం గురించి తెలుసుకోరెందుకూ? దైవం సాక్షిగా చెబుతున్నాను, జనులు తమ పొరుగువారికి తప్పనిసరిగా ధర్మ శిక్షణ గరపాలి. వారికి ధర్మబోధ చెయ్యాలి. వారిని సత్కార్యాలకు ప్రోత్సహించాలి. దుష్కార్యాల నుండి రక్షించాలి. అలాగే జనులు తమ పొరుగువారి ద్వారా ధార్మిక విద్యను అభ్యసించాలి, దర్మ జ్ఞానాన్ని సముపార్జించాలి. వారి సద్బోధల్ని స్వీకరిం చాలి, లేకపోతే అనతి కాలంలోనే నేను వారిని శిక్షిస్తాను," పిదప ఆయన ప్రసంగాన్ని ముగించి వేదిక దిగిపోయారు. శ్రోతల్లో కొందరు "ఆయన ఎవరిని గురించి ఇలా ఆగ్ర హంగా పేర్కొన్నారు?" అని అడగ్గా అక్కడున్న వారు, "ఆయన అష్ అర్ తెగ వారిని ఉద్దేశించి చెప్పారు, వీరు ధర్మ విద్య తెలిసిన వారే. కాని వీరి పొరుగులో నీటి

చెడు మార్గాన్ని అవలంబిస్తూ ఉంటే వారిని వారించడం ప్రతి ముస్లిం యొక్క విధి, అలాగే ముస్లిం సమాజాలపై కూడా సామూహికంగా ఈ బాధ్యత వస్తుంది. మహాప్రవక్త (సఅసం)

చెలమల సమీపాన ఉండేవారు, జానపదులు, పామరులు." అని అన్నారు. ఈ ప్రసంగం గురించి అష్అరీలకు సమాచారం అందగానే వారు మహా ప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చారు. "దైవ ప్రవక్తా! మీరు తమ ప్రసంగంలో కొందరిని ప్రశంసించి మాపై ఆగ్రహించారు. మా వల్ల జరిగిన తప్పేమిటో సెలవీయండి" అని వారు అడిగిన దానికి మహాప్రవక్త (సఅసం) చెప్పారు: "జనులు తమ పొరుగు వారికి ధర్మ విద్య తప్పక బోధించాలి. సద్బోధ చేయాలి. మంచి మాటల్ని ఉపదేశించాలి. చెడు నుండి వారించాలి. ఇలాగే జనులు తమ పొరుగు వారి వద్ద ధర్మ విద్య నేర్చుకోవాలి. సదుపదేశాన్ని స్వీకరించాలి. తమ ధర్మానికి సంబంధించిన జ్ఞానాన్ని సముపార్జించుకోవాలి. లేకపోతే అనతికాలంలోనే నేను వారిని శిక్షిస్తాను." అప్పుడు అష్అరీలు "దైవప్రవక్తా, ఇతరుల్లో దైవ జ్ఞానాన్ని వ్యాపింపజేయడం కూడా మా బాధ్యతల్లో ఉందా ?" అని అడిగారు. "అవును ఇది కూడా మీ బాధ్యతే." అని తెలిపారు మహా ప్రవక్త (సఅసం). దానికి వారు "మాకు ఒక సంవత్సరం గడువు ఇవ్వండి" అని అర్థించారు. వారు తమపొరుగు వారిని ధర్మ విద్య గరపడానికి వారికి హితోపదేశం చేసి

ఆగ్రహాన్ని గమనిస్తే ఈ కార్యం యొక్క ప్రాముఖ్యత ఏమిటో బోధపడుతుంది. చెడును చూస్తూ నిర్లిప్తత వ్యక్తపరిచేవారు, "మేమయితే చెయ్యలేదుగా, ఎవడు చేసిన దానికి వాడు అనుభవి

దైవా దేశాలు తెలుపడానికి మహనీయులు ప్రవక్త(సఅసం) వారికి అలాగే ఒక సంవత్సరంపాటు గడువిచ్చారు, దాని మీదట దైవప్రవక్త మాయిదా సూరాలోని ఈ వచనాన్ని పఠించారు :

"బనీ ఇస్రాయీల్‌లో తిరస్కార వైఖరిని అవలంబించినవారిపై అభిశాపం చేయబడింది. దావూద్ నోటి ద్వారా, మర్యం సుతుడు ఈసా నోటి ద్వారా! ఈ అభిశాపానికి కారణం వారు అవిధేయతా మార్గాన్ని అవలంబించడం, దైవాదేశాల్ని అనునిత్యం ఉల్లంఘిస్తూ ఉండడం. వారు ఒకరి నొకరు చెడు పనుల నుండి వారించే వారు కారు. వారి ఈ వైఖరి అత్యంత హీనమయిందనడంలో సందేహం లేదు." (అల్ మాయిదా : 78, 79)

స్తాడు" అని భావించే వారు రేపు ప్రళయ దినాన దైవాగ్రహానికి, దైవప్రవక్త అప్రీతికి పాత్రులవుతారన్న విషయం ఈ హదీసు బోధిస్తోంది. కొందరు "మాకు ధర్మం అంటే ఏమిటో తెలియదే" అని తమ తప్పుడు నడతకు సంజాయిషీ చెప్పుకుంటారు. ఇది సరికాదు ధర్మాన్ని గురించి తెలుసుకునే ప్రయత్నం వారి బాధ్యతే.

ఆచరణ శూన్యమయిన సందేశ ప్రచారం

322. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు : "ప్రళయ దినాన ఓ వ్యక్తి నరకాగ్నిలో పడవేయబడతాడు. అతని ప్రేవులు కడుపును చీల్చుకుని, బయట అగ్నిలో పడతాయి. అప్పుడు అతను వాటిని పట్టుకుని, గానుగలో గాడిద తిరిగినట్లు తిరుగుతుంటాడు. ఇతర నరకవాసులు అతని వద్ద గుమికూడి, "నీకు ఈ గతి పట్టిందేమిటి ? నీవు ప్రపంచంలో మాకు సత్కార్యాలను ఉపదేశించేవాడివీ, దుష్కార్యాల నుండి వారించే వాడివీ కాదా ?" అని అడుగుతారు. అతడు యదార్థాన్ని తెలుపుతాడు : 'నేను మీకు మంచిని బోధించే వాణ్ణే. కాని, నేను మాత్రం దాన్ని సమీపించేవాణ్ణి కాను ; మిమ్మల్ని చెడు నుండి వారించే వాణ్ణే, కాని, స్వయంగా నేనే చెడును చేరదీసేవాణ్ణి."

(బుఖారీ, ముస్లిం—ఉసామా బిన్ జైద్)

---

322. ఆ ప్రేవుల్ని లోనికి దూర్చడానికి చేసే ప్రయత్నంలో అతడు అలా తిరుగుతుంటాడన్న మాట అతని ప్రేవులు అతని ముందు పడటం అంటే అతను పలికిన కార్యశూన్యమయిన పలుకులు అతనిపైకి త్రిప్పి కొట్టబడ్డాయన్న మాట ఇతర నరకవాసుల ఆశ్చర్యం ఏమిటంటే ఏ చెడు పరిణామాలను గురించి నీవు మమ్మల్ని భయపెట్టేవాడవో వాటి పట్ల భయపడి నీవు సదాచార పరాయణుడివి కాలేదా? నీకు ఈ దశ పట్టిందేమిటి ? అన్నది.

323. మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు : నేను మేరాజ్ రాత్రిన కొందరు మనుషుల పెదాలను అగ్ని కత్తెరలతో కత్తిరిస్తుండగా చూశాను. అప్పుడు జిబ్రీల్‌ని, 'వీరెవరు?' అనడిగాను. దానికి జిబ్రీల్, "వీరు మీ అనుచర సంఘంలోని ధర్మ బోధకులు. వీరు ప్రజలకు మంచిని ఉపదేశించి తమ్ము తాము మరచిపోయ్యే వారు."

(మిష్కాత్ — అనస్)

324. హజ్రత్ హర్మల (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: "నేను ఒక సారి మహాప్రవక్త (సఅసం)ను "మీరు ఏఏ విషయాలను ఆచరించాలని నాకుపదేశిస్తారు?" అని అడిగాను. దానికి ఆయన బోధించారు : "మంచిని ఆచరించు, చెడుకు దూరంగా ఉండు. నీవు నలుగురిలో నుండి లేచి పోయినప్పుడు వారు నిన్ను ఏ గుణగణాలతో ప్రస్తావించాలని నీవు అభిలషిస్తావో వాటిని నీలో పెంపొందించుకో.

---

323. అగ్ని కత్తెరలతో కత్తిరించడమంటే నోటిని దాటి అంతర్యంలో ప్రవేశించలేని ప్రబోధాలు చేసే వారి పెదాలు ఆ శిక్షకే అర్హమయిన వన్నమాట

324 మనిషి సహజంగా తాను ఏ విధంగా ఉన్నా తన ప్రతిష్ఠ మట్టుకు సవ్యంగా ఉండాలని కోరుకుంటాడు కాని అది సాధ్యపడదని ఈ హదీసులో మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు. తన్ను ప్రజలు మంచి మాటలతో స్మరించాలనీ మనిషి

నీవు లేనప్పుడు నలుగురు నిన్ను ఏ విధంగా ప్రస్తావించడం నీకు యిష్టం కాదో ఆ విధానాలకు దూరంగా మెలుగు."

(బుఖారి)

325. ఒక వ్యక్తి అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ వద్దకు వచ్చి ధర్మ ప్రచార కార్యంలో పాల్గొని జనులకు మంచిని బోధించి వారిని చెడు నుండి దూరంగా ఉంచే సేవ చెయ్యదలచినట్లు చెప్పుకున్నాడు. దానికి ఆయన "నీవు ఆ స్థాయికి ఎదిగావా ?" అని అడిగారు. "అఁ! నా ఊహ అదే!" అని పలికాడు అతడు. "ఖుర్‌ఆన్ లోని మూడు ఆయత్‌లు నిన్ను అవమానంపాలు చేస్తాయేమో అనే సంశయం నీకు లేకపోతే నీవు అలాగే ధర్మ ప్రచార కార్యం చేపట్టవచ్చు." అని చెప్పారు హజ్రత్

అభిలషిస్తే మంచిపనులే చెయ్యాలి, అలాగే, ఇతరులు తనకు చెడు విషయాల్ని అంటకట్టరాదని భావిస్తే అలాంటి పనులకు దూరంగా ఉండాలి.

325. ఆ వచ్చిన వ్యక్తి తన్నుతాను విస్మరించి ఇతరులకు ప్రచారం చేసే ఆరాటం, కుతూహలం కలవాడవటం చేత హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ అబ్బాస్ పరిస్థితిని అర్థం చేసుకొని సరయిన సలహా ఇచ్చారు.

అయితే 'పరిపూర్ణత' సిద్ధించనంతవరకు ప్రచార చైతన్యం గలవారు కూడా మంచిని పెంచడానికి చెడును నిర్మూలించడానికి ముందుకు రాకూడదని మాత్రం దీని భావం కాదు 'పరిపూర్ణత'

ఇబ్ను అబ్బాస్. అతడు అడిగాడు "అవి ఏవీ ?' అని. అప్పుడు ఆయన "ప్రజలకు హితోపదేశం చేసి మిమ్మల్ని మీరు మర్చిపోతుంటారా !" (అల్ బఖర : 44) అనే ఆయత్ పఠించి, "ఈ ఆయత్ పై పూర్తిగా అమలు జరిపావా ?" అని అడిగారు. అతడు 'లేదు' అని సమాధానమిచ్చాడు, ఆయన రెండవ ఆయత్ : "మీరు స్వయంగా ఆచరించని మాటను (ఇతరులకు) ఎందుకు బోధిస్తుంటారూ?" (అస్ సఫ్ : 2) అని పఠించి "దీన్ని బాగా ఆచరించావా ?" అని ప్రశ్నించగా అతడు 'లేదు' అని పలికాడు. అప్పుడు మూడో సారి "షుఅయ్‌బ్ (అలైస) తన జాతి ప్రజలను సంబోధించి—"మిమ్మల్ని ఏ విషయాలను గురించి వారిస్తూ ఉంటానో వాటిని స్వయంగా నేనే చేయడం నా అభిమతం కాదు." (హూద్ : 87) అని పలికిన ఆయత్ పఠించి, "నీవు ఈ ఆయత్‌ను ఆచరణలో పెట్టావా ?" అని ఇబ్ను అబ్బాస్ ఆ వ్యక్తిని అడిగారు. అతడు 'లేదు' అన్నాడు. "అయితే వెళ్ళు (ప్రచార కార్యాన్ని) నీ నుండే ప్రారంభించు." (అద్దావ)

వైపుకు పురోగమిస్తూ ఆ గమ్యంపట్ల ఏమరుపాటు లేకుండా అప్రమత్తులయి, సచేతనంగా మెలిగేవారు కార్యరంగంలో దిగవలసిందే! అలాంటి పరిస్థితిలో కార్యరంగంలో దిగకపోవడమే తప్పు అయితే పరిపూర్ణతను చేరే సంకల్పం, కృషీ ఉండటం అనేది అనివార్యం.

326. హజ్రత్ హసన్ (రజిఅన్) బోధించారు, "ధర్మజ్ఞానం రెండు విధాలు : మొదటిది, హృదయసీమలో స్థానం ఏర్పరచుకుంటుంది. ఇదే (ప్రళయంలో) ప్రయోజనకరమయిన జ్ఞానం. రెండవది కేవలం నోటిపైనే ఉండి పోతుంది. ఇది మహోన్నత ప్రభువయిన అల్లాహ్ సన్నిధిలో ఆదం సుతునికి (మనిషికి) ప్రతికూలంగా నిదర్శనమయి నిలుస్తుంది. (దారమి)

ధర్మ విద్యా సముపార్జన

327. మహాప్రవక్త (సఅసం)బోధించారని హజ్రత్ ముఆవియా ఉల్లేఖించారు : "అల్లాహ్ ఎవరికి మేలుచెయ్య

---

326 హృదయంలో నాటుకుంటుందంటే, మనిషి దాన్ని జీర్ణించుకుని తదనుగుణంగా ఆ జ్ఞానాన్ని ఆచరణ రూపంగా వెలిబుచ్చుకుంటాడని అర్థం

నోటి పైనే ఉండిపోవటానికి భావం, దాన్ని మనిషి ఆకళించుకోకపోవడం, ఆచరణలో పెట్టకపోవడం అని భావం అంటే ఇలాంటి మనిషికి అల్లాహ్, "నీవు అన్నీ తెలిసి ఉండీ ఆచరణ ఎందుకు చెయ్యలేదు ఆ ఆచరణే కదా నేడు నీకు ఉపకరించేది?" అని చెప్పి శిక్ష విధిస్తాడు అని అర్థం

327. దీన్ని ఈ విధంగా కూడా విశదీకరించుకోవచ్చు. "అల్లాహ్ ఎవరికి ధర్మజ్ఞానాన్ని, ధర్మావగాహనను ప్రసాదిస్తాడో

గోరుతాడో అతనికి ధార్మిక జ్ఞానాన్ని, అవగాహనా శక్తిని అనుగ్రహిస్తాడు." (బుఖారి, ముస్లిం)

328. మహాప్రవక్త ఒకసారి ఇలా బోధించారని హజ్రత్ అబూహురైరా (రఅ) ఉల్లేఖించారు: "ఎవరు ధర్మజ్ఞాన సముపార్జన కొరకు దూరప్రయాణం చేస్తారో అల్లాహ్ వారి కొరకు స్వర్గానికి పోయే మార్గాన్ని సుగమం చేస్తాడు. మరెవరు అల్లాహ్ గృహాల్లో ఏదేని ఒక గృహం (మస్జిద్)లో చేరి దైవ గ్రంథాన్ని అధ్యయనం చేస్తారో, దానిపై చర్చ, సంవాదన జరుపుతారో వారిపై అల్లాహ్ తరఫు నుండి విశ్వాస సంబంధమయిన ప్రశాంతత అవతరిస్తుంది. ఆయన కారుణ్యం వారిని కప్పివేస్తుంది, దైవ దూతల మధ్యన అల్లాహ్ వారిని ప్రశంసిస్తాడు. అయితే

అతనికి సకల శుభాలను ప్రసాదించినట్లే" ధర్మజ్ఞానం, ధర్మావగాహన సర్వ శుభాలకు పుట్టిల్లు వీటిని పొందిన వ్యక్తి ఇహపరాల భాగ్యాలను పొందినట్లే కదా। అతను తన జీవితాన్ని చక్కదిద్దుకోగలడు, తోటి మానవుల జీవితాలనూ సంస్కరించగలడు ప్రపంచంలో సుఖశాంతుల్ని, పరలోకంలో సఫలతను పొందగలడు. దాన్నే అల్లాహ్ మేలు చేకూర్చడం అని పేర్కొనటం జరిగింది.

328 ఈ హదీసులో ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం) ఒక వైపు ధర్మజ్ఞానం కొరకు పాటుపడేవారిని ప్రోత్సహించి వారికి శుభవార్తను ఇచ్చారు మరోవైపు గొప్ప ప్రమాదం గురించి హెచ్చరించారు కూడ. ధర్మజ్ఞాన సముపార్జనకు ఉద్దేశ్యం దాన్ని ఆచ

ఎవరు తమ ఆచరణవల్ల వెనుకబడతారో వారి వంశం వారి పురోగతికి తోడ్పడదు." (ముస్లిం)

329. హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ అమ్ర్ బిన్ ఆస్ ఉల్లేఖించారు : ఒక రోజు మహా ప్రవక్త (సల్లం) తన మస్జిద్—ప్రవక్త మస్జిద్‌లో జనులు రెండు చోట్ల గుమిగూడి కూర్చొని ఉండటం గమనించారు. వారిని చూచి ఆయన అన్నారు: "ఉభయవర్గాల వారున్నూ సత్క్రియల్లో నిమగ్నులై ఉన్నారు. కాని వారిలో ఒక వర్గం మరో వర్గం కంటే శ్రేష్ఠమైంది. ఒక వర్గం వారయితే దైవ సంస్మరణలో

రణలో పెట్టడమే కావాలి హదీసులో 'ఆచరణ వల్ల వెనకబడే వారన్న' దానికి భావం, వారు జ్ఞానం పొంది సదాచరణ చెయ్యని వారు, అలక్ష్య భావంతో మెలిగేవారు అని ఎవరయినా జ్ఞానం సముపార్జించి ఆచరణను వదలివేస్తే అతనికి అతని ధర్మజ్ఞాన సంపన్నతా ఉపకరించదు, అతని వంశ ఔన్నత్యమూ సహకరించదు మనిషిని ఉన్నతపరిచేది కేవలం విశ్వాసం, ఆ తరువాత ఆచరణే!

329. భావమేమంటే ఏ వర్గమయితే ధర్మజ్ఞాన సముపార్జనలో నిమగ్నమయి ఉందో అది సదాచార సంపన్నం కాగలదు వారికి మంచీ చెడుల విచక్షణ కలుగుతుంది నిత్య జీవితంలో సరయిన మార్గం ఏదో, సరయిన దృక్పథం ఏదో, సరయిన ఆచరణ ఏదో తెలిసివస్తుంది దాని ప్రకారం వారు నడుచుకోగలరు తమ ఈ ఆచరణలవల్ల వారికి పరలోక సాఫల్యం, దైవ కారుణ్యం

ప్రార్థనల్లో, క్షమార్పణల్లో నిమగ్నులయి ఉన్నారు. దైవం కోరితే వారిని అనుగ్రహించగలడు లేదా మానుకోగలడు. ఇక ఈ రెండవవర్గం వారు ధర్మజ్ఞాన సముపార్జనలో, ధర్మ జ్ఞాన బోధనలో నిమగ్నులయి ఉన్నారు. నాకూ బోధకుని గానే నియమించి పంపడం జరిగింది."

'ఆ తరువాత ఆయన ఆ (రెండవ) వర్గం వారితోనే కూర్చుండిపోయారు.' (మిష్కాత్)

ధర్మప్రచారం : ముఖ్యాంశాలు

330. హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ మస్ ఊద్ ప్రతి

ప్రాప్తమవడం ఖాయం మరే వర్గంవారయితే కేవలం ప్రార్థనల్లో, దైవనామ సంస్మరణలో నిమగ్నులయి ఉన్నారో, వారు సరయిన జ్ఞానం, సంపూర్ణ ధర్మజ్ఞానం లేనందున ప్రార్థనల మట్టుకే జ్ఞానం కలిగి ఉండటం మూలాన జీవితపు వ్యవహారాల్లో తప్పు త్రోవను త్రొక్కే అవకాశం ఉంది పెడత్రోవన పోతే దైవానుగ్రహం కలగటం అన్నది దుస్సాధ్యం

ధర్మజ్ఞాన సముపార్జన ఎంత ముఖ్యమయిందో ఈ హదీసు వివరిస్తుంది. మహాప్రవక్త (సఅసం) తనను గురించి "ధర్మబోధకుడు" అనే మాటలు వినియోగించడం కూడా గమనార్హమయిన విషయమే. ఆయన ఉపాసకులతో కాకుండా బోధకులతో చేరి కూర్చోవడం కూడా గమనార్హమయిన విషయమే

330 మహాప్రవక్త (స అ స ం) మరియు అబ్దుల్లా బిన్ మస్ఊద్ ఆచరణా రీతి వల్ల తెలిసివచ్చిందేమంటే ధర్మప్రచారం

గురువారం నాడు జనులకు హితోపదేశం చేసేవారు. ఒక సారి ఒక వ్యక్తి వచ్చి 'ఓ అబూ అబ్దుర్రహ్మాన్ ! మీరు ప్రతి దినం మాకు హితోపదేశం చేయాలని నా అభిలాష' అని ఆయన్ని అర్థించాడు, దానికి ఆయన చెప్పారు: "ప్రతి దినం ప్రసంగం చేయడానికి నన్ను వారించేది మీరు విసిగిపోతా రన్న భావమే, మిమ్మల్ని విసిగించడం నాకు సుతరామూ ఇష్టం లేదు. అందుకే నేను విరామం ఇచ్చి ప్రసంగిస్తూ ఉంటాను. మహా ప్రవక్త మాకు హితోపదేశం చేయ డంలో ఇదే పంథాను అవలంబించే వారు. ఆయన అలా చేయడానికి కారణం కూడా మేము విసిగిపోతామన్నదే."

(బుఖారి, ముస్లిం)

చెసెవారు ప్రజల వెంటబడి తరుముకువచ్చి హితబోధ చేయడం సమంజసం కాదు,పరిస్థితుల్ని గమనించాలి, అవకాశం, అవసరం కోసం ఎదురుచూస్తూ ఉండాలి ఒక రైతులా వ్యవహరించాలి, రైతు వర్షాలకోసం ఎదురుచూస్తూ ఉంటాడు వర్షాలు పడకపోతే విత్తనాలు నాటి వాటిని, తన శక్తిసామర్థ్యాలను వ్యర్థం చెయ్యడు వర్షాలు మొదలవగానే భూమిని దున్నడం మొదలెడతాడు కనుక సమయం సందర్భ లేకుండా ప్రచారం చేయకూడదు అలాగే అవకాశం దొరికినా నిర్లక్ష్యభావంతో కూడా మెలగకూడదు, అవకా శాలు లభిస్తూ ఉన్నప్పటికీ తన గౌరవ మర్యాదల లెక్క చూసు కుంటూ మొహమాటపడుతూ వాటిని జారవిడవడం అవివేకం.

331. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ బోధించారని హజ్రత్ ఇక్రిమ తెలిపారు. "ప్రతి వారం ఒకసారి హితబోధ చేయండి, అంతగా కావాలంటే రెండు సార్లు చెయ్యండి, మరీ ఎక్కువయితే మూడు సార్లు, అంతే. కురాన్ పట్ల మనుషుల్లో విసుగును పుట్టించకండి. మీరు వారి వద్దకు వెళ్ళినప్పుడు వారు తమ మాటల్లో నిమగ్నులయి ఉండగా ఉపన్యాసానికి ఉపక్రమించి వారి మాటలకు మీరు అంతరాయం కలిగిస్తే వారికి హితోపదేశం పట్ల నిరసన భావం కలుగుతుంది. అలా ఎన్నటికీ చేయకండి. ఇలాంటి సందర్భాల్లో మౌనమే మేలు. వారిలో అభిలాష జనించి వారు మిమ్మల్ని కోరినప్పుడు హితబోధ చేయండి. చూడండి! యతిప్రాసలతో బరువెక్కిన వాక్యాలను వాడకండి. ఎందుకంటే నేను మహాప్రవక్త మరియు ఆయన సహచరుల్ని విన్నాను. వారు అలా చేసేవారుకారు."

(బుఖారి)

---

331 మరొక హదీసులో మహాప్రవక్త: "దేవుని దాసులకు దైవారాధన పట్ల నిరసన భావం కలిగేలా చెయ్యకండి" అని బోధించారని 'మబ్సూత్' అనే గ్రంధంలో పేర్కొనడం జరిగింది.

పై హదీసులో "వారు" కోరినప్పుడు అంటే వారు నోటితో తమ అభిలాషను తెలిపినప్పుడు అనే అర్థంతోపాటు, వారి వాలకాన్ని బట్టి వారి కోరిక వ్యక్తమయినప్పుడు అని కూడా అర్థం వస్తుంది.

332. "జకాతు" విధిగా నిర్ణయించబడి, జనుల నుండి జకాత్ వసూలు చేయవలసిందిగా మహా ప్రవక్తకు అల్లాహ్ తరుఫున ఆదేశించటం జరిగినప్పుడు, ఆయన ఒక వ్యక్తిని జకాత్ వసూలు చేయడానికి నియమించి అతనికి 'ప్రజలకు ఇష్టమైన ఉత్తమ సరకును జకాతుగా తీసుకోకు. ముసలి ఒంటెల్ని, గొడ్డుపోయినవాటిని, ఏవైనా వంకలు ఉన్న వాటినే తీసుకో' అని ఆదేశించారు. కనుక ఆ వ్యక్తి మహా ప్రవక్త ఆదేశం ప్రకారమే ప్రజల పశువుల్లో నుండి జకాత్ వసూలు చేయసాగాడు. ఒకసారి ఒక పల్లెటూరి వాని ఇంటికి వెళ్ళి "అల్లాహ్ తన ప్రవక్తకు ప్రజల నుండి జకాత్ వసూలు చేయమని ఆదేశించాడు. జకాత్ వారి (ఆత్మల) మాలిన్యాన్ని దూరం చేసి పరిశుద్ధపరుస్తుంది. విశ్వాసాన్ని అధికం చేస్తుంది" అని తెలిపాడు. ఆ జన పదుడు అతనితో వెళ్ళి తన పశువుల్లో నుంచి జకాత్ మందం పశువుల్ని తోలుకు పొమ్మని అన్నాడు. అతను వెళ్ళి వంకలున్న, గొడ్డుబోయిన ఒంటెల్ని ఏరి తీశాడు. అదిచూచి ఆ పల్లెవాడు అతనితో అన్నాడు, "నీ కంటే

---

332 మహాప్రవక్త (సఅసం)తొలినుంచే మంచి సరుకును జకాత్‌గా వసూలు చేయ మొదలిడితే ఈ ఆదేశాన్ని శిరసావహించడానికి మనుషులు నిరాకరించే వారేమో ! కాని మహా ప్రవక్త (సఅసం) పైన పేర్కొన్న విధానాన్ని అవలంబించడం చేత, ప్రజల్లో ధర్మం పటిష్ఠం అయి వారి మానసిక సంస్కరణ,

ముందు మా పశువుల్లో నుండి, అల్లాహ్ కొరకు జకాత్ వసూలు చేయడానికి ఎవరూ రాలేదు. దేవునిపై ఒట్టు! నీవు మట్టుకు ఉత్తమమయిన ఒంటెల్నే తీసుకోవలసి ఉంటుంది."

(కితాబుల్ ఖరాజ్—అబూ యూసుఫ్)

333. మహాప్రవక్త ఏదైనావిషయం చెప్పదలచినప్పుడు ప్రజలకు అర్ధమయ్యేలా దాన్ని మూడు పర్యాయాలు పలికేవారు. (బుఖారి—అనస్)

శిక్షణలు జరిగాక మదీనాకు బహుదూరంలో ఉన్న పల్లెల్లోనివారు సయితం ఉత్తమమయిన సరుకును బలవంతంగా జకాత్‌లో ఇచ్చేవారు ఇంకా ప్రజల్లో స్వయంగా జకాతుగా ఉత్తమమయిన పదార్థాన్నే ఇవ్వాలన్న భావం జనించడానికి కారణం దాన్ని తాము దైవ మార్గంలో ఇస్తున్నామన్న పవిత్ర భావమే వద్దన్నా మంచి ఒంటెల్నే ఆ సహచరుడు జకాత్‌గా ఇచ్చాడు, నేడు దైవ మార్గంలో ఇచ్చేటప్పుడు మనవైఖరి ఎలా వుంటుంది ?

333. ప్రతి భాషలోనూ మాట్లాడే తీరు, ప్రసంగించే విధానం ప్రత్యేకంగా ఉంటాయి ఆ భాషలో మాట్లాడదలచిన వారు వాటిని తెలుసుకోవడం అత్యవసరం ఎందుకంటే మాటలు శ్రోతల హృదయాల్లో హత్తుకునేలా చేయడమే అసలు ఉద్దేశ్యం. అరబ్బీ భాషా సంప్రదాయాన్ని బట్టి ఏదయినా ముఖ్యవిషయాన్ని చెప్పదలిస్తే వక్త దాన్ని మూడు మార్లు పునరుక్తం చేస్తాడు శ్రోతలను బట్టి భాష, విషయం ఉండాలి. సామాన్యులో తాత్త్విక భాషణలు చర్చలు లేవనెత్తడం, బరువయిన పదాలను, సమాసాలను వాడటం, నిష్ప్రయోజనమే కాక సందేశాన్ని వైఫ

334. హజ్రత్ అలీ (రజిఅన్) ప్రబోధించారు : "మనసులకు కొన్ని తత్త్వాలుంటాయి, కొన్ని కాంక్షలుంటాయి. ఒకప్పుడు అంతర్యాలు మాటను స్వీకరించటానికి అనుకూలంగా ఉంటాయి. మరొకప్పుడు వాటిలో తిరస్కార భావం పుడుతుంది. కనుక ప్రజల అంతర్యాల తత్త్వాన్నిబట్టి, అవి ఆమోదయోగ్యంగా ఉన్నప్పుడు వాటిలో ప్రవేశించండి. ఎందుకంటే, మనసును బలాత్కరించినప్పుడు అది గుడ్డిదయిపోతుంది."

(కితాబుల్ ఖరాజ్—అబూయూసుఫ్)

335. ఎవరయితే ప్రజల్ని అల్లాహ్ కారుణ్యంపట్ల నిరాశకు గురి చెయ్యడో, వారికి దైవాజ్ఞోల్లంఘనకు అను

ల్యం పాలు చేస్తాయి మహాప్రవక్త గురించి ఆయన సతీమణి హజ్రత్ ఆయిషా (రజిఅల్లాహు అన్హా), చెప్పేది వినండి · "ఆయన ప్రసంగం ఎంతో విశదంగా, స్పష్టంగా ఉంటుంది విన్న ప్రతివాడు ఇట్టే అర్థం చేసుకునేవాడు " (అబూ దావూద్)

334, మనిషి మానసికంగా మాటను విని జీర్ణించుకోగల పరిస్థితిలో ఉన్నప్పుడే ఏదయినా విషయాన్ని అతనికి బోధించాలనీ, అలాకాక మనసు మరొకవైపు లగ్నమై ఉన్నప్పుడు బలవంతంగా ఏదయినా వినిపిస్తే మొండిగా దాన్ని తిరస్కరిస్తాడని వివేకం కోల్పోయి గుడ్డిగా వ్యవహరిస్తాడనీ దీని భావం

335. భావమేమంటే, ప్రజలు తమ మోక్షం పట్ల అల్లాహ్ కారుణ్యం పట్ల నిరాశ చెందేలా భీతిగొలిపే బోధలు

మతులు జారీ చెయ్యడో, వారిని దైవ శిక్ష పట్ల నిర్భయులుగా చెయ్యడో-అలాంటి విద్వాంసుడే నిజమైన, అత్యుత్తమ ధర్మజ్ఞాని. (కితాబుల్ ఖరాజ్—అబూయూసుఫ్)

ధర్మసేవ చేసేవారికి శుభవార్త

336. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించగా విన్నానని హజ్రత్ ముఆవియా (రజిఅన్) అన్నారు: "నా ఉమ్మత్ (అనుచరుల)లో దైవధర్మాన్ని పరిరక్షించే ఒక వర్గం సదా ఉంటుంది. ఈ వర్గం వారిని ఎదిరించినవారు ఎవరూ వారికి ఎలాంటి హానీ చేయలేరు. కడకు, అల్లాహ్

చేయడం, లేక అల్లాహ్ క్షమాగుణాన్ని కించపరిచే ప్రసంగాల్ని, దైవ ప్రవక్త సిఫార్సును తప్పుగా చిత్రించి ప్రజలు అల్లాహ్ ఆజ్ఞల్ని ఉల్లంఘించేలా వారిని మొండిగా తయారుచేసే ప్రసంగాలు చేయటం ఘోరమైన తప్పు సరయిన పంథా ఏమంటే ఉభయ కోణాలూ ముందుంచాలి. అటు నిరాశ జనించకూడదు, ఇటు నిర్భయమూ, దుస్సాహసమూ కలగకూడదు.

336 ధర్మ పరిరక్షణా భారం వహించే వర్గం నిత్యాం మహాప్రవక్త (సం) అనుచరుల్లో ఉంటూ వచ్చిందనడానికి గత 1400 ఏళ్ళ చరిత్రే సాక్ష్యం తాము ధర్మం ప్రకారం జీవిస్తూ ఆ జీవన మార్గం వైపుకు ఇతరుల్ని ఆహ్వానించే ప్రజలు నేటికీ లోకంలో ప్రతి దేశంలోనూ ఉన్నారు వారు ఎన్ని కష్టాలనయినా

నిర్ణయం అవతరించే వరకు ధర్మపరిరక్షకులు తమ వైఖరిలో నిలకడగానే ఉంటారు." (బుఖారి, ముస్లిం)

337. మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు : "నా అనుచరుల్లో, నన్ను అత్యధికంగా ప్రేమించే వారు కొందరున్నారు. వారు, నా తరువాత వచ్చే అనుచరులు. వారిలో ప్రతి ఒక్కడూ, తానూ, తన ఇంటిల్లిపాది, తన సంపదతోపాటు నన్ను దర్శిస్తే ఎంత బావుంటుందని కోరుకుంటాడు." (ముస్లిం — అబూహురైరా)

ఎదిరించి తమ కర్తవ్య నిర్వహణలో లోపం రానివ్వకుండా ధర్మ పథాన కృషి సలుపుతున్నారు ప్రజలు వారిని నానావిధాలుగా బాధించి ఆ మార్గం నుండి తప్పించలేరని మనం కళ్ళారా చూస్తున్నాము మహాప్రవక్త (సఅసం) మాట అక్షరాలా నిజమయింది.

337. మనిషి, తన కుటుంబంతో, తన సంపదతో మహాప్రవక్త (సఅసం)ను సందర్శించగోరడమంటే తన్ను, తన కుటుంబాన్ని, తన సంపదను దైవసందేశహరులకు సమర్పించి, అంతా దైవమార్గంలో వినియోగించి తరించాలని ఆశపడటమన్న మాట మహాప్రవక్త పట్ల, ఆయన తెచ్చిన ధర్మం పట్ల ఆ విధమయిన ప్రేమ కలిగి ఉండటం మనిషికి ఇహపరాల భాగ్యానికి సోపానం. అంతకంటే మరో భాగ్యమేదీలేదు.

338. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "ఇస్లాం ధర్మం ప్రారంభంలో ప్రజలకు అన్య దేశీయం (అపరిచితమయింది)గా గోచరించింది. సమీప కాలంలో తిరిగి అది లోగడ అయినట్లే అపరిచితంగా మారబోతోంది, అప్పటి 'అపరిచితుల' (ఇస్లాం అనుయాయుల)కు శుభ వార్త ! వీరు నా తరువాత ప్రజలు చెరిపి వేసిన నా సంప్రదాయాన్ని పునరుద్ధరించేవారు."

(మిష్కాత్ – అమ్ర్ బిన్ ఔఫ్)

---

338. ఇస్‌లాం నిజానికి మానవుని సహజ ధర్మం దైవం ప్రతికాలంలోను, ప్రతి దేశంలోనూ దీన్నే తన గుర్తింపు పొందిన ధర్మంగా ప్రజలకు అందజేశాడు అయితే మాటిమాటికీ ప్రజలు దాన్ని విస్మరిస్తూ వచ్చారు. చివరికి అంతిమ దైవ సందేశ హరులు ముహమ్మద్ (సఅసం) దీన్ని పునరుద్ధరించడానికి ఆవి ర్భవించారు. అది ప్రారంభ దశలో క్రొత్తగా అగుపించేది. ప్రజలు దీన్ని గుర్తించలేకపోయారు.

తరువాత మహా ప్రవక్త మరియు ఆయన సహచరులు జరిపిన అనర్గళ కృషి వల్ల దానికి ఆధిక్యత, ఆధిపత్యం లభించాయి దానికి ముమ్మరంగా ప్రజాదరణ లభించింది. ఆ తరువాత క్రమేణ అది క్రొత్తగా అన్యదేశీయంగా అపరిచిత మయిందిగా తయారయింది, నేడు తిరిగి అది అన్య దేశీయ మని, అపరిచితమయిందని, తమది కాదని మనుషులు ఇస్‌లాం పట్ల కొత్త వస్తువును చూచినట్లు చూడటం మనం గమనిస్తు న్నాము. నేడు ఇస్‌లాం అన్యదేశీయం కాదని పరాయిది అసలే

కాదని వారి స్వామి ప్రభువు దైవం వారికొరకు పంపిన జీవనవ్యవస్థ అని తోటి సోదరులకు తెలిపే వారిని ప్రజలు అన్యదేశీయులు అని పరాయివారని భావిస్తున్నారు ఇలాంటి అపరిచితులకే మహాప్రవక్త (సఅసం) శుభవార్త నిస్తున్నారు. దీనికి అర్హత సంపాయించగలిగిన వారు ధన్యులు

—)○(—

సందేశదాతల లక్షణాలు

దైవం పట్ల కృతజ్ఞతాభావం

ముస్లిం సమాజంలోని ప్రతి వ్యక్తిలోనూ ఈ కృతజ్ఞతా భావం తప్పనిసరిగా ఉండవలసిందే కాని అంతకంతకూ చెడి పోతున్న నేటి సమాజంలో కనీసం ధర్మ సంస్థాపన కొరకు నడుం కట్టిన వారిలో ఈ దీపిక అను నిత్యం వెలుగుతూ ఉండటం అనివార్యం దైవం పట్ల కృతజ్ఞతా భావం ఉన్న మనిషి ఆలోచిస్తాడు "అల్లాహ్ నా ఎడల ఎన్ని ఉపకారాలు చేశాడు. నేను ఈ లోకంలోకి రాక పూర్వం మాతృ గర్భంలో నా పోషణకు ఎంతో విచిత్రంగా అన్ని ఏర్పాట్లూ చేశాడు ప్రపంచంలో వెలసిన తర్వాత శైశవంలో కాళ్ళూ చేతులు ఆడని కాలంలో అపురూపంగా చూసుకొనే ప్రేమ మయిని, మాతృమూర్తిని నా పోషణ, రక్షణలకు నియమిం చాడు క్రమక్రమంగా మాట్లాడటానికి కాళ్ళు చేతులు ఆడించ డానికి శక్తి సామర్థ్యాలనిచ్చాడు నేను ఎవరికీ ఏమీ కాని కాలం నుండి పుట్టి పెరిగి గిట్టే వరకు ఈ భూమ్యాకాశాల కార్ఖానా అంతటినీ నా కోసమే అన్నట్టు నిరంతరం నడిపించాడు నా శారీరక, మానసిక, వైజ్ఞానికఅవసరాలకు వనరులు పుట్టించాడు."

అంటూ దైవం చేసిన ఒక్కొక్క ఉపకారాన్ని అనుగ్రహించిన ఒక్కొక్క కానుకను మననం చేసుకుంటూ, ఒక వైపు ఎనలేని తన బలహీనతల్ని మరో వైపు అంతులేని ఆయన అనుగ్రహాల్ని చూసుకుంటాడు అతని అంతర్యంలో తన ఉపకారి, దాత ఎడల ప్రేమ భావం మేలుకుంటుంది అతని నోరు ఆ ప్రభువు స్తోత్రాన్ని సవనగానం చేస్తుంది శరీరంలోని సర్వ అవయవాలు, సర్వశక్తులు ఆ స్వామిని ప్రసన్నం చెయ్యడానికి, ఆ మార్గంలో పరుగులు తీయడానికి అంకితమయిపోతాయి

ఈ భావనకే 'దైవం పట్ల కృతజ్ఞతా బావం' అని అంటాము. ఇది సర్వ సత్కార్యాలకు ప్రాణంలాంటిది ఈ భావాన్ని మేల్కొలపడానికీ, పెంపొందించటానికీ దైవ గ్రంథాలు అవతరించాయి. దైవప్రవక్తలు ప్రభవించారు ఈ భావాన్ని మనిషి మనస్సు నుండి రూపుమాపడమే షైతాన్, ఇబ్లీస్ అసలు కార్యక్రమం ఈ భావం ఎంత సజీవంగా ఉంటే అంతగానే మనిషి దైవ విధేయతా చరణంలో ముమ్ముందుంటాడు. ఈ భావం మనిషిలో అణగారిపోయినప్పుడే మనిషి పాపం వైపుకు అపరాధం వైపుకు అడుగిడగలగుతాడు కృతజ్ఞతా భావం మనిషిలో జాగృతమవుతే అతని జీవితం దైవ దాస్య మార్గంలో సాగుతుంది,

339. మహా ప్రవక్త (సఅసం) బోధించారని ముఆజ్ బిన్ అనస్(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: 'ఎవరు భోంచేసి, "అల్‌హమ్దులిల్లాహ్" (అల్లాహ్‌కు అభివందనాలు) ఆయనే నాకు ఈ భోజనాన్ని ప్రసాదించాడు, నా కృషి శక్తి సామర్థ్యాల ప్రసక్తి లేకుండా!" అని కృతజ్ఞతా భావంతో అంటాడో అతను గతంలో చేసిన తప్పులన్నీ మన్నించబడతాయి." (అబూదావూద్)

340. అబూసయీద్ ఖుద్రీ (ర.అ.)ఉల్లేఖించారు : 'మహా ప్రవక్త (సఅసం) కొత్త బట్టలు వేసుకున్నప్పుడు,

---

339. ఏ వ్యక్తి భోంచేసినప్పుడల్లా తన పోషకుని గుర్తించుకుని, "నేనెంత, నా శక్తి సామర్థ్యాలెంత ? దైవం ఎదుట అత్యంత అశక్తుణ్ణి నా దగ్గరున్నదంతా ఆ ప్రభువు ప్రసాదించినదే ఈ భోజన పానీయాలు కూడా ఆయన అనుగ్రహమే. ఆయనే ఇవ్వకపోతే నా కెక్కడిది ?" అనిభావిస్తాడో, ఏ వ్యక్తి తన కష్టార్జితం ముందుంచుకొని "ఇది నా స్వామి ప్రసాదం" అని భావిస్తాడో అతను తెలిసి ఏదయినా తప్పు, పాపం చేస్తాడా! ఏదయినా తప్పు జరిగినా తక్షణం తన ప్రభువు సమక్షంలో క్షమాపణ వేడుకోడా ? ? ఇలాంటి వ్యక్తి పాపాలు మన్నింపబడకపోతే మరెవరి పాపాలు మన్నింపబడతాయి ? ?

340 బట్టలయినా మరే ఇతర వస్తువయినా దాన్ని మంచి కొరకు వాడుకోవచ్చు. చెడు కోసమూ వాడుకోవచ్చు. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఈ ప్రార్థన ద్వారా నేర్పిందేమంటే,

అది తలపాగా అయినా, చొక్కా అయినా లేక దుప్పటి అయినా దాని పేరు పలికి "అల్లాహ్ ! అభివందనాలు. నీకు కృతజ్ఞుణ్ణి. నీవు దీన్ని నాకు తొడిగించావు. దీనిలోని మేలును, దీన్ని తయారు చేసిన లక్ష్యంలోని మేలునుకోరు కుంటున్నాను. దీనిలోని చెడు నుండి దీన్ని తయారుచేసిన ఉద్దేశ్యంలోని చెడు నుండి నీ రక్షణను అర్ధిస్తున్నాను" అని ప్రార్ధించేవారు. (అబూదావూద్)

341. అలీ బిన్ రబీయ ఉల్లేఖించారు : 'నేను ఒకసారి అలీ బిన్ అబీ తాలిబ్ (రఅ)ను చూచాను.

విశ్వాసి దేవుని ఒక్కొక్క కానుకను పొందినప్పుడల్లా ఆయనపట్ల కృతజ్ఞతా భావంతో అభివందనాలు అర్పించుకుంటాడు ఆ వస్తువును ఉపయోగిస్తూ చెడుపని చెయ్యకుండా ఉండేలా, దాన్ని చెడు ఉద్దేశ్యాల కొరకు వినియోగించుకోకుండా ఉండేలా అల్లాహ్‌ను వేడుకుంటాడు.

బట్టల్లోనూ, బట్టలు కుట్టడం, కట్టుకోవడంలోనూ మనిషి మనోప్రవృత్తినిబట్టి ఎన్నో విధాలుంటాయంటే ఆశ్చర్యం లేదు బట్టలు మనిషిలో ఉదార గుణం, వినమ్రత కూడా జనింప జేస్తాయి అలాగే మనిషిలో గర్వం, దర్పం, దర్జాను కూడా పెంచడానికి కారణమవుతాయి అందు వల్లనే మహాప్రవక్త (సఅసం) పై ప్రార్థనను నేర్పారు.

341. **అల్లాహ్** ఒంటెల్ని, గుర్రాల్ని ఇతర పశువుల్ని మనిషి స్వాధీనంలో ఇవ్వకపోతే మనిషి హస్తగతం చెయ్యక

ఆయన స్వారీ చేయడానికి వాహనాన్ని తీసుకు వచ్చారు. ఆయన దాని రికాబులో కాలు పెడుతూ "అల్లాహ్ పేరుతో" అని పెట్టారు. దానిమూపురంపైఎక్కి కూచున్న తర్వాత "అల్లాహ్‌కు అభివందనాలు. ఆయనే దీన్ని మన స్వాధీనంలో ఇచ్చాడు. లేకపోతే మనం మన శక్తిసామర్థ్యాలతో దీన్ని స్వాధీనపరచుకోలేకపోయేవాళ్ళం. ఎట్టకేలకు మన మంతా మన ప్రభువు చెంతకు మరలిపోవలసిన వారమే!"

(అబూదావూద్)

పోతే, వాటి కంటే బలహీనుడయిన వాడూ, వాటి కంటే చిన్న శరీరం కలవాడూ అయిన మనిషి వాటిని ఎలా స్వాధీనపరచు కోగలిగేవాడు? కాని అల్లాహ్ వాటి కోసం తయారు చేసిన నియమం ప్రకారం అవి అతి సునాయాసంగా మనిషికి లొంగి పోతాయి విశ్వాసి ఈ దైవానుగ్రహాన్ని గ్రహించి కృతజ్ఞతా భావంతో దైవస్తోత్రగానం చేస్తాడు అతని మనస్సు తక్షణం ఇన్ని అనుగ్రహాలు కానుకలు ప్రసాదించిన ప్రభువు వీటిని గురించి నన్ను ప్రశ్నిస్తాడు కదా తిరిగిఅందరూ ఆయన వద్దకు పోవలసినవారే కదా' అని తలపోస్తాడు

ఈ విధంగా దేవుని ఒక్కొక్క కానుకను అనుభవించి నప్పుడు మనిషి ఆయన్ని, పరలోకజీవితాన్ని తలుస్తూ మనుగడ సాగిస్తే అతని ఆచరణాత్మక జీవితం ఎంత పుణ్యప్రదం, జయప్రదమౌతుందో ఊహించండి

342. హజ్రత్ హుజైఫా(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : 'మహా ప్రవక్త (సఅసం) పడుకునేటప్పుడు తన కుడి చేయిని చెంప క్రింద పెట్టుకునేవారు, అప్పుడు "అల్లాహ్ ! నేను నీ పేరు పలికే మరణిస్తాను, జీవిస్తాను." అని ప్రార్థించుకునేవారు. తిరిగి మేల్కొన్నప్పుడు, "అల్లాహ్‌కే సకల స్తోత్రాలు. ఆయనే మమ్మల్ని మరణం ప్రసాదించి తిరిగి జీవింపజేశాడు, తిరిగి లేచి ఆయన వద్దకే పోవలసి ఉంది." అని పలికేవారు." (బుఖారి)

343. హజ్రత్ ముఆవియా (రజిఅన్) చెప్పారని

---

342. మనిషి అంతర్యంలో పరలోక చింతన స్థాన మేర్పరచుకున్నప్పుడు, అతనికి దైవ నామ స్మరణే దిన చర్యగా మారుతుంది, పడుకునేటప్పుడు, మేల్కొనేటప్పుడు, జీవితం సాగినంతకాలం. మరణానంతరం— ఎల్లప్పుడూ ఆయన నామమే తనకు తోడూ నీడ కావాలని కోరుకుంటాడు,

ఓ విధమయిన మృత్యువులాంటి నిద్రలో నుండి మేల్కొనగానే విశ్వాసికి పరలోక పరీక్ష జ్ఞప్తికి వస్తుంది, ఇదే విధంగా తాను మరణించిన పిదప ఒక రోజు తిరిగి బ్రతకవలసి ఉందనీ ఆ రోజు ఐహిక జీవితంలో తాను చేసిన కర్మల లెక్కలు దైవానికి చూపవలసి ఉందని, ఈ జీవితకాలాన్ని, ఈ వ్యవధిని వృథా చేస్తే రేపు దైవ సమక్షంలో నిలువలేనని గుర్తు చేసుకుంటాడు,

343. దైవం మానవునికి చేసే ఉపకారాల్లో, మానవ

అబూసయీద్ ఖుద్రీ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : 'ఒక రోజు మహాప్రవక్త వెలుపలికివచ్చి తన సహచరులు గుండ్రంగా కూర్చుని ఉండటం గమనించారు. వారిని ఉద్దేశించి, "మీరు ఇక్కడ దేనికి కూర్చున్నారు ?" అని అడిగారు. వారు దానికి బదులుగా, "మేమిక్కడ కూర్చొని అల్లాహ్ నామ సంస్మరణ చేస్తున్నాము ; ఆయన మాపై చేసిన అనుగ్రహాలను మననం చేస్తూ ఆయన కీర్తిని గానం చేస్తున్నాము; ఆయన మమ్మల్ని ఇస్లాం వైపుకు మార్గం చూపించి, మాకు దాన్ని విశ్వసించి స్వీకరించే బుద్ధి కలిగించిన ఉపకారాన్ని గుర్తు చేసుకుంటున్నాము" అని పలికారు. (ముస్లిం)

344. మహా ప్రవక్త (సఅసం) బోధించినట్లు హజ్రత్ అబూ మూసా అష్అరీ(రజిఅన్)ఉల్లేఖించారు: 'తన

జీవితానికిగాను మార్గం చూపడం జీవితపు ఒడిదుడుకుల్లో మార్గదర్శకత్వం వహించడం మహోపకారం అందువల్ల మనిషిలో ఈ సన్మార్గం పొందటం పట్ల అత్యధికంగా కృతజ్ఞతా భావం ఉండటం సహజం, సమంజసం కూడా ఈ మహోపకారాన్ని ఎంతగా గుర్తుచేసుకుంటూ ఉంటే అంతే దాని విలువ మనిషికి అర్థమవుతుంది దాన్ని పరిరక్షించుకునేందుకు అతడు అంతే కృషి చేస్తాడు కూడా

344 విశ్వాసి ఆపద వచ్చినప్పుడు అల్లాహ్‌ను స్మరించి ఆయనకు అభివందనాలు అర్పించుకుంటాడు అంటే నాకు ఈ ఆపద వచ్చినంత మాత్రాన, నా సంతానం నాకు దూర

దాసుల్లోని ఒక దాసుని బిడ్డ మరణించినప్పుడల్లా అల్లాహ్ తన దూతల్ని అడుగుతాడు—"మీరు నా దాసుని బిడ్డ ప్రాణం తీశారా?" దానికి వారు 'అవును' అని సమాధానమిస్తారు. తిరిగి వారితో "మీరు నా దాసుని గుండెలో భాగమయిన వాని ప్రాణం తీశారా?" అని ప్రశ్నిస్తాడు. వారు 'అవును' అని బదులిస్తారు. అప్పుడు ఆయన అడుగుతాడు, "అయితే నా దాసుడు ఏమన్నాడు?" వారు ఇలా అంటారు, "దీనికై అతడు నీకు అభివందనాలు అర్పించుకున్నాడు, 'మేమంతా అల్లాహ్ కొరకే ఆయన వైపుకు మరలిపోవలసినవారమే' అని పలికాడు." "నా ఈ దాసుని కొరకు స్వర్గంలో ఒక గృహం నిర్మించండి, దానికి కృతజ్ఞతా గృహమని పేరు పెట్టండి" అని ఆదేశిస్తాడు వారిని అల్లాహ్.' (తిర్మిజి)

మయినంత మాత్రాన నేను నీ పట్ల దురభిప్రాయం కలిగి లేను నీవు ఏది చేసినా అది దౌర్జన్యం కానేరదు. అన్యాయం కాజాలదు,

ఈ పాపను తీసుకోవడమే నీ ఇష్టమయితే నీ ఇష్టంతో నేనేకీభవిస్తూన్నాను నీ ఇష్టమే నా ఇష్టం అని అంటాడన్న మాట.

ఈ హదీసు ద్వారా ఆపద ఎదురయినప్పుడు 'ఇన్నా లిల్లాహి వయిన్నా ఇలైహి రాజిఊన్' (మేమంతా అల్లాహ్ కొరకే, అందరం ఆయన వైపుకే మరలిపోవలసిన వారము)అని

345. మహాప్రవక్త బోధించారు: "మోమిన్ (విశ్వాసి) వ్యవహారం కూడా వింతయినది. అతను ఏ స్థితిలో ఉన్నా తద్వారా శుభాన్నే సేకరిస్తాడు. ఈ మహాభాగ్యం మోమిన్‌కి తప్ప మరెవ్వరికీ ప్రాప్తం కాలేదు. అతను కష్టాలకు, వ్యాధీవ్యధలకు గురయినప్పుడు వాటిని 'సహనం'తో ఎదుర్కొంటాడు. అది అతనికి శుభాన్ని చేకూర్చుతుంది. అలాగే సుఖ సంపన్నతలు వరించి నప్పుడూ 'కృతజ్ఞత'తో మెలుగుతాడు. అదీ అతనికి శుభప్రదమవుతుంది" (ముస్లిం—సుహైబ్)

346. ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం) ప్రవచిం

పలకాలని నేర్పబడింది దీని మూలంగా ప్రపంచంలోని ప్రతి వస్తువు అనిత్యమయినదనే భావన కలిగి ఆపదను మనిషి సహనంతో అవలీలగా దాటి పోగలుగుతాడు,

345 అంటే విశ్వసించిన వ్యక్తి ఎట్టి పరిస్థితిలోనూ పుణ్యఫలాన్ని కోల్పోడు కష్టాలు, ఆపదలు వచ్చినప్పుడు తన విశ్వాసం కారణంగా అవన్నీ దైవం తరఫున తనకు పరీక్షలని భావించి వాటిని కడు నిబ్బరంగా సహన స్థయిర్యాలతో వ్యవహరిస్తాడు, దానికి పుణ్యం లభిస్తుంది. సుఖసంతోషాలు కలిగితే అప్పుడూ ఇవన్నీ దైవం ప్రసాదించినవే కనుక వాటికి దైవం పట్ల కృతజ్ఞతాభివందనాలు అర్పించుకుంటాడు ఈ భావం వల్ల కూడా అతనికి పుణ్యమే ప్రాప్తమవుతుంది

346. మనకంటే ప్రాపంచిక విషయాల్లో హీనమయిన

వారు : "మీరు, మీ కంటే, ధన ధాన్యాల్లో ప్రాపంచిక హోదాల్లో కొరవడినవారిని చూడండి. మీకంటే ధన ధాన్యాల్లో భోగభాగ్యాల్లో అధికులయిన వారి వంక చూడకండి. అప్పుడే మీకు అల్లాహ్ ప్రసాదించిన కానుకలు, వరాలు, బహుమానాలు మీ దృష్టిలో అల్పం కావు."

(ముస్లిం—అబూహురైరా)

లజ్జ

347. దైవ ప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు : "లజ్జా గుణం వల్ల మేలు తప్ప మరేమీ చేకూరదు."

(బుఖారి, ముస్లిం—ఇమ్రాన్ బిన్ హుసీన్)

స్థితిలో ఉన్నవారిని చూచినప్పుడు మనకు ఉన్నదానిపై దైవం పట్ల మనకు కృతజ్ఞతాభావం జనిస్తుంది అధికుల్ని చూస్తే లేని దానికై ప్రాకులాడే బుద్ధి, ఉన్నదాని పట్ల అసంతృప్తి జనిస్తాయి.

347. అంటే లజ్జాగుణం ఎన్నో మేళ్ళకు మూలమని భావం ఈ గుణం ఉన్న వ్యక్తి చెడులకు దూరంగా మసలుకుంటాడు మంచిని సొంతం చేసుకుంటాడు ఇమామ్ నవవి తన గ్రంథం 'రియాజుస్సాలిహీన్'లో ఈ స్థితిని పేర్కొంటూ ఇలా వ్రాశారు. "లజ్జ ఎలాంటి గుణం అంటే, అది మనిషిని చెడు పనులు చెయ్యరాదని నిరోధిస్తుంది హక్కుదారుల హక్కులు నిర్వర్తించకుండా ఉంటే అలా చేయరాదని వారిస్తుంది" ఇంకా 'హజ్రత్ జునైద్ బగ్దాదీ' అభిప్రాయాన్ని ఇలా వ్రాశారు. "దైవం

సహనం, స్థయిర్యం

348. దైవ సందేశహరులు(సఅసం) ఒకసారి ఉపదేశించారు: "ఎవరు సహన గుణాన్ని అలవరచుకో గోరుతారో, అల్లాహ్ వారికి సహనాన్ని ప్రసాదిస్తాడు. సహనం కంటే మేలయినదీ, ఇతోధికంగా మేళ్ళను సమకూర్చేదీ మరొక దైవానుగ్రహం లేదు.

(బుఖారి, ముస్లిం—అబూ సయీద్ ఖుద్రీ)

తనకు ప్రసాదించిన అనుగ్రహాలను మనిషి గమనిస్తాడు. తరువాత ఆ దాతకు కృతజ్ఞతలు తెలుపడంలో తాను చేసిన అశ్రద్ధ గుర్తుకు వస్తుంది. అప్పుడు ఆ రెండు తలంపుల మధ్య ఏర్పడే మనోస్థితినే 'లజ్జ 'అని అంటాము." మహాప్రవక్త (సఅసం) ఈ గుణాన్ని మరో హదీసులో విపులీకరించారు (దాన్ని హదీసు నెం 384లో చూడండి)

348 ఒక వ్యక్తి పరీక్షా సమయాలు, ఆపదలు ఎదురైనప్పుడు సహనంగా స్థయిర్యంగా నిలువగలుగుతున్నాడంటే అతనికి అల్లాహ్‌పై గట్టి భరోసా, అచంచల విశ్వాసమూ ఉంటేనే తప్ప అది సాధ్యపడదు. ఇంకా ఆ వ్యక్తికి దైవం పట్ల గొప్ప కృతజ్ఞతాభావం లేకపోయినా ఆ సహన గుణాన్ని అలవరచుకోలేడు ఇలాగే కొంచెం లోతుగా ఆలోచిస్తే ఈ సహన గుణంతో పాటు మరెన్నో సద్గుణాలు తామయి అలవడుతాయి అని తెలుసుకోగలం.

349. హజ్రత్ ఉసామా(రఅ)ఉల్లేఖించారు: మహా ప్రవక్త (సఅసం) కుమార్తె, "నా కుమారుడు అవసానదశలో ఉన్నాడు, మీరు వెంటనే రావలసింది" అని మహాప్రవక్త వద్దకు కబురంపారు. అప్పుడు ఆయన ఆమెకు సలాముతో బాటు ఇంకా ఇలా చెప్పి పంపారు : 'తన సొంతమైన దాన్ని అల్లాహ్ తీసుకుంటాడు ఆయన అనుగ్రహించేదంతా ఆయన సొంతమయినదే. ప్రతి విషయమూ ఆయన వద్ద నిశ్చయమై ఉంటుంది. ప్రతి దానికి ఒక అవధి నిర్ణయ మయి ఉంటుంది. నీవు పరలోకంలో ప్రతిఫలం పొందే లక్ష్యంతో ఓర్పు వహించు." తప్పక రావలసిందని ఆమె తిరిగి పిలువనంపారు. అప్పుడు ఆయనతోబాటు సఅద్ బిన్ ఉబాదా, ముఆజ్ బిన్ జబల్, ఉబై బిన్ కఅబ్, జైద్ బిన్ సాబిత్ ఇంకా కొందరు సహచరులు ఆమె ఇంటికి వెళ్ళారు. పిల్లవాణ్ణి ఆయన (సఅసం) వద్దకు తెచ్చారు. ఆయన అతణ్ణి ఒడిలో కూర్చోబెట్టుకున్నారు. అతని ప్రాణం పోయే దృశ్యాన్ని చూచి మహాప్రవక్త (సఅసం) కనులనుండి అశ్రువులు రాలసాగాయి. అది చూచి సఅద్ బిన్ ఉబాదా "ప్రవక్తా ఇదేమిటి ?" అని అడిగారు, దానికి ఆయన, "అల్లాహ్ తన దాసుల హృదయాల్లో సృజించిన కరుణారసం ఇది" అని సమాధానం పలికారు. (బుఖారి, ముస్లిం)

---

349. అంటే మనిషి ఎంత ఉదాత్త గుణం కలవాడైనా, ఎంత గట్టి హృదయం కలవాడైనా సహజసిద్ధమయిన దయార్ద్రత

350. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు : "విశ్వాసులయిన స్త్రీ పురుషులపై అప్పుడప్పుడు పరీక్షా సమయాలు ఆసన్నమవుతూ ఉంటాయి. ఒక్కోసారి స్వయంగా అతనిపై, మరోసారి అతని సంతానంపై, ఇంకొకసారి అతని సంపదపై ఈ ఆపదలు వాటిల్లుతాయి. చివరకు అతను అల్లాహ్‌ను కలుసుకున్నప్పుడు అతని(కర్మపత్రం)లోఎలాంటి పాపమూ ఉండదు. (తిర్మిజీ—అబూహురైరా)

351. దైవప్రవక్త ప్రబోధించారు: పరీక్ష ఎంత క్లిష్టమైనదైతే అంతే గొప్ప బహుమానం కూడా లభిస్తుంది. అల్లాహ్ ఎవరిని, ఏ జాతిని, ఏ సంఘాన్ని, ఏ ప్రజల్ని ప్రేమిస్తాడో వారిని పరీక్షల్లో పడవేస్తాడు. అప్పుడు ఎవరు దైవనిర్ణయం పట్ల సమ్మతిని, ఆమోదాన్ని తెలిపి ఓర్పు వహి

కారణంగా అలాంటి దృశ్యాలకు ప్రభావితుడయిన అతని అంతర్యం కరిగి అశ్రువులు రాలడం సహజం. ఇది దైవం పట్ల నమ్మకానికి, దైవ నిర్ణయం పట్ల తుష్టికి ఏ విధంగానూ వ్యతిరేకం కాదు, కరుణగల ఏ హృదయమయినా కష్టాల్లో ఉన్న తోటి మానవుల్ని చూచి ద్రవించడం అనివార్యం

350 ఎలాంటి పాపమూ ఉండదంటే, ఈ కష్టాలన్నింటినీ ఓరిమితో ఎదుర్కొవడంచేత అతని పాపాలు హరించబడి హృదయం, అంతర్యం నిర్మలమవుతుందన్నమాట.

351 బహుమానం లభించాలంటే మనిషి కష్టాలకు బేజారై సన్మార్గాన్ని వదలి పరుగెత్తకూడదు.

స్తారో అల్లాహ్ వారి ఎడల ప్రసన్నుడవుతాడు. మరెవరు ఈ పరీక్షలో అల్లాహ్ పట్ల అసమ్మతిని తెలుపుతారో వారి ఎడల అల్లాహ్ కూడా అసమ్మతిని కనబరుస్తాడు.

(తిర్మిజి—అనస్)

352. మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు : ఒక ముస్లిం మానసిక వ్యధకూ, లేదా అనారోగ్యానికి, లేదా ఎదయినా కష్టానికీ దుఃఖానికీ గురయి, దాన్ని ఓరిమితో సహించినట్లయితే దీని ప్రతిఫలంగా అల్లాహ్ అతని తప్పులను మన్నిస్తాడు. కడకు అతనికి ఒక ముల్లు గుచ్చుకున్నా అది అతని పాపవిమోచనానికి కారణభూతమవుతుంది."

(ముత్తఫకున్ అలైహ్)

353. సుఫియాన్ బిన్ అబ్దుల్లాహ్ ఉల్లేఖించారు : 'నేనొకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం)ను, "ఇస్లాం గురించి

ప్రేమించేవాణ్ణి పరీక్షలకు గురిచేయడమంటే, అతని నైతికతను, నైతిక బలాన్ని ఇంకా మెరుగుపరచడమన్నమాట

352 విశ్వాసి యొక్క జీవితం మొత్తానికి ధర్మపథంలో పక్రమంగా నడుస్తూ ఉన్నప్పుడు అందులో మానవ సహజంగా ఏవయినా పొరపొచ్చులు జరగవచ్చు వాటి నివృత్తికై దేవుడు ఈ మార్గాలను ప్రసాదిస్తాడని ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది విశ్వాసి సాఫల్యం పొందడం దైవానికి ఎంత ప్రీతిపాత్రమో బోధపడుతోంది.

353 అంటే ఒకేదైవాన్ని ఆరాధించమని బోధించే ధర్మం

ఒక సమగ్రమయిన మాటను నాకు బోధించండి. ఆ తరువాత నాకు మరెవ్వరినీ అడిగే అగత్యం ఏర్పడకూడదు," అని అడిగాను. అప్పుడు ఆయన ఉపదేశించారు, "ఆమన్తు బిల్లాహ్ (నేను అల్లాహ్‌ను విశ్వసించాను) అని పలికి ఆ మాటపై స్థిరంగా నిలబడు." (ముస్లిం)

354. మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవియ్యగా విన్నానని హజ్రత్ మిక్దాద్(రజి) చెప్పారు : "పరీక్షల బారి నుండి

(ఇస్లాం)ను మనిషి తన జీవన మార్గంగా స్వీకరించి అమలు జరపాలి ఆ తరువాత ఎన్ని అవాంతరాలు ఎదురయినా, ప్రతికూల వాతావరణం ఎంతగా బాధించినా దానిపై నిలకడ కనబరచాలి ఆ ధర్మం, ఆ జీవిత విధానంపై స్థిరంగా నిలవాలి. ఇదే ఇహపరాల సఫలతకు సరళమయిన మార్గం. ఇస్లాం అంటే అతి క్లుప్తమయిన నిర్వచనం, దైవానికి స్వయం సమర్పణ చేసుకోవడం. ఆ ధర్మాన్ని ఆచరించడం అంటే ఆ స్వయంసమర్పణను స్థిరంగా పాటించటం అని భావం ఈ హదీసు దీన్నే వివరిస్తుంది.

354. అసలు హదీసులో "ఫిత్నా" అన్న పదం ప్రయోగించడం జరిగింది. దానికి పరీక్ష—బాహ్యాపరమైనదీ అంతరంగమయినదీ అని భావం విశ్వాసి తన అంతరంగిక స్థితినిబట్టి, తన జ్ఞానం, విద్య, శక్తి సామర్థ్యాలను బట్టి, ప్రజల్లో తన పలుకుబడి, తన నాయకత్వం, తన ఖ్యాతికి ఆధారంగానూ పరీక్షకు—మానసిక పరీక్షకు—లోనవవచ్చు. అలాంటి పరిస్థితులలో తన నిజ స్థితిని గుర్తించి తనకు ఉన్నవన్నీ ఆ ప్రభువు అనుగ్రహాలే

తప్పించుకుని సురక్షితంగా ఉండే వ్యక్తి మహా భాగ్యవంతుడు:" ఈ మాటలు ఆయన మూడు పర్యాయాలు పలికారు. తరువాత, "అయితే ఎవరు పరీక్షలకు లోనయి, ఆపదల పాలవుతారో వారు సత్యంపై ఓరిమి, నిలకడ కనబరిస్తే ఇక వారి సౌభాగ్యాన్ని గురించి చెప్పనక్కరలేదు."

(అబూదావూద్)

నని మరవకుండా వినమ్రతతో అణకువతో మెలిగేవాడు నిష్ఫలతను ఎదుర్కొంటాడు. అయితే ఒక వేళ ఆ పరీక్షలో అతడు స్థయిర్యాన్ని కోల్పోయి మానసిక ప్రలోభాలకు, అహంభావాలకు లోనయ్యాడంటే సర్వనాశనమయిపోతాడు.

మనిషికి బాహ్యపరమయిన పరీక్షలు ఎప్పుడు ఆసన్నమవుతాయి ? అసత్యవాదనకు, మిధ్యాదృష్టికి సమాజంలో ఆధిక్యత, ఆధిపత్యం లభించినప్పుడు, సత్యం లొంగి అచేతనంగా ఉన్నప్పుడు, సత్యధర్మాన్ని అనుసరించే వారికి ఎనలేనికష్టాలు, అంతులేని ఆపదలు ఎదురవుతాయి. ఇలాంటి గడ్డుకాలంలో ఎవరయితే సత్యాన్ని ఆశ్రయించి మిధ్యావాదులు సృష్టించిన అవాంతరాలను, ఆపదల్ని భరిస్తూ స్థిరంగా ఉండగలుగుతారో వారికే మహాప్రవక్త హదీసులో పేర్కొన్న దీవెనలు, ప్రశంసలూ లభిస్తాయి.

"తిబ్రాని" తన గ్రంథంలో హజరత్ ముఆజ్ బిన్ జబల్ ఉల్లేఖించిన ఒక హదీసును ప్రస్తావించారు అందులో ధర్మబద్ధమైన రాజకీయవ్యవస్థ ఛిన్నాభిన్నమైపోయినపుడు సమాజాన్ని తప్పుడు మార్గాల వైపుకు నడిపించే పాలకులు ముస్లింలపై అధి

355. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు : "భావిలో ఒక కాలం రానున్నది. అప్పుడు మనుషులు ధర్మంపై స్థిరంగా నిలబడటమంటే అగ్నికణాలను చేతుల్లో పట్టుకున్నంత కష్టతరమవుతుంది. అలాంటి సంక్లిష్ట పరిస్థితులేర్పడతాయి." (తిర్మిజి, మిష్కాత్ — అనస్)

పత్యం వహిస్తారు ప్రజలు వారి మాటను విన్నట్లయితే ధర్మ భ్రష్టులైపోతారు. వారి మాటను వినకపోతే ముస్లింలను వారు హతమార్చుతారు అనే విషయాన్ని మహాప్రవక్త చెప్పారు. అప్పుడు అక్కడ ఉన్నవారు "అలాంటి పరిస్థితుల్లో మమ్మల్ని ఏమి చెయ్యమన్నారు ప్రవక్తా!" అని అడిగారు దానికిఆయన ఇలా బోధించారు : "మర్యం కుమారుడు ఈసా (అలైహిస్సలాం) యొక్క సహచరులు చేసినదే మీరూ చెయ్యాలి. వారిని రంపాలతో చీల్చివేశారు, సిలువలపై వ్రేలాడ కట్టారు (కాని వారు మిథ్యావాదులకు తల ఒగ్గలేదు) అల్లాహ్‌కు అవిధేయులయి జీవించడం కంటే విధేయులై మరణించడమే ఉత్తమం."

355 అప్పుడు పరిస్థితులు ధర్మానికి అత్యంత ప్రతికూలంగా ఉంటాయి మిథ్యా దృష్టి ఆధిపత్యంలో ఉంటుంది సత్యం అణగి ఉంటుంది ప్రపంచంలో అధికులు భౌతిక వాదులుగా మారిపోతారు అలాంటి పరిస్థితిలో ధర్మంపై నిలకడ కనపరచే వారికి శుభసూచన ఇవ్వబడింది అగ్గితో చెలగాటం అన్నది ధీరులూ శూరులయినవారి వల్లనే సాధ్యం పిరికి వారి వల్ల ఇది సాధ్యపడుతుందా ? అగ్గితో ఆడుకున్న వారికితగిన బహుమానం లభించటం కూడా తథ్యమే

అల్లాహ్‌పై భరోసా

356. మహా ప్రవక్త ప్రబోధించగా విన్నట్లు హజ్రత్ ఉమర్ (రజి) ఉల్లేఖించారు : "మీరు అల్లాహ్‌పై సముచితమైన రీతిలో భరోసా చేసినట్లయితే ఏ విధంగానైతే ఆయన చిన్నచిన్న పిచ్చుకలకు జీవనోపాధిని కల్పిస్తున్నాడో, అదే విధంగా ఆయన మీకు మీ ఉపాధిని సమకూర్చు తాడు. అవి (పిచ్చుకలు) తమ ఆహార అన్వేషణలో ప్రాతః కాలం తమ గూళ్ళ నుండి బయల్దేరేటప్పుడు వాటి పొట్టలు లొట్టబోయి ఉంటాయి. అయితే సాయంకాలం అవి తమ గూళ్ళకు తిరిగి వచ్చేటప్పుడు వాటి పొట్టలు నిండి ఉంటాయి." (తిర్మిజి)

357. మహాప్రవక్త ఉపదేశించారు : "అల్లాహ్, తనకై చేసిన నిర్ణయం పట్ల ఆమోద భావం కలిగి దానిపై మనిషి తృప్తి చెందటం సౌభాగ్య వంతమయిన వైఖరి.

---

356 సాధారణ పిచ్చుకలకు ఆహారం అందజేసే ప్రభువు తనను సచేతనంగా నమ్ముకున్నవారికి వట్టిగనే వదిలేస్తాడా ? అయితే మనో మస్తిష్కాల్లో ఆయనపై ఆ అచంచలమయిన భరోసాను కలిగి ఉండటం అవసరం

357. "తవక్కుల్" (అల్లాహ్‌పై భారం మోపడం) కు భావం అల్లాహ్‌ను తన "వకీల్" అని నమ్మడమన్నమాట. అరబీ భాషలో "వకీల్'' అంటే సంరక్షకుడు అని అర్థం. మన

అయితే అల్లాహ్‌ను తనకు మంచిని చెయ్యమని ప్రార్థించక పోవడం గొప్ప దౌర్భాగ్యం. ఇంకా అల్లాహ్ చేసిన నిర్ణ యం ఎడల తిరస్కార భావం, అసంతృప్తి కలిగి ఉండటం కూడా దౌర్భాగ్యమే." (తిర్మిజి—సఅద్)

358. ఒక వ్యక్తి వచ్చి, "ప్రవక్తా! నేనుఒంటెను కట్టివేసి అల్లాహ్‌పై భారం మోపాలా లేక దాన్ని వదలి వేసి అల్లాహ్‌ను నమ్ముకోవాలా !"అనిప్రశ్నించాడు, దానికి

మంచిని కాంక్షించే, చెడు నుండి రక్షించేవారినే కదా మనం సంరక్షకులని అంటాము !

విశ్వాసి అల్లాహ్‌నే తన 'వకీల్'గా నమ్ముకుంటాడు. అల్లాహ్ తరఫున వచ్చే నిర్ణయాలు, నిర్దేశాలు తన మేలుకే, తన మంచికే అని అతని విశ్వాసం. దైవం తనను ఏస్థితిలో ఉంచినా అందులో సంతృప్తి, సంతుష్టి కలిగి ఉంటాడు. ఏ పనిలోనయినా తనకు సాధ్యమయినంత కృషిచేసి వ్యవహారాన్ని అల్లాహ్‌పై వదలి వేస్తాడు నేను బలహీనుణ్ణి, సామర్థ్యహీనుణ్ణి, నా వల్ల జరిగిన లోపాన్ని పూర్తిచేసి గట్టెక్కించే భారం నీదే!" అని దైవాన్ని వేడుకుంటాడు ఆపై దైవనిర్ణయం ఏది జరిగితే అదే సంభ విస్తుంది ఆ సంభవించినదానిపై సంతుష్టి కలిగి ఉండటం కూడా ఆయన్ని "వకీల్"గా నమ్ముకోవడంలోని అంశమే

358 అంటే ఏ పని చెయ్యడమయినా దాన్ని సాధించ టానికి వీలు అయినంతమేరకు కృషిచేసి, ఆ తరువాత దైవ సహా యాన్ని అర్థించాలి. ఆ పైన అంతా ఆయనపై వదలివేయడమే

మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా బోధించారు: "ముందు దాన్ని కట్టివెయ్యాలి, తరువాత అల్లాహ్‌పై భారంమోపాలి." (తిర్మిజి—అనస్)

359. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా బోధించారని హజ్రత్ అమ్ర్ బిన్ ఆస్ ఉల్లేఖించారు: "మనిషి హృదయం పరి పరి విధాల భ్రమరిస్తూ అనేక ఊహారణ్యాల్లో తప్పిపోతూ ఉంటుంది. ఎవరు తమ మనస్సును అరణ్యాల్లో తప్పిపోవడానికి వదలివేస్తారో వారిని ఏ అరణ్యం హతమార్చినా దాన్ని గురించి అల్లాహ్ ఏమాత్రం లక్ష్యం చెయ్యడు. మరెవరు అల్లాహ్‌పై భారం మోపుతారో, అల్లాహ్ వారిని ఆ అరణ్యాల్లోని పెడదారుల్లో తప్పిపోకుండా కాపాడతాడు." (ఇబ్నుమాజా)

"తవక్కుల్" (అల్లాహ్‌పై భారం మోపడం) అనబడుతుంది

359 మనిషి దైవాన్ని తన పరిరక్షకునిగా నమ్మి తన కృషి అంతటికీ ఆయనదే భారం అని నమ్మకపోతే అంతర్యం ఎల్లప్పుడూ కలతలకులోనయి, పరిపరివిధాలాపోతూ ఉంటుంది హృదయంలో విభిన్నభావాలు చోటుచేసుకుంటాయి మనిషికి మనశ్శాంతి కరువవుతుంది. కాని మనస్సును అల్లాహ్ వైపు లగ్నం చేసిన వ్యక్తికి ఏకాగ్రత లభిస్తుంది అతడు తన కార్య కలాపాలలో ఏకోన్ముఖుడయి వ్యవహరిస్తాడు

పశ్చాత్తాపం-క్షమార్పణ

360. అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్), దైవప్రవక్త (సఅసం) బోధించారని ఉల్లేఖించారు ; "దాసుడు తప్పు చేసిన పిదప పశ్చాత్తాపంతో క్షమార్పణ కొరకు అల్లాహ్ వైపుకు మరలినప్పుడు అల్లాహ్‌కు కలిగే సంతోషం - ఒక ఒంటెపై ఆధారపడి జీవించే వ్యక్తి, ఆ ఒంటెను కోల్పోయి తిరిగి దాన్ని అకస్మాత్తుగా పొందినప్పుడు పొందే సంతోషం కంటె ఎంతో అధికంగా ఉంటుంది." (బుఖారి, ముస్లిం)

361. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారని హజ్రత్ అబూ మూసా అష్ అరీ ఉల్లేఖించారు : "అల్లాహ్ రాత్రివేళ తన చెయ్యి చాపుతాడు— పగటి వేళ తప్పుచేసిన వారు (రాత్రికయినా) పశ్చాత్తాపంతో ఆయన

---

360. దారి తప్పిన ఒంటె దొరికినప్పుడు ఆ వ్యక్తికి మహానందంగా ఉంటుంది. అలాగే తన దాసుడయిన మానవుడు దారి తప్పి తిరిగినా చివరికి తన వైపుకు మరలి సన్మార్గాన్ని అవలంబించడం అల్లాహ్‌కు ఎంత ప్రీతికరమో, ఎంత ఆనందదాయకమో ఈ హదీసు చెబుతోంది ఆయన మార్గం వైపుకు మరలి ఆయన ప్రసన్నత బడయగల అదృష్టవంతులెవరో !

361 అల్లాహ్ చెయ్యి చాపడమంటే, ఆయన పాపులయిన తన దాసుల్ని తన వైపుకు, తన కారుణ్యఛాయల్లోకి రమ్మని పిలువడమన్న మాట క్షణికోద్రేకాలకులోనై మనిషి ఏ వేళైనా

వైపుకు మరలాలని. మరియు పగటి వేళ చెయ్యి చాపు తాడు-రాత్రి వేళ తప్పుచేసినవారు క్షమార్పణకోసం ఆయన వైపుకు మరలుతారని. చివరికి సూర్యుడు పడమర నుండి ఉదయించే వరకు (ప్రళయం సంభవించే వరకు) ఇలానే జరుగుతూ ఉంటుంది. (ముస్లిం)

362. అబ్దుల్లాహ్ బిన్ ఉమర్ ఉల్లేఖించారు: "దాసుని చివరి ఊపిరి చెదరిపొయ్యే వరకు అల్లాహ్ అతని పశ్చాత్తాపాన్ని స్వీకరిస్తాడు"అని మహాప్రవక్త ప్రవచించారు. (తిర్మిజి—అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్)

ఏదైనా తప్పుచేస్తే వెంటనే జాగుచెయ్యక, పశ్చాత్తాపంతో క్షమార్పణ వేడుకోవాలి. ఆలస్యం జరిగితే షైతాను అతన్ని ఇంకా దూరాలకు తీసుకుపోవచ్చు దైవానికి దూరమయితే మనిషికి దుర్గతి తప్ప మరేం ప్రాప్తమవుతుంది ?

362. ఒకడు యావజ్జీవితం అజ్ఞానంవల్ల పాపపంకిలంలో గడిపి మరణశయ్యపై అవసానదశకంటే ముందు నిర్మల హృదయంతో పశ్చాత్తాప్పడి క్షమాపణకై వేడుకుంటే అతని పాపాలన్నీ హరించిపోవచ్చు కాని శ్వాస చెదరిపోయిన తరువాత అవసాన దశలో క్షమార్పణ వేడుకుంటే అది చెల్లదు అందువల్లే మృత్యువును ఎదుర్కొనే ముందే మనిషి జాగ్రత్తపడాలి. అపరాధాల క్షమాపణకై వేడుకోవాలి. ఎవరి మృత్యువు ఎప్పుడు సాక్షాత్కరిస్తుందో ఎలా చెప్పగలం?

363. దైవసందేశహరులు ఉపదేశించారు: "జను లారా! అల్లాహ్‌ను తమ తప్పులకు క్షమాపణకై వేడు కోండి, ఆయన వైపుకు మరలండి. నేనయితే రోజుకు వందేసి మార్లు క్షమాపణకై అర్దిస్తూ ఉంటాను."

(ముస్లిం అల్ అగర్ బిన్ ఎసార్)

364. అల్లాహ్ ఈ విధంగా బోధించాడని ప్రవక్త మహనీయులు(సఅసం)తెలిపారని అబూజర్(రజిఅన్)ఉల్లేఖిం చారు: "నా దాసులారా! నేను దౌర్జన్యాన్ని నిషేధిస్తు న్నాను. మీరు కూడా ఒకరిపై నొకరు దౌర్జన్యం చేయడం నిషిద్దం అని భావించండి, అలాగే ఆచరించండి.

"నా దాసులారా! మీలో ప్రతి ఒక్కడూ దారి తప్పిన వాడే—నేను మార్గం చూపిన వ్యక్తి తప్ప. కనుక సన్మార్గం చూపమని నన్ను ప్రార్థించండి. నేను మీకు మార్గం చూపుతాను.

"దాసులారా! మీలో ప్రతి ఒక్కడూ ఆకలిగొన్న

---

363 క్షమాపణకై అర్థించడమంటే, అదీ ప్రతి దినం వందేసిమార్లు వేడుకోవడమంటే నిత్యం దైవం వైపుకు మనస్సును లగ్నం చేస్తూ అడుగడుగునా మనకు తెలిసీ తెలియక జరిగే తప్పి దాల నుండి క్షమాపణ కోరడమన్నమాట అర్థం చేసుకునిమన స్పూర్తిగా "అస్తగ్ ఫిరుల్లాహ్" అని దైవంమన్నింపును అర్థించడ మన్నమాట.

వాడే—నేను భోజనం చేయించిన వాడు తప్ప. కనుక మీ జీవనోపాధికై నన్ను అర్థించండి. నేను మీకు పెడతాను.

"నా దాసులారా! మీలో ప్రతి వాడూ వస్త్ర విహీనుడే— నేను తొడిగించిన వ్యక్తి తప్ప. నన్ను వస్త్రాలకై అర్థించండి. నేనుమీకు వస్త్రాలను ప్రదానం చేస్తాను.

"నా దాసులారా! మీరు రాత్రుల్లోనూ పగల్లోనూ పాపాలు చేస్తుంటారు. నేను పాపాలన్నింటినీ మన్నించగలను. కనుక నన్ను క్షమాభిక్షకై వేడుకోండి, నేను మిమ్మల్ని క్షమిస్తాను. (ముస్లిం)

ప్రేమ

365. అబూజర్ గిఫారీ (ర.అ.) ఉల్లేఖించారు : 'నే నొకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం)ను ఏ సత్ క్రియ ఉత్తమమయింది?అని అడిగాను. ఆయన "దైవాన్ని విశ్వసించడం, దైవమార్గంలో'జిహాద్' చేయడం"అని సమాధానం

---

365. దైవాన్ని విశ్వసించడమంటే ఏకేశ్వరోపాసన బోధించే ధర్మం ఇస్లాంను స్వీకరించడం, జిహాద్ అంటే సత్యధర్మాన్ని రూపుమాపడానికి పూనుకున్నవారిని ఎదురొడ్డి వారి వ్యతిరేకతను నిష్ప్రయోజనం చేయడానికి నిరంతరం కృషి చెయ్యడం, అవసరమైతే యుద్ధం చేయడం అని అర్థం.

ఇచ్చారు. నేను తిరిగి "ఎలాంటి బానిసలకు స్వేచ్ఛకల్పించడం ఉత్తమం" అని అడగ్గా "అధిక ధరగల వారినీ, తమ యజమానుల దృష్టిలో శ్రేష్ఠమయినవారినీ" అని తెలిపారాయన. "నేనది చెయ్యగలగ లేకపోతే?" అని అడిగాను నేను. దానికి ఆయన చెప్పారు : "కష్టపడి జీవించే వారికి సహాయం చెయ్యి. లేదా, తన పనిని తాను సక్రమంగా చేసుకోలేని వారి పని చేసి పెట్టు." తిరిగి నేను, "అదీ చేయలేక పోతే?" అని అడిగిన దానికి ఆయన, "జనులకు నీ ద్వారా ఎలాంటి హాని కలుగనివ్వకుండా ప్రవర్తించు, ఇదీ ఒక దానమే-దీని ప్రతిఫలం కూడా నీకు లభ్యమవుతుంది" అని ఉపదేశించారు. (బుఖారి, ముస్లిం)

ఇస్లాం ప్రారంభకాలంలో, ఒక్క అరబ్బులోనే కాదు ఆ నాటి నాగరిక ప్రపంచమంతటా బానిసత్వపు దురాచారంవుండేది. సర్వమానవ సౌభ్రాత్ర పునాదిగా, మానవ స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు ప్రాతిపదికగా, వాటి పరిరక్షణకై పిలుపుతో బయల్దేరిన ఇస్లాం, బానిసల విడుదలను దాని కార్య క్రమంలో ప్రవేశ పెట్టింది దాన్ని మహాపుణ్యకార్యంగా ప్రకటించింది తద్వారా అనతికాలంలోనే సమాజం నుండి బానిసత్వం అంతమయింది.

సమాజంలోని అగత్యపరులకు తోడ్పడటం, వారి పనులు సవ్యంగా చేసి పెట్టడం, పైకి ఎంతో సాధారణమైందిగా కన్పించినా కాస్త లోతుగా ఆలోచిస్తే అది ఎంతగా గొప్ప సత్కార్యమో విదితమౌతుంది

366. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు: "ఎవరు ఇస్లాం స్వీకరించిన ఒక బానిసను విడుదల చేయిస్తారో, అల్లాహ్ ఆ బానిస యొక్క ఒక్కొక్క అవయవానికి బదులుగా అతని ఒక్కొక్క అవయవాన్ని నరకాగ్ని నుండి రక్షిస్తాడు." (బుఖారి, ముస్లిం)

367. "మంచి పనిని ఏ మాత్రం హీనంగా భావించకు. నీవు నీ సోదరుడ్ని నగుమోముతో పలకరించడం కూడా ఒక పుణ్యకార్యమే. నీ చేదలోని నీరు నీ సోదరుని

తన పరిస్థితుల దృష్ట్యా మనిషి ఎలాంటి సత్కార్యమూ చేయలేకపోతే కనీసం తన వల్ల ఒకరికి హాని కలుగనివ్వకుండా జాగ్రత్తపడి జీవితం సాగించినా అదీ పుణ్యఫలాన్ని ఆర్జించి పెడుతుందని పలికిన మహాప్రవక్త దివ్య సూక్తిలోని అంతరార్థం కాస్త మవునంగా ఆలోచిస్తే గాని అర్థంకాదు

సంఘంలోని వ్యక్తులు ఒకరికొకరు సహాయం చేసుకునే వారుగా, కనీసం పరస్పరం హానిచేయని వారుగా — మనగలిగితే మానవతకు అంతకంటే గొప్పవరం ఏదికాగలదు ?

366 బానిసత్వపు బంధాల నుండి మానవుల్ని రక్షించేందుకు మహాప్రవక్త తీసుకున్న చర్యల్లో ఇదొకటి నిరుపేదావస్థలో ఉన్న ఇస్లామీయ ఉద్యమ కార్యకర్తలు కనీసం ఇస్లాం స్వీకరించిన తమ సోదరుల్ని అయినా బానిసత్వపు సంకెళ్ళ నుండి విముక్తం చేయాలని ఉద్బోధించడం జరిగింది.

367. మంచి చెయ్యడం అన్న భావనకు పుణ్యకార్యం

కడవలో పోయడం కూడా సత్కార్యమే" అని దైవప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు. (తిర్మిజి)

368. మహాప్రవక్త (సఅసం)బోధించారు : "ఇద్దరు వ్యక్తుల మధ్య సయోధ్యను కుదర్చడం ఒక సత్కార్యం ; ఎవరినయినా తన వాహనంపై ఎక్కించుకోవడం, లేదా అతని మోపును దానిపైకి ఎక్కించుకోవడం కూడా పుణ్య కార్యమే ; మంచి మాటను పలకడం కూడా సత్క్రియయే; నమాజ్‌కై నీవు వేసే ప్రతి అడుగు ఒక సత్కార్యమే ; త్రోవలో నుండి ముళ్ళను, రాళ్ళు-రప్పల్ని తొలగించడం సయితం పుణ్యకార్యమే." (బుఖారి)

అన్న భావనకు విస్తృతార్థం ఇచ్చారు మహాప్రవక్త. సామాన్య మర్యాదలుగా భావించబడే ఈ చిన్న చిన్న పనులు కూడా పర లోకంలో సద్ఫలం ప్రసాదించే సత్కార్యాలుగా బోధించారు. మానవ జీవితానికి సంబంధించిన సవివరమయిన మార్గదర్శకత్వం ఇస్లాం అని ఈ హదీసు చాటుతోంది.

368 ఎంత చిన్న పనయినా, అది మరొకరికి ఏమాత్రం మేలు చేకూర్చేదయినా దాన్ని చిన్న చూపు చూడకూడదని బోధించటం జరిగింది. ప్రతి సత్కార్యాన్నీ మనిషి, తాను నలుగురి నోట మంచివాడు అనిపించుకునే బుద్ధితో కాకుండా, దైవ ప్రసన్నత పొందే తలంపుతో చేస్తే చిత్తశుద్ధి ఏర్పడుతుంది. చిత్తశుద్ధి, సంకల్పశుద్ధి ఆ పనికి పరిపూర్ణత చేకూర్చుతాయి.

ఇంకా వేరే హదీసుల్లో ఎన్నో మంచి పనుల జాబితా తెలు

369. అబూ మూసా అష్ అరీ (రజి) ఉల్లేఖించారు : ఒక సారి మహాప్రవక్త (సఅసం) "సదకా(దానం) చేయడం, ప్రతి ముస్లిం తప్పనిసరిగా నిర్వహించవలసిన విధి." అని చెప్పారు. నేను అడిగాను, "ఎవరి వద్దనైనా ధనం లేకపోతే?" దానికి ఆయన, "అతను సంపాదించాలి, తానూ తిని, లేని వారికీ పంచిపెట్టాలి" అన్నారు. "అతను అదీ చెయ్యలేకపోతే?" అని అడిగాను నేను, "అప్పుడు పీడాగ్రస్తుడయిన అగత్యపరునికి తోడ్పడాలి"అన్నారాయన. దానికి నేను తిరిగి అడిగాను "అతను అది కూడా చెయ్యగల పరిస్థితిలో లేకపోతే?" అప్పుడు ఆయన బోధించారు, "ప్రజల్ని మంచిని చెయ్యడానికి పురికొల్పాలి." "అతను అదీ చెయ్యలేకపోతే?" అని నేను అడిగిన దానికి ఆయన

పటం జరిగింది ఒక చోట మహాప్రవక్త (సఅసం) చెప్పారు, "మనిషి తన హోదా వల్ల మరొకరికి లాభం చేకూర్చడం, ఒక వ్యక్తి తన అభిప్రాయాన్ని ఉద్దేశ్యాన్ని సరిగ్గా వ్యక్తం చేయలేని స్థితిలో ఉన్నప్పుడు అతనిపక్షాన నిలబడి మాట్లాడటం, చేతనయినప్పుడు బలహీనునికి న్యాయ బద్ధంగా సహాయం చెయ్యడం తనకు తెలిసిన (విద్యా విజ్ఞాన పరమయిన) విషయాలను ఇతరులకు చెప్పడం ఇవన్నీ సత్కార్యాలే

369. ఎవరికయినా దానం చెయ్యడానికి వీలులేకపోతే వారు మంచిని సంపాదించే, పుణ్యఫలాన్ని పొందే అవకాశాలు ఎన్నెన్ని ఉన్నాయో గమనిస్తే అల్లాహ్ కారుణ్యామృతం ఎన్ని

చెప్పారు, "ఇతరులకు కష్టపెట్టకుండాఉండాలి ఇది కూడా ఒక పుణ్యకార్యమే." (ముస్లిం)

370. "ఎవరు తన సోదరునికి అవసరమున్నప్పుడు తోడ్పడతారో వారి అవసరానికి అల్లాహ్ తానే వారిని ఆదుకుంటాడు" అని మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించారని ఇబ్ను ఉమర్ ఉల్లేఖించారు. (బుఖారి, ముస్లిం)

విధాలుగా వర్షిస్తుందో ఆలోచిస్తే ఉల్లం దైవం పట్ల ఎనలేని భక్తి, ప్రేమభావాలతో నిండిపోతుంది ఆయన తన దాసులయిన మానవులకు తన కారుణ్యాన్ని పంచడానికి, కనీసం ఎవ్వరికీ కష్టం కలిగించకుండా ఉన్నా దాని ఆధారంగా కూడా పుణ్య ఫలాన్ని ప్రసాదిస్తాడు!

370. పరోపకారం ఎంత మహత్వ్రాత్యకమయినదో ఈ హదీసుల ద్వారా వ్యక్తమవుతోంది, మనిషి తనకు వీలయిన సత్కార్యాన్ని అది ఎంత స్వల్పమైనదైనా తుచ్ఛమైనదిగా భావించకుండా చెయ్యడానికి ఇందులో పురికొల్పటం జరిగింది. పరోపకారం పరలోక సాఫల్యానికి సోపానంగా పరిగణించటం జరిగింది మరో హదీసులో ప్రవక్త మహనీయులు ఇలా బోధించారు: "అల్లాహ్ తన దాసులు కొందర్ని ప్రజల అక్కరలు తీర్చడానికే పుట్టించాడు. ప్రజలు తమ అవసరాలను గురించి వారి సమక్షంలో తెలుపగా వారు వాటిని తీరుస్తారు ఇలాంటి వారు ప్రళయదినాన అల్లాహ్ ఆగ్రహానికి దూరంగా సురక్షితంగా ఉంటారు."

కార్యశుద్ధి

371. అల్లాహ్ సెలవిచ్చినట్లు మహా ప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు: "ఇతర(కాల్పనిక) సహవర్తులకంటే అధికంగా నేనే "షిర్క్"కు అతీతుణ్ణి. ఎవరు ఒక సత్కార్యం చేసి అందులో నాతోబాటు ఇతరుల్ని సహవర్తులుగా చేస్తారో వారి ఆ సత్కార్యంతో నాకు ఎలాంటి సంబంధం లేదు. నేను దాన్ని నిరసిస్తాను. ఆ వ్యక్తి ఆ సత్కార్యంలో నాతోపాటు ఎవరిని నా సహవర్తులుగా చేస్తాడో వారికే చెల్లుతుంది ఆ కార్యం." (ముస్లిం—అబూహురైరా)

---

371 "షిర్క్" అంటే దైవత్వంలో దైవంతోపాటు ఇతరుల్ని సహవర్తులుగా భావించడం సత్కార్యాలు చేసే మంచి బుద్ధి కలిగిన సోదరులున్నూ, ధార్మిక సేవచేసే పుణ్య పురుషులున్నూ ఈ హదీసును బాగా అర్థం చేసుకోవాలి అల్లాహ్ "షిర్క్"ని ఎంత తీవ్రంగా పరిగణిస్తాడో బోధిస్తుంది ఈ హదీసు దైవంతోపాటు ఇతరుల సంతోషాన్ని పొందడానికి చేసే ఏ కార్యమయినా దానికి పుణ్యఫలం ప్రాప్తంకాదు అని అర్థం సత్కార్యాలు ఏవయినా, ఆరాధనలయినా లేక వ్యవహారాలయినా దేవుని సేవయినా, మానవ సేవ అయినా వాటికి ప్రేరణ పేరు ప్రతిష్టలు, లేక కొందరు మనుషుల ప్రశంసలు అయినట్లయితే అల్లాహ్ సన్నిధిలో వాటికి విలువ పూజ్యం. ఇంకా, దైవ ప్రసన్నత పొందడంతోపాటు ప్రజల ప్రశంసలు కూడా వాటికి కారణభూతాలయినప్పుడు కూడా ఆ సత్కార్యాలు నిష్ప్రయోజనమయి

పోతాయి. అలాగే ప్రారంభంలో కేవలం అల్లాహ్ ప్రసన్నతే ప్రేరణ అయినా క్రమేణా ఇతరుల మెప్పు కూడా దాని స్థానే వచ్చి చేరినా ఆ సత్కార్యాలు నిష్ఫలమయిపోతాయి. అందు వల్లనే ఎంతో జాగ్రత్తగా మెలగవలసి ఉంటుంది షైతాన్ ప్రవేశించే మార్గాలు అనేకం. ఇలా తెలియకుండా చొరబడే శత్రువు నుండి రక్షణ పొందడానికి మార్గం ఒక్కటే. అన్నిటి నుండీ రక్షించే ఒకే శక్తి దైవం శరణు పొందడం. ఆయన వద్ద తన అసహాయత, నిరుపాయత వెలిబుచ్చడం ఆయన సహా యాన్ని అర్థించడం. ఆయన రక్షించకపోతే మరెవరు షైతాన్ బారి నుండి రక్షించగలరు?

—(౦)—

సంస్కరణ శిక్షణలకు మార్గాలు

దైవ గుణగణాల సంస్మరణ

372. "అల్లాహ్‌కు తొంభయి తొమ్మిది పేరులున్నాయి, అంటే నూటికి ఒకటి తక్కువ, ఎవరు వీటిని జ్ఞాపకం పెట్టుకుంటారో వారు స్వర్గంలో ప్రవేశిస్తారు." అని దైవప్రవక్త (సఅసం) శెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూహురైరా (ర.అ.) తెలిపారు. (బుఖారి)

---

372. "99 పేర్లు" అంటే గుణగణాలన్నమాట జ్ఞాపకముంచుకోవడమంటే మనిషి వాటి అర్థాన్ని భావాన్ని తెలుసుకుని వాటి వల్ల తనపై ఆసన్నమయ్యే బాధ్యతల్ని గుర్తించి వాటిని నెరవేర్చాలి. అంటే ఆ గుణగణాలను మనిషి తన అంతరంతరాళాల్లో పొందుపరచుకోవాలి. తన జీవితం మొత్తంలో అవి ప్రతిబింబించేలా మనుగడను మలచుకోవాలి, అవి కోరిన విధంగా ఆచరించాలి అని అర్థం.

ఈ హదీసులో పేర్ల వివరాలు లేవు. వాటిని తెలుసుకునే సరయిన పద్ధతి ఖుర్ఆన్ పఠనం. అందులో అల్లాహ్ తన గుణా

లన్నింటినీ వివరించాడు అవి మనల్ని కోరేదేమిటో వాటి వల్ల మనం పొందగలిగే లాభం ఏమిటో అంతా వివరించబడి వుంది ఖుర్ఆన్ పఠించడం, దాన్ని అర్థంచేసుకోవడం అలవాటు చేసుకున్న వ్యక్తే వాటి ద్వారా ప్రయోజనం పొందగలుగుతాడు మహా ప్రవక్త (సఅసం) కూడా తన మాటల్లో వాటిని విశదీకరించారు. ఈ రెంటినీ (ఖుర్ఆన్, హదీసులను) చేర్చి అధ్యయనం చేయడం వల్లనే దైవ గుణగణాల సంస్మరణ సాధ్యమవుతుంది

ప్రస్తుతం కొన్ని గుణాల్ని క్లుప్తంగా పరిశీలిద్దాము. వాటిని ఖుర్ఆన్‌లో మాటిమాటికీ పునరుక్తం చెయ్యడం జరిగింది, వీటి ద్వారా ముస్లిముల సుశిక్షణ కూడా జరిగిన మాట వాస్తవమే.

అల్లాహ్ : ఇది విశ్వం మొత్తాన్ని సృజించిన స్వామి పేరు ఈ పదం ఏ ధాతువుతో ఏర్పడిందో దానికి రెండు అర్థాలు ఒకటి. ఒకరివైపుకు ప్రేమతో పరుగిడడం రెండు, అపాయాన్నుండి రక్షణకై ఒకరి శరణుజొచ్చడం. కనుక అల్లాహ్ మన దైవం—ఈ రెండు అర్థాల్లోనూ, దీనికి భావమేమంటే మన ఆంతర్యం ఆయన ప్రేమమయమయిపోవాలి. మన హృదయాల్లో ఆయన ప్రేమకు తప్ప ఇంకా దేనికీ చోటుండకూడదు, మన శారీరక, మానసిక శక్తులూ సామర్థ్యాలన్నీ ఆయనకే అంకితమవ్వాలి; ఆయనకే ఆరాధన సేవలు జరగాలి ; ఆయన ముందరే మోకరిల్లాలి; ఆయనకే అర్చనలు, త్యాగాలు సమర్పించాలి; ఆయనపైనే భరోసా పెట్టుకోవాలి, ఆయన్నే నమ్ముకోవాలి. ఆయన ఆజ్ఞాపాలనకే నిత్యం సంసిద్ధులమయి ఉండాలి ఆయన్ని తప్ప మరెవ్వరినీ కష్టాల్లో, నష్టాల్లో, ఆపదల్లో, ఆవేదనల్లో సహాయం అర్థించకూడదు. ఇదీ అల్లాహ్‌ను దైవంగా నమ్మడమంటే

అల్-రబ్ : దీని ధాతువుకు, పోషించడం, సంరక్షించడం ప్రమాదాలన్నింటి నుండి కాపాడటం, పరిణామ ప్రగతులకు కావలసిన హంగులన్నీ సమకూర్చడం, పరిపూర్ణత చేకూర్చడం అని అర్థం దైవాన్ని ఈ భావంలో "రబ్" అని అంటే దానికి ఎంతో విస్తృతమయిన భావం ఉంది మాతృ గర్భకుహరంలో శిశువు పుట్టే ముందు గాలీ ఆహారం సరఫరా చేసే దెవరు ? పుట్టిన తరువాత ఆ పసికందును ఎత్తుకుని లాలించి పోషించేందుకు తల్లిదండ్రుల హృదయాల్లో ప్రేమానుబంధాన్ని సృజించేదీ, దాన్ని పెంచేదీ ఎవరు ? క్రమంగా శారీరక శక్తుల్నీ, బుద్ధి బలాన్నీ సమకూర్చి శైశవం నుండి బాల్యం వరకు ఆపైన యవ్వనం వరకు ఆరోగ్యం, శక్తిసామర్థ్యాలను అనుగ్రహించేదెవరు ? ఇంకా మానవుల కొరకు ఈ విశ్వ కార్యకలాపాలను నడిపిస్తున్నదెవరు? ఇదంతా ఆయన "రబూబియత్"కు (కర్తృత్వానికి రబ్ అవడానికి) నిదర్శనాలు కావా? ఆయన కర్తృత్వంలో ఆయన తప్ప మరెవరయినా ఆయనకు తోడు ఉన్నారా ?

ఆయనే మన దాత, పోషకుడు, అయితే మన కాళ్ళు చేతుల, శారీరక మానసిక శక్తిసామర్థ్యాలన్నీ ఆయనకే అంకిత మయిపోవాలి. ఆయిన అన్న పానీయాల ఏర్పాటు మాత్రమే చెయ్యలేదు, మనం జీవితాన్ని సక్రమంగా నడుపుకోడానికీ, మన ఆత్మల సంస్కార వికాసాలకు ఆయన తన మార్గదర్శకగ్రంథాన్నీ పంపాడు.

మన భౌతిక అవసరాలను తీర్చడంతో పాటు ఆధ్యాత్మిక సంస్కరణ, వికాసాలకు మానసిక సుశిక్షణకు, వ్యక్తిగతజీవనానికి సాంఘిక వ్యవస్థకూ కావలసిన మార్గదర్శక సూత్రాలను, నియమ

నిబంధనలను ఆయన తన ఉద్గ్రంథం ద్వారా మనకు తెలియపరిచాడు. ఆయనను రబ్‌గా నమ్మడమంటే ఆయన ప్రతిపాదించిన భౌతిక వరాలను వినియోగించుకోవడంతో పాటు ఆయన చేసిన మహోపకారం, ఆయన అందజేసిన మార్గదర్శక గ్రంథాన్ని తగు విధంగా ఆదరించాలి దాన్ని మన మానసిక ఆధ్యాత్మిక శక్తి పుంజంగా భావించి తద్వారా మన జీవితానికి శక్తిని సేకరించుకోవాలి దాన్ని మన జీవితంలో నింపుకోవాలి కృతజ్ఞతాపరుడయిన దాసునిలా ప్రపంచమంతటా దాన్ని చాటి చెప్పాలి దాని మాధుర్యాన్ని ఆస్వాదించని వారికి దాన్ని పంచిపెట్టాలి.

అల్ - రహ్మాన్, అల్ - రహీమ్ : ఈ రెండు పదాలు "రహ్మత్" నుండి ఉద్భవించాయి రహ్మత్ అంటే కారుణ్యం అని భావం, "రహ్మాన్" అనే పదంలో ఉత్తేజత, ఉద్వేగత, అపారత అనే భావాలు ఉండగా "రహీమ్" పదంలో నిత్యత నిరంతరతా భావాలు ఉన్నాయి రహ్మాన్ - అత్యంత ఉత్తేజవంతమయిన కరుణ కలవాడు, మన అవసరాలన్నీ ... గాలి నీరు మొదలుకుని అనంతమయిన ఖనిజ నిధులు అన్నీ ఆయన ఈ కారుణ్యగుణానికి ప్రతిరూపాలే

ఆయన కారుణ్య ఫలమే దివ్య ఖుర్‌ఆన్ కూడా. ఖుర్‌ఆన్ లోనే ఉంది— "అర్ రహ్మాన్, ఆయనే ఖుర్‌ఆన్‌ని బోధించాడు; ఆయనే మనిషిని సృజించాడు ఆయనే అతనికి మాట్లాడే శక్తిని ఇచ్చాడు" (అర్రహ్మాన్ : 1-4)

రహీమ్ అనంతమయిన, నిరంతర కరుణాకటాక్షాలు కలవాడు

అల్లాహ్‌ను రహ్మాన్‌గా రహీమ్‌గా నమ్ముతున్నామంటే ఆయన కారుణ్యాన్ని పొందే కార్యాలు చెయ్యాలి. ఆయన కారుణ్యాన్ని ఉత్తేజపరిచే ఆచరణా విధానాన్ని అవలంబించాలి, ఆయనకు అప్రియమయిన మాటలకు, చేతలకు దూరంగా ఉండాలి మంచిని పెంచేందుకు, చెడును చెరిపేందుకు ఆయన చూపిన ధర్మపథాన్ని అనుసరించేవారు ఆ మార్గంలో కష్ట నష్ట నిష్ఠూరాలు ఎదురయినప్పుడు ఆయన కారుణ్యాన్ని గురించి నిరాశ చెందకూడదు ఆ కరుణామయుని కొరకు ఆ సంక్లిష్ట మార్గాన్ని అనుసరించినప్పుడు ఆయన మనల్ని తన కరుణాకటాక్షాలకు దూరం చేస్తాడా ?

అల్ కాయిమ్ బిల్ కిస్ట్ అంటే న్యాయశీలుడు అని అర్థం. అల్లాహ్ న్యాయశీలుడైతే ఆయన దృష్టిలో ప్రత్యేక జాతికి, ప్రత్యేక సంతతికీ, ప్రత్యేక వర్గం వారికీ, ప్రత్యేక భాష వారికీ ఎలాంటి ప్రాధాన్యం లేదు ఆయన సన్నిధిలో అందరూ సమానులు ఏదయినా విచక్షణ ఉంటే అది కేవలం వారి శీలం, స్వభావాల దృష్ట్యా మాత్రమే ఉంటుంది తదనుగుణంగా ఆయన దృష్టిలో విశ్వాసి, అపరాధి ఇద్దరు సమానులు కాజాలరు పరలోకంలోనే కాదు ఈ లోకంలోనూ ఇద్దరి పట్ల ఆయన ఒకే విధానాన్ని అవలంబించడు.

అల్ - అజీజ్ : అంతటా, అందరిపై అధికారం కలవాడు ఆయన అధికారాన్ని ఎవరూ ఎదిరించలేరు. ఆయన తన విశ్వసనీయులయిన దాసులకు ఆధిక్యత, ఆధిపత్యం, అధికారం అనుగ్రహించే నిర్ణయం తీసుకుంటే ఏ శక్తి దాన్ని వారించ లేదు. ఎవరినయినా ఆయన శిక్షించాలని నిర్ణయిస్తే దాన్ని ఎవరూ కాదనలేరు..

అల్-రకీబ్ : కనిపెట్టి ఉండేవాడు. అల్లాహ్‌ను రకీబ్ అంటే ఆయన తన దాసుల పనుల్ని క్షుణ్ణంగా వీక్షిస్తున్నాడని అర్థం. వారి కర్మల ప్రకారమే వారికి సఫలత నిష్ఫలతలు లభిస్తాయి. శిక్షాబహుమానాలు అనుగ్రహించబడతాయి

అల్-అలీమ్ : అంతా ఎరిగిన వాడు, అన్నీ తెలిసిన వాడు అల్లాహ్‌కు ఎవరు ఎక్కడున్నారో, ఏమి చేస్తున్నారో, ఎవరికి ఏమేమి అవసరమో అన్నీ తెలుసు. మనిషి తన జీవితాన్ని సవ్యంగా సాగించుకోవాలంటే అత్యుత్తమరూపంలో జీవితాన్ని మలచుకోవాలంటే, ఎలాంటి జీవిత విధానం కావాలో ఆయనకు తెలుసు. మనిషికి మంచిని చేకూర్చేది ఏదో, చెడును ఆపాదించేది ఏదో ఆయనకే తెలుసు అందుకే ఆయన మంచిని చెడును అతి స్పష్టంగా, నిర్దుష్టంగా నిర్దిష్టంగా తన దివ్య మార్గదర్శక గ్రంథం ద్వారా తెలిపాడు. ఆయన సర్వజ్ఞాని కనుక, ఎవ్వరికీ అపాత్ర దానం చెయ్యడు ఎవరెవరు దేనికి అర్హులో దాన్నే వారికి అనుగ్రహిస్తాడు ఆయన కరుణానుగ్రహాలకు పాత్రులయిన విశ్వసనీయ దాసులు అపజయాన్ని పొందరు. వారు ఎక్కడున్నా, ఎలాంటి ఆపదల్లో ఉన్నా అంతా ఆయనకు ఎరుకే అలాగే ఆయన ఆగ్రహానికి అర్హులయిన ధిక్కారులు సఫలతను కానజాలరు వారు ఎప్పటికయినా తమ గడువు పూర్తి చేసుకుని శిక్షను పొందవలసిందే.

ఈ కొన్ని దైవ గుణాలనే ప్రస్తావించడం ఇక్కడ సాధ్యం ఇంకా అవకాశం లేదు దైవ గుణాల్ని వివరంగా తెలుసుకోవాలంటే దివ్య ఖుర్‌ఆన్‌నీ, హదీసులను అధ్యయనం చేయాలి. ఖుర్‌ఆన్‌లో వాక్యాలకు చివర కొన్ని కొన్ని గుణాల్ని ప్రస్తావిం

ప్రపంచానికి దూరంగా, పరలోకానికి చేరువగా

373. అబ్దుల్లాహ్ బిన్ మస్ ఊద్ ఉల్లేఖించారు : 'ఒక సారి మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒక ఖుర్అన్ ఆయత్ పఠించారు. "అల్లాహ్ ఎవరికి సన్మార్గం చూపదలచుకుంటాడో అతని అంతర్యాన్ని ఇస్లాం కొరకు తెరచివేస్తాడు."
(అన్ ఆమ్ : 125)

ఈ ఆయత్ పఠించి మహా ప్రవక్త "అంతర్యంతో మార్గదర్శక జ్యోతి ప్రవేశించగానే అంతర్యం విచ్చుకుంటుంది" అని అన్నారు. అది విన్న సహాబావారు "దైవ ప్రవక్తా! దాన్ని గుర్తు పట్టటానికి ఏదయినా సంకేతం ఉందా?" అని అడిగారు. దానికి మహా ప్రవక్త అన్నారు: "ఆఁ! ఉంది అదేమంటే, మనిషి మనసుకు అశాశ్వతమైన ప్రపంచం పట్ల నిర్లిప్త భావం కలుగుతుంది. శాశ్వతమయిన పరలోకంపట్ల కుతూహలం ప్రేమ పుట్టుకు వస్తాయి. అతడు మృత్యువు అవతరణకు పూర్వమే దాని కొరకు సమాయత్తమవుతూ ఉంటాడు." (మిష్కాత్)

చడం జరిగింది అది అలా ఎందుకు ఉందో, తద్వారా మనకు ఎలాంటి మార్గదర్శకత్వం లభిస్తుందో మనం గమనించాలి

373 అంటే ఏ వ్యక్తి హృదయంలో ఇస్లాం వాస్తవికత నాటుకుంటుందో అతని మనస్సు ప్రపంచ వ్యామోహాలకు లోనవదు. అతడు ప్రపంచంలో జీవించినా ప్రపంచం కొరకు

374. మహాప్రవక్త బోధించారు : "నాకు నా అనుచర సంఘంపట్ల కలిగే ఆందోళన ఒక్కటే, వారు మనో వాంఛలను అనుకరించటం మొదలెడుతారనినీ, ప్రాపంచిక వ్యామోహంలోపడి పెద్ద పెద్ద ప్రణాళికలు వేసుకోవడంలో లీనమవుతారన్నదే నా ఆందోళన. మనోవాంఛలు వారిని సత్యానికి బహుదూరం చేస్తాయి. ప్రాపంచిక ప్రణాళికలు వారిని పరలోకాన్ని విస్మరింపజేస్తాయి. ప్రపంచం బయలు దేరింది. ముందుకు వెళ్ళుతోంది. పరలోకం కూడా బయలుదేరింది అది ఎదురు వస్తోంది. వీటిలో ప్రతిదాన్నీ ప్రేమించేవారున్నారు. అయితే, మీరు ప్రపంచాన్ని అభి

జీవించడు తన యావత్తు ఐహిక జీవితాన్ని పరలోక జీవన సాఫల్యం కొరకు వినియోగించుకుంటాడు

అతడు పరలోకంలో అక్కడి మోక్షం వైపే ఎంతసేపటికీ దృష్టి కేంద్రీకరించి జీవిస్తాడు. అనునిత్యం మరణాన్ని ఎదురు చూస్తూ తన శక్తిసామర్థ్యాలన్నిటినీ మంచిని పెంపొంచడానికి, చెడును చెరుపడానికే వినియోగిస్తాడు,

374. మహాప్రవక్త(సఅసం) తన అనుచర సంఘమయిన ముస్లిములను గురించి చెందిన ఆవేదన నేడు నిజమవుతూ అగు పిస్తోంది మనోవాంఛలు అంటే ఐహిక భోగలాలస ముస్లిం సమాజాన్ని ఎలా మార్చివేస్తున్నదో మనం కళ్ళారా చూస్తూనే ఉన్నాము ప్రాపంచిక ప్రణాళికలంటే ప్రపంచంలో హోదా పలుకుబడి, పేరుప్రతిష్ఠల కొరకు ముస్లిముల్లోని కొందరు ధర్మా,

మానించేవారు కాకపోవడమే శ్రేయస్కరం. సత్కర్మలు చేయండి. ఈ ప్రపంచం క్రియా గృహం. ఇక్కడ లెక్కల విచారణ లేదు. రేపు మీరు పరలోకంలో ఉంటారు. అక్కడ (లెక్కల విచారణే కాని) ఆచరణలకు తావుండదు. (మిష్కాత్ – జాబిర్)

375. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఒక వ్యక్తికి ఉపదేశిస్తూ అన్నారు: "నీవు అయిదు విషయాలను మరో అయిదు విషయాలకంటే ఎంతో మేలయినవని తెలుసుకో - వృద్ధాప్యం రాక పూర్వమే యవ్వనాన్ని, వ్యాధి రాక పూర్వమే ఆరోగ్యాన్నీ, లేమి దాపురించక పూర్వమే కలిమినీ, పనులు వచ్చి సమయాన్నంతా ఆక్రమించుకొనక పూర్వమే తీరికను; మృత్యువుకు పూర్వమే జీవితాన్నీ." (మిష్కాత్)

నికి ఎలా దూరమవుతున్నది సయితం ఎవరికీ తెలియని విషయం కాదు.

ఇలాంటి వారంతా మహాప్రవక్త (స అ సం) హితవును పాటించడం ముఖ్యం సాగిపొయ్యే ప్రపంచంకన్నా ఎదురువచ్చే పరలోకం కొరకు పాటుపడటం నేర్చుకోవాలి ఎందుకంటే పరలోకంలో ప్రతిఫలమే తప్ప కృషికి తావులేదు కృషి చేసేదంతా ఇహలోకంలోనే చేసుకోవాలి

375. అంటే జీవితంలో ఏ పని చేయడానికయినా ఈ అయిదు ఆటంకాలు ఏ క్షణంలో నయినా ఆసన్నం కావచ్చు.

376. హజ్రత్ అబూ సయీద్ ఖుద్రి ఉల్లేఖించారు : 'ఒక రోజు మహాప్రవక్త (సఅసం) నమాజ్ చేయడానికి మస్జిద్‌లోకి ప్రవేశించారు. అక్కడ కొందరు విరగబడి నవ్వుతుండగా చూశారాయన· అప్పుడు ఇలా బోధిం

అవి ఎలా వస్తాయో కూడా చెప్పలేము అవి వచ్చిన తరువాత పశ్చాత్తాపపడి, వగచి ప్రయోజనముండదు అవి పైబడకముందే జాగ్రత్తపడి మసలుకోవాలనీ దైవమిచ్చిన అయిదు వరాలు—యవ్వనం, ఆరోగ్యం, కలిమి, తీరిక, జీవితం— వీటి విలువను తెలుసుకుని వాటిని కాపాడుకుంటూ వాటిని ధర్మపథంలో వినియోగించడానికి పూనుకోవాలని ఈ హదీసు బోధిస్తోంది

యవ్వనంలో ఉన్నవారు వృద్ధాప్యం వచ్చేస్తుందని, ఇప్పుడే ఉత్తేజవంతంగా ధర్మ సందేశ ప్రచార కార్యాలను నెరవేర్చాలి. ధర్మ పరాయణతను అలవరచుకోవాలి వృద్ధాప్యంలో కష్టాలను ఓర్చుకునే తాహతు ఉండదు ఆరోగ్యంగా ఉన్నప్పుడే పనులు చక్కబెట్టుకోవాలి ఆరోగ్యం చెడిందంటే కనీసం నమాజ్ నయినా సరిగ్గా చెయ్యలేము ఇతర ధర్మ కార్యాల మాట సుదూరం. దైవం సంపదనిస్తే దాన్ని దుబారా ఖర్చుల్లో వ్యర్థం చెయ్యకుండా సరయిన మార్గంలో వ్యయపరచాలి అదే విధంగా తీరిక ఉన్నప్పుడే పనులన్నీ చేసుకోవాలి నేటి పని రేపటికి వాయిదా వేస్తే రేపటి పనులు రేపు ఎలాగూ ఉంటాయి

376 హదీసులో ఇహలోక జీవితం మరియు పరలోక జీవితం మధ్యనుండే మరణావస్థ (బర్జఖ్)కు గోరీని సంకేతంగా ప్రయోగించటం జరిగింది.

చారు : "మీరు కోరికల్ని హరించివేసేదాన్ని అధికంగా స్మరిస్తూ ఉన్నట్లయితే అది మిమ్మల్ని ఇలా నవ్వనిచ్చేది కాదు— అది మృత్యువు. మృత్యువును అధికంగా స్మరిం చండి అది సమస్త వాంఛల్ని చంపివేస్తుంది. గోరి ప్రతి దినం చాటుతూ ఉంటుంది, 'నేను సత్రంలాంటి గృహాన్ని, ఏకాంత కుహరాన్ని, బురద మట్టి నిలయాన్ని, పురుగు లకు పుట్టినిల్లును' అని. ఒక విశ్వాసి గోరిలో పూడ్చబడి నప్పుడు, గోరి అతనికి స్వాగతం పలుకుతుంది— 'నా వెన్నుపై నడచినవారిలోకెల్ల నీవు నాకు ఎంతో ప్రియ మయినవాడవు. ఈ వేళ నీవు నాకు అప్పగించబడ్డావు. నీ ఎడల ఎంత మంచిగా ప్రవర్తిస్తానో చూస్తావుగా! అని" మహా ప్రవక్త ఇంకా ఇలా అన్నారు : "అతని కోసం గోరి విశాలం చేయబడుతుంది. అక్కడ స్వర్గం వైపుకు ఒక ద్వారం తెరవబడుతుంది." అలాగే ఒక దురాచారుడు, దుర్మార్గుడు లేక అవిశ్వాసిని పూడ్చినప్పుడు భూమి అతనికి స్వాగతం పలుకదు. పైపెచ్చు అంటుంది, "నా వెన్నుపై నడచినవారిలోకెల్ల నీవు నాకు అమితంగా అయిష్టమయిన

గోరీ చేత పలికించబడిన మాటలు వాస్తవంగా గోరీ పలుకు తుందనడం కంటే ఆ మాటల్ని మానవులకు అర్థమయ్యేలా, వారు తమ ఐహిక జీవితాన్ని మలచుకోవడంలో వాటి ద్వారా మార్గదర్శ కత్వం పొందేలా రూపొందించడం జరిగిందనడం సబబు. ఒక వ్యక్తి ప్రపంచంలో తనకు సాధ్యపడినంతవరకు చెడుతో పోరా

వాడివి, ఇప్పుడు నీవు నాకు అప్పగించబడ్డావు. ఇక నిన్ను ఎలా సాధిస్తానో చూద్దువుగాని !" అని మహాప్రవక్త ఇంకా ఇలా అన్నారు ; "అతనికి ఆ గోరి ఇరుకయిపోతుంది. ఎంత ఇరుకవుతుందంటే అతని ప్రక్కటెముకలు ఒక దానిలో ఒకటి చొచ్చుకుపోతాయి" ఈ మాట చెబుతూ మహాప్రవక్త ఒక చేతి వ్రేళ్ళను మరో చేతి వ్రేళ్ళలో వేసి చూపెట్టారు. ఇంకా ఇలా అన్నారు : "ఆ తరువాత అతనిపై డెబ్బయి మహా విషసర్పాలు వదలుతారు. అవి ఎంతో విషపూరితమయి ఉంటాయి. వాటిలో ఏ ఒక్కటి పృథ్విపై ఒక్కసారి బుసకొట్టినా భూమి శాశ్వతంగా బీడు వారిపోతుంది. ఇలాంటి విషసర్పాలు అతన్ని కాటు వేస్తాయి. తీర్పుదినం వచ్చే వరకు ఇది ఇలా సాగుతూనే ఉంటుంది." ఇంకా మహాప్రవక్త ఇలా తెలిపారు : "గోరి మనిషికి స్వర్గపు ఉద్యానవనాల్లో ఒకటిగానో, నరకకూపాల్లో ఒకటిగానో రూపొందుతుంది." (తిర్మిజి)

డుతూ మంచిని ఆచరిస్తూ, పరలోక సాఫల్యం కొరకు కృషి చేస్తూ తన జీవితాన్ని చాలించుకున్నాడంటే గోరీలో అతని ఎడల ప్రేమ పూర్వకంగా వ్యవహరించడం జరుగుతుంది. అలా కాక ఒకవ్యక్తి జీవితాంతం చెడునే ఆచరిస్తూ, పశ్చాత్తాప్పడకుండా, క్షమాపణ వేడుకోకుండా మరణిస్తే గోరీలో శిక్షాపూరితమయిన వాతావర ణంలో ఉండవలసి ఉంటుంది. అంటే గోరీలోని జీవితాన్ని తన ఆచరణ మూలంగానే మలచుకోగలడన్నమాట అదే మాటను

377. "మీరు స్మశానానికి పోకూడదని, గోరీలను దర్శించకూడదనీ ముందు నేను మీకు నిషేధించాను. అయితే ఇప్పుడు మీరు వెళ్ళవచ్చు, ఎందుకంటే స్మశానవాటిక పరలోకాన్ని గుర్తుచేస్తుంది" బోధించారు మహాప్రవక్త (సఅసం). (ముస్లిం)

378. మహాప్రవక్త (సఅసం) స్మశానానికి పోయే వారిని అక్కడికి వెళ్ళి ఈ విధంగా పలకమని బోధించారని హజ్రత్ బురైదా అన్నారు: "అస్సలాము అలైకుమ్ అహ

హదీసు చివరలో చెప్పటం జరిగింది

377 ప్రారంభంలో నిషేధించడానికి కారణం దేవుని ఏకత్వపు విశ్వాసం మనస్సుల్లో నాటుకుపోవాలన్న ధ్యేయమే అది పరిపక్వం చెందనప్పుడు లేక అది క్షీణించినప్పుడు గోరీలకు పోవడాన్ని అనుమతించి ఉంటే తమ కోర్కెలు ఫలించడానికి మృతులకు మ్రొక్కుబడులు చేసుకునే భ్రష్టాచారం ప్రబలిపోయేది. నేడు మనం ఇలాంటి దృశ్యాలు చూస్తూనే ఉన్నాము నేడు జరిగేదంతా దేవుని ఏకత్వపు భావం సన్నగిల్లడం మూలానే। ఆ తరువాత అనుమతించారంటే దానిక్కారణం అప్పటికి ఆయన తన అనుచరుల్లో విశ్వాస పరిపక్వతను గమనించారన్నమాట. నేడు కూడా దేవుని ఏకత్వం పట్ల అచంచల విశ్వాసం ఉన్నవారు తమ సంస్కరణ కొరకు స్మశాన వాటికను సందర్శించడం మంచిదే.

378. మహాప్రవక్త (సఅసం)నేర్పిన "దుఆ"లోని ముఖ్య అంశం. "అనతికాలంలో మేము కూడా మీతో కలుస్తాము" అన్నదే.

లద్దియారి మినల్ మోమినీన వల్ ముస్లిమీన్. వ ఇన్నా ఇన్షాఅల్లాహు బికుమ్‌లాహికూన్ అస్‌అలుల్లాహలనా వలకుముల్ ఆఫియ." (మీపై శాంతి నెలకొనుగాక, ఈ బస్తీలో నివసించే ఓ విశ్వాసులారా, విధేయులైన దేవుని దాసులారా! దైవ చిత్తమయితే మేము కూడా అనతి కాలంలో మీతో వచ్చి కలుస్తాము. మమ్మల్నీ, మిమ్మల్నీ నరకయాతన నుండి రక్షించమని అల్లాహ్‌ను వేడుకుంటున్నాము.) (ముస్లిం)

379. హజ్రత్ ముఆజ్ బిన్ జబల్‌ను యమన్ గవర్నరుగా నియమించి పంపినప్పుడు మహా ప్రవక్త బోధించిన విషయాన్ని హజ్రత్ ముఆజ్ ఇలా తెలిపారు: "ముఆజ్! భోగభాగ్యాలకు దూరంగా ఉండు. ఎందుచేతనంటే దైవదాసులు భోగభాగ్యాల్లో మునిగితేలుతూ ఉండరు." (మిష్కాత్)

మనిషి స్మశానానికి వెళ్ళినప్పుడు కూడా ఐహిక విషయాలని మననం చేసుకుంటూ ఉండటం అన్నది సరయిన పద్ధతి కాదు అక్కడికి తానూ ఓ రోజున రావలసి ఉందని గుర్తుంచుకోడానికి ఈ 'దుఆ' రూపంలో ఓ జ్ఞాపికను మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రసాదించారు దీన్ని అర్థం చేసుకుంటూ పఠించినప్పుడే దుఆ సార్ధకమవుతుంది

379 భావమేమిటంటే నీవు పెద్ద హోదాను చేపట్టబోతున్నావు అక్కడి భోగభాగ్యాల్లో తేలి ఆడే అవకాశాలు

380. ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) తన అను. చరుల్ని సంబోధిస్తూ ఇలా హెచ్చరించారు, "నా అనుచర సంఘంపై ఒక గడ్డు కాలం ఆసన్నం కానున్నది, అప్పుడు ఏ విధంగానయితే ఆకలిగొన్నవారు భోజనాలపై విరుచుకు పడతారో అదే విధంగా ఇతర జాతులవారు వారిపై విరుచుకుపడుతారు." అది విని ఒకరు, 'అయితే ఆ కాలంలో మేము (ముస్లింలు) అల్ప సంఖ్యలో ఉంటామా?' అని అడిగారు. "కాదు, అప్పుడు మీరు ఎంతో అధిక సంఖ్యలో ఉంటారు. కాని మీరు వరద నీటి నురుగులా మారిపోతారు. మీ శత్రువుల హృదయాల్లో నుండి మీ దర్పం, మీ పట్ల భయభీతులు దూరమవుతాయి. మీ హృదయాల్లో అధైర్యం, పిరికితనం చోటుచేసుకుంటాయి" అన్నారు మహాప్రవక్త (సఅసం). ఒక వ్యక్తికి పిరికితనం ఎందుకు ఆవహిస్తుంది దైవప్రవక్తా! అని అడగ్గా మహా ప్రవక్త ఇలా సమాధానం ఇచ్చారు, "ప్రపంచ వ్యామోహం మరణభీతి వల్ల" (అబూదావూద్ – సౌబాన్)

కోకొల్లలు అయితే నీవు ప్రపంచ వ్యామోహంలో పడి పరలోకాన్ని విస్మరించకూడదు ఈ నడవడి దేవుని దాసులకు తగదు దేవుని దాసులు నిత్యం పరలోకాన్ని గుర్తుంచుకుని ప్రపంచంలో భయ భక్తుల జీవితాన్ని గడుపుతారు

380. మహాప్రవక్త (సఅసం) హెచ్చరిక విన్నంతనే, ముస్లింలు ఎంతో అల్ప సంఖ్యాకులయి పోవడం వల్ల అప్పుడు

381. మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధించారు, "ఏ వ్యక్తి ఐతే ప్రపంచాన్ని ప్రేమిస్తాడో అతడు తన పరలోక సాఫల్యాన్ని కోల్పోతాడు. ఎవరు తన పరలోక సఫలతను వాంఛిస్తాడో అతడు తన ప్రాపంచిక స్వలాభాలను

ఇతరులందరూ ఏకమయి వీరిని తుదముట్టిస్తారేమోనని సందేహం కలిగింది'సహబా'(సహచరుల)కు. సహబా ఇతరత్రా ఆలోచించ లేకపోయ్యారు ఎందుకంటే వారు స్వతహాగా అల్పసంఖ్యాకు లయినప్పటికీ అధిక సంఖ్యాకులయిన తమ ధర్మ విరోధులపాలిటి ఇనుప గుగ్గిళ్ళుగా తయారయ్యారు వారి విరోధులు వారిని ఏనాటికీ అధిగమించలేకపోయారు.

అధైర్యాం ఆవహించడానికి కారణం ప్రపంచ వ్యామోహాల్లో పడి పరలోక సఫలతను విస్మరించడం, పర్యవసానంగా దైవభీతి సన్నగిల్లి ప్రపంచ భీతి నెలకొనడం, దైవంపై భరోసా క్షీణించి క్రమేణ ప్రాపంచిక సామగ్రి సాధనాలపై భరోసా ఏర్పడటం— ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే "దైవం" స్థానే "ప్రపంచం" తిష్ఠ వేసుకోవడం అన్న మాట. రెండవ కారణం ధర్మపధంలో అంతర్ బాహ్య అవరోధాలను అధిగమించే వాంఛ, ఆ మార్గాన అవసర మయితే ప్రాణాల నయినా త్యాగం చేయగల కోరిక,ఆత్మస్థయిర్యం ఆత్మబలం కోల్పోయి, చావంటేనే కంపరం, భీతి జనించడం అని భావం

381 ప్రపంచాన్నో లేక పరలోకాన్నో ఏదో ఒక దాన్ని ఎన్నుకోవాలి ప్రపంచాన్నే పరమార్థంగా భావిస్తే పరలోక సఫలత శూన్యం. పరలోకాన్ని పరమార్థంగా ఎన్నుకుంటే,

త్యజిస్తాడు. కనుక మీరు శాశ్వత జీవితానికి అశాశ్వత జీవితంపై ప్రాధాన్యమివ్వండి." (మిష్కాత్—అబూ మూసా)

382. దైవ ప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు, "ఎవరు తన మనసును అదుపులో పెట్టుకుని, మరణానంతర జీవితాన్ని చక్కదిద్దుకోవడంలో నిమగ్నుడవుతాడో అతడే వాస్తవంగా వివేచనాపరుడు. ఎవరు తన మనోకాంక్షల పరి పూర్తి కోసం తల్లీనుడయిపోయి అల్లాహ్ ఎడల ఆధారం లేని ఆశలు పెంచుకుంటాడో అతడే బుద్ధి హీనుడు." (తిర్మిజి – షద్దాద్ బిన్ అనస్)

ప్రాపంచిక స్వలాభాలు దెబ్బతినడం సాధ్యమే కాని, పరలోకంలో లభించే బహుమానాలు శాశ్వతమయినవి పరలోక మార్గాన పురోగమిస్తే క్షీణించేది క్షణికమైన ఐహిక సుఖమే, ఐహిక జీవితం కూడా క్షణికమయిందే. కనుక ఈ అశాశ్వత స్వలాభాల సుఖాల త్యాగం వల్ల శాశ్వత బహుమానాలు లభిస్తే లాభకరం కాదా ?

382 శాశ్వత జీవిత నిర్మాణం కొరకు అశాశ్వతమయిన మనోకాంక్షలను అదుపు చేసేవాడు బుద్ధిమంతుడవడంసుస్పష్టమే సత్యాన్ని అనుసరించడం మానుకుని,మనోవాంఛలను అనుసరిస్తూ అల్లాహ్ తనకు పరలోకంలో సఫలత చేకూర్చుతాడని, స్వర్గం బహూకరిస్తాడని ఆశించే వ్యక్తి బుద్ధిహీనుడనడంలో సందేహమేముంది? నేటికీ ముస్లింలు, ముస్లిమేతరులు ఎందరో ఇలాంటి గాలిమేడలలో జీవితం సాగిస్తున్నారు. మనిషి దేనికయితే కృషి చేస్తాడో అదే పొందగలడు కాని మరొకటి కాదు.

383. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "ఎవరి గడువును అల్లాహ్ పొడిగించగా అతను అరవయి ఏళ్ళ వయసును పొందుతాడో అతనికి దైవం ఎదుట సాకులు చెప్పడానికి ఎలాంటి ఆస్కారం లేదు, అవకాశమూ లేదు."

384. మహా ప్రవక్త ఒక సారి అల్లాహ్ ఎడల లజ్జగా మెలగండి. సిగ్గుపడవలసిన రీతిలో ఆయన ఎదుట సిగ్గుపడండి అన్నారు. దానికి అక్కడున్న వారు "దైవ ప్రవక్తా, అల్లాహ్ కృపవల్ల మేము అల్లాహ్ ఎడల లజ్జాపూరితంగానే మెలుగుతున్నాము." అని బదులు పలికారు, అప్పుడు ఆయన బోధించారు, "అది కాదు, అల్లాహ్ ఎడల సిగ్గుపడవలసిన రీతిలో సిగ్గుపడటమంటే మీరు మీ మస్తిష్కాన్ని అందులో ఉత్పన్నమయ్యే ఆలోచనల్ని అదుపులో పెట్టుకోవాలి. కడుపును, అందులో వేసుకునే భుక్తిని కని పెట్టుకుంటూ ఉండాలి. మృత్యువును, దాని పర్యవసానంగా కుళ్ళి కృశించి అంతమయిపోవడాన్ని జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ ఉండాలి. ఏ వ్యక్తి పరలోక సాఫల్యాన్ని కోరు

---

383. అంటే మనిషి అరవయి ఏళ్ళ జీవితంలో తాను తెలుసుకున్న విషయాల వల్ల గడించిన అనుభవం వల్ల కూడా సన్మార్గం వైపుకు మరలకపోతే, సదాచారుడు కాలేకపోతే, అతనికి ఇంకా వ్యవధి అవసరమా? ఇంకా సాకులు చెప్పుకోడానికి ఏమైనా మిగులుతుందా ?

కుంటాడో అతడు ప్రాపంచిక ఆడంబరాలను త్యజిస్తాడు. ప్రపంచానికి బదులు పరలోకానికి ప్రాముఖ్యాన్నిస్తాడు. ఇలా ఆచరించిన వ్యక్తే వాస్తవానికి అల్లాహ్ పట్ల సిగ్గుపడవలసిన రీతిలో సిగ్గుపడినవాడు." (తిర్మిజి)

385. అబూ అయ్యూబ్ అన్సారీ ఉల్లేఖించారు : 'ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త (సల్లసం) సమక్షంలో హాజరయి, "దైవప్రవక్తా ! నాకు చిన్నదయినా గొప్ప ఉపదేశాన్ని ఒకటి చెయ్యండి"అని వేడుకున్నాడు. దానికి ఆయన బోధించారు. "నీవు నమాజ్ చేయడానికి నిలబడినప్పుడు, ప్రపంచాన్ని విడిచిపోయే వానిలా నమాజ్ చెయ్యి. ఇంకా, రేపు ఏ సమాధానమూ చెప్పుకోలేని మాటను నోటిగుండా రానీకు, ఇతరుల వద్ద ఉన్న సిరిసంపదల ఎడల నిరపేక్షాపరుడిగా జీవించు." (మిష్కాత్)

---

385 తాను ఇక జీవించబోవడం లేదనీ ప్రపంచాన్ని వదలి వెళ్ళబోతున్నానని ఏ వ్యక్తికి నమ్మకం కలుగుతుందో అతడు ఎంతో దీక్షతో, దైవ ధ్యానంలో మనసు లగ్నంచేసి నమాజ్ చేస్తాడు. నమాజ్ చేసేటప్పుడు అతని మనసు పరి పరి విధాల పరిభ్రమించదు. ఏకోన్ముఖుడయి నమాజ్ పూర్తిచేస్తాడు. వాస్తవానికి నిత్యం ఇలా మనస్సు లగ్నంచేసి, ఇది నా చివరి నమాజ్ కావచ్చు. ఇకపై నాకు నమాజ్ చేసే అవకాశం తిరిగి రాదేమో అనే భావంతో చేసే నమాజ్‌లోని మాధుర్యం మాటల్లో చెప్తే వ్యక్తమయ్యేది కాదు

386. ప్రవక్త మహనీయులు(సఅసం)సెలవిచ్చారు, "ప్రళయ దినాన అల్లాహ్ న్యాయస్థానంలో మనిషి అయిదు విషయాల లెక్కవప్పజెప్పనంతవరకు అక్కడి నుండి కదల లేడు. అతన్ని (ఈ ప్రశ్నలు) అడగటం జరుగుతుంది :

యదార్థం కాని మాటల్ని పలికిన వ్యక్తి ప్రపంచంలో దాని గురించి మన్నింపు కోరి ఉండకపోతే రేపు, అంటే తీర్పు దినాన అతడు దానికి సంజాయిషి ఏమీ చెప్పుకోలేడు అందువల్ల అలాంటి మాటను పలకరాదని మహాప్రవక్త (స అ సం) బోధించారు

ఇతరుల ధన, ధాన్య సామాగ్రిని ఈర్ష్యతో చూడకూడదు. ఇదంతా ఒక రోజున నిరుపయోగమయిపోయేదే మనిషి జీవితం లోనే అది దగా చేసి అతనికి దూరం కావచ్చు లేక తన జీవితాన్ని చాలించి అతడే దాన్ని వదలి వెళ్ళవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడవచ్చు, ప్రపంచం పట్ల నిరపేక్షాభావం కలగనంతవరకు పరలోకం పట్ల మనిషికి వ్యామోహం జనించదు అందువల్ల తనకు లేని దాని కోసం కీచులాట పడడం శ్రేయస్కరం కాదని బోధించడం జరిగింది.

386. ఈ అయిదు ప్రశ్నలు చాలు,మనిషి జీవితాన్నంతా తిరగతోడటానికి వాస్తవానికి ప్రళయ దినాన మనిషి తన జీవితం మొత్తాన చేసిన వాటికీ చెయ్యలేకపోయినవాటికీ అన్నింటికీ సంజాయిషీ చెప్పుకోవలసివస్తుంది ఈ అయిదు ప్రశ్నలకు సరయిన జవాబులు ఏమిటో కూడా దైవం తన గ్రంథంలో, తన ప్రవక్త జీవిత ఆదర్శం ద్వారా తెలిపాడు. పరీక్షాపత్రమూ, సమాధానాలూ

జీవిత కాలాన్ని ఏ కార్యకలాపాల్లో గడిపావు? సంపాయించిన జ్ఞానాన్ని ఎంత వరకు ఆచరణలో పెట్టావు? ధనం ఎలా సంపాదించావు? ఎలా ఖర్చు చేశావు? నీ శరీరాన్ని ఏ కార్యాల్లో కృశింపజేశావు? (తిర్మిజి)

387. దైవప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు: "ఏ ప్రయాణీకునికి తాను సకాలంలో గమ్యస్థానం చేరలేనని భయం కలుగుతుందో అతను నిద్రపోడు. పెందలాడే ప్రయాణం మొదలెడతాడు. ఇలా చేసినవాడు సకాలంలో క్షేమంగా గమ్యం చేరుకుంటాడు.

సావధానంగా వినండి: అల్లాహ్ సొత్తు ఎంతో ఖరీదయినది. తెలుసుకోండి, అల్లాహ్ సొత్తు స్వర్గమే."

(తిర్మిజి—అబూహురైరా)

అన్నీ ముందే తెలిపిన ఆ పరమ ప్రభువు ఎంత దయామయుడు? ఇక దీని తరువాత కూడా ఎవరయినా ఈ పరీక్షలో నెగ్గేందుకు కావలసిన సరంజామాను సిద్ధంచేసుకోలేకపోతే వారి దురదృష్టాన్ని ఏమని చెప్పగలం?

387. మనిషి వాస్తవంలో ఒక ప్రయాణీకుడిలాంటివాడే అతని స్వస్థలం, జన్మభూమి స్వర్గం. మనిషి ప్రపంచంలో చేసే కృషి అంతా తన సొంత ఊరు చేరుకోడానికి చేసే ప్రయాణమే మనిషి ఈ యథార్థాన్ని మరచిపోయి, రైలు బండిలో కూర్చొని అక్కడ ప్రాప్తమైన సౌలభ్యాల కారణంగా తన అసలు గమ్యాన్ని విస్మరించి రైలే తన స్వస్థలమని మోసపోయే ప్రయాణీకుడిలాంటి

ఖుర్ఆన్ అనుసంధానం

388. హజ్రత్ నవాస్ బిన్ సమ్ ఆన్ ఉల్లేఖించారు : 'నేను మహాప్రవక్త (సఅసం) బోధిస్తూ ఉండగా విన్నాను. "ప్రళయ దినాన దివ్య ఖుర్ఆన్ని మరియు దాన్ని నమ్మి దానికనుగుణంగా ఆచరించే వారిని అల్లాహ్

వాడే ప్రపంచం కేవలం రైలు బండి లాంటిదో లేక ఓ సత్రం లాంటిదో అన్న వాస్తవాన్ని తెలుసుకుంటే మోసపోకుండా మెలుగుతాడు ఎవరయితే తమ స్వస్థలానికి సురక్షితంగా చేరాలని కోరుకుంటారో వారు నిర్లక్ష్య భావంతో ఏమరుపాటుతో మెలగరాదు ప్రజలు తమ ప్రయాణ సన్నాహాలు చేసుకోకుండా నిద్ర పోయారా గమ్యం చేరుకోలేరు, తరువాత వగచి లాభం లేదు

అల్లాహ్ ప్రసన్నతను, ఆయన బహుమానమయిన స్వర్గాన్ని కాంక్షించే వ్యక్తి తెలుసుకోవలసిన విషయమేమంటే, స్వర్గం ఏదో సాధారణ సొత్తు కాదు. దాన్ని పొందడానికి గొప్ప మూల్యం చెల్లించవలసి ఉంటుంది పెద్దపెద్ద పరీక్షా సమయాలు ఎదురవుతాయి సమయాన్ని, సంపదల్ని, శక్తిసామర్థ్యాల్ని దాని ప్రాప్తి కొరకు వినియోగించవలసి ఉంటుంది. ఎన్ని త్యాగాలకయినా సిద్ధమయి నిల్చోవలసి ఉంటుంది అప్పటికి గాని మనిషికి అతని కష్టాలన్నింటినీ మరిపింపచేసే ఆ స్వర్గం ప్రాప్తం కాదు

388 దివ్యఖుర్ఆన్ని దైవ గ్రంథమని నమ్మడం, దాని ప్రకారం ఆచరించడం అంటే దైవాజ్ఞలన్నింటినీ, మహాప్రవక్త (సఅసం) సంప్రదాయాల నన్నింటినీ పాటించడం అన్నమాట.

సమక్షంలో రప్పించడం జరుగుతుంది. బఖర మరియు ఆలి ఇమ్రాన్ సూరాలు ఖుర్ఆన్ మొత్తానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తూ తమను అనుసరించే వాని కొరకై అల్లాహ్ సమక్షంలో సిఫారసు చేస్తాయి." (ముస్లిం)

389. మహా ప్రవక్త (సఅసం) హెచ్చరించారు : "ఖుర్ఆన్‌ని విశ్వసించే వారలారా ! దివ్య ఖుర్ఆన్‌ని తలదిండుగా మార్చివేయకండి. రేయింబవళ్ళు దాన్ని పారాయణం చేయవలసిన ఉత్తమ రీతిలో పారాయణంచేయండి. దాన్ని, దాని సందేశాన్ని ప్రచారం చేయండి, దాని పదాల్ని సరైనఉచ్చారణసహితంగా పఠించండి. అందులో వివరించబడ్డ విషయాలను లోతుగాయోచించండి. తద్వారా సన్మార్గ సూచనలు పొంది మీరు సాఫల్యం పొందుతారు.

బఖర, ఆలి ఇమ్రాన్ సూరాల్లోనే మానవుల సామూహిక జీవితానికి, వ్యక్తిగత వ్యవహారాలకు తగిన శాసనాలు ప్రసాదించబడ్డాయి. అవి రెండు సిఫారసు చెయ్యడం అంటే "ఇతడు దివ్య ఖుర్ఆన్ ఏ లక్ష్యం కొరకు అవతరించిందో దాన్ని నెరవేర్చాడు. మీ విధేయతను పాటించాడు ఇప్పుడు మీ కరుణానుగ్రహాలకు అర్హుడు. ఇతన్ని అనుగ్రహించండి" అని దైవం సమక్షంలో సాక్ష్యం పలుకుతాయన్నమాట

389. ఖుర్ఆన్‌ను తలదిండుగా మార్చడమంటే దాన్ని కట్టిపడేయటం, దాని పట్ల అలక్ష్యం చేయడం అన్నమాట దిండును సామాన్యంగా తలకింద పెట్టుకుని మన సుఖనిద్ర

దాని మూలంగా ప్రాపంచిక ప్రతి ఫలాన్ని ఆశించకండి. దాని ద్వారా కేవలం దైవప్రసన్నత మాత్రమే కోరుకోండి."

(మిష్కాత్—ఉబైదా ముల్లై)

390. హజ్రత్ అబూజర్ గిఫారీ (ర.అ.) వివరించారు. "నేనొకసారి మహా ప్రవక్త (సఅసం) సన్నిధిలో హాజరయ్యాను . . 'దైవప్రవక్తా! ఏదైనా సదుపదేశం చెయ్యండి' అని అర్థించాను. "అల్లాహ్ పట్ల 'తక్వా' (భయభక్తులు) కలిగి జీవించు. ఇది నీ వ్యవహారాలన్నింటినీ చక్కదిద్దుతుంది" అని పలికారాయన. 'ఇంకా ఏదైనా సెలవియ్యండి' అని కోరాను. దానికి ఆయన ఉపదేశించారు: "దివ్య ఖుర్‌ఆన్ అనుసంధానం చెయ్యడాన్ని,

---

కొరకు సాధనంగా వాడుకుంటాము అలాగే దివ్య ఖుర్‌ఆన్‌ని దాన్ని చదవడానికి ముందుంచుకోవడానికి బదులు వెనక కట్టిపెట్ట రాదని, ఇంకా దాన్ని మన సుఖసంతోషాల కొరకు, మనో కాంక్షల పరిపూర్తి కొరకు వాడుకోరాదని బోధించటం జరిగింది. చివరి వాక్యానికి— ఖుర్‌ఆన్ విజ్ఞానాన్ని ప్రాపంచిక హోదా, సిరిసంపదలు పొందడానికి వినియోగించకూడదని భావం ఈ వాక్యం తొలి వాక్యాన్ని విశదీకరిస్తోంది.

390 "తక్వా" అన్న పదానికి చాలా విస్తృతమయిన అర్థం ఉంది 'భయభక్తులు' అన్నది దానికి సమీప భావం మాత్రమే జీవితం మొత్తాన దైవాజ్ఞల్ని అనుసరించడం, వాటి ఉల్లంఘన పట్ల దైవభీతి కలిగి ఉండటం అని భావం. "ఆకా

మహోన్నతుడయిన అల్లాహ్ నామ సంస్మరణ చెయ్యడాన్ని ఏమరపాటు లేకుండా పాటించు. ఈ దినచర్యవల్ల అల్లాహ్ నిన్ను ఆకాశాలలో జ్ఞాపకం చేస్తాడు. భూలోక జీవితంలో నీకు జ్యోతిగా పరిణమిస్తుంది." (మిష్కాత్)

391. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒక సారి ప్రబోధించారు: "హృదయానికి కూడా త్రుప్పు పడుతుంది — ఇనుముకు నీరు చేరినపుడు త్రుప్పు పట్టినట్లు." అక్కడున్న వారు అడిగారు. 'దైవప్రవక్తా! హృదయాల త్రుప్పును వదిలించేది ఏదో సెలవియ్యండి' అని. దానికి ఆయన "హృదయానికి పట్టిన త్రుప్పు దూరమవటానికి మనిషి మృత్యువును సదా గుర్తుచేసుకుంటూ ఉండాలి. దివ్య ఖుర్ఆన్‌ని అధ్యయనంచేస్తూ ఉండాలి"అని ఉపదేశించారు. (మిష్కాత్—ఇబ్ను ఉమర్)

శంలో" అంటే దైవ సన్నిధానంలో అని భావం. అల్లాహ్ జ్ఞాపకం చెయ్యడం అంటే అల్లాహ్ మరవడనీ నిత్యం తన రక్షణలో ఆశ్రయం కల్పిస్తాడనీ భావం నిత్యం తోడునీడగా ఉండే అల్లాహ్ నామసంస్మరణ, మరియు దివ్య ఖుర్ఆన్ అధ్యయనం మనిషికి ఐహిక జీవితంలోని కారు చీకట్లల్లో, భిన్న మార్గాల్లో వెలుగును సరయిన మార్గదర్శకత్వాన్ని అందజేస్తాయి.

391 హృదయం సహజసిద్ధంగా పునీతమయింది కాని భవబంధాలు తెచ్చే విషయలోలత్వం వల్ల అది తన పవిత్రతను, తేజస్సును కోల్పోయే ప్రమాదముంటుంది అందువల్ల ఐహిక

నఫిల్ (అదనపు) ప్రార్థనలు

392. "ఏ వ్యక్తి నాకు జానెడు సమీపమవుతాడో నేను అతని వైపుకు ఒక మూరెడు జరుగుతాను. ఎవరు నా వైపుకు ఒక మూరెడు జరుగుతారో నేను వారికి రెండు మూరలు సమీపమవుతాను. ఎవరు నా వైపుకు కాలి నడకన వస్తాడో నేను అతని వైపుకు పరుగిడి వస్తాను" అని అల్లాహ్ అన్నాడని మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు.

(ముస్లిం—అబూజర్ గిఫారి)

జీవితం పట్ల, పరలోక శాశ్వత జీవితం పట్ల సరయిన భావన నిత్య నూతనంగా మనిషి కళ్ళెదుట సాక్షాత్కరించడానికి మహాప్రవక్త చూపిన మార్గమిది మృత్యువును గుర్తుచేసుకోవడమంటే ఈ జీవితాన్ని ఎప్పుడో చాలించవలసివస్తుందని కర్మలకు వ్యవధి ఈ జీవిత కాలంతో అంతమయిపోతుందని, మరొకసారి ఇలాంటి వ్యవధి దొరకదనీ మనిషి గుర్తుచేసుకోవటం అన్నమాట.

దివ్య కుర్ఆన్ అనుసంధానం అంటే సరయిన పంథాలో పారాయణం చెయ్యడం, అందులో ఉన్నదాన్ని అర్థం చేసుకుని దాని ప్రకారం ఆచరించడం ఇంకా ఇతరుల వరకు దాని సందేశాన్ని అందజేయడమన్న మాట

392 చంటివాడు తన తండ్రిని చూచి తప్పటడుగు వేస్తూ సమీపించబోతే తండ్రి పరుగునపోయి అతన్ని అక్కున చేర్చుకుంటాడు గుండెకు హత్తుకుంటాడు అంతకంటే ఎన్నోరెట్లు అధిక వాత్సల్యం కలవాడు సర్వేశ్వరుడు. మనిషి అతన్ని

393. అబూ హురైరా ఉల్లేఖించారు : "మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి అల్లాహ్ ఇలా అన్నాడని తెలి పారు : "నా దాసుడు నా సాన్నిధ్యం కోరి చేసేచర్యల్లో కెల్ల, నేను అతనిపై విధిగా నిర్ణయించినవి నాకు ప్రియతమ మయినవి. నా దాసుడు అదనపు ప్రార్థనల ద్వారా నాకు ఇంకా చేరువ అవుతాడు, కడకు అతడు నా ప్రేమకు పాత్రుడవుతాడు. అతడు నాకు ప్రీతిపాత్రుడయినప్పుడు నేను, అతడు వినే చెవి నవుతాను ; అతడు చూచే కన్ను నవుతాను ; అతడు పట్టుకునే చెయ్యినవుతాను, అతడు నడిచే కాలునవుతాను." (బుఖారి—అబూహురైరా)

సమీపించడానికి సత్సంకల్పంతో ఆయన మార్గంలో తప్ప టడుగులు వేసేటప్పుడు ఆయన తన మార్గాన్ని జ్యోతిర్మయం, సుగమం చేస్తాడు ప్రేమతో ముందుకుపోయి చెయ్యందు కుంటాడు

393. ఏ వ్యక్తి అల్లాహ్ సాన్నిధ్యం కోరుకుంటాడో అతడు ముందు ఆయన విధిగా నిర్ణయించిన వాటిని ఆచరించ డానికి ప్రయత్నిస్తాడు, అంతేకాక, స్వచ్ఛందంగా దైవ ప్రేమ చేత అదనపు నమాజులు, అదనపు రోజాలు, అదనపు దాన ధర్మాలు ఇంకా ఇతర సత్కర్మలు చేస్తూ ఉంటాడు చివరికి అతడు అల్లాహ్ ప్రేమకు పాత్రుడవుతాడు. అంటే అల్లాహ్ అతని శక్తిసామర్థ్యాలన్నింటినీ తన రక్షణలోకి తీసుకుంటాడన్న మాట. ఇక అతని సర్వాంగాలు, సర్వశక్తులు కేవలం అల్లాహ్ ప్రసన్నత బడయటానికే అంకితమయిపోతాయి. షైతాన్ అతన్ని

394. ఉమ్మె సల్మా (రజి) ఉల్లేఖించారు, "ఒక రోజు రాత్రి మహాప్రవక్త (సఅసం) నిద్ర నుండి మేల్కొని ఇలా అన్నారు ; "అల్లాహ్ పరమ పవిత్రుడు ! ఈ రేయి ఎన్ని పరీక్షలకు ఆలవాలమయింది ! మరి ఈ రేయి ఎన్ని అమూల్యమయిన నిధులకు నిలయమయిందీ ! ఆ గదుల్లో ఉండే మహిళల్ని ఎవరు మేల్కొలుపుతారో ! ఎంతో మంది లోపాలు ఈ లోకంలో మరుగున పడి ఉంటాయి. పర లోకంలో అవి బయటపడి పోతాయి." (బుఖారి)

సమీపించజాలడు అల్లాహ్ అతని అవయవాలవడమంటే, అతని ఆ అవయవాల ద్వారా అల్లాహ్‌కు ఇష్టమయిన పనులే తప్ప ఇతర పనులు కాజాలవు అతని అవయవాలు అతన్ని ఎన్నటికీ పెడత్రోవన నడపవు అని భావం

394 రాత్రి, మనిషికి ఎన్నో పరీక్షల్ని చిక్కుల్ని తెచ్చి పెడుతుంది చీకటిలో చెడులు చెయ్యడానికి అనేక అవకాశాలు ఉత్పన్నమవుతాయి దురాత్ములు దురాగతాలకు పాల్పడటం అలా ఉంచి మంచివారు కూడా దారితప్పడానికి చీకటి దారి చూపుతుంది. ఇవన్నీ మనిషికి గడ్డు పరీక్షలు వాటి నుంచి తప్పించుకోవాలి అలాగే రాత్రిలో దేవుని కారుణ్యానుగ్రహాలు కూడా అమితంగా వర్షిస్తాయి. ఆ ప్రశాంత వాతావరణంలో నిష్కల్మష హృదయంతో, దైవచింతనలో, దైవోపాసనలో నిమగ్నులయిన ఆత్మలే ఆ కారుణ్యమాధుర్యాన్ని గ్రోలగలుగుతాయి.

మహాప్రవక్త రాత్రి ప్రార్థనకై మేల్కొనడానికి తన సతీ-

395. హజ్రత్ అలీ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒకనాటి రేయి తహజ్జుద్ నమాజ్ సమయాన మా ఇంటికివచ్చి నన్నూ, ఫాతిమాను సంబో ధించి "మీరు యిద్దరూ తహజ్జుద్ నమాజ్ చేయరా ?" అని అడిగారు.' (బుఖారి, ముస్లిం)

396. అబ్దుల్లాహ్ బిన్ అమ్ర్ బిన్ ఆస్ (రఅ)ఉల్లే ఖించారు, "అబ్దుల్లాహ్, నీవు ఫలానా వ్యక్తిలా మారిపోకు అతడు మునుపయితే రాత్రివేళ తహజ్జుద్ నమాజ్‌కు లేచే

మణులిన్ని కూడా పురికొలిపేవారిని ఈ హదీసుద్వారా తెలుస్తోంది. దైవప్రవక్త అర్ధాంగి అయి దేవుని కరుణానుగ్రహాల సౌరభాన్ని ఆఘ్రాణించలేకపోతే దేవుని వద్ద ఆమెకు ఉన్నత స్థానం ఎలా ప్రాప్తమవుతుంది? అక్కడ ప్రతి మనిషికి తాను చేసుకున్న సత్కర్మలే కదా ఉపయోగపడతాయి ప్రవక్త సతీమణి ఐనా సంతా నమయినా ఈ సంబంధం మాత్రమే అక్కడ ఉపకరించదు కదా!

395 హజ్రత్ అలీ(రజి)మహాప్రవక్త(సఅసం) అల్లుడు: హజ్రత్ ఫాతిమా ప్రవక్త కుమార్తె. ఈ హదీసు ద్వారా పెద్దవారు బాధ్యతాయుత స్థానంలో ఉండేవారు, తమ క్రిందివారిని తహజ్జుద్ నమాజ్ సలపడం గురించి, అదనపు ఆరాధనలు చెయ్యడం గురించి ప్రోత్సహించాలని తెలుస్తోంది. తన ఆత్మీయులు సయితం భక్తితత్పరతలో అగ్రగాములుగానే వుండాలన్న మహాప్రవక్త తపన కూడా ఈ హదీసు ద్వారా ద్యోతకమవుతోంది.

396 అదనపు (నఫిల్) ఆరాధనలు మనిషి విధేయతా

వాడు కాని తరువాత మానుకున్నాడు" అని నాకు ఉపదేశించారు ప్రవక్త మహనీయులు (సఅసం). (బుఖారి, ముస్లిం)

397. మస్రూక్ ఇలా తెలిపారు. 'నేను ఒకసారి హజ్రత్ ఆయిషా (రఅ)ను మహాప్రవక్త (సఅసం)కు ప్రియప్రదమయిన పని ఏది?'అని అడిగాను. "ఏ పనిని నిలకడగా నిరంతరం చేస్తారో అదీ మహాప్రవక్త (సఅసం)కు ఇష్టమయింది" అని సమాధానమిచ్చారామె. నేను తిరిగి అడిగాను, 'మహాప్రవక్త రాత్రుల్లో ఎప్పుడు మేల్కొనేవారు?' అని. ఆమె సమాధానమిచ్చారు, "తొలికోడి కూసే వేళ ఆయన మేల్కొనేవారు." (బుఖారి, ముస్లిం)

భావాన్ని సూచిస్తాయి ముందు అత్యధిక వినయంచూపి తరువాత ఆ విధేయతలో అలసత్వం చూపడం ఆధ్యాత్మికంగా మనిషిని నష్టపరిచే విషయం చిన్నదయినా నిత్యం చేసే సత్కార్యానికి ఎంతో ప్రాముఖ్యం ఉంది నఫిల్ నమాజులయినా, రోజాలయినా, దానధర్మాలయినా కొంతయినా సరే వాటిలో నిత్యత నిలకడవుండాలి.

397. మహాప్రవక్త (సఅసం)కు నిజమయిన అనుచరులకు నిత్యం ఆయన్ని అనుసరించే ధ్యాసే ఉండేది ఆయన కుటుంబ సభ్యుల్ని ఆయన సమీప సహచరుల్ని అడిగి ఆయన సంప్రదాయాలను, ఆచరణా వివరాలను తెలుసుకునేవారు. మస్రూక్ (రహ్మాలై) "తాబయీ" లకు చెందినవారు సహాబా (రజిఅన్)తో కలిసి, వారి ద్వారా ధర్మబోధనలు విన్నవారిని తాబయీలని అంటారు. హజ్రత్ ఆయిషా (రజిఅన్) మహాప్రవక్త

398. మహాప్రవక్త (సఅసం) తెలిపారు : 'ప్రతి రోజు ఒక జాము రాత్రి ఉండగా అల్లాహ్ మనకు కనిపించే ఈ ఆకాశానికి వస్తాడు. తనదాసుల్ని పిలిచి "నన్ను పిలిచే దెవరు ? నేను అతన్ని ఆదుకోవడానికి వెళతాను నన్ను అర్ధించేదెవరు ? అతనికి ప్రసాదిస్తాను. నన్ను క్షమాపణ వేడుకునేదెవరు? నేనతన్ని క్షమిస్తాను" అని పిలుపునిస్తాడు'
(బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

ఇన్ఫాక్ : దైవ మార్గంలో ఖర్చుచెయ్యడం

399. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రబోధించారు: "మనిషి తన భార్యా పిల్లలపై ఖర్చుచేసే దీనారు ఉత్తమ

(సఅసం) సతీమణి. రాత్రుల్లో మేల్కొనడమంటే తహజ్జుద్ నమాజ్ కొరకు మేల్కొనడమన్నమాట, తొలి కోడి కూసే వేళంటే రాత్రి చివరిభాగంలో అని అర్థం

398. ఆ వేళ దేవుడు మనకు కనిపించే ఆకాశానికి వస్తాడంటే ప్రపంచ ప్రజలు దైవానికి చేరువయ్యే వేళ అదన్నమాట ప్రశాంత వాతావరణంలో చడీ చప్పుడులేనివేళ ఏకాగ్రతతో దీక్షతో దైవాన్ని ధ్యానించడం సాధ్యమవుతుంది ఆ వేళన పరిశుద్ధ హృదయంతో ఏకదీక్షగా ఆయన్ని ధ్యానిస్తే ఆయన కరుణానుగ్రహాలు తన దాసునిపై వర్షిస్తాయి దాసుని కోరికలు ఈడేరే అవకాశం ఉంటుంది.

399. దీనార్ అన్నది అరేబియాలో వాడబడే నాణెం

మయింది; ఇంకా మనిషి దైవమార్గంలో(ధర్మవ్యాప్తికై కృషి చేసే నిమిత్తం) వాహన పశువును కొనడానికి ఖర్చుచేసే దీనారు ఉత్తమమయింది. మరియు మనిషి దైవమార్గంలో శ్రమించే తన మిత్రులకై ఖర్చు చేసే దీనారు ఉత్తమ మయింది." (ముస్లిం)

400. ఒకవ్యక్తి మహాప్రవక్త సన్నిధిలో వచ్చి 'దైవప్రవక్తా! పుణ్యఫలం దృష్ట్యా, ఏ దానం అన్నిటికంటే ఉత్తమమయింది?' అని అడిగాడు. ఆయన ఇలా బోధించారు: "నీవు ఆరోగ్యంగా ఉండి, ఒక వైపు లేమి వచ్చి పడు

పేరు. ఈ హదీసులో మహాప్రవక్త (సఅసం) మూడు రకాల ఖర్చును ఉత్తమమైన ఖర్చుగా పేర్కొన్నారు ఒకటి భార్యాపిల్లల పోషణ శిక్షణలకై చేసేది, రెండోది దైవమార్గంలో కృషి చేసేందుకు వాహనం ఇంకా ఇతర పరికరాలు కొనుగోలుకై చేసేది, మూడోది దైవమార్గంలో కృషి చేసే మిత్రుల అవసరాలను తీర్చడానికి చేసేది దైవమార్గంలో జరిగే కృషిలో నిమగ్నులయి ఉన్న వారు తమ కనీస అవసరాలకొరకు వేరుగా శ్రమించలేరు గనుక వారి అవసరాలకై ఖర్చు చెయ్యడం కూడా దైవమార్గంలో ఖర్చు చెయ్యడంతో సమానం అని తెలుస్తోంది.

400 మనిషి ఆరోగ్యంగా సంపాదనాపరుడుగా ఉన్నప్పుడు దానంచేస్తే ఉన్న ఆస్తి హరించుకుపోతుందన్న భయానికయినా లోనవుతాడు, లేదా దానంచేసే డబ్బు ఉంటే తద్వారా తన రాబడి పెరుగుతుందని అత్యాశకయినా గురవుతాడు. ఆ ఉప

తుందన్న భయమూ మరోవైపు కలిమి వరిస్తుందన్న ఆశ నిన్ను ఆవహించి ఉన్నప్పుడు దానం చేయడం అత్యుత్తమమయింది. జీవుడు కంఠంలో నుండి ఎగిరిపోయే ముందు 'ఇది ఫలానా వ్యక్తికి, అది ఫలానా వారికి' అని దానం ఇచ్చే పరిస్థితి వచ్చేవరకు నిరీక్షించకు. అప్పుడు అదంతా ఫలానా ఫలానా వారికి చెందేదే కదా!"

(బుఖారి, ముస్లిం – అబూహురైరా)

401. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా తెలిపారని హజ్రత్ అబూ హురైరా ఉల్లేఖించారు : "ఇద్దరు దైవదూతలు దిగి, వారిలో ఒకతను 'దేవా ! ఖర్చుచేసే వానికి దాని సత్ఫలితం ప్రదానం చెయ్యి'అని దీవిస్తారు. మరొకతను 'దేవా ! పిసినారికి వినాశనాన్ని సమకూర్చు' అని శపిస్తాడు. ఇలా జరగనిదే ఏ రోజూ తెల్లవారదు."

(బుఖారి, ముస్లిం)

ద్రవాన్ని గురించే మహాప్రవక్త (సఅసం) హెచ్చరించారు. ఇంకా సాధారణంగా చివరిదశలో దానధర్మాలు చెయ్యాలన్న బుద్ధి పుట్టడాన్ని ఇందులో నిరసించారు. మనిషి ఆస్తి అతని తరువాత పరులపాలయ్యేదే. అది తనదిగా ఉన్నప్పుడు చేసేదే నిజమయిన దానం అని మహా ప్రవక్త ప్రవచనానికి భావం

401. దైవదూతలు దీవించడం, అంటే అది దైవానికి ఇష్టమయిన పనయి ఉంటుంది. శపించడమంటే ఆ పని దైవానికి ఇష్టం కానిదయి ఉంటుంది అన్న విషయం స్పష్టంగా తెలుస్తూనే

402. మహాప్రవక్త (సలసం) ఉపదేశించారు. "ఆదమ్ సుతుడా ! నీవు నీ దగ్గరున్న అధిక ధనాన్ని దాన ధర్మాలలో ఖర్చు చేసినట్లయితే అది నీకే మేలు కలుగ జేస్తుంది. దాన్ని ఖర్చు చేయకపోయావంటే అది నీకు కీడును తెచ్చిపెడుతుంది. అయితే నీ వద్ద నీకు సరిపోయే సొమ్ము మాత్రమే ఉన్నట్లయితే నీపై ఆక్షేపణ లేదు — నీ సంబంధీకులతోనే దానధర్మాలు ప్రారంభించు." (తిర్మిజి)

403. అల్లాహ్ సెలవిచ్చినట్లు మహనీయ ముహ

ఉంది ఖర్చు చెయ్యడమంటే, మంచి మార్గంలో అన్న భావమని వేరే చెప్పనవసరంలేదు దైవదూతలు ప్రతిరోజూ ఇలా అభీష్టాన్ని తెలుపుతూ ఉంటారంటే నిజమైన దైవ విశ్వాసి ఎలాగయినాసరే దైవదూతల దీవెనలు పొందడానికే ప్రయత్నించాలని ఈ ఉపదేశానికి భావం

402. అధిక ధనమంటే అవసరాలకుపోగా మిగులు ధనం అని అర్థం సంబంధీకులు అంటే తన పోషణలో సంరక్షణలో ఉన్నవారన్నమాట ఆప్తులు ఆత్మీయుల్ని ముందు ఆదుకొని తరువాత ఇతరుల సహాయార్థం ధనం వెచ్చించాలన్నమాట తనవారే లేమికి లోనయి ధన సహాయానికి అర్హులయి ఉండగా బయటివారికి మాత్రమే దానధర్మాలు చేయడం సమంజసమూ కాదు ఉచితమూ కాదు—అందుకే ధర్మసమ్మతం కూడా కాదు.

403 దైవమార్గంలో అంటే బీదసాదలకు అర్హులకు, అనాధలకు, ఉపేక్షిత ప్రజలకు, ఇంకా ధార్మిక పురోభివృద్ధికై

మ్మద్ (సఅసం) తెలిపారు : "నీవు దైవమార్గంలో ధనం ఖర్చు చెయ్యి. నేను నీకై ధనం ఖర్చుచేస్తాను."

(బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

404. హజ్రత్ అబూజర్ గిఫారీ ఉల్లేఖించారు: "నేనొకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వెళ్ళాను. ఆయన అప్పుడు కాబా ఛాయల్లో కూర్చుని ఉన్నారు. ఆయన నన్ను చూడగానే "వారంతా సర్వనాశనమయిపోయారు" అన్నారు. నేను ఆతృతగా 'నా తల్లిదండ్రుల్ని మీకై అర్పింతు, ఎవరు వారు' అని అడిగాను. దానికి ఆయన "శ్రీమంతులైనప్పటికీ ధనం ఖర్చు చేయనివారే సర్వనాశనమయ్యేవారు. తమ ధనాన్ని నిస్సంకోచంగా ఖర్చు చేసేవారే సాఫల్యం పొందే వారు. తమ ముందున్నవారికి, వెనకనున్నవారికి, ప్రక్క నున్నవారికి ఇచ్చేవారు. ఇలా ఖర్చు చేసే ధనవంతులు చాలా అరుదు."

(బుఖారి, ముస్లిం)

ఖర్చు చేయడం అని అర్థం ఈ పద్ధుల్లో ఖర్చు చేసేవాని ధనం వ్యర్థం కాదు దాని ప్రతిఫలం పరలోకంలోనూ ప్రాప్తమవుతుంది, ఇహలోకంలోనూ అతని సంపదలో దైవికంగా శుభప్రదమైన వృద్ధి కలుగుతుంది. దైవం మనిషికై ధనం ఖర్చుచెయ్యడమంటే అర్థం ఇదే

404. వెనుకనున్నవారు, ముందున్నవారు ప్రక్కనున్న వారంటే ఎలాంటి పక్షపాతం లేకుండా విపక్షత చూపకుండా అగత్యపరులైన వారందరికీ సహాయం చెయ్యడం అన్నమాట

సంస్మరణ, ప్రార్థన

405. "నా దాసుడు నన్ను స్మరించినప్పుడు, నా సంస్మరణకై అతని పెదాలు కదలినప్పుడు నేను అతని వెంతనే ఉంటాను" అని అల్లాహ్ సెలవిచ్చినట్లు మహనీయ ముహమ్మద్ (సఅసం) తెలిపారు. (బుఖారి—అబూహురైరా)

406. మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు. "తన ప్రభువు ధ్యానంలో ఏకాగ్రత కలిగి సంస్మరించేవ్యక్తి సజీవుడయిన వ్యక్తిని పోలివుండగా, విస్మరించిన వ్యక్తి మృత కళేబరాన్ని పోలివున్నాడు." (బుఖారి, ముస్లిం—అబూమూసా)

ధనముండీ ఖర్చుచెయ్యకపోవడమంటే దైవం తమకు ప్రసాదించిన సిరిలో ఉన్న ఉపేక్షితుల భాగాన్ని వారికి అప్పజెప్పక పోవడమన్నమాట అలా నిధినాగులై కూర్చున్నవారు దైవాగ్రహానికి గురయి సర్వనాశనమవడంలో సందేహమేముంది ?

405 "అతని చెంతనే ఉంటాను" అంటే అతన్ని దైవం తన పరిరక్షణలో తీసుకున్నాడని అర్థం, ఈ హదీసు ద్వారా తేలే మరో విషయమేమంటే దైవ ధ్యానం అన్నది మానసిక ఏకాగ్రతతో మాత్రమే కాక నోటితోనూ జరగాలి ప్రతి విషయంలో దైవ సంస్మరణను ముఖ్యాంశంగా పాటించే విశ్వాసికి దైవం నిత్య సన్నిహితుడని విదితమవుతోంది

406 దైవ ధ్యానం అంతర్యానికి జీవంలాంటిది దైవాన్ని విస్మరిస్తే మనస్సును మృత్యువు ఆక్రమించుకుంటుంది. మానవ

407. సఅద్ బిన్ అబీ వక్కాస్ ఉల్లేఖించారు, 'ఒక పల్లెటూరి వ్యక్తి మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చి, "నేను నిత్యం పఠించుకోడానికి ఏదైనా సద్వచనం నేర్పండి" అని అర్థించాడు. దానికి ఆయన, "లా ఇలాహ ఇల్లల్లాహు వహ్ దహూ, లా షరీకలహూ, అల్లాహు అక్బర్ కబీరా, వల్ హమ్దు లిల్లాహి కసీరా, వ సుబ్ హానల్లాహి రబ్బిల్ ఆలమీన్, లా హౌల వలా కువ్వత ఇల్లా బిల్లాహిల్ అజీజుల్ హకీమ్—అని ధ్యానించు"అని ఉపదేశించారు, ఇది విని అతడు తిరిగి అడిగాడు "అల్లాహ్‌కు సంబంధించినంత వరకు ఇది సరే, ఇక నేనేమి అర్థించాలి?" "నీవు, అల్లాహుమ్మగ్ ఫిర్‌లీ వర్‌హమ్‌నీ, వహ్‌దినీ, వర్‌జుక్‌నీ— అని అర్థించు" అని ఉపదేశించారు. (ముస్లిం)

శరీరానికి ఆహారం అవసరమయినట్లే ఆత్మకు కావలసిన ఆహారం దైవధ్యానం. ఈ ఆహారం లభించకపోతే ఆత్మ నశించిందన్న మాటే— ఆ మనిషి ఎంత ఆరోగ్యవంతుడయినా అది అంతే!

407. మొదట నేర్పిన సద్వచనానికి అర్థం: "అల్లాహ్ తప్ప వేరే దైవం లేనేలేడు. ఆయన కేవలం ఒక్కడే. దైవత్వంలో ఆయనకు సహవర్తులు ఎవ్వరూ లేరు. అల్లాహ్ ఎంతో గొప్పవాడు. స్తోత్రములు అభివందనాలు ఆయనకే. అల్లాహ్ సకల విధాల లోటుపాట్లకు, లోపాలకు అతీతుడు, పరిశుద్ధుడు, సర్వ లోకాల ప్రభువు, పోషకుడు, అల్లాహ్ తప్ప ఇతరులెవ్వరి వద్ద కూడా ఎలాంటి శక్తిసామర్థ్యాలు లేవు ఆయన సర్వాధి-

408. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఉపదేశించారు:
"అత్యుత్తమమయిన క్షమార్పణకై ఇలా వేడుకోవాలి:
అల్లాహుమ్మ ! అన్త రబ్బీ లా ఇలాహ ఇల్లా అన్త ఖలక్
తనీ, వ అనా అబ్దుక, వ అనా అలా అహ్దిక, వవ'దిక
మస్త త'తు, అఊజు బిక మిన్ షర్రిమా సనతు అబూఉ
లక బినీ'మతిక అలయ్య, వ అబూఉ బిజంబీ, ఫగ్ఫిర్లీ ఫ
ఇన్న హూలాయగ్ ఫిరుజ్జునూబ ఇల్లాఅన్త."
(బుఖారి—షద్దాద్ బిన్ ఔస్)

409. హజ్రత్ అబూ హురైరా (ర.అ) ఉల్లేఖిం-

పత్యం కలవాడు, వివేకమూ విజ్ఞానమూ కలవాడు."

తదుపరి నేర్పిన సద్వచనానికి అర్థం "అల్లాహ్! నా అపరాధాలను మన్నించు, నాపై నీ కారుణ్యాన్ని కురిపించు: నన్ను సన్మార్గంపై నడిపించు: నాకు నా ఉపాధిని ప్రసాదించు."

408. మహాప్రవక్త ఉపదేశించిన వేడుకోలుకు అర్థం– "అల్లాహ్! నీవే నా ప్రభువు, నీవు తప్ప మరే దైవం లేదు. నీవే నన్ను సృష్టించావు, నేను నీ దాసుణ్ణి నేను నీతో చేసిన (దాస్య)- ప్రమాణాన్ని, వాగ్దానాన్ని నా శక్తిమేరకు నిలబెట్టుకుంటాను. నేను చేసుకున్న తప్పులవల్ల కలిగే దుష్పరిణామాల నుండి రక్షణకొరకు నీ శరణు కోరుతున్నాను నీవు నాకు చేసిన ఉపకారాలను నేను ఒప్పుకొంటున్నాను. నేను చేసిన అపచారాలనూ ఒప్పు-కుంటున్నాను నా అపరాధాలను మన్నించు ప్రభూ! పాపాలను మన్నించేవాడు నీవు తప్ప నాకు మరెవరున్నారూ?"

409 మహాప్రవక్త చేసే దుఆకు అర్థం: "నా ప్రభూ!

వారు, 'మహాప్రవక్త (సఅసం) పడుకునేటప్పుడు తన కుడి చేయిని చెంప క్రింద పెట్టుకునే వారు. అప్పుడు ఇలా ప్రార్థించుకునే వారు: "బి ఇస్మిక రబ్బీవజ' తు జమ్బీ వ బిక అర్ఫఉహూ ఇన్ అమ్సక్త నఫ్సీ ఫర్హమ్హా వ ఇన్ అర్సల్తహా ఫహ్ఫజ్హా బిమా తహ్ఫజు బిహీ ఇబాదక స్సాలిహీన్" (బుఖారి)

410. కలత చెందిన మనసు అర్థించవలసిన వేడు కోలు మహా ప్రవక్త (సఅసం) బోధించారని హజ్రత్ అబూ బక్ర్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; "అల్లాహుమ్మ రహ్మతక అర్జూ ఫలాతకిల్నీ ఇలానఫ్సీ తర్ఫత అయినిన్ వ అస్లిహ్లీ షా'నికుల్లహు లా ఇలాహ ఇల్లా అన్త" (అబూదావూద్)

నీ పేరు చెప్పి నేను పడకపై మేనువాల్చాను నీ ఆధారంతోటే మళ్ళీ అది లేస్తుంది; ఒకవేళ నీవు నా ప్రాణాల్ని (ఇలాగే) పట్టు కెళ్ళేటట్లయితే దానిపై కరుణించు, వదిలిపెట్టేటట్లయితే రక్షించు-ఏ విధంగానయితే నీవు సత్పురుషులయిన నీ దాసుల్ని రక్షిస్తావో ఆ విధంగా"

410. మహాప్రవక్త నేర్పిన దుఆకు అర్థం "అల్లాహ్! నీ కారుణ్యాన్ని అర్థిస్తున్నాను. నీవు ఒక్క క్షణానికయినా నన్ను నా మనస్సుకు అధీనంగా అప్పగించకు. నా వ్యవహారాలన్నింటినీ పరి ష్కరించు. నీవు తప్ప నాకు దైవం ఎవరు? మనిషి అల్లాహ్ రక్షణలో ఉన్నంతవరకు అతని మనోకాంక్షలు అతన్ని జయించ లేవు. అతనిచేత పాపకార్యాలు చేయించలేవు, కాని అల్లాహ్ రక్ష

411. మహాప్రవక్త ఇలా వేడుకునేవారని హజ్రత్ అనస్ ఉల్లేఖించారు : "అల్లాహుమ్మ ! ఇన్నీ అఊజు బిక మినల్ హమ్మి వల్ హుజ్ని, వల్ అజ్ జి వల్ కస్లీ, వ జలయిద్దయిని వ గలబతి రిజాల్. (బుఖారి, ముస్లిం)

ణకు మనిషి దూరమవగానే మనస్సు అధీనం తప్పుతుంది అతని చేత పెడదోవలు తొక్కిస్తుంది అందుకే విశ్వాసి నిత్యం తాను, మనస్సు అధీనంలోకి పోకుండా మనస్సు తన ప్రభువు చూపిన మార్గదర్శకత్వానికి అధీనమయి వుండేలా చూడమని, రక్షించమని అల్లాహ్‌ను వేడుకుంటూ ఉండాలి.

411 వేడుకోలుకు అర్థం "అల్లాహ్ ! నేను నీ శరణు వేడుకుంటున్నాను- కలతల నుండి, దుఃఖాల నుండి, తలవంపుల నుండి, అప్పులబారి నుండి, మనుషుల ఆధిక్యత నుండి (నన్ను) రక్షించు " ఈహదీసులో ప్రయోగించిన కొన్ని పదాల అర్థం తెలుసుకోవడం అవసరం రాబోయే కష్టం కారణంగా ఏర్పడే ఆందోళనకు "హమ్మ్" అనంటారు. కష్టం కలిగిన తరువాత ఏర్పడే బాధకు "హుజ్న్" అని అంటారు. "అజ్ జ్" అన్న పదానికి, అశక్తత అని, అవివేకం అని కూడా అర్థం. కస్ల్ అని అంటే మనిషి, ఇదయితే చాలా తేలికయిన పని రాత్రి చేసుకుందాము అని అనుకొంటాడు కాని రేయి దాటిపోతుంది అతను దాన్ని చెయ్యలేడు అప్పుడు, సరే రేపు చేసుకుందామని భావిస్తాడు. కాని అసలు అవకాశాన్ని జారవిడుచుకొని బాధల పాలవుతాడు.

దైవరక్షణని అర్థించడమంటే మనిషి దైవం సమక్షంలో తన బలహీనతను, నిరుపాయతను గుర్తించాడనీ, అందుకే ఆ

412. మహా ప్రవక్త ఇలా వేడుకునే వారు, "అల్లాహ్ ! నా హృదయాన్ని నీ పట్ల భయభక్తులతో నింపి దాన్ని పరిశుద్ధపరచు. అత్యుత్తమ పరిశుద్ధకుడివి నీవే ! నా హృదయ సీమకు సంరక్షకుడివి, స్వామివి నీవే ! ప్రభూ ! నీ శరణం అర్దిస్తున్నాను—నిరుపయోగ మయిన విజ్ఞానాన్నుండి, వినమ్రత లేని హృదయాన్నుండి, తుష్టిలేని మనసు నుండి, బదులు రాని ప్రార్ధనల నుండి నన్ను కాపాడు ప్రభూ." (ముస్లిం—జైద్ బిన్ అర్కం)

కొరతల వల్ల కలిగే నష్టాల నుండి రక్షణకై శక్తిశాలి అయిన ప్రభువు శరణు కోరుకుంటున్నాడని భావం.

412 ఉపయోగకరమైన విజ్ఞానమే మనిషికి భయ భక్తుల్ని నేర్పుతుంది సత్కార్యాలకై పురికొల్పుతుంది మనిషిని ఇహపరాలలో దైవ కారుణ్యానికి పాత్రుణ్ణి చేస్తుంది

మనసుకు తుష్టిలేకపోవడమంటే, ప్రాపంచిక ధనసామగ్రి ఎంత సమకూరినా మనిషి తృప్తిపడక అతని ధనపిపాస అధిక మవుతూ వుండటం అన్నమాట. దాన్నుండి రక్షణకోరడమంటే మనిషి ఏ దశలోనయినా తనకు ఉన్నదానికి తుష్టికలిగి మెలగడ మన్నమాట.

ప్రార్థనలు ఆలకించబడకపోవడానికి కారణాలు ఎన్నో వున్నాయి. అధర్మ సంపాదన కూడా అందులో ఒకటి తనకు హక్కులేని, తాను అర్హుడుకాని సంపదను మనిషి ఆర్జించడంవల్ల అతని మొర దైవసన్నిధిలో ఆలకించబడే అర్హతను కోల్పోతుంది.

413. మహాప్రవక్త (సఅసం)వేడుకునే ప్రార్థనల్లో ఒకటి; "అల్లాహ్! నేను నీ శరణు కోరుతున్నాను. నీవు ప్రసాదించిన వరాలు నా నుండి దోచుకోవడం జరక్కుండా, నాకు ప్రాప్తమయిన రక్షణ నేను కోల్పోకుండా, నీ ఆగ్రహం నాపై కలగకుండా, నీవు నా ఎడల అప్రసన్నుడవు కాకుండా నన్ను కాపాడు."

(ముస్లిం—అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్)

414. తన తండ్రి తెలిపారని అబూ మాలిక్ ఉల్లేఖించారు: 'ఒక వ్యక్తి ఇస్లాం ధర్మాన్ని స్వీకరించగానే మహాప్రవక్త అతనికి నమాజ్ చేయడం నేర్పేవారు. ఆ తరువాత ఈ విధంగా ప్రార్థించుకో అని బోధించేవారు. "నా స్వామీ! నా అపరాధాలను మన్నించు, నాపై కరుణించు, నాకు ఋజుమార్గంపై నడిపించు, మరియు నాకు ఆరోగ్యాన్ని, ఉపాధిని ప్రసాదించు." (ముస్లిం)

మొర ఆలకించబడాలంటే సంతృప్త, సంతుష్ట హృదయంతో జీవించడం మనోవాంఛలను తీర్చడానికి అక్రమ సంపాదలకు ప్రాకులాడకుండా పరిశుద్ధమయిన మనుగడ గడపడం అవసరం

413 "రక్షణ" అంటే ఆధ్యాత్మిక స్వస్థత మరియు శారీరక ఆరోగ్యం రెండూ ఇందులో ఇమిడి వున్నాయి.

414 అసలు దుఆ ఇది, అల్లాహుమ్మగ్ఫిర్లీ, వర్హమ్నీ, వహ్దినీ, వ ఆఫినీ, వర్జుక్నీ" ఈదుఆ లో మనిషి

415. హజ్రత్ ము ఆజ్ బిన్ జబల్ అన్నారు : 'మహాప్రవక్త (సఅసం) నా చేతిని పట్టుకుని, "ము ఆజ్! నీవంటే నాకు ఎంతో ప్రేమ" అని పలికారు. తర్వాత "ప్రతి నమాజ్ తర్వాత ఈ దుఆ చేయాలి, దాన్ని మరవ వద్దు— 'నా దేవా! సంస్మరణ విషయంలో, కృతజ్ఞత విషయంలో సదారాధన విషయంలో నాకు సహాయం చెయ్యి' అని ఉపదేశించారు."

(రియాజుస్సాలిహీన్, అబూదావూద్, నసాయి).

ఇహపరాల్లో కోరుకునే విషయాలన్నీ సమగ్రంగా ఉన్నాయి. చైతన్యవంతంగా దుఆ చేసేవారు ఆ విషయాలకై సక్రమమయిన కృషి కూడా చెయ్యాలి అప్పుడే దుఆ ఫలప్రదమవుతుంది.

415 మహాప్రవక్త (సఅసం) హజ్రత్ ముఆజ్ (రజి) చెయ్యిపట్టుకొని నేను నిన్ను ప్రేమిస్తున్నానని చెప్పి ఆ తర్వాత ఆయన ఉపదేశించారు ప్రేమించే వ్యక్తికి విలువైనదాన్నే తెలుపుతాడు మనిషి ఆ విధంగా తన బోధన తన సహచరుని హృదయంలో హత్తుకుని పోతుందన్నదే ఆయన ఉద్దేశం

ఆ ఉపదేశంలో దాసుడు తన ప్రభువుతో "నాకు జీవనరంగాలన్నిటిలో నిన్ను స్మరించాలని, నీకు కృతజ్ఞుణ్ణిగా ఉండాలనీ ఉత్తమోత్తమమయిన రీతిలో నిన్ను ఆరాధించాలని వుంది. కాని నేను బలహీనుణ్ణి, నీవే నాకు ఆధారం, నీ సహాయం లేనిదే ఈ పనులు కాజాలవు" అని వేడుకోవాలని బోధించడం జరిగింది

416. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఫర్జ్ నమాజులు ముగించి సలాం పలికిన తరువాత నిత్యం ఇలా ప్రార్థించేవారు: "లా ఇలాహ ఇల్లల్లాహు వహ్‌దహూ లా షరీకలహూ లహుల్ ముల్కు వ లహుల్ హమ్దు. వహువ అలాకుల్లి షయ్యిన్ కదీర్, అల్లాహుమ్మ లా మానిఅ లిమా ఆతయ్‌త. వలా మూ'తి లిమా మన'త. వలా యన్ ఫఉ జల్ జద్ది మిన్కల్ జద్దు." (బుఖా

416 అల్లాహ్ తప్ప ఇతర దైవం లేడు ఆయన ఒక్కడే. ఆయనకు తోడు ఎవ్వరూ లేరు అధికారం, ఆధిపత్యం అంతా ఆయన కైవసమయి ఉంది సకల స్తోత్రాలు ఆయనకే! కృతజ్ఞతాభివందనాలు ఆయనకే! ఆయన సమస్త వస్తువులపై సకల చర్యలపై శక్తి అధికారం కలవాడు అల్లాహ్! నీవు అనుగ్రహించదలిస్తే దాన్ని ఆపే శక్తి ఎవ్వరికీ లేదు నీవు కాదంటే దాన్ని ఇచ్చే శక్తి ఎవ్వరికీ లేదు. నీ సమక్షంలో ఏ అధికారం కలవాని అధికారమూ ఉపకరించదు."

దీనికి అర్థం. మహాప్రవక్త (సఅసం) నేర్పిన అనేక దుఆల మాదిరిగానే ఇది నిజానికి మానవునికి ఓ బోధలాంటిది. దేవుని ఏకత్వమే ఇస్లాం మౌలిక విశ్వాసం గనక ఆ భావన విభిన్న రూపాల్లో మనిషిముందు రావాలన్నది మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆకాంక్ష. ఆ భావన అసలు ఎన్నటికీ చెరిగిపోకుండా సదా విశ్వసించిన వాని అంతర్యాన నిలవాలంటే ప్రతి దుఆ,ప్రతి వేడుకోలులో దాని అంశం ఉండటం ఎంతో ప్రముఖంగా ఉపకరిస్తుంది.

మహా ప్రవక్త జీవితంలో శిక్షణాంశాలు

ఆరాధనలు

417. హజ్రత్ జాబిర్ బిన్ సముర ఉల్లేఖించారు, "నేను మహా ప్రవక్త (సఅసం)తో నమాజ్ చేసే వాడిని. ఆయన నమాజ్ కూడా మధ్యస్థంగా ఉండేది. ఆయన ప్రసంగం కూడా మధ్యస్థంగానే ఉండేది. (ముస్లిం)

418. మహా ప్రవక్త (సఅసం) ప్రవచించారు : "నేను నమాజ్ కొరకు నిలబడి సుదీర్ఘమయిన ప్రార్థన

---

417. 'మధ్యస్థంగా' అంటే అంత దీర్ఘమయినదీ కాదు, మరీ క్లుప్తమయినదీ కాదు అని భావం. మహాప్రవక్త (సఅసం) తన జీవితంలో ప్రతి విషయంలోనూ మధ్యస్థమార్గాన్నే అవలంబించారు. తన అనుయాయుల్ని కూడా ఆ మార్గాన్నే అవలంబించమని బోధించారు.

418. ఇక్కడ ప్రస్తావించబడిన నమాజ్ మస్జిదుల్లో జరిగే సామూహిక నమాజ్ అని తెలుసుకోవడం ముఖ్యం. మహా

చేయాలని తలుస్తాను. కాని, ఏదో పిల్లవాని ఏడుపు విని పించగానే దాన్ని క్లుప్తంగా ముగిస్తాను. ఎందువల్లనంటే నమాజ్‌ను సుదీర్ఘం చేసి పిల్ల తల్లిని చిక్కున పడవేయటం నాకు నచ్చదు." (బుఖారి—అబూకతాదా)

419. హజ్రత్ ముగైరా వివరిస్తూ ఉండగా విన్నట్టు జియాద్ ఉల్లేఖించారు: 'మహాప్రవక్త(సఅసం) రాత్రి తహజ్జుద్ నమాజ్‌లో నిలబడేవారు. చివరికి ఆయన కాళ్ళపై వాపు వచ్చేది. దాన్ని చూచి "మీరు ఇంత శ్రమపడటం దేనికి?" అని అడిగేవారు జనులు. "నేను కృతజ్ఞతాపరుడయిన దాసుణ్ణి కావద్దా?" అని బదులిచ్చే వారు ఆయన. (బుఖారి)

ప్రవక్త (సఅసం) కాలంలో మహిళలు కూడా మస్జిదులకు వచ్చేవారు. సామూహిక ప్రార్థనలు చేసేవారు. వారిలో పిల్లలుగల తల్లులు కూడా వుండేవారు, పిల్లలను ఇంటివద్ద వదలివచ్చే వసతి లేక పోవడంచేత వారినీ మస్జిదుకు తీసుకువచ్చేవారు ఈ హదీసులో అలాంటి పిల్లల తల్లుల గురించే ప్రస్తావించడం జరిగింది. ఇందులో తమ వెనక నమాజ్ చేసే ముక్తదీల ప్రమేయంలేకుండా నమాజ్‌లో సుదీర్ఘమయిన ఖుర్అన్ పఠనం సాగించే ఇమామ్‌లకు (అంటే సామూహిక నమాజ్ జరిపించే వారికి) మంచి గుణపాఠం ఉంది.

419. మహనీయ ముహమ్మద్ (సఅసం) దేవుని సందేశహరులు కావటాన ఆయనపై నిత్యం దైవరక్ష వుంటుంది. ఆయన

శిక్షణా విధానం

420. "జనులు చేయశక్యమయిన పనులనే మహా ప్రవక్త (సఅసం) చెయ్యమని వారికి ఆదేశించే వారు" అని హజ్రత్ ఆయిషా రజి అల్లాహు అన్హా తెలిపారు.

(బుఖారి)

421. ముఆవియా బిన్ హకమ్ సులమ్మీ ఉల్లేఖించారు : 'నేనొకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం)తో నమాజ్ చేస్తున్నాను. ఇంతలో ఒక వ్యక్తి తుమ్మాడు. నేను 'ఎర్హముకల్లా' అనేశాను. దానికి నమాజ్ చేసే వారు నాపై చూపు వేశారు. నేను తిరిగి "మీారు చల్లగా ఉండ !

చేత ఎలాంటి పొరపాటు, అపరాధం జరక్కుండా దైవం తరపు ననే జాగ్రత్తలు తీసుకోబడతాయి అయినా నమాజ్ కేవలం పాప హారిని కాదు. అది దైవం పట్ల మానవుని దాస్యభావనకు, విధేయతాభావనకు, స్వయం సమర్పణ(ఇస్లాం)భావనకు చిహ్నం అదే మాట మహాప్రవక్త (సఅసం) అన్నారు

420. ఆరాధనల విషయంలోనైనా ఇతర ధార్మిక విష యాల్లోనయినా ప్రజలకు ధర్మమార్గం సుగమం చెయ్యడానికేదైవం తనను పంపినట్లు మహాప్రవక్త (సఅసం) మరోచోట నుడివి ఉన్నారు అందువల్ల ప్రతివ్యక్తికి అతని శక్తిసామర్థ్యాలు, వీలును బట్టి మంచిపనులు చెయ్యమనేవారు ఆయన.

421. నమాజ్ చేసేటప్పుడు ఇతర విషయాలను మాట్లా

నన్ను అలా చూస్తారెందుకూ?" అని ప్రశ్నించాను. వారు నన్ను నిశ్శబ్దంగా ఉండమని సైగతో బోధించారు. నేను ఊరుకున్నాను. మహాప్రవక్త (సఅసం) నమాజ్ ముగించిన తరువాత-నా తల్లిదండ్రులు ఆయనకై అర్పింతు, మహాప్రవక్త (సఅసం) కంటే మంచిగా శిక్షణా బోధనలు చేసే వారిని నేను అంతకు ముందూ ఆ తరువాతా ఎన్నడూ చూడలేదు—ఆయన నన్ను మందలించ లేదు. కొట్టనూ లేదు తిట్టనూ లేదు. కేవలం — "ఇది నమాజ్ కదా ఇందులో మనుషులు మాట్లాడుకోవడం ఉచితం కాదు. నమాజ్ అంటే అల్లాహ్ పవిత్రతను కొనియాడటం, ఆయన ఘనతను స్తోత్రించడం, ఖుర్‌ఆన్ పారాయణంచెయ్యడం" అని అన్నారు.' (ముస్లిం)

422. ఒకసారి ఒక అరబ్బు జనపదుడు మస్జిద్‌లో మూత్రం చేశాడు. అక్కడున్న వారు అతన్ని కొట్టడానికి ఎగబడ్డారు. అప్పుడు మహా ప్రవక్త (సఅసం) వారితో, "అతన్ని వదలివేయండి ; ఆ మూత్రంపై ఒక బొక్కెన

డటం, వాటివైపు శ్రద్ధచూపడం తప్పు. అది నమాజ్‌నే భంగపరచవచ్చు దాన్ని మహాప్రవక్త (సఅసం) ఎంతో సౌమ్యంగా తన సహచరుడయిన ముఆవియాకు బోధించారు.

422. ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసేదేమంటే ప్రయాణీకులు మస్జిద్‌లో పడుకోడానికి వసతి వుండాలి తెలియక ఎవరయినా

నీరు పోసి శుభ్రం చెయ్యండి, మీరు ప్రజల కొరకు సౌలభ్యాలను చేకూర్చడానికి ప్రభవింపబడ్డారు. ప్రజల మార్గాన్ని కష్టతరం చెయ్యడానికి మిమ్మల్ని లేవనెత్తడం జరగలేదు" అని పలికారు. (బుఖారి—అబూహురైరా)

423. మాలిక్ బిన్ హువైరిస్ ఉల్లేఖించారు: 'మేము సమవయస్కులమయిన యువకులం కొంతమంది ధర్మశిక్షణకై మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చాము. ఆయన సన్నిధిలో మేము ఇరువై దినాలు బస చేశాము. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఎంతోకనికరంతో మరెంతో ప్రేమతో మెలిగేవారు. మేము ఇండ్లకు పోగోరుతున్నట్లు ఆయన

మస్జిద్‌పట్ల లేక మరే గౌరవప్రదమయిన వస్తువుపట్ల అగౌరవంగా ప్రవర్తించినట్లయితే వారి ఈ అల్ప జ్ఞానానికి కోపగించుకోకుండా మంచి మాటలతో నచ్చచెప్పాలి. మహాప్రవక్త నిత్యం ప్రజల సౌకర్యాల కొరకు తన అనుయాయుల్ని హెచ్చరించేవారనడానికి మరో హదీసు ప్రబల నిదర్శనం. మహాప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వసల్లం), హజ్రత్ అబూ మూసా మరియు హజ్రత్ ముఆజ్ (రజి)ను యమన్‌కు అధికారులుగా పంపేటప్పుడు "మీరు ప్రజలకై సౌలభ్యాలను చేకూర్చండి. కష్టాలను కలుగజేయకండి. అందరితో కలుపుగోలుతనంతో మెలగండి. ప్రజలు మిమ్మల్ని చూచి జడుసుకునేలా నడుచుకోకండి" అని ఉపదేశించారు.

423. మహాప్రవక్త (సఅసం) కాలంలో ఆయన సహచరులు కొంతకాలం ఆయనతో, ఆయన సన్నిహిత సహచరులతో

పసిగట్టి, "మీ ఇండ్లల్లో మీ వెనక ఎవరున్నారు?" అనడి గారు. మేము చెప్పాము, అప్పుడు ఆయన బోధించారు : "మీ భార్యాపిల్లల వద్దకు పోండి. మీరు నేర్చుకున్న దంతా వాళ్ళకు నేర్పండి. వారికి మంచి మాటల్ని బోధించండి. ఫలాన నమాజ్‌ని ఫలాన సమయాన ; మరియు ఫలానా నమాజ్‌ని ఫలాన సమయానచెయ్యండి, (మరో హదీసులో "నేను ఎలా నమాజ్ చేయడం మీరు చూశారో మీరున్నూ అలాగే నమాజ్ చెయ్యండి అని అన్నార"ని ఉంది.) నమాజ్ సమయం ఆసన్నం కాగానే మీలో ఒకరు అజాన్ పలకండి, మీలో ఎవరు విద్యా విజ్ఞానాల్లో అధికులో వారికే నమాజ్‌కు 'ఇమామత్'(నాయకత్వం) ఇవ్వండి." (బుఖారి, ముస్లిం)

గడిపి వారి సాంగత్యంలో ధార్మిక, లౌకిక అన్ని విషయాలూ సమగ్రంగా తెలుసుకుని తగువిధంగా తర్ఫీదుపొందేవారని, తమ ధార్మిక శిక్షణ కొరకు తమ జీవితకాలం కొంత గడపడం వారికి పెద్ద సమస్య కాకపోయేదని ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది. మహాప్రవక్త(సఅసం) తన సహచరులకు చిన్న చిన్న విషయాలు సయితం బోధించేవారని కూడా దీనివల్ల అవగతమవుతోంది "ఇమామత్" నమాజ్ చేయించే నాయకత్వం కొరకు కావలసిన కనీస అర్హతలు సయితం ఈ హదీసు మనకు బోధిస్తోంది. దీని ద్వారా ప్రయోజనం పొందే మనసు, సంకల్పం కావాలి !

తోటి సోదరుల పట్ల ప్రేమ

424. జరీర్ బిన్ అబ్దుల్లాహ్ ఉల్లేఖించారు: "మేమొక ఉదయం మహా ప్రవక్త (సఅసం) సన్నిధిలో కూర్చుని ఉండగా కొందరు కరవాలాలు కట్టుకుని, గొంగళ్ళు కప్పుకుని వచ్చారు. వారి శరీరంలో అధిక భాగం వస్త్రహీనంగానే ఉంది. వారిలో చాలా మంది 'ముజర్' తెగకు చెందినవాళ్ళు-కాదు వాళ్ళంతా 'ముజర్' తెగవారే- వారి బీదరికాన్నీ ఆకలిబాధని చూచి మహాప్రవక్త(సఅసం) ముఖం వ్యాకులతతో పాలిపోయింది. ఆయన తన ఇంటిలోనికి వెళ్ళి వచ్చారు; హజ్రత్ బిలాల్‌కు (నమాజ్ సమయం అవడం చేత) "అజాన్" ఇవ్వమని ఆదేశించారు, హజ్రత్ బిలాల్ అజాన్ పలికారు. ఇకామత్ చెప్పారు. తరువాత అందరు నమాజ్ చేశారు. నమాజ్ తరువాత ఆయన ప్రసంగించారు. అందులో నిసా సూరాలోని తొలి ఆయత్ మరియు హష్ర్ సూరాలోని చివరి రుకూ

---

424. సదకా అంటే దానం అని అర్థం "సా" అన్నది ఓ కొలమానం. ఒక "సా" దాదాపు రెండు కిలోలకు సమానం. హదీసు ప్రారంభంలో "వారిలో చాలా మంది ముజర్ తెగకు చెందిన వాళ్ళు—కాదు వాళ్ళంతా ముజర్ తెగవారే" అని వుంది. దీన్ని బట్టి హదీసును ఉల్లేఖించేవారు విన్నది విన్నట్టుగా, చెప్పిన వ్యక్తి ఏ మాటల్లో ఎలా చెప్పాడో అదేవిధంగా అప్పచెప్పడానికి ఎంత

యొక్క మొదటి ఆయత్ పఠించారు. తరువాత ఇలా బోధించారు, "దైవ మార్గంలో సదకా చెయ్యాలి : దీనారు లివ్వండి, దిరహ మివ్వండి, వస్త్రాలివ్వండి, ఒక 'సా' గోధుమలివ్వండి, ఒక 'సా' ఖర్జూర ఫలాలివ్వండి." ఆయన చివరికి ఎవరివద్దయినా సగం ఖర్జూరపు ముక్కే ఉంటే అదే దానం చెయ్యమని ఉపదేశించారు. ప్రసంగం విన్న అన్సారుల్లో వ్యక్తి ఒకతను తన రెండు చేతుల్లోనూ పట్టుబడని సంచిని ఒక దాన్ని తెచ్చాడు. అప్పుడు జనులు ఒక్కరొక్కరే దానం చెయ్యడం మొదలెట్టారు. కడకు నేను ధాన్యం మరియు బట్టల రెండు రాసుల్ని చూచాను. అది చూచి మహా ప్రవక్త ముఖారవిందం బంగరులా మెరిసింది. అప్పుడు మహాప్రవక్త (సఅసం) సెలవిచ్చారు: "ఎవరైనా ఇస్లాంలో ఒక మంచి సంప్రదాయాన్ని ప్రవేశపెట్టినట్లయితే అతనికి దాని సత్ఫలితం లభిస్తుంది, మరి ఎవరు ఆ మంచి ఆచారాన్ని పాటిస్తారో వారి ఈ చర్య యొక్క సత్ఫలితం కూడా అతనికి లభిస్తుంది. అయితే దాన్ని ఆచరించే వారికి లభించే పుణ్యఫలంలో ఎలాంటి

శ్రద్ధ తీసుకునేవారో బోధపడుతోంది ఇస్లాం శిక్షణలన్నింటినీ రెండు శీర్షికల్లో విభజించవచ్చు ఒకటి దైవంపట్ల మనుష్యుల బాధ్యతలు. రెండవది తోటి మానవులపట్ల బాధ్యతలు. మొదటి దానిలో మౌలిక విశ్వాసమయిన తౌహీద్ (ఏకేశ్వరవాదం) ప్రధానమయింది. రెండవదానిలో లేమికి గురైన మానవుల ఎడల కరుణ

లోటు రాదు. అలాగే ఎవరు ఇస్లాంలో ఒక దురాచా రాన్ని మొదలెడతారో వారికి తమ పాపానికి దుష్ఫలితం లభిస్తుంది, అది కాక ఆ తరువాత ఆ దురాచారాన్ని అవ లంబించినవారి పాప ఫలం కూడా అతని కర్మ పత్రంలో లిఖించబడుతుంది. అయితే ఆ దురాచారాన్ని పాటించిన వారి పాపంలో మాత్రం ఎలాంటి తగ్గుదల ఉండ బోదు." (ముస్లిం).

ప్రేమను కలిగివుండటం ముఖ్యమయింది. ఈ కారణంగానే మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆ అభాగ్యుల్ని చూచి వ్యాకులపడ్డారు వదనం ఖేదావృతమయింది కాని ఆ బీదలకోసం కూడూ గుడ్డల ఏర్పాటు జరిగినంతనే ఆయన మోము దివ్యకాంతులతో విరా జిల్లింది

మహాప్రవక్త (సఅసం) తన ఉపన్యాసంలో పఠించిన నిసా సూరా తొలి ఆయత్‌కు అర్థం : "జనులారా ! మీ పోషకుని ఆగ్ర హానికి భయపడండి. ఆయన మిమ్మల్ని ఒకే జీవినుండి పుట్టిం చాడు. దాని (ఆ జీవి) ద్వారా దాని జతను సృష్టించాడు. ఆ ఉభయుల ద్వారానే అనేక స్త్రీ పురుషుల్ని ప్రపంచం మొత్తంలో వ్యాపింపచేశాడు. అందుకే మీ పోషకుడు, సృష్టికర్త అయిన అల్లాహ్ అవిధేయతనుండి దూరంగా ఉండండి. ఆయన పేరు చెప్పుకునే మీరు ఒండొకరినుండి తమ హక్కుల్ని పొందుతారు. బంధుత్వపు సంబంధాల్ని ఆదరించండి. వారి హక్కుల్ని వారికి ఇప్పించండి. నిస్సందేహంగా అల్లాహ్ మిమ్మల్నందరినీ కనిపెడు తూనే ఉన్నాడు."

ఈ ఆయత్‌లో రెండు మౌలిక విశ్వాసాలు పొందుపరచ బడి వున్నాయి ఒకటి దేవుని ఏకత్వపు భావన అంటే, ఆరాధన, ఆజ్ఞా పాలనకు అర్హుడు కేవలం అల్లాహ్ ఒక్కడే అని భావం. రెండవది మానవుల ఏకత్వపు బావన అంటే మానవులంతా ఒకే జంట ద్వారా ఉనికిలోనికి వచ్చారనీ అందువల్ల వారి మధ్యన సోదర భావం, పరస్పర ప్రేమానురాగాలు విలసిల్లాలని భావం. మహాప్రవక్త (సఅసం) ఆ బీదల సహాయార్థం విజ్ఞప్తి చేస్తూ ఈ ఆయత్ పఠించారంటే సమాజంలోని బీదసాదలకు సహాయం చేయకపోవడం దేవుని ఆగ్రహాన్ని రేకెత్తిస్తుందని విస్పష్టంగా తెలుస్తోంది

హష్ర సూరాలోని ఆయత్‌కు భావం "విశ్వాసులారా! అల్లాహ్ ఆగ్రహాన్నుండి తమ్ముతాము రక్షించుకోండి. ప్రతి ఒక్కడు, రేపు రానున్న (ఖియామత్) దినం కొరకు తాను ఏ నిధుల్ని ప్రోగుచేసుకుంటున్నాడు అన్న విషయాన్ని దృష్టినందుంచుకోవాలి జనులారా! అల్లాహ్ ఆగ్రహాన్నుండి తప్పించుకోండి, మీరు చేసే పనులన్నింటి గురించి అల్లాహ్‌కు సర్వమూ తెలుసు"

ఈ ఆయత్ ద్వారా తెలిసిందేమంటే బీదసాదలపై వ్యయపరచిన ధనం పరలోక జీవితంలో నిధిగా మనకు లభిస్తుంది. అది వృధాపోదు.

దానం చేయడంలో ముందంజ వేసిన వ్యక్తిని మహాప్రవక్త (సఅసం) ప్రశంసించారు, అతనికి తన దానానికి పుణ్యఫలం లభించడమే కాక, అతని ఈ చర్యవల్ల ఇతరుల్లో సత్క్రియచేసే ప్రేరణ కలిగినందుకుగాను అదనపు పుణ్యఫలం కూడా లభిస్తుందని, ఈ సూత్రం ప్రతి సత్కార్యాన్ని ఆరంభించిన వారికే వర్తి

425. హజ్రత్ అబూ బక్ర్ సిద్దీక్ (రజి) కుమారుడు అబ్దుర్రహ్మాన్ ఉల్లేఖించారు: "సుఫ్ఫా" వారు చాలా బీదవారు. ఒక సారి మహా ప్రవక్త (సఅసం) అందరినీ ఉద్దేశించి, ఆదేశించారు, "ఇంటిలో ఇద్దరు వ్యక్తుల భోజనమున్నవారు ఇక్కడి నుండి మూడో వ్యక్తిని తీసుకు వెళ్ళండి. నలుగురు మనుషుల భోజనమున్నవారు ఒకరినో ఇద్దరినో తీసుకువెళ్ళండి" తదనుగుణంగా మా నాన్న అబూ బక్ర్‌గారు ముగ్గురిని పిలుచుకు వచ్చారు. మహా ప్రవక్త (సఅసం)తన ఇంటికి పది మందిని తీసుకు వెళ్ళారు.

(బుఖారి, ముస్లిం)

స్తుందని అలాగే దుష్క్రియను మొదలెట్టిన వారికీ వర్తిస్తుందనీ తెలిపారు.

425 "సుఫ్ఫా" వారంటే కుటుంబం లేకుండా ఇల్లూ, వాకిలి లేకుండా కేవలం ధర్మజ్ఞాన సముపార్జనమే తమ జీవిత లక్ష్యంగా, ధర్మ ప్రబోధలే తమ ఆశయంగా జీవించే కొందరు సహచరులన్నమాట వీరంతా ప్రవక్త మస్జిద్ వద్ద ఓ అరుగుపై ఉంటుండేవారు. అరుగును సుఫ్ఫా అనంటారు అరబీలో. మహా ప్రవక్త నాయకత్వ స్థానంలో ఉన్నారు అయన పదిమంది అతిథ్యానికి పూనుకోకపోతే ఇతరులు ఇద్దరేసి, నలుగురేసి మనుషుల్ని ఎలా తీసుకువెళతారు ? నాయకులయినవారు ఆదర్శవంతులయి, త్యాగనిరతిగలవారయితేనే అనుయాయులు ఇతోధికంగా త్యాగశీలురవుతారు. ముందున్నవారే వెనకబడితే వెనుకున్నవారు తిరుగుముఖం పడతారు.!

426. హజ్రత్ అనస్ ఉల్లేఖించారు, "మహా ప్రవక్తను ఎవరు ఏది అర్ధించినా అది ఇచ్చివేసేవారు. ఆ విధంగా ప్రజలు ఇస్లాంకు సన్నిహితులయ్యేవారు. ఒకసారి ఒక వ్యక్తి ఆయన వద్దకు వచ్చాడు. అతనికి మహాప్రవక్త (సఅసం) రెండు కొండల మధ్య మేస్తున్న మేకలన్నింటినీ దానం చేసివేశారు. అతడు తన తెగవారి వద్దకు పోయి "జనులారా! ఇస్లాం స్వీకరించండి. ఎందుకంటే ఆకలి బాధలకు ఏ మాత్రం భయపడని వ్యక్తిలా ముహమ్మద్ దానం చేస్తారు" అని పిలుపునిచ్చాడు. కొందరు కేవలం ప్రాపంచిక లాభం కొరకు విశ్వాసం స్వీకరించినా మహా ప్రవక్త సుశిక్షణ వల్ల ఇస్లాం వారి అంతర్యంలో సజీవమయి నిలిచేది, పర్యవసానంగా ప్రపంచం, ప్రాపంచికవస్తు సామగ్రి కంటే అతని దృష్టిలో ఇస్లాం ప్రియతమమయి పోయ్యేది. (ముస్లిం)

---

426. ఇది ధనాశ చూపడంకాదు. ధనప్రీతిని అంతర్యాల్లో నుండి తొలగించే కార్యం. ధనాన్ని, సంపదను, ప్రాపంచిక ఐశ్వర్యాన్ని ఇస్లాం తృణప్రాయంగా చూచేలా మనిషికి తర్ఫీదునిస్తుంది అన్న విషయానికి ఆచరణాత్మక నిదర్శనం. అర్థికి ప్రియముతోడ అర్థించినదంతా ఇచ్చివేయడం ధనప్రీతిని అంతమొందిస్తుందనడంలో సందేహంలేదు. మహాప్రవక్త(సఅసం) ఆదర్శవంతమయిన తన జీవితంలో ప్రాపంచిక సంపదలు తన వద్దకు వచ్చినా కొంతకాలమయినా ఉండనిచ్చేవారుకాదు. అగత్యా

ధర్మసంస్థాపనా మార్గంలో

427. హజ్రత్ అబ్దుల్లాహ్ బిన్ మస్ ఉద్ (రఅ) ఉల్లేఖించారు, 'మహాప్రవక్త (సఅసం) ఒకసారి ఒక దైవ ప్రవక్త గాథను వినిపించారు. ఆ దృశ్యం ఇప్పటికీ నా కళ్ళ ముందు కదలాడుతోంది. ఆయన ఇలా తెలిపారు: "ఆ ప్రవక్త ధర్మ సందేశాన్ని అందచేయడం మూలాన ఆ జాతి వారు ఆయన్ని విపరీతంగా కొట్టారు. కడకు రక్తసిక్తమయిపోయారు ఆ ప్రవక్త. అయినా తన ముఖాన్నుండి చిమ్మే రక్తాన్ని తుడుచుకుంటూ ఆ ప్రవక్త ఇలా ప్రార్థించారు, 'ఓ అల్లాహ్ ! నా జాతి చేసే ఈ అపరాధాన్ని మన్నించు. ఎందుకంటే వారు ఇంకా అజ్ఞానులు, వారికి అసలు యదార్థం తెలియదు.'' (బుఖారి, ముస్లిం)

పంచలకు పంచనంతవరకు ఆయనకు తృప్తివుండేదికాదు. "రేపటికి నేను దాచుకోలేదు" అన్న చింత ఆయన్ని ఎన్నడూ బాధించ లేదు. తన సహచరులకు ఆయన అలాంటి తర్ఫీదునే ఇచ్చారు

427 ధర్మసంస్థాపనామార్గంలో నిత్యం ఎలాంటి కష్టాల నెదుర్కోవలసివస్తుందో ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది, అలాంటి పరీక్షా ఘడియల్లోనూ సంయమనాన్ని, నిగ్రహాన్ని కోల్పోకుండా తనపై కష్టాలు తెచ్చిపెట్టినవారి పట్ల ద్వేషభావం మనసులో జనించనీయకుండా వారి మూఢత్వం పట్ల ఖేదం చెందుతూ ఆ జాతి దైవప్రవక్తను బాధించినందుకు దైవాగ్రహానికి గురవు

428. హజ్రత్ ఆయిషా (రఅ) ఉల్లేఖించారు, తానొకసారి మహాప్రవక్తను, 'ఉహుద్ దినం కంటే నికృష్టమైన దినం మీకు తటస్థపడిందా?' అని అడగ్గా ఆయన ఇలా సమాధానం ఇచ్చారు. "ఆయిషా, నీ జాతి ఖురైష్ వారి ద్వారా నాకు ఎన్ని బాధలు కలిగాయి. అన్నిటి కంటే కష్టమయిన దినం 'అకబా దినం'. ఆ రోజునేను అబ్దెయాలైల్, ఇబ్ను అబ్దెకులాల్ ఎదుట నిలిచాను నేను కోరింది అతడు స్వీకరించలేదు. వ్యాకుల హృదయంతో చింతాగ్రస్తుణ్ణయి అక్కడి నుండి బయలుదేరాను. 'కర్నిస్సఆలిబ్' అనే చోటికి వచ్చేటప్పటికి కాస్త హృదయం తేలికపడ్డది. అప్పుడు తల పైకి ఎత్తి చూచాను. అక్కడ (ఆకాశాన) జిబ్రీల్ (అలై) కనబడ్డారు. ఆయన నన్ను పిలిచి "మీ జాతి మీతో అన్నమాటలూ, వారు మీ సందేశానికి సమాధానం ఇచ్చినతీరూ అంతా అల్లాహ్ విన్నాడు. ఇప్పుడు పర్వతాల నిర్వహాక దూతను మీ వద్దకు పంపాడు

తుందన్న భయంతో దైవాన్ని మన్నింపునకై ప్రార్థించిన ప్రవక్త హృదయ నైర్మల్యాన్ని ఈ హదీసు చాటి చెపుతోంది.

428 "అకబా దినం" అంటే "తాయిఫ్‌కు వెళ్ళిన దినం" అని భావం. తాయిఫ్‌లో ఖురైష్ వర్తకులు భాకీపెత్తున తోళ్ళ వ్యాపారం చేసేవారు. తాయిఫ్‌వారు, ఖురైష్‌వారు పరస్పరం దగ్గరి బంధువులు, మహాప్రవక్త (సఅసం) మక్కా ప్రజల ప్రవర్తనవల్ల నిరాశచెంది, తాయిఫ్‌లోనయినా సత్యం చోటు చేసు

అల్లాహ్. మీరు కోరినట్లు అతడు మీ ఆజ్ఞల్ని పాలిస్తాడు" అని పలికారు. అప్పుడు పర్వతాల దూత నన్ను సంబోధించి సలాం చేశాడు. తిరిగి ఇలా చెప్ప సాగాడు. ఓ ముహమ్మద్ (సఅసం) అల్లాహ్ మీ జాతి వారి మాటల్ని విన్నాడు. నేను పర్వతాల నిర్వహణకు నియుక్తుడ్ని. నా ప్రభువు నన్ను మీ వద్దకు పంపాడు— మీరు కోరినట్లు, మీ ఆజ్ఞల్ని పాలించడానికి. మీరు కోరినట్లయితే ఈ నగర ప్రజలంతా నలిగిపోయేటట్లు ఈ రెండు కొండల్ని కలిపి వేస్తాను.' అప్పుడు ప్రవక్త అతనితో అన్నారు: "వద్దు. (వీరు కాకపోయినా) వారి సంతతిలో, కేవలం ఒకే దైవాన్ని ఆరాధించేవారిని, ఆయన దైవత్వంలో ఎవ్వరినీ సహవర్తులుగా భావించని వారిని అల్లాహ్ పుట్టిస్తాడని నాకు ఆశ ఉంది. (కనుక వారిని సంహరించవద్దు.)" (బుఖారి, ముస్లిం)

కుంటుందేమో అన్న ఆశతో తాయిఫ్ వెళ్ళారు. కాని ఇబ్ను అబ్దె యాలైల్ అనే తెగ నాయకుడు గూండాలను ఆయన వెనక పంపాడు. వారు ఆయన్ని రాళ్ళతో కొట్టారు ఆ దెబ్బలకు తట్టుకోలేక ఆయన స్పృహ కోల్పోయారు. ఏదేని జాతి ఒక ప్రవక్త సందేశాన్ని తిరస్కరిస్తే ఆ ప్రజలు అల్లాహ్ శిక్షకు పాత్రులవుతారు. కాని నిరాశ చెందని ప్రవక్త (సఅసం) ఆ శిక్షను పంపవద్దని అల్లాహ్‌ను వేడుకున్నారు. అదే విధంగా పర్వతాల నిర్వాహక దూత తాయిఫ్ వారిని సంహరించడానికి అనుజ్ఞను కోరి

మహాప్రవక్త సహచరులు

429. 'ఒకసారి మహాప్రవక్త(సఅసం)"అబ్దుల్లాహ్ చాలా మంచి మనిషి, రాత్రుల్లో ప్రార్థన (తహజ్జుద్)కొరకు లేస్తే ఎంత బాగుండేది ?" అని అన్నారు. అప్పట్నుంచి మా నాన్న (అబ్దుల్లాహ్, రాత్రుల్లో ఎంతో కొంత తప్ప నిద్ర పోయేవారే కారు' అని సాలిమ్ తన తండ్రి అబ్దుల్లాహ్ బిన్ ఉమర్ గురించి తెలిపారు. (బుఖారి, ముస్లిం)

నప్పుడు "ఇంకా నిన్ను పిటలో ప్రచారం కార్యక్రమాన్ని ఆపాలి నివ్వు. వీరు ఇప్పుడు కాకపోయినా భావిలో సందేశాన్ని శ్రద్ధతో విని నిష్కల్మష హృదయంతో స్వీకరించవచ్చు, లేక వీరి సంతానం దాన్ని ఆదరించవచ్చు" అన్న భావంతో మహాప్రవక్త (సఅసం) అతన్ని వారించారు ధర్మసందేశాన్ని అందచేసే కార్యభారాన్ని తమపై వేసుకున్నవారు ఎంత ఓరిమితో ఎంత సహనస్థైర్యా లతో, మానవుల ఎడల ఎంత ప్రేమానురాగాలతో మెలగాలో మహాప్రవక్త యొక్క ఈ ఆదర్శం వల్ల ద్యోతకమౌతోంది

429 సహచరులు తమ ప్రియ ప్రవక్త (సఅసం) చేసిన సంకేతాలపట్ల ఎంత శ్రద్ధగా, ఆసక్తిగా వ్యవహరించేవారో అర్థమవుతుంది మరో విషయమేమంటే సకల సద్గుణాలతో పాటు దైవారాధనపట్ల మనిషికి అధిక ఆసక్తి ఉండటం ధర్మ పథాన అభిలషణీయం అందునా నమాజ్ ఏకాంతంగా ప్రశాంత వాతావరణంలో చేసే తహజ్జుద్ నమాజ్ ప్రాముఖ్యం మరి అధికం.

430. అబూ హురైరా ఉల్లేఖించారు : "మక్కా నుండి హిజ్రత్ చేసి వచ్చే వారిలో నిరుపేదలయిన వారు ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చి, 'శాశ్వతసుఖ సంతోషాలు, ఉన్నత స్థానాలు ధన వంతులకే సొంత మయ్యాయి' అని మొరపెట్టుకున్నారు. మహాప్రవక్త (సఅసం) "అది ఎలా ?" అని అడగ్గా వారు చెప్పసాగారు, "మేము నమాజ్ చేస్తామా —వారూ నమాజ్ చేస్తారు ; మేము రోజా వ్రతాన్ని పాటించినట్లే వారు కూడా పాటిస్తారు , కాని వారు దైవమార్గంలో దాన ధర్మాలు చేస్తారు. మే మేమో దైవమార్గంలో ఖర్చు చేయలేము ; వారు బానిసల్ని బంధ విముక్తం చేయడానికి ఖర్చు చేస్తారు, మేము అదీ చేయ లేము." మహాప్రవక్త (సఅసం) వారి ఈ మాటలు విని, "మీకో మంచి మాటను చెప్పమంటారా? దాని ద్వారా మీరు సత్కార్యాల్లో అగ్రగాములైన వారిని చేరుకోగలరు. తద్వారా మీ వెనక వచ్చే వారి కంటే ముందు సాగిపో గలరు. మీ ఈ ఆచరణను అనుసరించినవారు తప్ప మరెవరూ మిమ్మల్ని (ధర్మపథంలో) మించిపోలేరు" అని

---

430 ఈ హదీస్ ద్వారా తెలసిందేమంటే మహాప్రవక్త (సఅసం) సహచరుల్లో ధర్మపథాన పురోగమించాలని, ఆ మార్గాన ఉన్నత స్థానాలను అందుకోవాలని, ఆ బాటన ఒకరిని మించి పోవాలని మరొకరికి ఎంతో తీవ్రమయిన పిపాస ఉండేది దానధర్మాలు చేసే శక్తి సామర్థ్యాలు లేనివారు దైవనామ సంస్మ

సెలవిచ్చారు. "తప్పక చెప్పండి ప్రవక్తా!" అని అర్థిం చారు వారంతా. "అయితే మీరు ప్రతి ఫర్జ్ (విద్యుక్త మయిన) నమాజ్ తరువాత 33 పర్యాయాలు "సుబహా నల్లాహ్", 33 పర్యాయాలు 'అల్లాహు అక్బర్', 33పర్యా యాలు 'అల్హమ్దు లిల్లాహ్' పఠించండి"అని ఉపదేశించారు మహాప్రవక్త (సఅసం). ఆ తరువాత ముహాజిరీన్ లోని బీదవారంతా మరోసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చి "ధనవంతులయిన మా సోదరులు (పై సంస్మరణా వచనా లను గురించి) విని, వారు కూడా దాన్ని మొదలెట్టారు" అని విన్నవించుకున్నారు. దానికి మహాప్రవక్త (సఅసం) "కానివ్వండి, ఇది అల్లాహ్ అనుగ్రహం. తాను కోరిన వారికి ప్రదానం చేస్తుంటాడు" అని చెప్పారు.

(ముస్లిం—అబూహురైరా)

రణ, ప్రార్థన ఇంకా ఇతర సత్కార్యాలు చేసి పరలోక మోక్షం సాధించాలని కోరేవారు ఇంకా వారు, బానిసల్ని బానిసత్వపు నికృష్ట స్థాయి నుండి పైకిలేవనెత్తి తోటి మానవులస్థాయికి తేవడం, సమాజంలో వారికై సమాన స్థితిగతులు కలిగేలా ప్రయత్నించడం అత్యుత్తమమయిన సత్కార్యంగా భావించేవారు.

ఈ హదీసులో "అల్లాహు అక్బర్"ని 33 సార్లు పఠించా లని ఉంది. మరో హదీసులో 34 మార్లు అని ప్రస్తావించబడింది. పెద్దలు దీన్నే పాటించారు, ఇంకా కొన్ని హదీసుల్లో ఈ మూడు

431. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : 'ఒకసారి ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చి, "నేను అన్నం లేక అలమటిస్తున్నాను" అని విన్నవించుకున్నాడు. అప్పుడాయన (సఅసం) తన సతీమణి ఒకావిడ వద్దకు మనిషిని పంపారు (తినేందుకు ఏదైనా ఉంటే తెమ్మని). ఆమె, "మిమ్మల్ని సత్యంతోబాటు ప్రభవింపజేసిన వాని సాక్షిగా – ఇంట్లో నా వద్ద ఇప్పుడు పచ్చి మంచి నీళ్ళు తప్ప మరేమీ లేదు" అని బదులిచ్చారు. అప్పుడు ఆయన (మనిషిని) మరో సతీమణి వద్దకు పంపారు అక్కణ్ణుంచి కూడా అదే సమాధానం వచ్చింది. కడకు సతీమణులందరూ "మీకు సత్యంతోపాటు పంపిన శక్తి (దైవం) తోడు, మా వద్ద మంచి నీళ్ళు తప్ప మరేమీ లేదు" అనే సమాధానమిచ్చారు. అప్పుడు ఆయన (సఅసం) తన సహచరులను ఉద్దేశించి, "ఈ రాత్రికి ఎవరు ఇతని ఆతిథేయాన్ని స్వీకరిస్తారు ?" అని అడగ్గా, అన్సారుల్లోని ఒకరు "దైవప్రవక్తా ! నేను" అని ముందుకు వచ్చారు. తదనుగుణంగా ఆయన ఆ అతిథిని తన వెంట ఇంటికి తీసుకు

పవిత్రనామాలను పదేసిమార్లు స్మరించాలని ఆదేశించినట్లు కూడా ఉంది

431. వచ్చిన వ్యక్తి అమితంగా ఆకలిగొన్నవాడు అందువల్లనే పిల్లలకంటే అతనికే ప్రాధాన్యతనివ్వడం జరిగింది అయితే ఇంత త్యాగం చెయ్యాలంటే సామాన్యంకాదు, తన అవసరంమేరకే

వెళ్ళారు. "ఈయన మహాప్రవక్త (సఅసం) అతిథి, ఈయ నకు తగిన ఆతిథ్యం చెయ్యాలి ఇంట్లో ఏమయినా ఉందా?" అని సతీమణిని అడిగారు, ఆమె "లేదు. కేవలం పిల్లల కోసమని పెట్టిన అన్నం ఉంది, వాళ్ళింకా తిన లేదు," అని చెప్పింది. అప్పుడు ఆ అన్సారీ భార్యతో అన్నాడు, "పిల్లలకు ఏదయినా ఇచ్చి నచ్చ జెప్పు. అన్నం అడిగితే ఎలాగో నిద్రపుచ్చు. అతిథి బోజనానికని లోనికి వచ్చి నప్పుడు దీపం ఆర్పేసెయ్యి. మేము కూడా అన్నం తింటు న్నట్లు అతనికి స్ఫురించేలా చెయ్యి" అలానే అందరూ భోజ నానికి కూర్చున్నారు. అతిధి మాత్రం కడుపు నిండా భుజించి లేచాడు. కాని వారిద్దరూ పస్తులతోనే రాత్రి గడిపివేశారు. ప్రొద్దున ఆ అన్సారీ మహాప్రవక్త(సఅసం)సన్నిధిలోకి పోయి నప్పుడు ఆయన (సఅసం) తెలిపారు. "రాత్రి మీరిద్దరు అతిధితో చేసిన సదుపచారం పట్ల అల్లాహ్ ఎంతో ప్రసన్ను డయ్యాడు" అని. (బుఖారి, ముస్లిం—అబూహురైరా)

వున్న అన్నం ఇతర అగత్యపరులకివ్వడం, స్వయంగా తాము పస్తు లుండి ఎదుటి వ్యక్తిని సంతృప్తపరచడం త్యాగశీలతకు ఉత్తమ ఉదాహరణ "ఆకలిగొన్నవారి పట్ల త్యాగంతో వ్యవహరించడం అంటే ఇంతకుమించిన మరో దృష్టాంతం కానరాదు ఈ విష యంలో ఇది సర్వోత్కృష్టమైన ఆదర్శం" అని చెప్పవచ్చు.

432. హజ్రత్ ఖబ్బాబ్ బిన్ అరత్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : 'మేము దైవ ప్రసన్నత కొరకు మక్కాను వదలి మహాప్రవక్త (సఅసం)తో పాటు మదీనాకు వలస వచ్చాము, మాలో కొందరు పరమపదించారు. వారికి ఎలాంటి ఐహిక ప్రతిఫలమూ లభించలేదు. అలాంటి పుణ్యపురుషుల్లో ముస్అబ్ బిన్ ఉమైర్ ఒకరు. ఆయన ఉహుద్ పోరాటంలో అమరగతులయ్యారు. ఆయన దేహంపై ఒక ముతక గొంగళి తప్ప మరేదీ లేకుండింది. అదే ఆయనకు "కఫన్"గా మారింది. దానితో తలను కప్పితే కాళ్ళు బయట పడేవి, కాళ్ళు కప్పితే తల బయట పడేది. అప్పుడు మహా ప్రవక్త (సఅసం) ఆయన తలను గొంగళితోను కాళ్ళను గడ్డితోను కప్పమని ఆదేశించారు. ఇకపోతే దైవం కొరకు వలస వచ్చిన వారిలో కొందరికి,

---

432 హజ్రత్ ముస్ అబ్ మక్కాలోని అతి సంపన్నుల సంతానం. ఎంతో గారాబంగా పెరిగారు స్వారీ చేయడానికి ఉత్తమమయిన గుర్రాలు-పొద్దున ఒకటి సాయంత్రానికి ఒకటి ఉండేవి ఖరీదైన బట్టలు ధరించేవారు రోజుకు ఎన్నో వస్త్రాలు మార్చుకునేవారు. అయితే మహాప్రవక్త(సఅసం)సందేశం విన్నం తనే అందులోని సత్యం తెలిసిరాగానే దాన్ని స్వీకరించడంలో జాగు చెయ్యలేదు దాని పర్యవసానం ఏమవుతుందో అన్న ఆలో చనే ఆయనకు రాలేదు పర్యవసానం యేమిటో ఆయనకు బాగా తెలుసు. ఇస్లాం స్వీకరించిన వారిపై జరిగే అత్యాచారాలన్నీ

ధర్మపథాన తాము చేసిన త్యాగాలకు, ప్రతిఫలం ప్రపంచంలోనూ లభించింది. వారు దాని ద్వారా లాభమొందుతున్నారు కూడా. (బుఖారి, ముస్లిం)

433. హజ్రత్ అబూ హురైరా ఉల్లేఖించారు ; 'సుఫ్ఫాలోని వారిలో డెబ్భయి మందిని చూచాను వారిలో ఎవరికీ (ఒంటి నిండా కప్పుకునే) దుప్పటి లేకపోయింది కేవలం ఒక లుంగీ లాంటిది కట్టుకునేవారు. లేదా గొంగళిని మెడకు కట్టుకునే వారు, అది కొందరి మోకాళ్ళ క్రింది వరకు కొందరి, మడిమల వరకు వచ్చేది. మర్మ స్థలం కనబడకుండా గొంగళిని చేతులతో పట్టుకునే వారు. (బుఖారి)

ఆయన కన్నులముందే జరుగుతుండేవి ఆయన ఇస్లాం స్వీకారానికి పూర్వపు జీవితాన్నీ, ఇస్లాం తరువాత జీవితాన్ని తలచుకుని మహాప్రవక్త (సఅసం) కన్నీరు కార్చేవారు కాని స్వయంగా ముస్ అబ్ కు మాత్రం తన గత సుఖమయ జీవితం జ్ఞప్తికి వచ్చేది కాదు ఆయననోట ఎలాంటి ఖేదవాక్కులు యెన్నడూ రాలేదు

433 మహాప్రవక్త (సఅసం) సహచరులు ఇస్లామీయ ఉద్యమాన్ని జన సామాన్యంలో వ్యాపింపచేసేందుకు యెంతటి త్యాగాలను చేసేవారో ఎలాంటి కష్టనష్టాలను భరించేవారో ఈ. హదీసుల ద్వారా బోధపడుతుంది వారు తలచుకుని ఉంటే ప్రాపంచిక సుఖాలు పొందడం, విలాసవంతం కాకపోయినా సౌకర్యవంతమయిన జీవితం గడపడం అంతగా కష్టతరమయిన

434. అబూ హురైరా ఉల్లేఖించారు— "ఖుబైబ్ (రజి) బనూహారిస్ తెగవారి వద్ద ఖైదీగా ఉన్నారు. చివరికి బనూహారిస్ వారు ఆయన్ని హతమార్చాలనే నిర్ణయానికి వచ్చారు— (ఖుబైబ్ బద్ర్ పోరాటంలో హారిస్‌ని హత మార్చారు కనుక) ఖుబైబ్‌కు ఈ నిర్ణయం గురించి తెలిసి వచ్చింది. అప్పుడు ఆయన హారిస్ అమ్మాయి ఒకామె వద్ద మంగలి కత్తి అడిగి తీసుకున్నాడు మర్మస్థలంలోని వెంట్రుకల్ని తీసివేయడానికి. అంతలో ఆవిడ పిల్లవాడు ఆయన వద్దకు వచ్చేసాడు. ఆమె ఏదో పనుల్లో ఉండి పిల్లవాడు అతని వద్దకు పోవడం గమనించలేదు. ఖుబైబ్, పిల్లవాణ్ణి

పనికాదు కాని వారు ఇస్లాంను ఆశ్రయించి కష్టాలనే ఎన్నుకున్నారు

434 ఇది ఒక పెద్ద హదీసులోని భాగం అందులో ఖుబైబ్ పట్టుబడటం ఆయన్ని చంపడం అన్ని వివరాలువున్నాయి. కొన్ని గంటల్లో తనను ఆ తెగవారు హతమారుస్తారని ఖుబైబ్‌కు తెలుసు అలాంటి పరిస్థితులలో శత్రువుల బాలుడు అతని చేజిక్కాడు. అతన్ని బందిగా చూపించి తనను వదిలేస్తే ఆ బాలుణ్ణి వదిలేస్తానని చెప్పి తాను తప్పుకోగలకు లేదా అతన్ని హతమార్చి తన కసి తీర్చుకోగలడు కాని తాను ఆశ్రయించిన ధర్మం తనను అలా చెయ్యనివ్వదు అధర్మంగా ఏ ప్రాణినీ హింసించరాదని బోధిస్తుంది అలాంటప్పుడు ఏ పాపమూ యెరుగని పసికందుని తాను ఎలా చంపగలడు ? ఆ మాటే భయకంపితురాలయిన ఆ స్త్రీకి చెప్పాడు ఖుబైబ్

ప్రేమతో తన ఒడిలో కూర్చోబెట్టుకున్నాడు. ఆ అమ్మాయి దృష్టి అటు పడగానే ఈ ఖైదీ తన పిల్లవాణ్ణి చంపేస్తాడేమో అన్న భయంతో ఆమె వణికిపోయింది. హజ్రత్ ఖుబైబ్ అది గ్రహించి అన్నారు: 'నేనీ పిల్లవాణ్ణ చంపేస్తానని కదూ భయపడుతున్నావు? అలా నేనెన్నటికీ చెయ్యలేను." ఆ తరువాత ఆ స్త్రీ, ఖుబైబ్‌కంటే ఉత్తముడయిన ఖైదీని నేను చూడలేదు అని ప్రశంసించింది. (బుఖారి)

435. ఔఫ్ బిన్ మాలిక్ ఉల్లేఖించారు ; హజ్రత్ అయిషాతో ఎవరో చెప్పారు ; "మీరు ఫలానా వస్తువును ఎవరికో అమ్మగా లేక దానం చెయ్యగా దాన్ని గురించి ఇబ్నుజుబైర్ (హజ్రత్ అయిషా అక్కకొడుకు) "మాపిన్నమ్మ

ఖుబైబ్‌ని హత్యాస్థలానికి తీసుకువెళ్ళినప్పుడు ఆయన చివరసారిగా అన్నమాటలు ఇవి, ఇస్లాం మార్గంలో నా విశ్వాసానికి ప్రతిఫలంగా విశ్వాసావస్థలో మీరు నన్ను చంపుతున్నప్పుడు ఏ రీతిలో ప్రాణాలర్పిస్తున్నానన్న విషయం అప్రధానం, నా పట్ల జరగబోతున్న విషయం దైవప్రసన్నత కొరకు, ఆయన ధర్మంకొరకు మాత్రమే జరగబోతోంది, అలాంటప్పుడు నా దేహం ఎన్ని ముక్కలయితే మాత్రం నాకేమి ?"

435 తన పినకొడుకయి ఆ విధంగా మాట్లాడినందుకు హజ్రత్ ఆయిషా (రజిఅన్)కు ఆగ్రహం కలిగి ఆమె అబ్దుల్లా బిన్ జుబైర్‌తో మాట్లాడకూడదన్న ఒట్టు వేసుకున్నారు అయితే నిష్కారణంగా ఓ చిన్న విషయానికిగాను అంత పెద్దశిక్షను

నా మాట వినకపోతే ఆమెపై ఆంక్షలు విధిస్తాను. (అంటే ఆమెకు బైతుల్ మాల్ (ఇస్లామీయ రాజ్య బొక్కసం)నుండి లభించేదాన్ని ఆపేసి కేవలం ఖర్చుకు తగ్గ ధనం మాత్రం ఇస్తాను) అని అన్నాడు.'' దానికి ఆయిషా (ర-అలు) "ఇలా అతడు అన్నాడా ?'' అని రెట్టించారు. "అవును అతడే చెప్పాడు'' అని అన్నారు అక్కడ ఉన్న వారు. దానిపై ఆమె, ఇకపై అతనితో ఎప్పటికీ మాట్లాడనని ఒట్టుపెట్టు కున్నారు. అలాగే సంబంధం తెంచుకున్నారు. ఇలా చాలా కాలం సాగింది. అప్పుడు ఇబ్ను జుబైర్ కొందరిని ఆమె వద్దకు తన సిఫారసు కొరకు పంపాడు. కాని ఆమె అంగీకరించలేదు. "నేను ఇబ్ను జుబైర్ గురించి ఎవరి రాయబారాన్నీ ఒప్పుకోను. నా ప్రమాణాన్ని భంగపరచను.'' అని ఖచ్చితంగా చెప్పివేశారు. ఈ పరిస్థితి ఇబ్నుజుబైర్‌కు సహింపరానిదయింది. ఈ మారు ఆయన, మిస్వర్ బిన్ మఖ్రిమ మరియు అబ్దుర్రహ్మాన్ బిన్ అస్వద్‌ని ఒట్టువేసి "మీరిద్దరు ఎలాగయినా హజ్రత్ ఆయిషా వద్దకు నన్ను తీసుకెళ్ళే ఉపాయం చెయ్యండి. ఆమె నన్ను దూరం చేసి వేసింది, ప్రమాణం కూడా చేసుకుంది. ఇది ఆమెకు భావ్యం కాదు'' అని ఒప్పించాడు— అప్పుడు మిస్వర్ మరియు అబ్దుర్రహ్మాన్ ఆయన్ని తీసుకుని హజ్రత్ ఆయిషా

విధించినందుకు కుమిలిపోయిన ఇబ్ను జుబైర్ ఓ సందర్భంలో కల్పించుకొని తన క్షమార్పణలను సమర్పించుకున్నారు ఆమె

వద్దకు వెళ్ళారు. తలుపు తట్టారు. సలామ్ చేసి "మేము లోపలికి రావచ్చా" అని అనతి తీసుకున్నారు 'ఆ రావచ్చు' అని ఆమె జవాబు చెప్పారు. "మేమంతా రావచ్చా" అని తిరిగి అడిగారు వారు. దానికి ఆమె "అవును మీరంతా రావచ్చు. రండి!" అని పలికారు. వారితో ఇబ్నుజుబైర్ ఉన్నట్లు ఆమెకు తెలియదు. వారంతా ఇంటిలో ప్రవేశించగానే, హజ్రత్ ఆయిషా చాటుగా తెరవెనకగా కూర్చున్న చోటికి ఇబ్ను జుబైర్ వెళ్ళి ఆమెని వాటేసుకుని ఏడ్వసాగారు, నా తప్పు మన్నించండిఅని ఒట్టువేసి బ్రతిమలాడసాగాడు. అటు మిస్వర్ మరియు అబ్దుర్రహ్మాన్ కూడా ఒట్టువేసి ఇబ్నుజుబైర్ తప్పును మన్నించవలసిందిగా, అతనితో మాట్లాడవలసిందిగా వేడుకోసాగారు. ఇంకా వారు మహా ప్రవక్త (సఅసం) సందేశాన్ని వినిపించారు— "ముస్లిం సోదరునితో, మూడు రోజులకు మించి,సంబంధాలు తెంపుకొని ఉండటం ధర్మంకాదు"–అన్నది అందరూ కలిసి, 'మీరు చేసేది పాపపు కార్యం'అని ఆమెపై ఒత్తిడి చేయగా ఆమె కన్నీరు కారుస్తూ, 'నేను ప్రమాణం చేశాను కదా. ప్రమాణ వ్యవహారం ఎంతో బలవత్తరమయింది కదా' అని పలికారు. అయినా వారిద్దరూ ఆమెను ప్రాధేయపడుతూనే వచ్చారు. చివరికి ఆమె ప్రమాణభంగం చేసి ఇబ్ను జుబైర్‌తో

దానికి కరిగిపోయి సంబంధాలను పునరుద్ధరించుకోవడమే కాక తన పొరపాటును గ్రహించి జీవితాంతం బాధపడేవారు ఈ

సంభాషించారు. ప్రమాణ భంగానికిగాను పరిహారంగా నలభయి మంది బానిసలకు స్వేచ్ఛను అనుగ్రహించారు. తన ఈ తప్పును గురించి జీవితంలో గుర్తువచ్చినప్పుడల్లా ఆమె ఎంతో వగిచేవారు. ఏడ్చి ఏడ్చి ఆమె పైట అశ్రువుతో తడిసిపోయేది. (బుఖారి—ఔఫ్ బిన్‌మాలిక్)

436. హజ్రత్ ఆయిషా ఉల్లేఖించారు : ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహివసల్లం) వద్దకువచ్చి, "దైవప్రవక్తా! నా బానిసల్లో కొందరు నాతో అబద్ధం పలుకుతారు. వారికి అప్పగించిన వాటిని అపహరిస్తారు, నా ఆజ్ఞల్ని ఉల్లంఘిస్తుంటారు. నేను వారిని తిడుతూ ఉంటాను, కొడుతూ ఉంటాను. వీరి విషయంలో నా పరిస్థితి ఎలా పరిణమిస్తుంది?" అని అడిగాడు. దానికి బదులుగా మహాప్రవక్త (సఅసం) ఇలా చెప్పారు : "తీర్పుదినాన వారు చూపిన విశ్వాస ఘాతుకానికి, అవిధేయతకు, నీవు వారికి ఇచ్చిన శిక్షలకు లెక్కకట్టబడుతుంది. నీ శిక్ష వారి అపరాధానికి సరితూగినట్లయితే ఇక నీకు ఇచ్చిపుచ్చుకోవడాలేమీ

గాధ మొత్తంలో ప్రవక్త సహచరుల చిత్తశుద్ధి వారి మధ్య నిష్కళంకమైన ప్రేమానురాగాల బాంధవ్యాలు కొట్టవచ్చినట్లు కానవస్తున్నాయి.

436 సాధారణంగా చాలా మంది తమ నౌకర్లను, బానిసల్ని కొడుతూ తిడుతూనే వుంటారు అలా చెయ్యడం తమ

ఉండవు. నీవు ఇచ్చిన శిక్ష వారి అపరాధానికి తక్కువ అయినట్లయితే అది నీపట్ల కారుణ్యంగా పరిణమిస్తుంది. కాని ఒకవేళ నీ శిక్షే వారి నేరం కంటే అధికమైనట్లయితే ఆ మేరకు నీ వద్ద నుండి బదులు వసూలు చేయబడుతుంది." ఇది విని ఆ వ్యక్తి ఓ మూల కూర్చొని రోదించసాగాడు. మహాప్రవక్త అతనితో తిరిగి అన్నారు, "నీవు దివ్య ఖుర్ ఆన్‌లో అల్లాహ్ ప్రవచనాన్ని పఠించ లేదా?".

"ప్రళయ దినాన మేము ఒక్కొక్క వ్యక్తి చేసిన కర్మల్ని ధర్మకాటాలలో తూస్తాము ఏ ఒక్కరి తులమానములో ఎలాంటి అత్యాచారం చెయ్యబడదు. ఒకరు చేసిన రవంత అయినా అతని కర్మపత్రంలో ఉంటే మేము దాన్ని ముందుకుతెస్తాము. ఈ లెక్కలన్నీ చూడటానికి మేమే చాలు."

అప్పుడు ఆ వ్యక్తి—"నేనిక ఆ బానిసల్ని వదలివేయడం తప్ప మరో మార్గం నాకు శ్రేయస్కరంగా కనిపించడం లేదు. దైవ ప్రవక్తా! మీరే సాక్షులు. నేను వారికి స్వేచ్ఛ ఇచ్చివేశాను" అని ప్రకటించాడు. (తిర్మిజి)

హక్కుగా యజమానులూ భావిస్తారు, నౌకర్లూ పశుతూవుంటారు అయితే ఆ వ్యక్తి మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చి తన వైఖరికి ఎలాంటి పరిణామం కలుగుతుందో అని అడగటం దేనికి? కేవలం పరలోకచింతన, పాపభీతివల్ల మాత్రమే ఆ వ్యక్తి అలా చెయ్యగలిగాడు మహాప్రవక్త (సఅసం) ఉద్బోధంవల్ల అతను కన్నీరుమున్నీరుగా రోదించడం కూడా అందుకే! మరి— ఆ

పరలోక చింతన

437. అబ్దుల్లాహ్ బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు. మేము మహాప్రవక్త (సఅసం)తో పాటు ఒక సారి 'జిహాద్' కొరకు ప్రయాణం చేస్తున్నాము. త్రోవలో కొందరు వ్యక్తులు కనబడ్డారు. వారి సమీపానికి వెళ్ళి "మీరెవరు ?" అని మహాప్రవక్త అడగ్గా వారు, "మేము ముస్లింలము" అని పలికారు. వారిలో ఒక మహిళ వంట చేస్తూ కనబడింది. పొయ్యిలో కట్టెలు మండిస్తూ ఉంది ఆమె. ఆమె ఒడిలో పసిపిల్లవాడు కూర్చుని ఉన్నాడు· మంటలు పెద్దగా లేచినప్పుడల్లా పిల్లవాణ్ణి ఎడంగా లాక్కునేది. ఆమె మహాప్రవక్త (సఅసం) వద్దకు వచ్చి, "మీరు దైవప్రవక్తేనా?" అని అడిగింది. "అవును" అన్నారు మహా ప్రవక్త. "నా తల్లి దండ్రులు మీకై అర్పింతు. అల్లాహ్ కరుణామయుల్లోకెల్ల శ్రేష్ఠుడు కాడా?" అని ప్రశ్నిం

బానిసలకు స్వేచ్ఛ ప్రసాదించడం కూడా అందుకే— ఇలాగైనా గతంలో ఆ బానిసలకు ఏమాత్రం అన్యాయం జరిగివుండినా, దాని బదులు తీరుతుందని తన పరలోక జీవితం సుఖమయమవుతుందని అతని తపన

437 ఆమె ముస్లిం మహిళ, దేవుని కారుణ్యగుణం తదితర గుణాలు ఆమెకు బాగా తెలుసు. అయితే ఆమె అలా అడగటానికి కారణం కేవలం పరలోక చింతనే అందుకే మహా

చింది ఆవిడ. దానికి ఆయన "ఎందుక్కాదూ?" అన్నారు. ఆమె తిరిగి ప్రశ్నించింది, "తల్లి తన బిడ్డపై కనబర్చే అనురాగం కంటే అల్లాహ్‌కు తన దాసులపై కనికరం అధికం కాదా?" "నిజమే, తల్లి కంటే, ఆయన తన దాసుల్ని అధికంగా ప్రేమించేవాడే!" అని సమాధాన మిచ్చారు మహాప్రవక్త (సఅసం). "అయితే, తల్లి తన బిడ్డను అగ్నిలో వేయడం ఏ మాత్రం సహించదే?" అన్నదామె. ఆ మాట విని మహాప్రవక్త (సఅసం) కొన్ని క్షణాలు తల వంచి కన్నీరు కార్చారు. తల ఎత్తి ఇలా అన్నారు. "దేవుని ఏకత్వపు సద్వచనాన్ని (లా ఇలాహ ఇల్లల్లాహ్) ని తిరస్కరించిన పొగరుబోతును తప్ప మరెవ్వరిని అల్లాహ్ శిక్షించడు."

(మిష్కాత్)

438. అమ్ర్ బిన్ అస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు : "అల్లాహ్ నాలో ఇస్లాం స్వీకరించాలన్న భావం ఉత్పన్నం

ప్రవక్త ఆమె ఆవేదనను అర్థం చేసుకుని సమయానుకూలంగా సమాధానమిచ్చారు దానికి భావమేమంటే దేవుని ఏకత్వపు సందేశం స్వీకరించి దాని ఆదేశాలను పాటించేవారిని అల్లాహ్ నరకాగ్నికి ఆహుతి చెయ్యడు దైవధర్మం ప్రస్ఫుటమయి దర్శన మిచ్చినా, దాన్ని క్షుణ్ణంగా అర్థం చేసుకున్నా దాన్ని స్వీకరించక తిరస్కరించినవారికే ఆ శిక్ష.

438. దివ్య ఖుర్ఆన్ మరియు మహాప్రవక్త ప్రచారం ద్వారా ఇస్లాం సందేశం విన్నవారికి ఈ జీవితం తరువాత మరో

చేసినప్పుడు, నేను మహాప్రవక్త (సఅసం) సన్నిధికి వెళ్ళి 'మీ చేయి చాపండి నేను మీ చేయిపై (ఇస్లాం స్వీకరించే ప్రమాణం చేస్తాను అన్నాను. ఆయన చేయిచాపగానే నా చేయిని వెనక్కు లాక్కున్నాను. "ఏమైంది అమ్ర్" మహా ప్రవక్త అడిగారు. నేను "ఒక షరతు పెట్టాలనుకుంటు న్నాను" అన్నాను. "షరతా ? ఏమిటది?" అడిగారు మహా ప్రవక్త (సఅసం). "గతంలో నా వల్ల జరిగిన అపరాధాలు మన్నింపబడాలి అన్నదే" అని నేను పలికిన దానికి మహా ప్రవక్త చెప్పారు, "అమ్రు నీకు తెలియదా ? ఇస్లాం (దైవానికి పరిపూర్ణ సమర్పణ) స్వీకారం మనిషి పూర్వం చేసిన పాపాలను హరింపజేస్తుందని?". (బుఖారి)

439. రబీఅ బిన్ కాబ్ (మహాప్రవక్త సేవకుడు) ఉల్లేఖించారు : 'నేను రాత్రుల్లో మహాప్రవక్తకు తోడుగా ఉండేవాడివి. ఆయన కొరకు వుజూ నీరు అందివ్వటం,

---

జీవితం రాబోతుందనీ, మరణానంతర జీవితంలో తాము ఇంత వరకు ఆశ్రయించి ఉన్న బహుదైవారాధన పునాదిగా ఏర్పడ్డ ధర్మం ఏమాత్రం ఉపకరించదనీ అర్థమైపోయేది అ ధర్మం ప్రకారం మాజీ జీవితంలో చేసిన పాపపుపనులన్నీ ఇప్పుడు బాధ పెడతాయేమో అని వారుతలచి చింతించేవారు. అ విధంగా పర లోక చింతన మనసుల్లో స్థానం ఏర్పరచుకునేది.

439 "నమాజ్" ఏకేశ్వరోపాసనకు ప్రతీక. అల్లాహ్‌ను. భక్తిశ్రద్ధలతో ఆరాధించటం, ఆయనకు విధేయులయి వుండటం.

అలాంటి ఇతర అవసరాల్లో తోడ్పడే వాడిని. ఒక రోజు ఆయన ఏమి కావాలో కోరుకొమ్మని సెలవిచ్చారు దానికి నేను "స్వర్గంలో మీ సాన్నిధ్యం కోరుకుంటున్నాను." అని బదులు పలికాను. "ఇంకా ఏదయినా కోరుకో"అన్నా రాయన. 'నాకు ఇంకేమీ అవసరం లేదు' అన్నాను. "అయితే నాకు తోడుగా నిన్ను ఉంచుకునేందుకు, ఇతోధి కంగా నమాజ్ చేసి నాతో సహకరించు" అన్నారు మహా ప్రవక్త (సఅసం). (ముస్లిం)

440. అబూకతాదా (రజిఅన్) తెలిపారు. ఒకసారి మహాప్రవక్త (సఅసం) సహచరుల మధ్యన ఉపన్యసిస్తూ ఇలా బోధించారు. "అల్లాహ్‌ను విశ్వసించడం, ఆయన మార్గంలో జిహాద్ చెయ్యడం సత్కర్మల్లోకెల్ల ఉత్తమమయి నవి." అది విన్న ఒకవ్యక్తిలేచి, "దైవ ప్రవక్తా! నేను దైవ మార్గంలో నా ప్రాణాలను అర్పించుకుంటే నా పూర్వపు పాపాలు మన్నించబడతాయా ?" అని అడిగాడు. ఆయన

ఆయన ఆజ్ఞోల్లంఘన జరక్కుండా మసలుకోవడం కంటే మోక్ష మార్గం మరేదీలేదు పరలోకంలో మహాప్రవక్త సాన్నిధ్యం అలాంటివారికి లభించకపోతే మరెవరికి లభిస్తుంది ?

440 "జిహాద్" అంటే దైవమార్గంలో నిరంతర కృషి సలపడం అని అర్థం ధర్మవ్యతిరేకశక్తులతో, సిద్ధాంతాలతో పోరు సలపడం, అవసరమయితే ధర్మవిరోధులతో తలపడటం కూడా

సమాధానం పలికారు, అవును, నీవు దైవ మార్గంలో పోరాడుతూ, శత్రుసమక్షంలో వెన్నుచూపకుండా ధైర్యస్థయిర్యాలతో నిలబడి అల్లాహ్ వద్ద పుణ్యఫలం పొందే సంకల్పంతో పోరాడి హతమార్చబడితే నీ పాపాలన్నీ మన్నించబడతాయి."

కొంతసేపయ్యాక మహాప్రవక్త (సఅసం) "నీవు అడిగిందేమిటీ?" అని అడగ్గా అతడు "నేను అల్లాహ్ మార్గంలో పోరాడుతూ చంపబడితే నా పాపాలన్నీ మన్నించబడతాయా ? అని అడిగాను" అన్నాడు. దానికి ఆయన (సఅసం) ఇలా చెప్పారు. "ఆ ! నీవు శత్రువు ఎదుట రణరంగం నుంచి పారిపోకుండా స్థయిర్యంగా నిలబడితే, పుణ్యఫలం పొందే సంకల్పంతో పోరాడితే నీ పాపాలన్నీ క్షమించబడతాయి. అయితే నీవు ఇతరులకు ఇవ్వవలసిన బాకీమాత్రం మాఫీ కాదు. జిబ్రీలువచ్చి ఇప్పుడే ఆ మాట తెలిపారు." (ముస్లిం)

జిహాద్ అనే పిలవబడుతుంది మరో విషయం ఈ హదీసుద్వారా తెలిసేదేమంటే పరలోక చింతన మనసులో చోటు చేసుకుంటే మనిషి తనపాపాలు సమసిపోయే మార్గంకోసం సయితం ఆలోచిస్తుంటాడన్నది.

ఇంకా ఈ హదీసు ద్వారా, తోటిమానవుల హక్కులు, వాటి ప్రాముఖ్యం తెలియవస్తోంది అలాంటి ఒక హక్కును, ఇందులో ఉదాహరించటం జరిగింది మనిషి తానివ్వవలసిన అప్పును చెల్లించడమో లేదా దాన్ని మాఫీచేయించుకోవడమో చెయ్యకపోతే

441. హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) తనతోటివారితో ఒకసారి చెప్పారు : "మీ దృష్టిలో అతి అల్పంగా కనిపించే ఎన్నో (తప్పుడు) పనులు మీరుచేస్తూ ఉంటారు. కాని మహాప్రవక్త (సఅసం) కాలంలో మేము వాటిని ధర్మం, విశ్వాసాలకు ఎంతో హానికరమైనవిగా భావించేవాళ్ళం." (బుఖారి)

442. హజ్రత్ అనస్(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: ఒక వ్యక్తి మహాప్రవక్త(సఅసం) వద్దకు వచ్చి 'ప్రళయం ఎప్పుడు వస్తుంది ?' అని అడిగాడు. "బలేవాడివయ్యా ! దానికోసం అవసరమయిన సన్నాహాలు చేశావా ?" అడిగారు మహాప్రవక్త (సఅసం). దానికతడు చెప్పాడు : "పెద్ద సన్నాహా

అతడు దైవమార్గంలో తన ప్రాణాలను అర్పించుకున్నాసరే అప్పు భారంనుండి విముక్తి పొందలేడు ఇతర మానవీయ హక్కుల విషయం కూడా అంతే.

441. చిన్న చిన్న తప్పులను మనిషి అల్పంగా ఎంచినట్లయితే ఒకరోజు పెద్ద పాపానికే ఒడికట్టి దాన్ని అల్పంగా భావిస్తాడు. అందువల్లనే చిన్న పొరపాటయినా దానికి దూరంగా ఉండటమే శ్రేయస్కరం అప్పుడే పెద్ద పెద్ద తప్పుల నుండి కూడా దూరంగా మెలిగే సద్గుణం అలవడుతుంది

442 ప్రళయం ఎప్పుడు వస్తుందో తెలుసుకోవాలన్న కుతూహలం కేవలం దాని భయంకర స్వరూపాన్నుండి తప్పించుకోవాలన్న ధ్యేయంతోనే, విశ్వాసంగైకొన్న సహచరులు మహా

లేమి చెయ్యలేదు. కాని అల్లాహ్ మరియు ఆయన ప్రవక్త (సఅసం)ను ప్రేమిస్తున్నాను." "మనిషి ఎవరిని ప్రేమిస్తాడో వారి సహచర్యమే అతనికి (పరలోకంలో) ప్రాప్తిస్తుంది" అని చెప్పారు మహాప్రవక్త (సఅసం). ఇస్లాం స్వీకరించిన తరువాత, మహాప్రవక్త (సఅసం) చెప్పిన ఈ మాటవల్ల కలిగిన ఆనందం విశ్వాసులకు మరెప్పుడూ కలగలేదు అని అనస్ చెప్పారు.   ACC NO. 356 (బుఖారి, ముస్లిం)

ప్రవక్తను అందువల్లనే అడిగేవారు మహాప్రవక్త తెలిపారు కేవలం తెలుసుకుంటే లాభమేముంది, దాన్ని ఎదుర్కోవడానికి సన్నాహాలు చేయాలని. 297.1

AHA

అల్లాహ్‌ను, మహాప్రవక్తను ప్రేమించడం అంటే ఏమిటో సహచరులకు బాగా తెలుసు. ఓ చోట మహాప్రవక్త (సఅసం) 'నన్ను ప్రేమిస్తే ఆకలిదప్పుల్ని, బీదరికాన్ని, లేమిని, కష్టాలను, పరీక్షను, స్వీకరించడానికి సిద్ధంగా ఉండాలి' అని తన సహచరులకు ఉపదేశించారు. Rs. 35=00

—: సమాప్తం :—